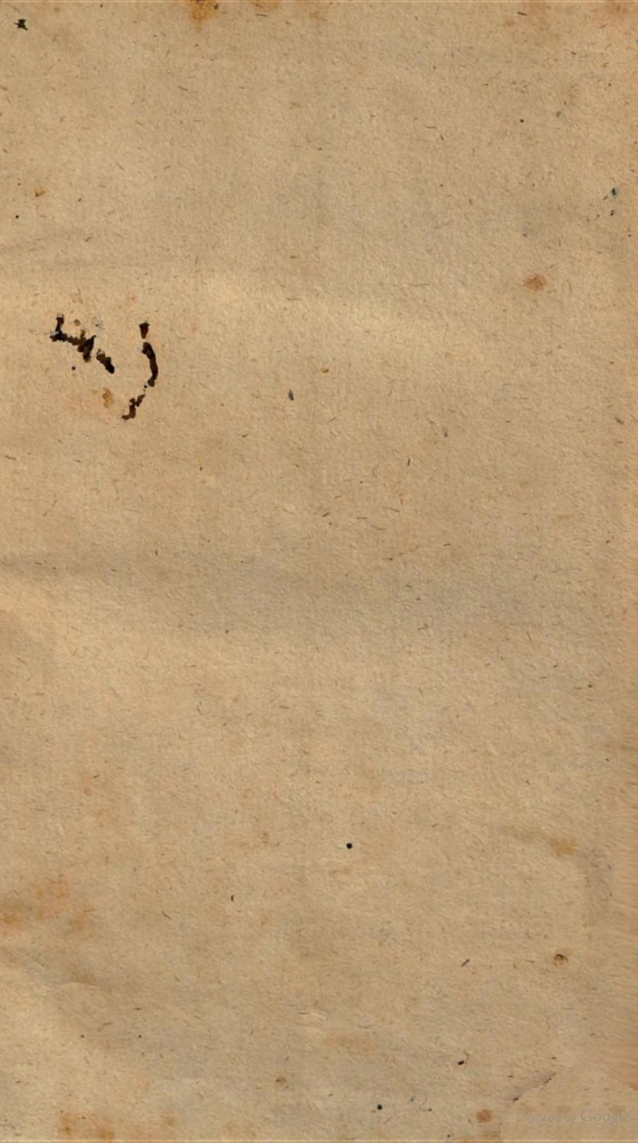
BREVIARIUM DE DECIMIS, AUCTORE ALEXANDRO MONETA, D...

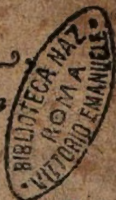
Giovanni Pietro Moneta, Jakob Otto, ...

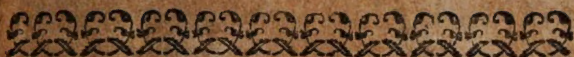

BREVIARIUM
DE DECIMIS,
AUCTORE
ALEXANDRO MONETA,
D. MEDIOLANENSI.
Oder
Zehend-Büchlein/
IN
GENERE & IN SPECIE,
AD
FORUM UTRUMQUE,
PRAXINQUE QUOTIDIA-
NAM MODERNAM,
Per
Parerga aliquot Alphabetica,
Junctis Consiliis accommodatum
& repraesentatum
A
JACOBO OTTONE, D. Caesar. Pal.
Lateran. Com. & Reipubl. Ulm.
CONSILIARIO.

ULMAE,
Impensis GEORGII WILHELMI
KÜHNII, 1696.

EPILOGUS
AD
BENEVOL. LECTOREM.

INgenui pudoris est, *fateri, per quos profeceris*, secundum mentem Interpret. Juris, quod ipsum *monitum* non minus serium, quam verum, *Dn. Authorem in suis XV. Opusculis*, hactenus in lucem editis, albo calculo notasse, imo vere serioque identidem observasse, *eorundem Lectores ipsi* lectiss. fortasse an ultro adstipulabuntur, qua de causa ingenii hos fœtus, *benevolis Lecturis singulis*, publici usus ergo, eâ, quâ par est, animi submissione commendabimus, quos inter 1. ille libellus formæ quartæ de *Legitimatione illegitimorum*, quo Dn. Auctoris nomen Literat

to Orbi legitime legitimatum: *Dein:* quia beneficium illud legitimandi illegitimos, eſt notorie de Reservatis Cæsar. quod immediate S. Palatii Comitibus communicatum, ideo pro *tanto ſingulari Cæſareo Bono & Dono, Cynoſura Auguſti & Auguſtæ* in forma quarta gratias habere immortales conveniebat: poſt obitum paternum, 3. *Conſiliorum Exoticorum delectum* agere in forma quarta, Filio incumbebat: *De Uſu,* 4. *& Abuſu Juramentorum* in forma octava Decalogi Tabulam primam in Numinis Altiſſimi Honorem, repræſentare ſatagebat. Notas 5. ad *Manzianum Tr. de Teſtamento Valido & Invalido &c.* in fol. adpingere, Bibliopolæ rogitabant. De *Jure* 6. *Venat. Lib.* in form. quart. ejusdem *Advocatum* agere addecebat. De *Jure* 7. *perſonali* in forma quarta tractare, Cæſarea privilegia, & inſimul Experientia quotidiana in memoriam revocabat: *Ratio-*

ne

ne Reservatorum 8. vel *Requisitorum Necessariorum* Dicasterii Provincialis in forma quarta interpretamenta proponere, *Referentis* quoque intererat: 9. *Pignorationum materiam* in forma quarta publici itidem *Juris* facere, ipsissima praxis suppeditabat: 10. *Corpus juris criminalis* juncta Compage, membris articulisque maxima pars Dnn. Consulentium Ordinis Equestris Nobiliss. compilare instigabat: 11. *Templum pacis & paciscentium* in forma octava, mutuatitia licet structura innumerabilium fere Scriptorum extruere tentabat: Cui 12. successit *Medulla Substitutionum* in forma octava, materia etiam rara & cara: quam 13. excepit *Rhenanus cum Danubiano Commentariolo* in forma quarta. Denique 14. *Biga Breviariorum* scil. *Fideicommissor.* in form. duod. & 15. *Decimarum* in form. oct. Et quia isti publicis Typis exscripti Tractatus omnes & singuli respectu Lectorum Candid. inter *Species*

Insinuationum referuntur; itaque peculiarem 16. constituent libellum schedæ proxime edendæ *insinuationum diversorum documentorum* &c. queis accedent cum DEO, progressu temporis, alia *Juris* tum *Divini*, tum *publici Lecturis favorabilibus insinuanda volumina* &c.

Interea Divinæ Umboni commendati ex voto valeant.

ALEXANDRI MONETÆ, D. Mediolanensis, BREVIARIUM De DECIMIS cum AUCTARIO.

Reviter (A) tractaturus quantum & temporis angustia & rei magnitudo patiũtur, amplissimam materiam Decimarum, omissis (penè) iis, quæ plus subtilitatis, & eruditionis habent, quam necessitatis aut utilitatis; nec non relictis ut plurimum variis Doctorum opinionibus, comuniori & veriori sententiæ adhærens, utiliores quæstiones resolutivè decidam. (B)

Ad

PRÆFAT. AL. MONETÆ PARERG. ALPHABET.

ad Lit. A.

RECtius igitur *BREVIARIUM*, quàm Integrum Tractatum inscripseris, vel sec.

Henr. Canisium, D Noviomag. Prælectiones Acad. in Tit. illum singularem Juris Canon. de Decimis, primitiis & oblationibus, melius appellaveris, quàm Tr. Tyndari & Rebuffi de eod. argumento, quos A. nr. hinc inde jugiter allegat: Itemque Joh. von Werndlen in dem Teutschen Tract. von Zehendt-Rechten / rc.

(B) Diversos enim ad diversa diversæ movent causæ: Sic Alii materiæ dulcuntur novitate; Alii ejusdem utilitate. Harum, quæ alteri sit præferenda, uti optio difficilior est, ita arbitror, nec illos, quod ingenii, laborisque insoliti gloriam præprimis quærant laude sua indignos esse: nec hos, ceu quos excusat fortè frequens in Vita Civili, & hinc necessarius, quem respiciunt, usus. Et prudenter *Aristippus ap. Laertium* percontanti, quæ potissimum etiam adolescentibus sint discenda? respondit: QVÆ VIRIS USUI FUTURA SUNT. Plus namque scire velle, quàm sit satis, intemperantiæ genus est, juxta Senecæ monitum. Optimè itaque rebus suis consulere videntur, qui istud effatum *Iustiniani* sequentes, Jurisprudentiam ita tractant, ut aures & animi illorum nihil inutile, sed quod in ipsis rerum obtinet argumentis, accipiant; ac præprimis, quæ nostro tempore, in proprio foro, infrequentiori sunt usu, diligenter ob servant.

Turpe siquidem est, antiqua & peregrina scire, hodierna verò & patria ignorare jura

arg.

arg. l. 2. §. 43. ff. de O. J. Nudi antiquitatis sectatores similes sunt illis, qui quidem marsupium rectè signata pecunia plenum habent, sed in illa regione, ubi necessaria sunt coëmenda, non currente, non expendibili. Hinc prudentissimè scribit *Mevius in dedic. Commentar. Jur Lub.* Nota & destinata vitæ Civili jurisprudentia frustra & præposterè, imò perniciosè colitur, cum ad Scholam magis & opiniones, quàm ad vitam & praxin hominum naturæ & ingeniis congruam aptatur. Hæc & similia perpendentes A A. decimarum, materiam hanc longè amplissimam, usitatissimam, in Judiciis frequentissimam, & multis difficultatatibus ac controversiis obnoxiam, passim agnoscunt. Scriptores cum *Rebuffo in limine Tractat. de decim.* ubi addit: ad sua usque tempora ferè abstinuisse Auctores à pleno ac profundiori examine hujus materiæ, absterritos laboris magnitudine. Verùm non deerant omninò quidam Vett. nec desunt Rebuffo posteriores, qui plurimùm hos calles asperos complanarunt, ii præcipuè qui speciali cura & tractatū fusiori Q. Q. Canonicas de Decimis vulgarunt, quos ex aliis recenset *Dn. Com.* Könïgle/ *&c. in Manipul. decim præf.* Sed quantumcunque labor hic sit difficultate ferreus, utilitate tamen est aureus; cujus rei intuitu cum A. nr. in præsenti quoque Decimar. materia vires omnes in eum inprimis scopum defigendæ sunt, ut constanti quodam ordine,

claráque methodo proceodatur. Nempe non tam nova in Jure alterutro dicenda, aut scribenda sunt, quàm novo quodam seu meliori ordine, ac methodo; sat utilitatis in bonum publicum redundabit, si eo fructu laboret calamus, ut usurpare queat ea verba, quæ *in præfat. Tom. 3 Eras. Chokier de Iurisd.* leguntur: Solus ordo, sola dispositio ferè mea est, cætera aliena.

Et licet oblationum & primitiarum materia valde affinis sit decimali; illam tamen plenius ventilandam consulto omittam, quoniam & brevitati consulo, & de decimis dumtaxat aliquid scribere jussus sum. (C)

(C) De qua differentia agetur infr. prolixius sub cap. II. quæst. 3. ut & ex professo sub Cap. X.

Hunc ergo tractatum rei decimalis perspicuitatis causa in octo seu decem capita, eorumque singula, ubi opus fuerit, in aliquot quæstiones distinguemus:

Primo enim videbimus, quo jure (seu causa Effic.) inventæ sint & introductæ decimæ?

Secundo, quid sit decima?

Tertio, quotuplex sit?

Quarto, à quibus solvi debeant decimæ?

mæ? ubi etiam de causis, quibus excusantur aliqui à solutione?

Quinto, quibus personis, & Ecclesiis solvendæ sint?

Sexto, quibus de rebus (utp. C. Mat.) solvantur decima?

Septimo, *dicemus* de circumstantiis loci, temporis, & modo solutionis decimarum?

Octavo, de modo procedendi circa exactionem decimarum: vel, quâ formâ solvendæ decimæ?

Nono, de Utilitatibus decimarum; quoque Effectu, Jus in decimas Ecclesiæ vel Parocho competat?

Decimo, de Affinibus decimarum; earumque contrariis, per quæ tollantur, vel obligatio solvendi decimas.

SUMMÆ RERUM.

1. Decimæ originem habuerunt ante legem scriptam, quando solum vigebat lex naturalis.
2. Vota gentilium circa decimas, & eorum decimæ remissive.
3. Decimas non solvens tempore legis na-

turæ non peccabat contra legem naturalem: idem in eo qui non ſolvit tempore legis Evangelicæ, *num. 4.*

5. Decimæ à Deo inſtitutæ fuerunt, & olim ſaltem ſub veteri lege præceptæ; & non modo prædiales, ſed etiam perſonales. *n. 6.*

6. Pro Cauſ. Effic. decimarum ſtatui ſolet Jus vel Natur. vel Poſitivum, ſive Divinum, ſive Humanum, & Eccleſiaſticum, pro varietate ſententiarum. Decimæ formaliter ſpectatæ non ſunt Juris Nat. Erant tamen Juris Divin. in L. Vet. Præceptum illud Div. erat Judiciale. Decimæ certò ſunt ſaltem Juris Eccleſiaſtici in N. Lege. Oſtenditur, ad praxin valdè conducere præſentis controverſiæ deciſionem. Cur decimæ Jure Divin. præceptæ? In nonnullis locis nullæ Decimæ ſolvuntur. Ab initio Eccleſiæ Chriſtianæ tam Chriſtianorum, quàm Clericorum vita communis erat.

7. Præceptum decimarum an ſit morale, *& num. 13.*

8. Moralia præcepta obligant etiam tempore novæ legis.

9. De-

9. Decimæ jure divino nunc quoq; debentur ſecundum cōmuniorem ſententiā Canoniſtarum. Et videtur in jure probari, *num.* 10. Contrarium Theologi omnes. *numer.* 11. & aliqui Juriſtæ. *num.* 12.

14. Præcepta judicialia veteris legis nunc vim legis non obtinent.

15. Subditi tenentur jure naturali & divino, congruè ſuſtentare Paſtorem animarum ſuarum indigentem.

16. Præceptum decimarum quoad ſubſtantiam, hoc eſt, quoad congruam ſuſtentationem miniſtrorum, eſt de jure divino; quoad modum vero, eſt de jure humano.

17. Præceptum decimarum inter eccleſiæ præcepta computatur.

18. Decimæ præceptæ ſunt jure Pontificio.

19. Cauſæ, ob quas deimæ introductæ ſunt, remiſſive.

20. Deus O. M. reſervavit ſibi decimas in ſignum univerſalis dominii.

21. Decimæ introductæ quoque ſunt ad congruam ſuſtentationem miniſtrorum Dei, & eccleſiæ.

CAP. I.

Quo jure (ceu caus. effic.) inventæ, & introductæ sint Decimæ?

QUÆRO PRIMO, An decimæ jure naturæ inventæ sint?

Respondeo, eas originem habuisse (1.) *ante legem scriptam quando solum vigebat lex naturalis; unde legimus Genes. 14. quod Abraham de omnibus, quæ à quinq; regibus eripuerat, decimas dedit sacerdoti Melchisedech: de quo loquens D. Paulus* ad Hebr. 7. *ait*; Intuemini, quantus fuerit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham Patriarcha; *& Gen. 28.* Vovit votum Jacob dicens: Si fuerit dominus mecum, & custodierit me in via, &c. *& paulò post*, cunctorum, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. (a)

(a) Sunt qui opinentur, Abelem & Cainum primævam τῶν πρωτοπλάστων sobolem, DEo non tantum obtulisse primitias, sed etiam decimas de frugibus & gregibus, in recognitionem ejus, quod DEUM Dominum suum faterentur. Genes. 4. vers. 3. 4. ut scrib. *Lyserus Harm. Evang. c. 109. f. 2023.*

Gloriabundus ille Pharisæus, inter alia, quæ de sese jactitat & hoc ipsum effutire audet:

det: decimo omnia, vel decimas do omnium, quæ possideo, Luc. 18. vers. 12. ut ita decimæ multò ante, quam Lex Mosaica traderetur, in usu fuerint, & postque ea lata fuit, subinde usque ad famosam illam Gentis Judaicæ πανολετρίαν viguerint, adeoque stantis & labentis Ecclesiæ Judaicæ eas fuisse, dicere poss. *cum D. Aug. Varenio ex Trisol. S. c. 31. d. Decim. antiq. pag. 31.*

Alia ad hoc affert Novar. in man. cap. 21. num. 28. & alii quos refert Petr. Cened. in collect. ad jus can. part. 1. collect. ult. Covar. lib. 1. var. resol. c. 17. num. 2. (b)

(b) Nam si decimæ essent de Jure Nat. sequeretur, homines ante promulgationem divinam adstrictos, peccasse non solvendo, & frustra Jacobum illos vovisse *V. Rebuff. d. tract. quæst. 1. n. 10.* Quamvis non negent, homines rectè fecisse, si vel aliquam fructuum partem in alimenta eorum, qui sacris funguntur, & cultum divinum docent, exsolvant, vel saltem salaria aut stipendia, quæ ad honestam eorum sustentationem requiruntur, subministrent, id quod non tantùm naturalem & communem juris rationem habet; Sed Lex etiam Christiana hoc ipsum seriò præcipit, serioque inculcat, cum is, qui Altari servit de Altari vivere debeat 1. Cor. 9. c cum sec. de præbend. Eid. Covarruviæ adstipulatur *Caspar. Ziegler. in*

Tract. d. Diac. c. 13. §. 12. Ubi dicit, sententiam suam hanc esse, quod decimæ quoad quotam, i. e. præcisè sumtæ, pro ut nomen decimar. directè & propriè accipitur, non deberi jure naturæ; morale tamen & juris naturalis esse, sufficiens merces Ministris Ecclesiæ reddatur, ut honestè possit se & familias suas alere, Cultuique Divin. & Ministerio atque officio suo sine distractione vacare.

De votis vero (2.) circa decimas, nec non de decimis ipsis gentilium & ethnicorum, videre potes apud Rebuff. in suo tractat. de decimis, qu. 1. num. 2. 3. & 5. Varr. l. 5. de ling. lat. Plin. Plutarch. & alios, quos refert Covarr. d. c. 17. num. 2. Anastas. Germon. in suo Mod. tractat. de sacror. immun. lib. 1. cap. 14. num. 2. usque ad 15. & l. 3. cap. 19. n. 4. & Petr. Gregor. Tholos. præl. opt. jurisc. probique magist. l. 2. cap. 25. (c)

(c) Sic Græci, Carthaginenses & Romani Diis suis, ut Apollini, Herculi, Jovi Feretrio, decimam de præda sacraverunt. *Leg. Liv. dec. 1. lib. 5. & Justin. lib. 28. Dionys. Halicarnas. lib. 1.* Decimas Gentium ex animalium, quæ imolarentur, Prytaneo fuisse datas, refert *Meursius ex Suida Athen. Attic. lib. c. 8. pag. 54 cum seq.*

Puto tamen (3.) homines sub lege naturæ non fuisse ligatos ad solutionem decimarum sub peccato, sed solvebantur vel ex consi-

consilio, vel ex voto, ut concludit Rebuf. d.quæst. 1. Tyndar. Doctor antiquissimus in simili tract. de decimis, num. 9. & Abulens. super Matth. 23. *Unde consequenter dicendum, eum qui nunc omittit decimas solvere ministris Ecclesiæ, præsertim non indigentibus, non peccare* (4) *contra jus naturale, sed solum contra jus positivum Pontificium, ut mox dicemus.* (d)

(d) Licet solutio decimarum materialiter & sec. se considerata sit Juris Natur. quod omnino poscit, ut pars aliqua fructuum in usum pauperum, maximè verò illorum, qui sacris operantur, separetur; determinatio tamen illa certam quotam & numerum præcisè denarium non magis ex naturali & omnibus hominibus communi principio profecta est, quam restrictio illa, quæ fit ad aliam quamvis partem; sed in totum debetur vel Legi positivæ, vel consuetudini, quæ postmodum Legis auctoritatem accepit. Neque dubito, quin ad alias gentes iste ritus à Judæis manarit. Vid. *differt. d. decim. Sagittar. cap. 1. § .8.*

QUÆRO SECUNDO, An decimæ institutæ sint, & præceptæ de jure divino?

Respondeo, (5) *communem resolutionem esse, quod à Deo instituta fuerint, & olim saltem sub veteri lege præcepta. Deus enim*

O.M.

O.M. Exod.22. *præcepit eas ſolvi*, Decimas, *inquit*, & primitias tuas non tardabis offerre, *& Lev ult.* omnes decimæ terræ tuæ de pomis arborum, ſive de frugibus Domini ſunt, & illi ſanctificantur, *& Num. 18, cum Sacerdotibus, qui & ipſi erant ex tribu Levi, dediſſet Deus omnia primitiarum jura, Levitis conceſſit decimas omnium fructuum, & pecorum, ſummo vero Sacerdoti decimam decimæ Levitarum; & hoc quoad decimas prædiales ſeu reales. De perſonalibus vero* (6.) *habetur* 2.Eſdr. 10. *ibi*, Levitæ decimas habent in omnibus urbibus, in quibus opus noſtrum exercetur; *& Deut.12.* Offeretis decimas, & primitias manuum veſtrarum. (e)

(e) Decimæ materialiter ſeu ſec. ſubſtantiam ſpectatæ valdè differunt à decimis formaliter conſideratis: illæ conſiderantur, quatenus 1. per eas præcisè ſignificatur quædam vaga ſeu indeterminata portio, quæ ſit neceſſarium ſtipendium pro ſuſtentatione Miniſtrorum Eccleſiæ, quam aliqui voc. decimas ſuſtentationis, lic. reipſa forte non ſit pars decima fructuum, ſed longè minor. Dein formaliter & ſtrictè, quatenus inſuper determinatè juxta Etymologiam & Definitionem exprimunt partem decimam, ſeu certam quotam fructuum ſingulis annis ſolvendam. *Suarez. tom.1. de Relig. L.1. cap.9. n. 2.* Priori modo ſeu mate-

materialiter & quoad substantiam necessariæ sustentationis spectatæ debentur jure naturali, & divino confirmante jus naturale: V. 1. Cor. 9. quis milites suis stipendiis unquam? quis, &c. Rursus si nos Vob. spiritualia seminavimus, &c. Et infra: Nescitis, quoniam, qui in sacrario operantur, &c Et ap. Matth. cap. 10. Dignus est operarius cibo suo; Et Luc. 10. Et in hoc sensu accipiendam esse communem Canonistarum sententiam, qui doc. decimas à Deo institutas esse, & Jure Div (imò & naturali,) nunc quoque deberi aff. itid. *Canis. d. tract. c. 3. n. 7. Suarez. cap. 10. num. 4.* Omnes convenire fat. decimam sustentationis (undecunque ea habeatur.) Jure Nat. & Divino Evangelico deberi, quat nim. præceptum naturale peculiariter fuit à Christo in Evangelio declaratum, confirmatum & ad usum Ecclesiæ suæ accommodatum. *Confer A. nr. h. t. 1. num. 15. cum al cit.* Decimæ formaliter quoad hanc certam quotam seu partem decimam fructuum spectatæ, non sunt Juris Natur. contra *Ant. Hisp. de Decim. §. 2.* Conf. pro nr. opin. *Suarez. l. c. & Rebuff. d. tr. quæst. 1 num. 10, & A. nr. h. t. 1. num. 2.* Decimæ formaliter spectatæ sec. hanc quotam erant Juris div. in L. Vet. Mosaica, idque pat. ex Sacr. Lit. Exod. 22. v. 29. & Levit. 27. à vers. 30. plures txx. refert *Canisius cap. 3. n 3* Sed ii txx. non loq. de personalib. dec. sed de prædialib. tantum, ut contra nonnullos Canonistas habet vera & comm recepta

pta ſententia. *Sec. Azor. c.23. q 6.* & *Suarez c 9. num 6.* Porro præceptum L. veteris divinæ de ſolvendis dec. erat Judiciale magis, quàm Ceremoniale, *Id. nu. 8. cum Layman.* Pirrhing *l A. nr. h c n. 13. & 14.* Unde ad contrar. rat. R. Neg. vel Diſt. majoré; præceptũ d. ſolvend. dec. ſpectat ad virtutem Religionis, ſecundariò, remotè & indirectè tranſeat major; primariò, proximè, ac directè (uti fit in præceptis propriè Ceremonialibus) negatur major. Pluribus Pirrhing. *d. decim. n. 7. & 9.* cum Al. Denique decimæ formaliter & ſec hanc quotam ſpectatam etiam in Nova Lege ſunt de præcepto ſaltem Eccleſiaſtico. Conſtat *ex Jure Canonic. in plurib. txx. 16. q. 1 & 7. & t. t. de decim* Confer. *Suarez lib. 1. cap. 11. Zoes d decim. num 3.*

An autem hodie in Nova Lege decimæ debeantur ex Jure Divino vel ſolo Eccleſiaſtico? Arduitatem controverſiæ hujus, & A. A. pugnam indicat, Aliamque Veterum & RR Canoniſtarum litem proponit per. 5. rationes in d. Manip. decim. *Dn Com.* Königl. *in Controv. 1. add controv. 8 & 31.* Tandemque decimas hodiè propriè loquendo ſolùm eſſe Juris Eccleſiaſtici probat multis rat. & oſtendit, nequaquam inutilem aut nimis jejunam vel ſpeculativam tantùm, ſed ad Praxin valde conducere hujus controverſiæ deciſionem: Si enim ſtatueretur, (ut ſentire dicebantur rigidiores antiqui Canoniſtæ) præſtationem decimarum ſec. quotam eſſe hodie quoque Divini Juris, conſequens

quens esset, omnes homines peræque teneri ad functionem decimarum, nec ulla consuetudine, præscriptione temporis vel privilegio, &c. ab ea quis excusaretur, cum Jus Div. omnes comprehendat, & sit immutabile, &c. *Canis. c. 3. num. 1. Covarruv c. 17 num 1.* ubi ait, ex hujus controversiæ veræ decisione multa frequentissimè ad praxin deduci posse, & si radicitus examinetur, etiam ap. Tribunalia utilem esse. Si enim v. g. ab Ecclesia Parochiali lis & actio intentaretur contra Titium, nolentem solvere decimas, & hic ea exceptione uteretur, quòd vel ex Loci consuetudine, vel præscriptione, (aut Privilegio Papæ) sit Exemptus obligatione illa; vel maximè tum utilis ac necessaria esset decisio, quòd decimæ non sint Juris Divinæ, sed Ecclesiastici tantùm, ut Judex inde colligat, prædictæ exceptioni, si ritè fuerit probata, tanquam legitimæ deferendum esse.

Dubium autem maximum est, an hoc præceptum nunc obliget. Et quidem quod obliget, illa ratio potest afferri, quia (7) *morale præceptum videtur*, ut probat Tyndar. d. tr. de decim. num. 25. & Andr. Hisp. in reg. decim. vers. 4. fui interrogatus num. 1. *moralia autem præcepta* (8) *obligant etiam tempore novæ legis*, ut docent Theologi omnes, & tradit Gratian. & ibi Gloss. in c. si §. his ita, 6. dist. *Sed quod decimæ à Deo instituta sint,*

sint, & eo jure divino (9) *nunc quoque debeantur*, voluit gloss. 2. in c. à nobis & gl. pen. in cap. nuper de dec. tradunt Doct. in rubr. & c. parochianos, c. in aliquibus, & c. tua, il. 1. eod. tenentque expresse Tyndar. & Rebuf. loc. cit. Andr. Hisp. in sua reg. decimarum, versic. decima est jure naturali, num. 1. 5. 6. & 15. Rot. Rom. decis. 1. num. 1. de decim. in antiq. & decis. 14. num. 2. de jud. in no. & alii passim. *Est enim hæc opinio fere communis Canonistarum. Imo idem* (10) *decisum videtur à summis Pontificibus*, in c. tua, il. 1. & 2. c. parochianos, & c. in aliquibus, de decim. & Concil. infra citandis, cum aliis concord. quæ ubique allegantur a gloss. & canonist. *Contrarium tamen, quod de jure divino nunc non debeantur*, (11.) *voluerunt Abul.* Matth. 18. q. 90. *& Ugo de S. Vict.* l. 1. de sacr. part. 11. c. 4. & 11. *ceterique Theologi, quos latè, sed leviter refellunt Tyndar. Germon. & Rebuf.* locis citatis. *Sed opinionem Abul. & Ug. quod decimæ à DEO institutæ quidem sint, non tamen eæ nunc præcepto divino debeantur, præter D. Thom.* 2. 2. qu. 87. art. 1. *& ibi Cajet. Sot.* lib. 9. de just. & jur. qu. 4. art. 1. *confer. Carpzov. J. P. Consist.* t. 8. d. 125. num. 12. & 13. *& alios omnes Theologos,*

teste

teste Alph. Castr. de hæres. verb. Decima, *quib. hac iure magis, quam Canonistis credendum est, cum de jure divino interpretando agatur, quod proprium eorum munus est, tenent* (12) *inter Juristas Covar. maxima auctoritatis vir*, d. cap. 17. num. 2. & 3. *Thom. Zerol.* in sua praxi Episc. verbo, decimæ in princip. *Navar.* in man. conf. c. 21. num. 28. & 31. & tract. de redd. eccl. q. 1. monit. 59. num. 1. & cons. 2. n. 3. tit. de decimis, vol. 1. *Fern. Vasq.* controv. illustr. lib. 2. c. 89. n. 1. in fin. & *Turrecrem.* in cap. revertimini, num. 5. & 6. 16. q. 1. & *Summistæ fere omnes, qui vel canonistæ sunt, vel canonum haud quaquam ignari* verbo, decima, *ubi etiam late & optime probant horum Doct. quam plures, illud* (13) *preceptum decimarum non morale esse, sed potius judiciale. Judicialia autem* (14) *nunc vim legis non obtinent, ut tradit* S. Thom. 1. 2. q. 104. art. 3. *Alens.* 2. p. sum. q. 3. num. 1. *Bonavent.* 4. sentent. distinct. 3. art. 3. quæst. 2 *Scotus* q. ultima, & alii passim, & inter Jurisconsultos late tradit *Tiraqu.* de retr. lign. in præf. num. 8. & *in specie, quod decimarum preceptum tanquam judiciale abrogatum sit, tradit post alios* Henriq. l. 7. sum. theol. mor. c. 17. num. 1. *Omnia vero in contrarium allegata,*

gata, solum probant, decimas institutas fuisse à Deo, & praeceptas in lege veteri, ut fusè tradit Vasq. & Covar. loc. cit. *Quibus & ego libenter adhaereo propter illorum optimas rationes; maxime quia contra divinum praeceptum nulla datur consuetudo, aut dispensatio, quae tamen in solutione decimarum admittitur*, ut infra suis locis dicemus. *Illud sane non inficior, jure naturali & divino* (15) *teneri subditos ad sustentandum pastorem animarum suarum indigentem*, ut post D. Thom. Sot. & alios optime probat Covar. d. num. 2. & 3. Vasq. Turrecre. & Navar. lócis citatis. *Quoad substãtiam ergo, hoc est, quoad congruam sustentationem ministrorum, dici possunt* (16) *decima de jure naturali, & divino; quoad modum vero; quod nimirum haec sustentatio fiat per viam decimarum, id est de jure humano, ut late, & optime explicant praecitati Doct. & in hoc consistit haec opinio, quae etiam vel ex eo probabilis redditur, quod praeceptum decimarum* (17) *inter ecclesia praecepta numeratur.* (f)

(f) Haec Quaest. *ut hîc ab A. nr.* in utramque part. disceptatur, eamque & *Lancelotus aff.* quod decimae Jure Divino ideò praecipiantur, quod non sint revocatae à Christo in Nov. Test.

repe-

repetitæ Matth. 10. v. 10. hodieque adhuc divini juris esse. *In negat.* sententiam magis inclinat, *cum Al. Grotius* de J.B. & P. l. *1*. c. 1. n. 10. 15. & quid 4. rat. Alii vero & inprimis *Reinking. de R. S.* & E. l. 3. d. 1. c. 8. num. 8. discrepantes opin. ita resolvit, quod decimar institutio non sit Juris Divin quoad certam quantitatem; sit tamen quoad congruam Templor. conservationem, & Ministror sustentationem. Lev. cap. ult. v. 30. Cui sententiæ adstip. *D. Linck. in Tr. d. Jur. Templ.* c. fin. num. 35. Hic adjicitur in *Addit. cap. 7.* Werndl. præjudic. alicujus Dicasterii Aulici, &c.

Daß aber Werndl. in cap. 6. lib. 1. meldet/ daß an etlichen Orten gar kein Zehend gereicht werde/ ist zuverstehen si aliunde salarium accipiant, uti in Ulmensi & al. quibusdam Civitatibus Imperii, ac aliis in locis Ministris Ecclesiæ certa salaria ac stipendia constituta sint. Hinc allegat *Ziegl. d. tr. c. 13 § 12. & seq.* vis decimandi prorsus omitti posse, & errare Nic. le Maistre, putantem, decimas dari non intuitu laboris, sed in recognitionem dominii, quod DEus in omnes creaturas habet, si quidē extra Mandatum Divinum frustra fingitur, in recognitionem Dominii Divin. dari aliquid debere, cum recognitio talis ideo fieri debeat, ne dominium ipsum interverratur aliquandò, & omninò negetur. quod de Dominio Divin. frustra asseritur. Vid. *iterum Addit. ad d. c. 6.* in fine.

Cæterùm ab initio Christianæ Ecclesiæ tam

Christianorum, quàm Clericorum vita communis erat, adeò, ut hi solo victu & vestitu contenti essent; Laici verò temporalia non nisi ad usum possiderent, postquam autem decresc. charitas Christiana & numerus fidelium cresc. Laici ab illa vita communi recess. & Clerus cœp. seorsim vivere, relictâ tamen ad pristinæ communionis imaginem aliquâ parte, quæ Communis Mensa dicebatur. cap. 9. ex. de constit. Unde Sportular. usus uti *Cyprian. in Epist. 66.* mentionem facit, in valuit, quæ non æqualiter, sed pro ratione officii & meritor. distribuebantur: nam ab Apostolis, ad usque Cypriani tempora, nulla fuit inter Christiana subsidia, mentio decimarum. Usitatæ aliquamdiu sportulæ. Postea verò exolescente sportularum honore intravere in Ecclesiam decimæ, religionis obtentu, ac primò quidem spontanea liberalitate, qu. sportulis haud sufficientibus, oblatæ mox verò avarè & crudeliter exactæ. vid. rursus. *Addit. ad cap. 7.* Werndl. *d. tract.*

QVÆRO TERTIO, An decimæ præceptæ sint jure Pontificio?

Respondeo, (18) *omnibus notum esse, quod sic; de hoc enim sunt infiniti propè tex.* in cap. decimæ, 16. qu. 1. c. omnes decimæ, 16. quæst. 7. *& omnes cap. tam Decret. quam 6. & clem.* sub hoc tit. de decim. *ubi omnes hoc clamant*, & in Conc. Mogunt. c. 38. *sic dicitur,*

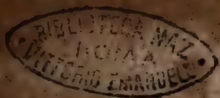
admo-

admonemus, atque præcipimus, ut decimas dari de omnibus non negligatur, quia Deus ipse sibi dari consuluit, *& Conc. Trident.* sess. 25. c. 12. de refor. *docet, decimas debitas esse Deo, & qui eas dari noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadere, earumque solutionem præcipit sub pœna excommunicationis.*

Quæro Quarto, Quam ob causam introductæ sint decimæ?

Respondeo multas (19) *esse causas, ob quas introducta sunt, quas recenset inter alios* Rebuf. d. tract. quæst. 2. numero 1. & seq. Tyndar. d. tract. num. 14. cum seqq. *sed illæ duæ præcipuæ sunt; Altera, quod Deus O. M.* (20) *eas sibi reservavit in signum universalis dominii,* c. cum non sit, & c. tua, il. 2. de decim. & colligitur ex Concil. Magunt. & Trid. locis alleg. *hanc causam refert* Rebuf. d. q 2. num. 1. Tyndar. d. tract. n. 17. & 43 & Andr. Hisp. d. vers. decima est jure naturali, num. 8. *& hoc firmant canonistæ omnes,* in c. 1. de decim. in 6. *ubi Franc. hanc communem opinionem dicit; & amplectitur etiam* Boer. decis. 236. & Capit. decis. 20. n. 5 Viv. opin. 153. verbo consuetudo non solvendi, Benincas. tract. de paupertate, q. 7. in

 6. spe-

6. speciali, num. 2. *Altera causa est* (21) *sustentatio ministrorum Dei & Ecclesiæ*, c. si ergo, 12. quæst. 1. c. novum de decimis, quod idem annotarunt Tyndar. Rebuf. Hisp. locis citatis, Covaruv. d. c. 17. num. 2. Sarment. de reddit Ecclesiæ, cap. 4. num. 8. D. Thom. quæst. 87. art. 1. Sotus d. l. 9. quæst. 4. art. 1. & alii quotquot de decimis scripserunt.

SUMMÆ RERUM.

1. Definitio decimæ Nominalis, & Realis: quæ explicatur *num. seqq. & contra hanc solvitur dubium.*
2. Decima solvitur de omnibus bonis, licite quæsitis *num. 3.*
4. Decima est quota pars, hoc est, unum ex decem; & si quando solvitur duodecima, quinta decima, vel alia quota, ea habetur pro decima, *numero 5.* & cur hæc potius quota, quam alia electa sit à Deo? *num. 6.*
7. Denarius numerus est primus terminus numerorũ, & perfectionem significat.
8. Deus reservavit decimam partem tanquam

quam Levitis sufficientem, populo autem non molestam.

9. Primitiæ, & oblationes in quo differant à decimis? & quid sint? *num.10.*

C A P. II.

Quid sit Decima?

QVÆRO PRIMO, de definitione decimæ? Nominis & Rei: (g)

Illius quidem omissis aliis descriptionibus, sic potest (1) *definiri*; omnium bonorum licitæ quæsitorum quota pars DEO ejusque ministris, divina institutione, humana vero constitutione dictante, etiam naturali ratione debita. *Hæc definitio colligitur quoad sui partes ex infra scriptis jur. & allegatis Doct. maxime vero* ex Covar. d. n. 2. & Rebuff. d. tract. q. 4. Hostiens. in sum. tit. de decim. §. quid sit decima, & Card. cons. 26. pro evidentia, Turrecr. in c. revertimini, num.7.16. qu.1. Sot. lib.9. de just. & jur. quæst.4. art.6. & aliis. *Primo dicitur in definitione*, omnium (2) bonorum, *ut probatur* in c. non est in potestate, de decim, *ibi*, de omnibus bonis decimæ sunt ministris ecclesiæ tribuendæ; *& patebit* ex infra dicendis,

dis, c. 4. qu. 1. *Secundo dicitur*, licite (3) quæsitorum, *habetur enim* in c. ex transmissa, hoc tit. nostro, *fidelis homo de omnibus, quæ acquirere potest, decimas errogare tenetur, illa enim quæ injuste quis acquirit, tenetur restituere, alias peccatum non remittitur*, c. peccatum ubi Doct. de reg. juris in 6. cum similib. *& Deus de nostra substantia honorandus est*, Prov. 3. *& species quædam furti est de alieno largiri*, l. si pignore, ff. de furto, *& quod decima de illicite acquisitis solvi non possit, nec debeat, late probat* Tyndar. d. tract. num. 45. & seqq. Rebuff. eod. tract. q. 5. num. 18. & 19. Hisp. in reg. decim. vers. 3. quærebatur, num 2. 3. & 4 & versic. decimo, fui interrogatus, n. 3. 4. & 5. & nos infra d. c. 4 q. 2. *Tertio subditur in definitione*, quota pars, *hoc est, decima* (4) cap. 1. &c. cum homines & per totum hoc tit. *licet enim aliquando solvatur duodecima, quinta decima, vigesima, vel alia* (5) *quota, semper tamen habetur pro decima*, ut habetur in c. in aliqnib. §. fin. cum suis Concord. eodem titulo, & late probat Rebuf. d. tract. q. 13. n. 46 & seqq. Tyndar. eodem tractat. n. 31. 32. & 34. *quicquid dicere voluerit contra jura expressa Hispan.* d. reg. decimarum, versic. decima

est

est jure naturali, num. 13. & 15, *de quo etiam nos* infra c.5.q.4. *Quarto dicitur*, Deo, ejusque ministris debita. *Hæc pars colligitur ex dictis in superiori cap*, quæst.4. *ubi causas attulimus, cur introductæ sint decimæ. Reliqua pars definitionis patet ex eodem superiori cap*. q.1.2. & 3. *maxime vero ex Covar*. d.c. 17. num.2. & 3. *& Vasqu*. d.c. 89. num. 1. & seqq. (h)

(g) Illius quidem; nam, *quoad Etymologiam*, Decimæ nihil aliud sunt, quàm cujusq; rei decima pars; Unde & sæpe dicuntur decima, omissâ parte. Ulpian. in l.a. §.2. ff d. pollicit. sic scribit: Si decimam quis bonor. vovit, decima non priùs esse in bonis definit, quàm fuerit separata, &c. quam legem notis illustrans Gothofredus multa de Decimis Ecclesiasticis admiscet. Cui nomenclationi favet, *cum Jure Civ. Canonicum, in c. 1. de Decim.* quod decimæ sortitæ sint nomen hoc à parte decima, quæ ex fructibus, aut aliis rebus persolvitur: ubi *S. Hieronymus* ex Sacr. Literis Num. 18. ait: Decimam partem omnium frugum Leviticæ Tribui populus ex Lege debebat, &c. Ab eod nomine dicitur ager Decimanus, ex quo decuma, seu decima pars penditur. *Cic. lib. 2. d. finib.* & *Eod. in Verrem lib. 5.* affirmante, se plus decuma non daturum. Per decumá intelligens decimam. Et olim decimare Legiones significa-

bat ſupplicium, quod pars decima militum luebat; cum enim plures apud Romanos delictum perpetrarunt, decimus eorum ſupplicio afficiebatur, ut ſic metus ad omnes, pœna ad paucos pertingeret, quæ ex Liv. Tac. Suet. & aliis referunt *Em. Gonzalez.* ad cap. 7. de decim. nu. 3. & *Caniſ.* c. 1. d. tract. n. 1. ubi addit, frequentius (hodiè) in plurali numero Canoniſtas uti voce Decimar. partim quia, ut plurimum multarum rerum decima pars ſimul ſolvitur; partim quia unius rei decima pars ſæpè iteratur, dum ſingulis v. gr. annis ex fructibus agrorum, arborum, & ſimilium decimæ ſolvuntur, ſic. in ſingulari quoque num. Vox decima uſurpetur à Canoniſtis, ut videre eſt *ap. Zoeſ.* n. 1. de decim. ex cap. 7. 15. & 17. h. t. juncto c. 19. x. d. decim.

Quoad *Homonymiam*, varia ejusdem nominis eſt ſignificatio, vel enim ſic accipitur pro diverſitate rerum, quarum pars decima penditur; vel pro varietate perſonarum, quæ pendunt, aut quibus penditur; aut denique pro varietate modi, quo penditur. Sic dicitur decima Litis, quam jure Vet. injuſtè litigans reo dare tenebatur §. 1. J. de pœnis temere litigant. Et decima metallorũ, quæ certis in caſibus q. venæ metallorum in fundis privatorum reperiuntur; debetur fiſco, & altera Decima Domino fundi. &c. l. cuncti. C. de metall. Et generatim Tributariæ Decimæ vocantur, quæ Supremis Principibus præſtantur, v. gr. ex

pretio rer. quæ venduntur, &c. quibus plures al. ejusmod. proficuas dec. adnectit, *cit. Gonz.* num.4 & *Rebuff. d. tr.* qu.3. Et in sensu Juridico vocab. decimæ sumitur, pro Jure eas accipiendi. Tripliciter enim aliàs quoque accipitur: 1. Pro ipsa re, sive sit decima sive octava, vel alia quota pars, quæ decimæ loco datur: 2. Ut etiam d. pro jure eam accipiendi: 3. Pro territorio & districtu, ex quo decimæ debentur. c. cum in tua 30. & t. t. d. decim. *Bes. in Th. Pr. voc.* Zehend. Es ist auch etlicher Orten gebräuchig/ weil die Zehenden gemeiniglich auf den Aeckern und Gütern / die in der Marckung liegen / dem Zehend-Herrn desselben Orts zugehörig sind/ und die Zehend-Gerechtigkeit sich auch so weit erstrecket / als die Zwäng und Bänn begreiffen / daß man die Marckung die Zehend nennt / und wann man sagt: Diß Gut seye in der Stadt- oder Dorff-Zehend gelegen / so wird es von der Marckung verstanden; Doch ist Marckung und Zehend nicht eigendlich ein Ding/ sondern sie haben unterschiedliche Bedeutungen / und werden auch an mehren theils Orten besonders von einander understeint / per not. Oeting. von den Gräntz- und Marck-Steinen/ lib. 1. c. 8. num. 5. 6.

Sic enim aliàs in Vernacula nostra decimæ vocantur, non quod semper & præcisè Decima pars sit præstanda, sed saltem portio quædam nostrorum fructuum ac redituum, quibus decima compensatur, lic. in alia parte consistat.

Doct.

D.Linck. in Tr. d. Jur. Templ. c. ult. §. 65. *cum seq.* At in Jure Can. propriè per Decimas intelligitur portio certa seu pars decima Jure saltem Ecclesiastico, Ministris Ecclesiæ persolvenda; & has decimas sec. originem suam, spirituales seu Ecclesiasticas, juxta Germanam & propriam vocis significationē passim usitatam, solemus intelligere, qu. decimæ simpliciter ponuntur, *in Addit. ad tr. d. jursd. Ord. in Exempt. Chokier. decis. 26. num. 4. ex Rota, Honorius de decim. num. 6.*

Sed aliæ etiam voces *Synonyma* decimas Canonicas exprimunt, dum vel generico nomine: 1. Oblationum, aut 2. primitiarum, ut in Sac. Script. Num. 18. v. 26. & 28. (d. quib. tamen sub cap. 3.) donantur; vel 3. Tribura sacra, aut 4 Tributa DEI, quod decimæ in signum universalis Dominii DEO reservatæ sint, in usum Clericorum, tum etiam pauperum, c. 16. & 33 d. decim. 5. Tributa egentium animarum ex c. 26. d. decim. & c. 16. q. 1. Cujusmodi loquendi rat. dat. *Panormit. in cit. c. & c. homines 7.* quia decimæ petuntur ab hominibus egentibus Divinâ Gratiâ & Auxilio; 6. Alimenta egent. animarum: it. Sanctuarium Dei; c. ad hæc x. d. decim. 7. Cibus Dei & alimenta Scripturæ Sacr. c. revertimini. 16. q. 1. *Knafel. de decim. th. 2.* 8. Possessiones DEI Ipsius; d. c. 16. q. 1. 9. Patrimonium Christi; cap. cum secuudum. 16. x. d. præbend. 10. Sanctuarium DEI. d. c. ad hæc; & 11. Cibus Cle-

rir.

ricorum appellantur. *Rebuff. d. tractat. quaest. 13. num. 22.*

A Nomine transitur ad *Rei explicationem*; plerumque autem in Jure utroque potius reperiuntur definitiones impropriæ & abusivæ; quæ propriè loquendo dicuntur descriptiones, test. *Alex. Sperelli decis. 185. num. 28.* Unde in præsenti quoque mat. non satis accuratè multi ex Canonistis loquuti putantur, è quibus heic, *vid. Aulth. nr.*

(h) Decimas rectè satis etiam creditur definivisse, qui dixit, esse denam bonorum omnium mobilium justè quæsitorum partem, Jure Divin. in Vet. & Jure Humano in Novo Testamento DEI Ministris pro mercede & sustentatione debitam. *Fr. Martini d. decim. Disput. Canonic. concl. 1.* Ita autem ferè cum Hostiensi R. R. plerique decimas descripsf. partem decimam omnium fructuum & proventuum, seu lucrorum justè acquisitorum, Ecclesiæ Ministris, quotannis exsolvendam. Dices, sæpe sæpe decimas solvi non Ministris Ecclesiæ v. g. Parochialis, sed aliis personis, sive sint Clerici, sive Laici, ut docet *Praxis* quotidiana; E. malè in definitione requiritur, ut decimæ Ministris Ecclesiæ determinatè pendantur. R. Neg. cum in def. id sit exprimendum, quod est Juris, seu quod congruit rei definitæ sec. se, & primævum ac qu. naturalem statum illius, non autem quod ei per accidens & prorsus ab extrin-

extrinſeco ſupervenit; quemadmodũ accidit, ſi decimæ quoad ſuam originem debitæ Miniſtris certis Eccleſiarum deriventur ex alio titulo, v. gr. privilegio, aut præſcriptione, &c. ad alias quaſi extraneas perſonas: Denique, *cum Genz. ad c. 7. num. 4.* tres diverſas decimarum definitiones attuliſſet, meliorem ipſe & breviorem conatus eſt ſubſtituere his verbis: Decima eſt Quota fructuum, vel Lucri liciti, Portio Deo debita. Sed, ſi ad bilancem rigoris Dialectici appenderetur hæc definitio, metuo, ne minùs habens reperiretur; ſic, re ipſa juxta mentem & expoſitionem ejuſdem Autoris conveniat cum præcedente biga, paulo clariore. Evolv. Dn. *Com.* Königl. *d. tr. quaſt. 1. num. 5.* cum aliq. ſeqq.

Quæro Secundo, Cur magis electa fuerit decima pars, quam vigeſima, vel alia quota?

Reſpondeo, quod quamvis Innoc. in rubr. de decim. *dicat, nullam poſſe aſſignari rationem, cum Dei incomprehenſibilia ſint judicia & in arbitrariis rationem quærere ſit ſuperfluum* Gl. in l. 1. ff. d. pact. argum. l. 20. ff. de LL. *Hoſt. tamen* in c. à nobis de decim. *& S. Thom.* d. q. 87. art. 1. *quem ſequuntur Tyndar.* d. Tract. num. 29. *& Rebuf.* eodem tractat. qu. 2. n. 8. *dicunt* (6) *quod ideo Deus elegit numerum denarium, qui erat* (7) *primus*

mus terminus numerorum, cum ultra eum non procedatur, nisi iteretur; & sic aliquid perfectionis habet, ut etiam late inter ceteros ostendit Tiraq. de præscript. §. 1. gloss. 4. in princip. & Petr. Bung. de myster. numer. tit. de numero denario, *Confer. Canis.* de decim. c. 1. num. 9. circ. fin. *unde qui dat decimam retentis novem partib. significat imperfectionem ad se pertinere, perfectionem vero à Deo expectandam, & Deus istam* (8) *partem, tanquam Levitis sufficientem, & populo non molestam retinere voluit,* ut scribit Abul. super Matth. 23. qu. 56.

Valet tamen consuetudo, ut loco decimæ vigesima, vel quintadecima, vel alia quota portio solvatur, ut jam præmonuimus, & latius trademus infra c. 5. q. 4. concl. 1.

QVÆRO TERTIO, Quid differant decimæ à primitiis, & oblationibus?

Respondeo, communem illam distinctionem esse, quod decimæ (9) *sunt quota pars frugum, & aliorum licitè acquisitorum debita ex præcepto ecclesiæ ministris, ut supra declaratum est; at vero primitiæ* (10) *sunt solum primæ, quæ nascuntur, fruges, seu primæ frugum pars; oblationes autem, quicquid Deo vel Ecclesiæ, ejusve ministris voluntarie*

exhi-

exhibetur, regulariter loquendo. Hæc distinctio aperte colligitur ex Doct. fere omnibus sup. allegat. maximè vero ex Soto, d. l. 9. de just. & jur. quæst. 3. art. 1. D. Thom. & Cajet. 22. q. 86. & seq. art. 1. Rebuff. d. tract. q. 1. num. 17. & seqq. Tyndar. eodem tract. n. 84. & tribus seqq. Hispan. d. tract. reg. decim. quæ. 7. & 8. Petr. Greg. Tholos. partit. jur. can. l. 1. tit. 2. 3. & duobus seqq. Doct. in rubr. de decim. Marian. Scc. in tract. de oblat. libel. 1. & quinque seqq. Froyl. Maluit. simil. tract. fere per totum: *atque etiam infra de his sub cap. ult. aliquando plenius.*

SUMMÆ RERUM.

1. Genera decimarum quot, & quæ sint, cum aliis plur.
2. Quarta Episcopalis, vel potius decima Papalis subrogata est loco decimæ, quam olim solvebant Levitæ Sacerdotibus.
3. Decima Papalis ergò originem habet à lege veteri, habetque similitudinem cum ejus legis præcepto.
4. Beneficiati tenentur solvere decimam

ex beneficiis summo Pontifici eam exigenti. Ratio. *num 3.*
5. Causa, ob quam decima Papalis imponitur, debet esse justa. Justa autem in dubio præsumitur, *n. 5.*
6. Decimæ beneficiorum concedi possunt laicis per summum Pontificem.
7. Laici decimas super beneficiis imponere non possunt: neque inferiores, Prælati. *num. 9.*
8. Laici exigentes ab ecclesiis, ecclesiasticisque personis, earumve bonis tales, collectas, aut decimam, seu aliam partem bonorum sunt excommunicati.
10. Episcopus potest imponere, & exigere à à beneficiatis charitativum subsidium.
11. Concilium Constantiense quid de decimis Papalibus decernat?
12. Denunciari an debeat impositio decimæ Papalis? & *num. seqq.*
13. Debitori an debeat denunciari, ut solvat? & *cap. 6. n. 23.*
14. Papa est supremus judex, & ordinarius.
15. Charitativum subsidium si ab Episcopo exigatur, & generale subsidium à Papa, utrique præstandum erit; & si utrique non possit, præstabitur Papæ. *n. 16.*

17. Decima Papalis ſolvitur de beneficiis, *& num. ſeqq.*
18. Privatio præſupponit habitum.
19. Decima Papalis ſolvitur de omnibus beneficiis, eccleſiaſticisque redditibus.
20. Capellæ ſubjacent decimæ Papali.
21. Capellæ ſunt beneficia eccleſiaſtica.
22. Canonicatus ſubjacent decimæ Papali, *& num. 69.*
23. Canonicatus ſunt beneficia eccleſiaſtica.
24. Eccleſiæ cathedrales, Metropolitanæ, & Patriarchales ſubſunt decimæ Papali.
25. Plura habens beneficia in pluribus civitatibus, & diœceſibus, de omnibus ſolvet decimam Papalem.
26. Prælati, & Clerici exules de ſuis proventibus eccleſiaſticis decimas Papales perſolvent.
27. Extravag. unic. *de decim. in commun.* quæ eſt Bonif. VIII. an ſolum locum habuerit in decimis per eum impoſitis, & expiraverit ejus morte?
28. Extravagans inſerta in corpore juris vim legis habet; & ſententia contra eam lata eſt nulla.
29. Papa reſpondendo, & definiendo ſuper caſu particulari, canonem & legem *condit.*

30. Ex-

30. Extravag. un. *de decim.* nunc quoque allegari potest pro decisione.

31. Proventus & redditus leprosariarum domorum Dei, & hospitalium pauperum non subjacent decimæ Papali. Quid vero de redditibus, qui super sunt ultra usus pauperum, & infirmorum. *n.32.*

33. Hospitalia pauperum & infirmorum, nomine beneficiorum proprie non comprehenduntur.

34. Hospitalia in beneficium non conceduntur: secus in hospitalibus militarium ordinum, aut aliorum religiosorum. *num.35.*

36. Redditus hospitalium militarium ordinum, aut aliorum religiosorum an subjaceant decimæ Papali?

37. Moniales, aliæque Regulares personæ an solvant decimam Papalem?

38. Beneficia tenuina an subjaceant decimæ Papali?

39. Redditus ecclesiastici non excedentes summam annuam septem florenorum auri, decimæ Papali non subsunt. Secus si plura quis habeat beneficia, quæ singula dictam summam non attingunt, simul autẽ collecta excedant. *n.40*

41. Pitantiæ monachorum non subsunt decimæ Papali.

42. Pitantiæ quid sint.

43. Relicta ecclesiis, ut ex iis emantur perpetui redditus, non subjacent decimæ Papali: Secus in aliis legatis factis Prælatis ratione ecclesiarum vel officiorum. *num.44.*

45. Xenia Prælatis liberaliter facta non subsunt decimæ Papali.

46. Xenia quid sint, & unde dicantur?

47. Sylvæ an, & quomodo subjaceant decimæ Papali? *& num. seq.*

48. Assisia quid sit.

49. Pisces stagnorum, vel belluæ garenarũ, an, & quando decimentur à Papa?

50. Stagnorum, & piscariarum decima Papalis quando, & quomodo solvatur?

51. Eleemosynæ, & oblationes an, & quando subjaceant decimæ Papali?

52. Rector parochialis, qui necesse habet conducere plures Capellanos, an de eorum salario, aut victu solvat decimam Papalem?

53. Clericus, qui per vicarium, vel firmarium ecclesiæ suæ servit, in eave resi-det, quomodo decimam Papalem solvet?

54. Vicariorum, & Coadjutorum materia, remissive.

55. Grangiæ quid sint.

56. Obtinentes prioratus, grangias, domos, redditus, pensiones, vel census ab ecclesiis seu monasteriis an, & quomodo decimam Papæ solvant?

57. Expensæ monachorum, qui ex pacto ab obtinentibus Prioratus, grangias, & hujusmodi ex gratia tenentur, deduci non debent in solutionem decimæ Papalis. Secus in obtinentibus ad justam firmam annuam. *num.58.*

59. Procurationum decima an, & quando Papæ sit exhibenda?

60 Procurationum materia, remissive.

51. Decima Papalis solvitur quoque de iis, quæ consistunt in jurisdictione, mero imperio, regalibus, & similibus, deductis salariis moderatis judicum & officialium, ac similium personarum, sine quibus jurisdictio, & alia prædicta nequeunt expediri. Secus in expensis, quæ fiunt in vestibus, ac victualibus officialium, aut circa familiam Prælatorum. *num.62.*

63. Molendinornm, & furnorum seu potius

reddituum, quæ ex illis percipiuntur, decima Papalis præstatur.

64. Fructuum arborum, & hortorum decima Papæ exhibetur.

65. Decima Papalis quomodo præstetur de his, quæ consumuntur usu, vel esu animalium?

66. Beneficia unita subjacent decimæ Papali, sive principaliter, sive accessorie uniantur, sive alias quomodocunque.

67. Decima Papalis imposita in una diœcesi solvetur de fundis beneficii illius diœcesis positis in aliis diœcesibus, *& n. seq.*

68. Decima Papalis est onus reale ecclesiarum, non prædiorum impositum personis ecclesiasticis pro ipsis ecclesiis.

69. Canonicatuum decima Papæ exhibenda est.

70. Canonici tenentur residere.

71. Mensa grossa ut plurimum distinguitur à præbenda, & quotidianis distributionibus. Aliquando tamen succedit loco præbendarum. *num. 72.* Aliquando de ipsa mensa grossa solvuntur distributiones. *num 73.*

74. Mensa grossa Canonicorum subjacet deci-

decimæ Papali, ubi ea maſſa ſuccedat loco præbendæ, quamvis decima abſolute imponatur ſuper beneficiis.

75. Subrogatum ſapit naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur.

76. Menſa groſſa, quæ in diſtributiones quotidianas deſtinata eſt, tunc ſaltem ſubjacet decimæ Papali, cum ea impoſita eſt ſuper quibuscunque proventibus eccleſiaſticis.

77. Quotidianæ diſtibutiones ſubjacent decimæ Papali, ubi ea impoſita eſt ſuper omnibus beneficiis & quibuscunque proventibus eccleſiaſticis. *n. 79.* Secus ubi duntaxat imponeretur ſuper beneficiis, vel eorum fructibus, *num. 81.*

78. Nomen *proventus*, generale eſt, & comprehendit omnem redditum undecunque nobis obvenientem.

80. *Obventionis*, & *redditus* nomen ſatis generale eſt.

82. Quotidianæ diſtributiones nomine beneficii non veniunt; neque nomine fructuum illius, aut in ejus valore computantur, *num. 83.*

84. Anniverſaria ſeu Mortuaria an ſubjaceant decimæ Papali?

85. Anniverſaria non computantur in redditibus, ſeu valore beneficii; neque in Bulla veniunt nomine proventuum, fructuum, reddituum, jurium, emolumentorum canonicatuum, neque etiam diſtributionum quotidianarum.
85. Quotidianarum deſtributionem nomine quid veniat?
86. Colonus, cui in contractu aliqua gratia ſcienter non eſt facta, non tenetur ad decimam Papalem, ſed eam ſolvet propietarius.
87. Penſionarius tenetur pro rata penſionis ad decimam Papalem exhibendam, ex communi contra aliquos. Item in charitativo ſubſidio. *num. 88.*
89. Penſionarius tunc non tenetur ad decimam Papalem, ubi penſio conſtituta fuit libera ab omni onere etiam decimæ. Secus ſi privilegium ſit ſolum generale, *num. 90.* Aut ſi ei exemptioni per Papam derogetur cum clauſula *quorum tenores.* &c. *num. 91.*
92. Clauſula, *quorum tenores pro expreſſis habeantur,* quam vim habeat?
93. Penſionarius exemptus ab onere ſolvendi decimam non poteſt cogi à collecto-

lectore non habente auctoritatem, eam exigendi à quibuscunque personis, non obstantibus quibuscunque privilegiis.

94. Pensionarius non poterit molestari à collectore, qui exigit integram decimam à Rectore beneficii.

95. Semel decimatum non debet amplius decimari; & semel exactum non debet amplius exigi.

96. Rector beneficii, qui integram decimã solvit, potest uti retentione erga pensionarium.

97. Pensionarius tunc non tenetur ad decimam Papalem, cum pensio non excedit summam septem ducatorum. Nisi plures pensiones quis obtineret, quæ simul junctæ eam sum̃am excederent. *n.98.* Id vero procedit etiamsi fuisset talis pensio assignata in beneficiũ *n.99.*

100. Pensio assignata ob remunerationem laborum, & obsequii etiam præstandi, non subjacet decimæ Papali.

101. Cardinalis pensionarius an teneatur ad decimam Papalem? *& num.110.*

102. Excommunicatio lata à collectore contra pensionarium exemptum ob

non solutam decimam Papalem, est ipso jure nulla. Idem in religiosis exemptis ab ejusmodi solutione. *n. 103.*

104. Excommunicatio lata à Prælato exigente procurationem, vel ultra juris formam, vel contra speciale privilegium sedis Apostolicæ, est nulla.

105. Privilegiatus, ut non solvat decimam Papalem; si à collectore cogatur solvere, & solvat cum protestatione, quod intendit non præjudicare suo privilegio, talis protestatio eum juvat. Idem in privilegiato, talis ne solvat charitativum subsidium. *numero 106.* Idem ubi nulla protestatio accessit, sed per vim extorta fuit solutio. *num. 107.*

108. Privilegiatus ne solvat decimam Papalem, si solvat sponte aut sine ulla protestatione, aut tunc sibi præjudicet.

109. Privilegio an renunciare quis censeatur per unicum actum contrarium?

110. Cardinales non tenentur solvere decimam Papalem de suis beneficiis. Idem in charitativo subsidio generali imposito à Papa. *n. 111.*

112. Cardinales in materia præcipue pœnali & revocatoria privilegiorum non com-

comprehenduntur in generali constitutione Papæ, neque in regulis cancellariæ *num. 113.*

114. Cardinales sunt pars corporis Papæ; & dicuntur filii primi gradus. *num. 115.* & à summo Pontifice vocantur filii, sicut Episcopi fratres. *n. 116.*

117. Tributa non exiguntur à filiis, sed ab alienis.

118. Cardinales an generali constitutione comprehendantur?

119. Cardinales an teneantur ad generale subsidium?

120. Favor fidei maximus est.

121. Favorabilis dispositio comprehendit etiam Cardinales.

122. Clausula, *cujuscunque status, gradus, praeminentiæ, vel dignitatis existant*, comprehendit etiam S. R. E. Cardinales.

123. Cardinales hodie semper eximuntur à solutione decimarum Papalium.

124. Collectores, aliique officiales deputati ad exigendas decimas Papales in aliquo loco non tenentur ad decimam beneficiorum, quæ ibi habent; sicut in charitativo subsidio.

125. Ar-

125. Argumentum à charitativo subsidio ad decimam Papalem jure procedit.

126. Decima Papalis munus, seu onus extraordinarium est, ac patrimoniale, *n.140*

127. Munus ordinarium quod sit.

128. Exemptus simpliciter, intelligitur saltem exemtus ab oneribus extraordinariis.

129. Officiales, & collectores sunt immunes à solutione extraordinarii oneris.

130. Portio exemtorum à solutione decimæ Papalis an, & quomodo accrescat reliquo Clero, cum quo Camera convenit de certa summa? *& num. seqq.*

131. Exemtio aliquorum non liberat universitatem ab onere etiam ad ratam.

132. Exemtio aliquorum si universitatem nimis gravat, quid faciendum?

133. Motus proprius quos pariat effectus?

134. Clausulæ, *ex certa scientia*, effectus?

135. Divisio decimæ conventæ quomodo fiat inter clerum? remissive.

136. Episcopus una cum clero potest ad sui præjudicium aliquos eximere à solutione decimæ Papalis.

137. Excommunicatus, & intrusus an teneantur ad decimam Papalem?

138. Suc-

138. Succeſſor in beneficio, an præceſſor, ejusque heredes teneantur ad decimam papalem?

139. Componere non poteſt collector decimarum papalium ſine ſpeciali mandato cum iis, qui ſolvere debent, de certa aliqua ſumma. Niſi haberet generale mandatum cum libera, *num*. 140. Vel niſi ea compoſito tenderet ad commodum Papæ, ſeu Cameræ, *num*. 141. Quod multo fortius poſſet Camerarius Papæ *num*. 142.

143. Princeps ſecularis, cui Papa conceſſit decimas beneficiorum ſui dominii, licite poteſt componere cum beneficiatis ſuper ſolutione decimæ.

144. Diſtributio oneris decimæ papalis quomodo facienda inter non exemtos? & *num*. *ſeqq*.

145. Solutio veri valoris beneficiorum cum plures decimæ imponuntur, quomodo fiat.

146. Solutio decimæ papalis regulariter fieri debet ad ratam beneficiorum.

147. Solutio decimæ papalis fieri debet in pecunia numerata.

148. Solutio decimæ Papalis fieri debet in

ta

moneta currenti in locis reddituum, de quibus solvenda est. Neque cogetur quis eam cambire, *num. 149.* Quid autem si duæ monetæ pariter currant eo loco, alterave magis? Aut si post tempus impositionis, taxationis, aut privilegii mutetur? *num. 150.*

151. Taxa attendi non debet in solutione decimæ, ubi Papa imponit, & expresse colligi vult non attenta ulla taxa. Secus si simpliciter imponatur super beneficiis, eorumve fructibus. *num. 152.*

153. Taxa consueta dicitur, quæ est legitime præscripta per 40. annos; & ratio, *num. sequent.*

154. Præscriptio legitima in rebus ecclesiasticis est quadragenaria:

155. Consuetudo præter jus, quæ tangit jura ecclesiarum, requirit 40. annos.

156. Præscriptio centenaria cur non requiratur in taxa decimæ Papalis, cum alioqui ea necessaria sit contra Romanam ecclesiam?

157. Taxæ quæ non sit observata per 40. annos, neque beneficiati, neque Camera Apostolica in exactione decimæ tenetur stare.

158. Con-

158. Consuetudo per unicum actum non inducitur.
159. Consuetum an Pluribus vicibus dumtaxat verificetur?
160. Unicus actus, post quem transacti sint 40. anni, facit taxam consuetam, *& num. seqq.*
161. Observatio ultima an attendatur? *& numero 158.*
162. Manutenendus quisque est in sua possessione.
163. Unicus actus sufficit, ut quis in sua possessione manuteneatur.
164. Beneficium semel taxatum ab habente potestatem taxandi, habetur pro taxato, nisi interveniat actus contrarius.
165. Beneficium consuetum Clericis secularibus assignari quodnam dicatur?
166. Unicus actus successivus consuetudinem inducit.
167. Taxatio facienda est in exactione decimæ papalis, ubi non sit facta, & quomodo ea fiat? *n. 168. & seqq.*
169. Taxatio an præcedere debeat juramentũ
170. Vocandi sunt ad taxationem decimæ papalis omnes, quorum interest.
171. Taxari possunt à collectore beneficia

non

non taxatæ absque speciali mandato.
172. Compensatio opponi potest in exactione decimæ Papalis, & *num. seq.*
173. Compensatio quando objiciatur Fisco?
174. Aes alienum non deducitur in solutione decimæ Papalis.
175. Superiori census solvi debet ante omnia.
176. Expensæ necessariæ, quæ fiunt gratia colligendorum fructuum deducuntur in solutione decimæ Papalis.
177. Expensæ, quæ fiunt in castrorum custodibus, aut ædificiis construendis, vel conservandis, non deducuntur ex decima Papali. Item nec illæ, quæ pro villis tuendis fiunt in guerris, seu cavalcatis, *num. 178.* Item illæ, quæ fiunt pro fossatis, reparationibus molendinorum, & similibus, *num. 179.*
180. Expensæ deducendæ in solutione decimarum Papalium, remissive.
181. Collector decimarum Papalium est judex, habetque jurisdictionem.
182. Procurator fisci utitur jurisdictione, & officio judicandi.
183. Stylus curiæ Romanæ attendendus est.
184. Collector Papæ deputatur cum facultate exercendi censuras.

185. Censuræ ferri non possunt, nisi ab habente jurisdictionem.

186. Collector est judex delegatus, non autem ordinarius.

187. Legatorum jurisdictio in omnibus concurrit cum ordinariis.

188. Collectores improprie vocantur nuncii sedis Apostolicæ, & gaudent aliis privilegiis, & honoribus.

189. Delegati ad universitatem causarum, dici possunt ordinarii. Secus si ea universitas sit personarum, non causarum. *num. 190.*

191. Delegatus potest compelli ad recipiendam delegationem.

192. Collectoriæ, & subcollectoriæ officium confertur in invitum?

193. Collector Papæ quandonam potest dici negotiorum gestor?

194. Laicus non potest esse collector Papæ cum facultate censurandi.

195 Laicus non est capax jurisdictionis ecclesiasticæ, neque potest exercere censuras. Neque esse vicarius Episcopi, *numero 196.* & an ex licentia Papæ? *num.* 197.

198. Laicus num possit deputari collector

cum facultate exercendi censuras ex certa scientia Papæ?

199. Laicus potest deputari nudus exactor decimarum.

200. Collector Papæ debet transcendisse 18 annum ætatis. Idem in delegato. *n. 201.*

202. Collector decimarum Papalium debet esse persona qualificata, *juxta text. in cap. statutum, §. 1. rescript. in 6. & clem. etsi principalis de rescript.* Idem in subcollectore, in quem translata sit tota potestas. *num. 203.* Secus ubi utrique de mandatum fuisset nudum Ministerium. *num. 204.*

205. Collector Papæ potest sine speciali commissione deputare subcollectorẽ. Imo & plures nisi ei fuerit limitata facultas ad unum. *num. 206.* Quin etiam si limitata fuerit ad unum, poterit plures successive substituere. *num. 207.* Sed tunc unum substituendo, alter revocaretur. *num. 208.*

209. Delegatus principis potest subdelegare.

210. Procurator sive generalis ad negotia, sive specialis ad aliquem actum, sive effectum potest substituere.

211. Collector Papæ non potest deputare sub-

ſubcollectorem, ubi in commiſſione eſſent aliqua verba, per quæ colligatur, electam fuiſſe induſtriam perſonæ, & *num. ſeqq.*
212. Induſtria perſonæ per quæ verba cenſeatur electa?
213. Induſtria perſonæ electa cenſetur in magno; & arduo negotio.
214. Arduum, & magnum negotium quodnam ſit, judicis arbitrio relinquitur?
215. Decimas Papales non exigere non eſt magnum, & arduum negotium.
216. Subcollector prius deputatus, quando cenſeatur revocatus etiam non facta de eo mentione per poſteriorem deputationem?
217. Collectoris facultas, & officium quando cenſeatur tranſire ad ſucceſſorem in dignitate?
218. Collectoris facultas, & poteſtas probanda eſt per literas, & non per teſtes.
219. Epiſcopi, aliique Prælati non debent accedere ad ſuas eccleſias, in iisve recipi, ſine literis proviſionis.
220. Collectoris facultas, etiamſi ſit perſona illuſtris, & honeſta probanda eſt per literas. Idem in delegato, *num. 221.*

222. Collectoris facultas non probatur per transumta literatum, sed tantum per originalia.

223. Originalia regulariter exhibenda sunt, non autem exempla.

224. Transumtum literarum collectoris probat ejus facultatem, ubi nulla lite pendente sumtum fuit servata forma, *cap. fin. de fid. instrum.* aut sumtum fuit ex registris Bullarum Papæ? *num. 225.*

226. Collectoris facultas probari potest per testes, quando collector esset deputatus in urbe, ubi moratur Papa. Idem forte in nudo exactore? *n. 232.*

227. Tenor literarum Collectoriæ amissarum probari potest per testes. Idem in delegato; licet aliqui contra, *n. 228.*

229. Subcollectoris facultas probari potest per testes, Contrarium alii. *num. 230.*

231. Testes, & instrumenta regulariter parem vim habent in probatione.

232. Collectoris facultas probatur per testes, ubi is nudus exactor est.

233. Subcollectoris facultas probatur per literas collectoris cum ejus sigillo sine manu Notarii, aut subscriptione testium.

234. Sub-

234. Subdelegationes probantur per sola sigilla delegatorum.

235. Collectoris, seu subcollectoris facultas probari non potest per communem hominum existimationem, *& n. seqq.*

236. Lex *Barbarius ff. de off. prat.* quando locum habeat?

237. Collector decimarum Papalium potest excommunicare, suspendere, & interdicere non solventes decimas.

238. Delegatus potest censuras exercere.

239. Episcopi non solventes decimas Papales quomodo & quo ordine puniantur?

240. Excommunicatio solum generalis ferenda est in Episcopos, Abbates, aliasque personas ecclesiasticas honorabiles non suspectas, ubi solum, de quantitate, & æstimatione fructuum circa solutionem decimæ Papalis agitur.

241. Solventes loco decimæ Papalis minus debito excommunicari possunt specialiter exceptis Episcopis, Abbatibus, & aliis personis non suspectis.

242. Interdictum generale contra civitatem ferri non potest à collectore, ob non solutionem decimæ Papalis. Idem in quovis debito pecuniario, *n. 243.* Se-

cus si prius lata sententia excommunicationis in singulares personas, ea contemta fuit. *num. 244.*

245. Excommunicationis contemtus est causa immediata interdicti generalis.

246. Monitio quomodo facienda sit clero, vel collegio, ut solvat decimam papalem.

247. Generalis sententia quomodo ferenda sit in non solventes decimas papæ.

248. Collector, & subcollector possunt aliis pœnis mulctare non solventes, quam censuris. Subcollector tamen minorem pœnam infligere potest? *n. 249.*

250. Privare non potest collector beneficio non solventem decimam papalem?

251. Capi possunt personaliter non solventes decimas papales. Imò etiam Rectores universitatum, & capita collegiorum pro suis collegiis. *num. 252.* Nisi beneficiati essent Doctores actis legentes? *num. 253.*

254. Brachium seculare non potest à collectore invocari sine speciali mandato. Secus regulariter in delegato. *n. 255.*

256. Vasa sacra, & hujusmodi non possunt capi in exactione decimæ Papalis.

Idem

Idem forte in iis, quæ sunt promiscuo usui deputata, *num. 257.*
258. Magis dignum trahit ad se minus dignum.
259. Vasa sacra, & hujusmodi ornamenta divino cultui deputata non possunt per collectorem accipi pignori etiam à sponte dantibus.
260. Collectori capienti vasa sacra an possit violenter resisti?
261. Excommunicatio lata per collectorem contra non exhibentes vasa sacra est nulla.
262. Collector capiens res notoriè sacras potest ab ordinario puniri.
263. Collector decimarum Papalium quomodo liberare possit, & quietare solventes, aut etiam non solventes.
264. Collector decimarum tenetur solventi, si illud petat, instrumentum liberationis facere.
265. Executive an procedatur in exactione decimæ papalis, & quomodo? *cum seqq.*
266. Ignorantiam edicti allegans & probare volens, quando audiatur? remissivè.
267. Appellari potest à collectore multis in casi-

casibus. Ut si nimis brevem terminum statuat ad solvendum. *num.*286. Item ubi capit pignoris loco res nororie sacras, vel cultui divino deputatas, *num.* 269. Regulariter non potest? *num.*267.

270. Appellari potest à collectore rejiciente exceptionem subreptionis, ubi multi impetraverunt immunitatem à decimis Papalibus non facta mentione de priori aliorum impetratione. Item si à privilegiatis decimam exigat. *n.*271.

272. Causa decimarum Papalium plenarie tractari debet, si quæstio sit inter clericum, & eum, cui Papa concessit decimam beneficiorum. Idem ubi quæstio est inter duos clericos, puta titularem, & pensionarium. *n.* 273.

274. Causa decimarum Papalium summarie tractatur, ubi quæstio est inter clericum & cameram.

275. Summarie proceditur in exactionibus functionum fiscalium, tributorum, & collectarum.

276. Summaria causa est ubi res non patitur dilationem, ut in alimentis futuris.

277. Decimarum Papalium receptio fit in

Novis.

Novissimis Regulis Cancellariæ Pontif. Innocentii XII.

278. Oblationes, quæ fiunt ad sacrificium quarundam decimarum veteris legis loco, subrogatæ sunt.

279. Species decimarum quam plures remissive; & nihilominus explicitè sub Lit. k.

280. Decimarum communis est divisio, ut aliæ sint prædiales, seu reales, aliæ personales.

281. Prædiales, seu reales decimæ quæ sint?

282. Personales decimæ quæ sint?

283. Venationum, & aucupiorum decimæ an sint reales, personales, vel mixtæ, & quid de fœtibus animalium?

284. Mixtarum decimarum species an & cur detur?

285. Personales decimæ etiam nunc debentur. Idem, & multo magis de realibus, & mixtis.

CAP. III.

Quotuplex ſit decima? & d. Q. Q. ac Poſitionibus al. hûc quadrantibus, &c.

QVÆRO PRIMO. Quot ſint genera decimarum?

Reſpondeo, quod, ut habetur in c.1.de decim. *olim fuerunt in veteri lege* (1) *quatuor genera decimarum. Primum earum, quæ ſolvebantur à populo Levitis, de quibus Exod. 22. & 2. Eſdr.10. Et hæc erat decima frugum pars, quam etiam debet ſolvere populus Chriſtianus, ut infra dicam cap. ſeq. Secundum erat earum, quas Levitæ ex decimis ſibi ſolutis dabant Sacerdotibus, de quib. Num. 18. Et loco harum ſubrogata eſt* (2) *quarta, quæ datur Epiſcopo à Presbyteris parochialibus*, ut reſolvit Tyndar. d. tract. n. 1. & Abb.d.c.1. de qua habetur, & traditur per Doct. in c. requiſiſti, *vel potius illa decima, quæ aliquando imponitur per ſummum Pontificem, ſuper beneficiis*, ut docet D. Thom. d. quæſt. 8 .art.4. ad 3. Rebuff. d. tract. q.3. num.3.& Covar.d.c.17. num.3. *de quo genere habe-*

habetur in clem. fin. de decim, & in extrav. unic. eod. tit. in communi, & utrobique per Doct.

Quæro Secundo, De origine, & causa hujus impositionis decimarum?

Prima Conclusio. *Hæ decimæ, quæ summo Pontifici à Clericis solvuntur, originem* (3) *habent à lege veteri, vel potius cum ejus præcepto similitudinem habent; ad ejus enim legis similitudinem præcepta quoque fuerunt in Evangelica lege à summis Pontificibus decimæ*, ut in specie tradit S. Thom. 2. quæst. 87. art. 1. Sot. l. 9. de just. & jur. q. 4. art. 1. & alii, quos supra recensuimus c. 1. qu. 2. *Habentur ergo* Num. 18. *hæc verba*; Locutusque est Dominus ad Moysen dicens; Præcipe Levitis, atque denuncia, cum acceperitis à filiis Israël decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id est, decimam partem decimæ, ut reputetur vobis in oblationem primitivorum tam de areis; quam de torcularibus, & universis, quorum accipitis primitias, offerte Domino, & date ea Aaron Sacerdoti, *cujus deinde præcepti executionem quandam habemus* 2. Esdr. 10. ad fin. *his verbis*: Erit autem Sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, &

Levi-

Levitæ offerent decimam partem decimæ suæ in domo Dei nostri. *Ex quibus verbis patet præceptum fuisse in veteri lege Levitis; ut de suis decimis decimas solverent summo Sacerdoti Aaron, eorumque filiis; ac descendentibus, qui in Sacerdotio succedebant. Ad ejus ergo præcepti similitudinem licite exigit summus Pontifex decimas à Clericis, qui eam exigenti (2) solvere tenentur,* ut in hac specie adnotarunt inter certos Abulens. super Matth.25. quæst.74. 8. Thom. d. qu. 87, art. 4. ad 3. arg. Sot. d. q. 4. art. 4. ad finem. Covar. l.1. var, resol. c.17. num.3. & Rebuff. tract. de decimus, q.3. n.3. *Quorum auctoritati accedit (5) & illa ratio, quam affert D. Thom. loc. cit.* naturalis enim, *inquit*, ratio dictat, quod illis, qui habent curam animarum, de communi multitudinis statu provideatur; Unde possint exequi ea, quæ pertinent ad communem salutem; *quam etiam rationem innuit* Card. Zab. post alios d. clem. fin. & Abb. loco mox citan.

SECUNDA CONCLUSIO. *Justa de causa (6) imponenda est hæc decima, & urgente aliqua necessitate, puta pro expeditione belli contra hostes fidei; ita colligitur* ex Conc. Const. sess. 43. & extrav. unica. quæ incipit decla-

declarationes, ibi, pro prosecutione guerræ ac negotii regni Siciliæ contra hostes, & est Bonif. VIII. sub tit. de decim. in commun. *atque ita in specie tradunt gloss. & Doct.* in clem. fin. eod. tit. *Rebuff.* d. num. 3. *Sotus Thostat. & Covarr.* loco cit. *Abb. post Host.* c. 2. num. fin. de decim. *ubi tamen subdit. Abb. id facere Pontificem de potestate absoluta, non autem ordinaria. Justa autem de causa* (7) *motum fuisse Pontificem censendum erit, donec aliud constet*, juxta text. in c. cum à nobis, in fin. de test. & clem. unic. de probat gloss. in l. relegati, C. de pœn. cum aliis late traditis, per Alciat. de præsumt. reg. 3. præsumt. 8. Menoch. eod. tract. lib. 2. præsumt. 1. n. 1. & multis seqq. & Anton. Gabr. commun. concl. libr. 3. tit. de jur. quæs. non tollen. concl. 3.

Tertia Conclusio. *Quamvis à summo Pontifice possit inferioribus etiam laicis* (8) *concedi decima super beneficiis*, ut patet ex d. clem. fin. ubi gloss. & Doct. *tamen non modo ab iisdemmet laicis* (9) *constitui, & imponi non potest*, ut in specie annotavit Rebuff. d. q. 3. num. 4. & satis patet ex c. clericis, in princ. & §. 1. de immun. eccles. in 6. *Ubi excommunicantur* (10) *laici quicunq;*

ex

exigentes ab ecclesiis, & ecclesiasticis personis, earumq; bonis tales collectas, seu dimidiam, decimam aut aliam partem bonorum: Sed neque (11) *ab inferioribus Prælatis, quia Episcopis, Archiepiscopis, & similibus*, ut ex d. clem. fin. colligunt ibi Doct. & Rebuff. d. q. 3. num. 5. *Poterit tamen Episcopus* (12) *imponere, & exigere charitativum subsidium*, ut latè & optimè comprobant Bellenz. & Remig. de Gonn. in tract. de charit. subsid. q. 1. & seqq. *Idem quoque expressius, quod ad decimas spectat, probibetur* (13) *in Conc. Constant.* sess. 43. *in hac verba*: Præcipimus, & mandamus, jura, quæ prohibent inferioribus à Papa decimas, & alia onera ecclesiis & personis ecclesiasticis imponi, districtius observari. Per nos autem nullatenus imponantur generaliter super totum Clerum, nisi ex magna, & ardua causa, & utilitate universalem ecclesiam concernente, & consilio, & consensu, & subscriptione fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, & Prælatorum, quorum consilium commode haberi poterit, nec specialiter in aliquo regno, vel provinciæ, & ipsis non consentientibus, vel eorum majori parte, & eo casu per personas ecclesiasticas, & auctoritate dumtaxat Apostoli-

ſtolica leventur. *Hac ex Conc. Conſtant. Ex cujus verbis, non modo ſatis, niſi fallor, probatæ manent duæ poſtremæ concluſiones, ſed etiam expreſſam formam habemus hujusmodi impoſitionis decimarum. Quare dum Rebuff.* d. num. 3. v. 2. requiritur, *vult, quod poſt impoſitionem decimæ* (14) *decima ipſa denuncietur, tum propter allegatum locum Num. 18.* Præcipe Levitis, atque denuncia, *tum quod debitoribus* (15) *denunciari debet, ut ſolvant*, l. quidam Iberius, ff. de ſervit. urb. præd. Doct. in l. vinum, ff. ſi cert. petat. *fallitur is, ni ego fallor, tum in concluſione ipſa, tum in ratione. Etenim tam ex ſupra dictis, & verb. Concil. Conſtant. quam ex uſu ipſo, & praxi liquet, ſufficere impoſitionem ipſam in ſcriptis fieri cum ſubſcriptione illuſtriſſimorum Cardinalium, & publicatione, ſeu etiam affixione in acie campi Floræ. Rationes quoque illius leves ſunt; neque enim præceptum illud legis veteris nos obſtringit in Evangelica lege, cum judiciale potius ſit*, ut etiam infra dicemus. *neque denunciatio illa, de qua* Num. 18. *eſt actus aliquis poſt impoſitionem, imo fuit ipſamet impoſitio ex DEI mandato. Neque urget illud ſimile de denunciatione, quæ fit debitoribus, ut ſolvant, cum ea fiat*

aucto-

auctore judice; summus autem Pontifex cum sit Christi Vicarius, supremus (16) *etiam judex, & ordinarius est*, c. cuncta 9. quæst. 3. & cap. licet. de elect. cum simil. *quare supervacanea erit ulterior denunciatio.*

QUARTA CONCLUSIO. *Si concurrat* (17) *Episcopus in exactione charitativi subsidii, & Papa in exactione generalis subsidii, & uterque exigat ex justa causa, utrique præstandum erit*, ut post Anton. Butr. & Doct. in c. cum nuper. de cens. tradit Bellenz. in d. tract. de charitat. subsid. q. 63. n. 1. quem etiam sequitur Remig. de Gonn. in simil. tractat. quæst. 54. n. 1 *quod si utrique præstari non possit*, (18) *præstabitur Papæ*, ut ibid. probant Bellenz. & Remig. num. 23. & 4.

QVÆRO TERTIO: De quibus beneficiis, eorumve fructibus solvatur hæc decima Papalis?

PRIMA CONCLUSIO. *Decima hæc* (19) *solvitur de beneficiis, patet ex text.* d. clem. fin. *primis verbis*, si beneficiorum decima, &c. *& admittunt, tum ibi, tum alibi passim Doct. male igitur Rebuff.* d. quæst. 3. n. 4. vers. quarto, quod hæc decima imponatur, *tradit, has decimas solum imponi super deci-*

decimis beneficii, auctoritate allata, Num.18. *ibi*, decimam partem decimæ. *Ex quo concludit, hanc decimam non posse imponi ei, qui decimas non haberet, quia privatio* (20) *præsupponit habitum*, cap. ad dissolvendum, de desponſ. impub. cum ſimil. *male inquam & absque solido fundamento id tradit Rebuf. vel ob eam unicam rationem, quod licet hæc imposito decimæ Papalis ad similitudinem fortasse illius decimæ, quam in veteri lege solvebant Levitæ summo Sacerdoti, introducta sit*, ut ſupra admonuimus; *tamen illud præceptum, sicut & ceterarum decimarum, cum judiciale potius sit, aut ceremoniale, quam morale, nequaquam adstringit Christianos in Evangelica lege, ut fuse ostendimus* ſuperius hoc eod. tract. c.1. quæſt.2. *cum de aliis decimis, quæ Sacerdotibus solvuntur, loqueremur; quod etiam præter alios ibi allatos optime explicat Ang. de Chavas.* in ſum. ver. decima, circa princip.

Secunda Conclusio. *Regulariter* (20) *de omnibus beneficiis, ecclesiasticisque redditibus decimæ Papales solvuntur*, ut ſatis paret ex d. extrav. & tradit poſt alios Card. d. clem. fin. in princ. Bellenz. de charitat. ſubſid. quæſt.73. & ſeqq. *Unde infertur primo,*

 de

de Capellis (22) *solvendam esse decimam*, *ut patet ex Compos.* in c. nuper, de decim. *Rebuff.* d. q. 3. num. 6. *& singulariter voluit gloss. 1.* de clem. fin. in fin. *constat enim, inquit, illas esse* (23) *beneficia ecclesiastica; ex quo sic sunt per Episcopum ordinata*, c. quæsitum & c. pen. 1. quæst. 3. & c. significatum, de præben. *quam gloss. Doctor. ibi sequuntur. Infertur secundo, idem* (24) *dicendum esse de canonicatibus. Clarum enim est, eos beneficia* (25) *ecclesiastica*, c. conquærente, & c. pen. de cler. non resid. cum aliis tex. *Idem in* (26) *cathedralibus, metropolitanis, & Patriarchalibus*, late Bellen. d. q. 73. *Tertio, quod si quis in pluribus etiam civitatibus, & diœcesibus plura habet beneficia, de omnibus* (27) *decimam solvet*, ut habetur in d. extravag. un. versic. quod si in diversis. *Imo etiam Prælati, & alii Clerici exules, cuiuscunque dignitatis existant, de suis* (28) *proventibus ecclesiasticis decimas persolvent*, ut in ead. extrav. disponitur vers. Prælati autem. *Quod vero attinet ad redditus & proventus, multa inferuntur*, de quibus hac ipsa conclusione & sequentibus latius dicam. *Aliqua tamen beneficia, & aliqui redditus excipiuntur*, de quibus ut plurimum per Doct. communiter;

niter, d. clem. fi. Bellen. loc. cit. & text. in cit. extrav. unica, de decim. in commun. *Quæ extravagans* (29) *licet particularis constitutio esse videatur de decimis per eum Pontificem Bonifacium tunc impositis, ut etiã colligi videtur ex ejus princ. atque adeo expirasse ejus Pontificis morte, sicut de extrav.* ex debito deselect. *& extrav.* ad regimen. de præben. in commun. *tradiderunt Doct. quos recensuimus, & secuti sumus* in nostro tractatu de option. cap. 3. num. 4. *tamen cum in hac extrav. un.* de decim. *non adsint verba sufficientia, ex quibus appareat, velle illam expirare morte sua, prout in illa extrav.* ad regimen, *dicitur*, donec miserationis divinæ clementia nos universalis ecclesiæ regimini præsidere concesserit, *&c. & in extrav.* ex debito, *habetur*, donec Christi dignatio non dignabitur universalis ecclesiæ sponsæ suæ regimini præsidere, &c. *cumque hac extravagans sit certa & nota, nec vagetur, sed sit inserta in corpore juris, vim* (30) *habet legis, ita, ut sententia contra eam lata sit nulla*, per ea, quæ tradunt Doct. in c. pastoralis, de fid. instr. & in l. prolatis, ff. de re judic. & late in his terminis Franc. Pavin in prælud. ad extrav. Joh. 22. & Hieron. Clar.

in prælud. ad extrav. commun. *eique tanquam legi generali ſtandum erit. Neque oberit, quod de particulari illa decima loqui videatur, cum Papa reſpondendo, & definiendo ſuper particulari caſu* (31) *canonem condat*, c. ex multa, in princip. de vot. & vot. redemt. ubi Doct. gloſſ. fin. c. conſultationi, de temp. ord. Abb. c. fi. colum. 3. de jur. cal. cum aliis quos refert, & ſequitur Felin. c. 1. numer. 77. de conſtit. *Ex quibus ſequitur, quod cum quæſtio aliqua, aut dubitatio circa impoſitionem decimarum oriri contingat*, (32) *ad hanc extravag. recurrendum ſit, prout etiam recurrendum monet Rebuff* d. quæſt. 3. numero 6. *& quotquot Doct. aliquid de hiſce decimis ſcripſerunt, eam paſſim pro deciſione allegant. Excipiunt ergo* (*ut unde diſceſſimus revertamur*) *nonnulla beneficia, certique redditus ab hujusmodi ſolutione decimarum, niſi de iis expreſſa mentio fiat, cum decima imponitur; quorum aliquot hic & ſeqq. concluſionibus lubet recenſere.*

Primò *quidem excipiuntur redditus, & proventus* (33) *leproſariarum domorum Dei, & hoſpitalium pauperum, qui in uſus leproſorum, infirmorum & pauperum convertuntur;*

tur; de iis enim decima non solvetur, ut dicitur in d. extrav. un. vers. de redditibus, *& not. Rebuff.* d. q. 3. num. 4. *Felin. c. de quarta, num. 18. de præscript. gloss. & ceteri.* de clem. fin. *ubi Card.* qu. 3. *singulariter dicit, quod, quamvis Lap. (quem deinde secutus est ibidem Imol.) asserat, se consuluisse* (34) *deberi decimam ex redditibus, qui supersunt ultra hos usus pauperum & infirmorum, tamen debent potius expendi in usus aliorum pauperum, ex quo sic fuerant redditus deputati,* c. quia contingit, de relig. dom. & c. si propter, de rescript. in 6. Card. sequitur idipsum, late probans Bellenz. d. tract. de subsid. charit. q. 68. num. 3. *Ratio vero, cur hujusmodi redditus decimæ Papali non subsint, ea etiam esse potest, quoniam* (35) *hospitalia illa nomine beneficiorum proprie non comprehenduntur? quo argumento utitur à contrario sensu in Capellaniis gloss. 1.* in fin. d. clem. fin. de decim. *unde per literas super provisione quorumlibet clericorum directas, de xenodochiis, leprosariis, eleemosynariis, seu hospitalibus, nulli potest provideri, nisi hoc in literis caveatur expresse,* ut disponit ad literam tex. in clem. per literas, quæ est 2. de præbend. & dig. *Imo, neq. hospitalia* (36) *in beneficiū conceduntur*

ceduntur, nisi in illorum fundatione secus constitutum fuerit, seu per electionem (per Superiorem confirmandam, ut exponit gloss.) *sit de Rectore loci hujusmodi providendum,* ut cavetur in clem. quia contingit, quæ est fin. §. ut autem, de relig. dom. *Secus vero dicendum erit* (37) *de hospitalibus militarium ordinum; aut aliorum religiosorum; nam & ea in beneficium conferri possunt,* d. clem. quia contingit, §. præmissa vero, *neque sub nomine eorum hospitalium, de quibus in extravag. apte continentur, cum ad usus illorum infirmorum, & pauperum omnes eorum redditus per se non sint destinati; sed potius ad militum illorum, seu religiosorum sustentationem, cum onere tamen aliquo vel hospitalitatis, vel certæ eleemosynæ, & largitionis, quare* (38) *ex iis redditibus, qui ultra hac omnia supererunt, solvenda erit de iis decima,* quæ omnia etiam colliguntur, & optime confirmantur ex late traditis per Bellenz. de charit. subsid. q.38. & 68.

Secundo *excipiuntur moniales, aliaque* (39) *regulares personæ, quarum redditus, & proventus ecclesiastici adeo sunt tenues, quod de illis sustentari non possint, sed pro habendo vitæ suæ sustentatione, necesse habent pu-*

blice mendicare, ac eleemosynas publice petere; ita habetur ad verbum in de extrav. un. vers. moniales, *& not. gloss. 1.* de clem. fin. & post alios fuse Bellenz. *d. tract. quæst. 30. &* 77. & Remig. de Gonn. in simil. tractat. de charit. subsid. q. 37. n. 14. *ubi etiam cum sequentibus idem probat* (40) *in aliis tenuibus beneficiis cæterorum clericorum post Gem.* cons. 85. vers. ex quibus concluditur, & alios; *quod etiam patet ex seqq.*

Tertio, *seculares Clerici, quorum ecclesiastici redditus, & proventus annui summam septem florenorum auri non excedunt, eam* (41) *decimam non præstabunt, ut cavetur* in d. extrav. vers. seculares quoque Clerici, *& adnotavit Gig.* in tract. de pension. quæst. 59. num. 7. *ubi etiam exponit florenos auri pro ducatis, & optimè; & ita intelligit, & observat Romana curia, quod idem de Capellis, quæ non excedunt viginti libras, quod nimirum de iis decima non solvatur, tradit Rebuff.* d. q. 3. n. 6. *post Collect.* in c. nuper de decim. *Si tamen* (42) *una persona plura habet beneficia, quorum nullum per se acceptum dictam summam septem florenorum auri non attingat, simul tamen collecta eam excedant, de omnibus illis, & singulis decima*

 persol-

persolvetur, sed non solvetur (43) *de pitantiis monachorum:* Ita declaratur in d. extravag. versic. si vero, *eas autem pitantias* (44) *exponere possumus, vel pro stipendiis, quæ dantur monachis, ut inserviant ecclesiæ, vel etiam proportionibus, quæ illis dantur, aut debentur ad eorum victum, & congruam sustentationem*, ut patet ex traditis per Anast. Germon. de sacror. immunit. lib. 3. cap. 17 num. 17. & tract. de indult. Apost. §. per quæ sublatis, num. 10. nec non ex adductis per Henric. in sum. Theol. mor. lib. 9. qui est de vero missæ sacrificio cap. 22. tom. 1.

Quarto *de his, quæ à Christifidelibus relinquuntur ecclesiis, ut ex his perpetui emantur redditus, decima non* (45) *solvitur*, ut habetur in d. extrav. un. versic. similiter de his, *de aliis tamen legatis quæ Prælatis, & aliis personis ecclesiasticis, non personarum, sed ecclesiarum vel officiorum ratione relicta decima* (46) *persolvatur*, ut dicitur in ead. extrav. vers. de legatis quoque. *De eleemosynis autem, & aliis oblationibus dicam* inferius vers. 8. de eleemosynis.

Quinto, *De xeniis, Prælatis & aliis personis ecclesiasticis liberaliter factis, non solvetur* (47) *decima*, prout subditur in ead.

extrav.

extrav. verſ. item de xeniis. *Sunt autem Xenia* (48) *proprie munuſcula, quæ hoſpitibus dantur; ξένος enim græcè hoſpes eſt; unde xenodochium, hoſpitale, & ſimilia; ſed & ſumitur etiam xenium pro quolibet munere ac dono*, l. ſolent, ff. de off. proconſ. *Plura de his videri poſſunt apud Ant. Nebriſſ.* in vocabul. utr. jur. *& eundem, ac Hier. Verrut. & alios* in Lexico juris verb. xenium.

Sexto, *Ex d. extrav. verſic*, declaramus, *etiam habetur, quod de ſylvis* (49) *quoque ſeu nemoribus, quæ non conſueverunt vendi, nil ſolvitur, niſi forte aliquid de illis venditum fuerit durante decima, & tunc æſtimabitur, quantum valere debent annui redditus partis venditæ ſecundum aſſiſiam, (hoc eſt* (50) *ſecundum juſtum pretium à Principe ſtatutum*, per ea, quæ late tradit Remig. de Gonn. tract. de charit. ſubſid. quæſt. 60. n. 1. & 2. *ſeu*, ut paulo poſt in ead. extrav. unic. dicitur, *firmam annuam*, argum. eorum, quæ tradit gloſſ. in c. penult. verbo aſſiſios, de cler. non reſid. *hoc eſt, conventionem de certa ſumma pecuniæ ſeu fructuum penſionũ nomine) ſecundum aſſiſiam, inquam, quæ conſuevit fieri de nemoribus, in partibus illis, in quibus nemus ſituatum fuerit, & de ſola*

æstimatione decima persolvetur, & non de eo, quod perciperetur de iis sylvis, seu nemoribus, quæ vendi non consueverunt, nisi forte vendantur durante decima, intellige autem de venditione, non quoad proprietatem; sed quoad proventum, unde ibidem subditur, quia tunc solvetur ex venditione pascuadii seu herbagii, aut alterius consimilis proventus eorumdem nemorum & sylvarum, & si non vendantur hujusmodi pascuagia & similia, non solvetur decima de his; ita tamen quod in fraudem decimæ nihil contra hoc attendetur. De sylvis vero caduis idem fiet, quod de stagnis mox dicetur, ut dicitur in ead. extrav. de piscariis.

Septimo, *De piscibus* (51) *stagnorum, vel belluis garenarum, quos pro usu, vel esu suo consumi, vel sine fraude donari contigerit, decima non solvetur*, ut habetur d. extrav. vers. de piscibus stagnorum. *De stagnis vero, & piscariis (domesticis nimirum, ac privatis, quæ venduntur quoad proventum duntaxat) decima sic* (52) *solvetur; videlicet, quod fiat relatio de numero annorum, quibus ante venditionem ultimam vendita non fuerunt quantitatem pretii ex ipsa venditione ultima recepti, ut pretio diviso in partes*

partes secundum annorum terminum, durante decima solvatur decima ipsa de tot partibus pretii ex ipsa venditione recepti, quot fuerant anni prædicti, ut si forte quinque anni erant elapsi, ex quo non fuerat stagnum venditum, & tunc venditum fuit pro centum florenis, fiant de pretio quinque partes, & pro tribus annis, quibus durabit decima solvatur decima ipsa de tribus partibus pretii tantum videlicet 60. florenis (unde sex tantum floreni tribus illis annis solventur) & multiplicabuntur & minuentur partes pretii, prout plures & pauciores fuerunt dicti anni. De piscariis autem fluminum, & lacuum & venationibus, si vendantur idem, quod de stagnis, fiet. Hæc omnia caventur in ead. extravag. de stagnis.

Octavo, *De eleemosinis,* (53) *seu oblationibus datis ad opus fabricæ, & maxime de his oblationibus, quæ in civitatibus, & aliquibus castris, & locis dictarum provinciarum in certis festivitatibus in candelis, & aliis consueverunt dari, & offerri ad opus fabricæ deputatis decima non solvetur, Similiter nec de illis oblationibas, quæ colliguntur interdum per laicos,* qui consortiales *dicuntur (vulgo autem* confratres *vocamus) interdum*

per

per Clericos, quæ ad opus consortii reducuntur; & quæ offeruntur, ut luminaria in ecclesia, cruces & calices fiant, & reparentur, & etiam ex illis pauperibus subveniatur, & sepeliantur corpora pauperum defunctorum; Ita disponitur in sæpius memorata extrav. vers. de eleemosynis vero. *Solvetur tamen de aliis oblationibus, quæ fiunt Clericis, & Rectoribus sive fiunt pro benedictione nubentium, sive pro exequiis mortuorum, sive pro dandis pœnitentiis; nec non etiam de emendis, quæ ab excommunicatis recipiuntur,* ut habemus in ead. extravag. vers. Solvetur autem, qui est paulo post medium, & vers. insuper de oblationibus, qui est prope finem illius constitutionis; *quod tamen intelligerem tunc demum procedere, cum decima imponitur super quibuscunque proventibus, redditibus & obventionibus tam ordinariis quam extraordinariis, prout fieri solet,* per eaque latiùs afferam inf. hac ead. quæ concl. ult.

TERTIA CONCLUSIO. *Rector* (54) *parochialis, qui urgente necessitate ecclesiæ, puta, quia ipse residendo personaliter in eadem, per se non sufficeret ipsi curæ propter multitudinem parochianorum, vel divisionẽ paro-*

parochia sua, sed necesse habet unum, vel duos vel plures capellanos conducere, & eis propter (vel, ut ego potius legerem, præter) victum, salarium constituere; salarium hujusmodi poterit in decima solutione deducere; sed ratione victus capellanorum ipsorum aliquid non deducet; sic cavetur in d. extrav. vers. Rector parochialis. *Similiter quavis* (55) *persona ecclesiastica, quæ in ecclesia sua, vel beneficio, quod residentiam personalem requirit, non residet, sed facit in eodem per firmarium, vel vicarium deserviri, deputando ipsi vicario vel firmario certam proventuum suorum portionem, non de vicariatus, seu firmarii portione, sed de universis ipsius ecclesiæ, vel beneficii proventibus decimam exhibebit*; ita disponitur in ead. extravag. vers. sed ecclesiastica persona. *De hujusmodi autem* (56) *vicariis, & coadjutoribus habetur* c. in nova, 16. q. 7. cap. fin. 93. dist. & c. 1. 94. dist. & tot. tit. ubi Doct. de off. vicar. & de cler. ægrot. vel debilit. cum simil. Jo. Sylv. & alii in suis tract. de ben.

Quarta Conclusio. *Quoniam nonnulli obtinent à monasteriis, & ecclesiis prioratus, pensiones, census, redditus, domos, grangias, (hoc est,* (57) *villulas*, ut colligi-

tur

tur ex extrav. cum nonnullæ, la. 1. de præben. in commun. nec non ex tex. & ibi gloss. marg. in c. fin. de cens) *insolvenda de his decima* (58) *distinguendum est cum Bonif. VIII.* d. extrav. v. & quia nonnulli, *an talia in beneficium habeantur ex contractu, an mera gratia. Si enim talia in beneficium habeantur, sive hoc sit concessum per sedem Apostolicam, sive per ipsorum monasteriorum, vel ecclesiarum personas, de illorum proventibus solvetur decima. Cum autem obtinentur talia ex contractu, puta ad pensionem, vel firmam annuam, in qua non est facta gratia obtinenti, sed in hoc uterque contrahentium studuit conditionem suam facere meliorem, perceptores pensionis, vel firmæ de ipsa pensione, vel firma decimam exhibebunt; si autem quis ante, vel post hujus decimæ concessionem, ad vitam propriam emit proventus prioratuum, vel aliorum prædictorum pro aliqua pecunia, ita quod in hoc ei scienter gratia non est facta, considerabitur, quantum æstimatione communi valeant annui proventus prioratus, grangiæ, domus, terrarum, seu reddituum hujusmodi, & secundum hoc ab illis, quorum est horum proprietas, qui inde pretium pro futuro tempore receperint, per tres annos deci-*

decima exhibebitur; si autem in his gratia facta sit obtinentibus, quia scienter pro minori pretio, quam valeant, sunt talia vendita vel locata, ipsi obtinentes, & non monasteriũ vel ecclesia de illo, in quo gratia facta est ipsis, & de reliquo illi, quorum est proprietas, decimã exhibebunt. Si autem personis aliquibus pro justa mercede, seu remuneratione laboris, obsequii præstiti, vel præstandi talia sunt concessa, hi, quorum est illorum proprietas in decimatione proventuum suorum, etiam horum proventus merito numerabunt, & de illis (sicut de aliis, quos pro certis suis utilitatibus expendunt) decimam exhibebunt. Quod si hæc per illos, qui ea obtinebant, in alios sunt translata (quia res transit cum onere suo) etiam circa illos quæ prædiximus, servabuntur; Nec deducentur (59) *expensæ, quæ pro monachis (qui in talibus prioratibus, grangiis, seu domibus in beneficium, seu ex mera gratia concessis, ex pacto teneri debent) fieri dignoscuntur. Expensæ autem* (60) *illorum monachorum, vel personarum, quæ teneri debent ex pacto in prioraribus, grangiis, seu domibus ad justam firmam, seu pensionem concessis, sive determinata, sive non, æstimabuntur æstimatione communi, & talem æstimatio-*

de quo solvisset decimam, si illud recepisset, tenetur ex tali procuratione decimam exhibere, si vero procurationem, quam tantum in victualibus licet percipere, fortasse remittit, persona ecclesiastica, cui remissio facta est, hujusmodi victualia cum aliis proventibus suis, cum decimam solvet, æstimabit, cum etiam si non essent remissa, hoc facere teneretur; sic habemus in d. extrav. Bonif. VIII. vers. præl. de procurationibus. *De his v. procurationibus* (62) *fuse tractant* tex. & Doct. 10. qu. 2. & 3. per totum 23. quæst. ult. & c. si tributum cum seq. 11. quæst. 1. & tot. fere tit. de cens. extr. & in sext. inter mod. Petr. Surd. tractat. de aliment. tit. 1. quæst. 64. Pavin. Socin. Fusc. & alii in suis tract. de visit. sub quæst. & tit. de procurationibus.

Sexta Conclusio. *De iis* (63) *quoque, quæ consistunt in jurisdictione, mero imperio, regalibus, atque similibus solvetur decima deductis salariis moderatis, quæ ante concessionem decimæ consueverunt solvi judicibus, & officialibus, similibusque personis, sine quibus jurisdictio, & cetera similia nequeunt expediri; ita tamen, quod in fraudem decimæ, nihil contra hoc penitus attentetur; sed expensa* (64) *officialium, judicum, & hujus-*

 modi

modi personarum factæ in vestibus, sive victualibus minime deducentur, sicut nec aliæ expensæ similes factæ circa familiam Prælatorum; Ita quoque habemus in d. extrav. vers. de iis quoque.

Septima Conclusio. *De furnis, ac molendinis* (65) *decima præstabitur*, ut ibid. dicitur vers. item de furnis; *De fructibus* (66) *quoque arborum, & hortorum decima solvetur. De his* (67) *autem, quæ consumuntur usu vel esu animalium, si sint ecclesiarum, solvetur decima, deductis expensis necessariis, quæ fiunt pro custodia; si vero sunt personarum, decima non solvetur*; ita demum habetur in sæpius memor. extrav. unic. de decim. vers. de fructibus arbor.

Octava Conclusio. *Beneficia quoque unita, subjacent huic decimæ, licet principaliter* (68) *uniantur, & retineant nomen & statum proprium. Ratio clara est, quia cum retineant statuum suum, sicut ante subjecta erant, ita nunc; & probatur ex eo, quod tradit Card. post alios* d. clem. fin. de dec. *dum vult qualibet beneficia comprehendi nomine beneficiorũ, de quo d. clem. in primis verbis. Imo idem erit, si ex duobus unitis unũ fiat; utrumque enim suam naturam servat,*

jura-

juraque & privilegia sibi invicem communicant, ut patet ex jur. in f. citan. & not. Abb. c. 2. num. 4. de relig. dom. & alii passim; *quare prout antea solvebatur de iis decima, vel non, ita quoque nunc fiet. Idem quoque erit, si beneficium aliquod, quod alias immune esset à decima, alteri unitum sit accessorie, dummodo illud beneficium, cui unitur, decimæ subjaceat; tunc enim de iis quoque redditibus solvenda erit decima, & contra cum, eo casu ecclesia, quæ alteri accessorie, unitur & annectitur illius naturam, consuetudinem, & privilegium assumat, propriaque cura amittat; siquidem ei, cui unitur ecclesia, tanquam filia matri esse perhibetur*; quæ omnia colliguntur ex text. & Doct. in c. postquam, & c. & temporis, 16. quæst. 1. c. sicut unire, de excess. præl, c. quod translationem, de off. Leg. Abb. c. 1. ne sed vac. & d. c. 2. num. 4. & Petr. de Perus. tractat. de union. cap. 1. *Et generaliter, quod de omnibus beneficiis unitis, seu membris principalis beneficii solvenda sit decima Papalis, consuluit* Oldr. cons. 253. n. 1. Bal. cons. 205. num. 4. volum. 3. Rebuf. cons. 124. num. 7. *& latè tradit* Remig. de Gon. in tract. de charit. subsid. qu. 26. n. 1. *Quod idem puto*, (69) *locum habere, quamvis bo-*

na, & fundi beneficiales siti sint diversis in locis, & decima imponatur in aliqua diœcesi, ubi situm est beneficium & ecclesia, non autem bona illius; attenditur enim locus beneficii, cum hujusmodi decima (70) *sit onus reale ecclesiarum, non autem prædiorum, & imposita sit non ipsis rebus, sed ecclesiis, vel personis ecclesiasticis pro ipsis rebus; unde solvenda est decima, etiam pro bonis sitis extra illud territorium; Ita per hanc rationem tradunt in terminis Doct. communiter* in cap. 1. immunit. in 6. *maxime vero Joan. Gemin. & Franc. quos ego vidi, eosque sequitur Bellenz.* de charit. subsid. quæst. 434. *Remig. de Gonn.* eo tract. quæst. 25. & 26. *ubi id latè examinant, quamvis contrarium tueri videatur Feder. de sen.* cons. 151. in 2. respons.

Nona Conclusio. *Decimæ solvuntur de mensa grossa canonicorum. Quod enim de canonicatibus* (71) *solvatur supra admonuimus* hac ead. quæst. conclus. 2. *& colligitur ex alleg. extrav. un. vers.* sed ecclesiastica persona, *dum comprehendit quodlibet beneficium, quod residentiam personalem requirit; clarum autem est, Canonicos* (72) *teneri ad residendum*, ut tot. fere tit. *& clarius* in c. penult. de cler. non resid. & c. un.

eodem

eodem tit. in 6. *Quamvis igitur* (73) *mensa hæc, ut plurimum, tam à præbendis, quam à distributionibus quotidianis distinguatur*, ut patet ex Paris. cons. 32. volum. 4. Calder. cons. 21. sub tit. de præbend. Rebuff. in concord. rubr. de collat. §. 1. verbo, distributionem, Abb. in c. licet, de præben. Fell. in c. Jacobus de Simon. Doct. fere omnibus in d. c. unic. *tamen ex iisdem fere Doct. ibid. videre est aliquando* (74) *eam succedere loco præbendarum*, ut liquet inter alios ex Abb. d. c. licet; *aliquando de ipsa mensa grossa* (75) *solvuntur distributiones quotidianæ*, ut inter certos tradit Gemin. d. c. unic. in fi. *Ubi ergo mensa hæc, seu massa subrogetur, & succedat loco præbendarum, quoniam non adsint præbendæ distinctæ, tunc, quamvis decima absolutè imponatur super beneficiis, puto* (76) *de ea decimam solvendam esse, cum subrogatum sapiat* (77) *naturam ejus, in cujus locum subrogatur*, l. eum qui, §. qui injuriarum, ff. si quis caut. cum aliis vulg. *sed ubi etiam ea in distributiones quotidianas destinetur, ac distribuatur, tunc saltem cum decima super proventibus ecclesiasticis, seu ecclesiasticarum personarum imponitur, de illa mensa* (78) *solvenda erit decima; eo enim casu de ipsis*

quoq; distributionibus quotidianis præstatur, ut mox dicam.

DECIMA CONCLUSIO. *Ubi decima Papalis imponatur super beneficiis, & omnibus proventibus ecclesiasticis, tunc* (79) *de distributionibus quoque quotidianis solvenda est: tex. ad literam* in jam millies cit. extravag. unic. versic. & quia non occurrit, de decim. *ubi Bonif. ponit hac verba:* Et quia non occurrit nobis, quia quotidianæ distributiones proventus ecclesiastici sint, de distributionibus, quæ dantur in horis canonicis præsentibus debere solvi decimam declaramus. *Unde per eam extrav. nonnulli absolute dixerunt de quotidianis distributionibus solvendam esse decimam ut gloss. 1. Imol.* num. 6. & alii, d. clem. fin. de decim. *qui tamen intelligendi sunt in casu extrav. cum nimirum decima imponitur super proventibus ob eam rationem, quia nomen proventus* (80) *valde generale est, & comprehendit omnem redditum undecunque nobis obvenientem*, ut patet ex text. in l. annonam, ibi, uberes proventus, ff. de extraord. crim. Boer. decis. 224. Alciat. l. frugem, primis verbis, fin. de verb. signif. & ibi latius. Rebuff. versic. proventus verò & in concord. rubr: de collat. §. volumus, in gloss.

gloss. redditus cum seq. *Quod idem putarem dicendum*, (81) *si decima imponeretur super redditibus, aut obventionibus ecclesiasticis; nam & nomen redditus, & obventionis* (82) *satis generale est*, ut patet ex Alciat. loc. citat. Rebuff. d. gloss. redditus & l. frugem, vers. insuper de verbo redditus, & versicul. obventiones, Boer. ubi supr. Zenzel. in extravag. Jo. 22. incipit, suscepti, verb. fructus obventiones, de elect. & aliis, quos refert, & sequitur. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloss 6. n. 1. *Ubi autem decima imponatur duntaxat super beneficiis, vel eorum fructibus, tunc puto*, (83) *non esse eam de distributionibus solvendam; sic intelligendi sunt, quotquot indistinctè asserunt de iis non esse solvendam decimã, quod voluit gloss. Zenz.* de extravag. suscepti, verb. solvere, in fin. *tradideruntque Gemin.* cons. 85. num. 81. *Marc. Mant.* cons. 1. *Tiber. Decian.* cons. 43. num. 15. *post Gemin* cons. 152. *Flam. Paris.* tract. de resign. benef. lib 6. qu. 2. num. 51. *Mandos.* tractat. de sign. grat. tit. de pension. colum. 8. versic. pensiones *Rebuff.* de tractat. de decim. quæst. 3. num. 8. *dicens, ita fuisse per Papam declaratũ. Gig. vero* cons. 144. num. 33. *multas refert se vidisse literas Apostolicas mandantes, quod de distri-*

butionibus quotidianis decima per Papam imposita non solvetur, ex quibus quinque recenset sub diversis datis; & subdit sæpius se ita practicasse, & obtinuisse. Bellenz. demum in tract. de charit. subsid. quæst. 76. dicit, quod nisi essent declarationes illæ Bonif. VIII. contrarium diceret, quod nimirum de distributionibus quotidianis decima non præstetur. Idque ex eo maxime probatur, quod distributiones quotidianæ (84) *neq; nomine beneficii veniunt*, ut post Gemin. de cons. 87. num. 20. Rip. respons. 2. lib. 1. & Franc. d.c. unic. §. statuimus, not. 1. tradit Gig. de cons. 144. n. 17. & 18. *neque etiam* (85) *nomine fructuum beneficii, neque in valore illius computantur*, Rot. decis. 93. de sentent. & re judic. in antiq. decis. 8. de præbend. in no. & 22. eod. tit. in antiq. decis. 33. num. 2. 1. part. & decis. 170. num. 1. lib. 3. par. in noviss. divers. *Boer.* decis. 19. num. 4. Fel. c. ad aures, num. 14. de rescript. Jo. An. rubr. de concess. præbend. & in addit. ad Specul. Gemin. Franc. & alii, d.c. unic. Oldr. consil. 118. & alii quos referunt, & sequuntur Bellenz. d. quæst. 76. Paris. d. quæst. 2. num. 30. & Gig. de consil. 144. n. 100. & alii passim. *Idem quoque erit ob eandem fere rationem* (86) *in anniversariis, seu*

obven-

obventionibus ratione sepulturæ, ut in specie tradit Bellenz.d.quæst.76. *hæc enim quoque non computantur* (87) *in redditibus, seu valore beneficii*, ut not. Rot. d. decis. 8. de præbend. in no. & Bellenz. ubi sup. post Jo. An. d. rub. an de concess. præbend. vers. demum quærebatur, & Oldr. consil. 206. incip. An obventus. *Imo neque veniunt nomine redituum, fructuum, jurium, proventuum, emolumentorum canonicatuum; neque etiam nomine distributionum quotidianarum*, ut post alios tradit Navarr. consil.13. sub tit. de Cleric. non resid. volum. 1. *De his ergò decima Papalis non solvetur seclusa Bonifacii declaratione, quæ in speciali casu loquitur, quo imposita fuerat decima super omnibus proventibus ecclesiasticis*, quod & supra attigimus, conclus. 2. in fin. *Quid autem propriè veniat nomine distributionum quotidianarum præter Doctor.* d.c. unic. *videndus est tex.* in extrav. postulasti, & extravag. cum nonnullæ, la 1. de præbend. in commun.

Qværo Quarto, An aliqui sint immunes à solutione harum decimarum, & quinam illi sint?

Prima Conclusio, *Colonus*, (88) *qui conduxit bona & prædia beneficii cujuscunq;*

cunque, non tenetur, si ei gratia aliqua in eo contractu scienter non est facta, ad solutionem decimarum, sed decima ad proprietarium spectabit; ita habetur & latius explicatur in d.extrav. un.vers. Et quia nonnulli, de decim. cujus verba supra retulimus quæst. præced.conclus.4. & notarunt inter ceteros gloss. & Joh.de mol. d. clem.fin. de decim. Bellenz. d. tract. de subsid. charit. quæst.75. Vinc.Franc.decis. Neap.107.num.3. & seqq.

SECUNDA CONCLUSIO. *Pensionarius* (89) *tenetur ad ratam pensionis solvere decimam Papalem, quicquid in contrarium voluerit* Joan. An. in addit. ad Specul. sub tit. de concess. præbend. & Oldr. cons. 208. *contra eos enim est communis eorum opinio, qui de hoc aliquid scripserunt; quam tuetur* Dec. consil.156. incip. statutum cathedralis Ecclesiæ, vol. 1. num. 4. & ibi Lugd. in add. Rebuff.cons. 125. per totum Bellenz.d.tract. de subsid. charit. quæst. 37. Caccial. tract. de pension. eccles. quæst. 17. Gig. eodem tract. quæst 59. per totam, & rursus quæst.62. n. 13 Ursill. ad Afflict. decis. 252. num. 7. Vinc. Franc. d. decis.107.num.1.& seqq. *Idem quoque aperte tenet Rot.Rom.* decis. 161. num 32 par. in noviss. divers. *dum ait, pensionarium regu-*

regulariter teneri contribuere pro rata pensiones ad solutionem oneris impositi super fructibus beneficii, super quibus est imposita pensio, allegans Caccial. d. quæst. 17. *& Gig.* d. quæst. 59. *& satis colligitur ex d. gloss.* 1. d. clem. fin. *& ibi Jo. Imol.* num. 6. de decim. *per text* d. extravagan. in alleg. vers. & quia nonnulli, *ubi dicitur*, quod si redditus, pensiones, census, & similia monasteriorum in beneficium habeantur, sive per sedem Apostolicam, sive per ipsorum monasteriorum, vel ecclesiarum personas, de illorum proventibus solvetur decima; *quo loco verbum illud* pensionis *sine ullo incommodo intelligi potest de pensione ecclesiastica, cujus capax regulariter est solus Clericus, quaque ut perpetuo duret, à solo Pontifice imponitur; & hoc est, quod dicitur* in d. vers. sive sit hoc concessum per sedem Apostolicam; *quod vero subditur*, sive per ipsorum monasteriorum, vel ecclesiarum personas, *ad grangias, domos, redditus, & census, de quibus ibi, refertur; & sic illum text. de pensione ecclesiastica intellexit* Gig. d. quæst. 59. num. 2. & Rebuff. d. cons. d. cons. 125. num. 10. *Ex quibus satis, ni fallor, firmata manet hæc conclusio, licet ad id aliqua adducat Bellenz.* d. quæst. 37. *& plura*

Rebuff.

& seqq. junctis iis, quæ de vi (94) hujus clausulæ tradit Bald. & Collect. in c. dilecta, de præscript. Jo. An. cons. 56. late inter alios. Anton. Gabr. comm. conclus. libr. 5. tit. de clausul. concl. 5. *Extenditur autem primo hæc ipsa declaratio, quod,* (95) *si Papa dedisset auctoritatem collectori exigendi decimam super proventibus, ac redditibus beneficiorum, à quibuscunque personis, non obstantibus quibuscunque privilegiis, adhuc non poterit cogere hujusmodi pensionarium, qui pensionem habet exemtam ab omni onere ad solvendam decimam,* ut in terminis monet Gig. d. quæst. 59. numer. 9. per ea, quæ tradiderunt Alex. cons. 110. vol. 4. & Card. cons. 102. in princ. *Extenditur secundo, quod* (96) *si Rector beneficii fuerit gravatus ad solvendum integram decimam, non poterit pensionarius à collectore ulterius molestari ad illius solutionem, cum semel decimatum, amplius* (97) *non debeat decimari,* cap. tua nobis, cum ibi trad. per Doctores, de decim. *& semel exactum non debeat amplius exigi,* c. bona fides, de reg. jur. in 6. cum aliis de quibus per Gig. id in specie tradentem, d. quæst. 59. num. 3. & 4. *Poterit tamen Rector beneficii eo casu* (98) *uti retentione pro rata decima solvenda per pensio-*

pensionarium in solutione pensionis, ut monet Gig. ubi supra num 5.

Declaratur secundo principalis conclusio, ut non procedat, (99) *ubi pensio non excederet summam ducatorum septem, ut in specie limitat Gig*. d. quæst. 59. num. 7. *& est text. expressus* in d. extravag §. seculares quoque Clerici, *ubi dicitur, quod seculares Clerici, quorum Ecclesiastici redditus summam ducatorum septem non excedunt, annuatim decimam solvere non tenentur; quod tamen* (100) *restringitur, nisi plures hujusmodi, vel etiam minores pensiones obtineret, quæ simul dictam summam excedunt; tunc enim de omnibus solvenda erit decima*, per text. express. in seqq. verbis, d. extravag. quæ retulimus q. præced. concl. 2. vers. Tertio seculares Clerici; *Idque procederet* (101) *etiam si fuisset assignata talis pensio in beneficium*, ut ibi dicit Gig. & colligitur aperte ex d. extrav. loc. cit. *non procederet autem in pensione* (102) *alicui assignata ob remunerationem laborum, vel obsequii, aut servitii præstiti, vel præstandi*, ut post gloss. 1. d. clem. fin. & ibi Imol. tradit Gig. d. quæst. 59. num. 8. & videtur tex. satis apertus, d. extravag. vers. si autem personis aliquibus, cujus versi. verba

verba retulimus, supr. concluf. 5. præced. quæstionis.

Declaratur tertio, non procedere in Cardinali pensionario; (103) ita in specie docet Gig. d. q. 59. n. 10. *cujus rei veritas, & confirmatio ex eo pendet, quod mox dicam de beneficiis Cardinalium* in quinta concl.

Tertia Conclusio. *Quæ cum sequenti extensiones quædam sunt ad præcedentem conclusionem. Ex communicatio* (104) *lata per collectorem decimarum contra pensionarium, cui reservata est pensio libera ab omni onere decimarum, ob non solutionem decimæ ad ratam pensionis, est ipso jure nulla; ita in specie tradunt Bellenz.* d. tract. de subsid. charit. quæst. 24. *& Gig.* d. tract. de pens. quæst. 60. per totam; *idem quoq; tenuit Cald.* de sentent. ex commun. cons. 9. *ubi dicit,* (105) quod si Collector decimæ, volens decimam exigere à religiosis, exemptis ab ejus solutione, ejus privilegium suum allegantibus, eosdem propter hujusmodi denegationem solutionis excommunicet, excommunicatio erit ipso jure nulla; *ad idem opt. text.* in c. cum ad quorundam, de excess. Præl. *ubi declaratur nulla excommunicatio Prælati exigentis procurationem ultra juris formam*

formam, aut speciale privilegium Apostolicæ sedis (106) *lata contra non solventes hujusmodi excessivam procurationem*; quod idem de procuratione ultra juris formam adnotavit Innoc. in c. cum Apostolus, de cens. Alia ad id leviora addunt Gig. & Bellenz. loc. cit. quos videas, si lubet.

QUARTA CONCLUSIO. *Si Clericus privilegiatus, ut non teneatur solvere decimam de pensione, molestetur à collectore, & solvat cum protestatione, quod per talem solutionem non intendit præjudicare suo privilegio, talis protestatio* (107) *eum juvat; ita in specie tradit Gig.* d. tract. de pens. quæst. 61. *idem* (108) *de privilegiato, ut non solvat charitativum subsidium, docet Bellenz.* d. tract. de charitativ. subsid. quæst. 61. opt. text. *in l. 1. & quod ibi not. Bart.* C. de iis, qui sponte publ. mun. suscep. *ubi veterani, qui patiuntur, se decuriones fieri, si id faciunt cum pacto salvo privilegio suo, illud non amittunt; idem quoque probatur ex Rom.* cons. 253. incipit pro decisione propositæ consultationis, dub. ultim. *ubi id adstruit de solutione quorundam onerum facta per homines habentes immunitatem. Idem quoque erit,* (109) *ubi nulla protestatio accessit, sed per*

vim

vim extorta fuit, ut in prædicto casu sentis Rom. & in casu charitativi subsidii Bellenz. loc.cit. *& est de hoc opt. text.* in l. cura extruendi circa princ. verſ. nec ſi per vim extortum, ff de mun.& honor. *Si autem* (110) *pensionarius, aut alius privilegiatus exemtus à solutione decimarum sponte, & sine ulla protestatione solvat, an tunc sibi præjudicet? hoc pendet ab illa quæstione: an* (111) *per unicum actum contrarium, quis suo privilegio renunciare videatur?* de qua per Doct. d.l. 1. & cap. cum acceſſiſſent, de conſt. Bartol. l. beneficium, & ibi Alex. de conſtit. Princip. Cyn. in leg. voluntarie, Codic. de excuſ. tutor. Card. in clem. ſæpe, §. ſi tamen. qu. 2. de verb. ſig. Innoc. in c. accedentibus de privil.

Quinta Conclusio. *Probabilius mihi est, Cardinales* (112) *non teneri solvere decimam de suis beneficiis; ita expresse tradit Lanc. Conr.* in Templ. omn. jud. lib. 2. c. 3. quod eſt de Card. §. 2. num. 20. *idem sentit. Gig.* d. tract. de penſ. q. 59. n. 10. *dum ibi tuetur, Cardinalem pensionarium non teneri contribuere ad Papalem decimam pro rata pensionis; idem quoque in* (113) *charita-*

tivo subsidio generali à Papa imposito, quod ab eo immunes sint Cardinales ratione suorum beneficiorum, latius probat Rom. conf. 493. incip. in casu, quo quæritur. *Ratio vero conclusionis illa est, quia probabilius etiã est, Cardinales* (114) *in materia præcipue pœnali, & revocatoria privilegiorum non comprehendi in generali constitutione Papæ, nisi de iis fiat specialis mentio*, ut singulariter concludit Jo. An. in c. un. de schismat. in 6. Idem Jo. An. in c. quia periculorum, de sent. excom. in 6. Barb. de præst. Card. quæst. 12. Col. 2. vers. primo faciunt. *Unde etiam* (115) *non comprehenduntur in regulis cancellariæ*, ut voluit Abb. c. 1. de excess. prælat. in princ. Barb. c. in nostra, col. 2. de rescript. late Anchar. cons. 295. & 297. & alii apud Gomez. in prooem. reg. cancell. quæst. 4. in princ. & vers. tertius casus, & reg. de infirm. quæst. 3. ubi Mandos. quæst. 2. Rebuff. in concord. rub. de colla. §. si quis vero, verbo, Cardinalatus, & est communis opinio test. Gig. d. quæst. 59. in fin. & Lanc. Conrad. d. cap. 2. §. 2. num. 8. *Pro quo etiam maxime facit, quod Cardinales* (116) *sunt pars corporis Papæ*, c. felicis, de pœn. in 6. & ibi not. Archid. & Jo. An. Host. in c. antiqua, de privileg. Jo. Monach.

Monach. d. c. 1. de schismat. in 6. & Jo. de Lign. in c. 2. de Cler. non resid. *& dicuntur* (117) *filii primi gradus*, Jo. An. & Imol. d. c. felicis, *& Cardinales à summo Pontifice vocantur* (118) *filii, sicut Episcopi vocantur fratres*, c. Raynaldus de testam. & c. quam gravi; de crim. fals. cum utrobique not. per Doct. *tributa* (119) *vero, & collectæ à filiis non exiguntur juxta illud Domini Matth. 17.* Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum, à filiis suis, an ab alienis? *& cum respondisset Petrus*, ab alienis; *subjecit Dominus* ergo liberi sunt filii: *faciunt & alia, de per Rom. & Gig.* loc. cit. *quæ conclusio, quamvis probabilis sit, & satis ni fallor roborata; dubia tamen redditur per ea, quæ voluit Fel.* in c. cum in jureperitus, de off. de leg. c. ad aures, vers. octava conclusio, de rescript. & c. quod super his, colum. 3. defin. instrum. *Quibus locis tradit, Cardinales quoq;* (120) *sub generali constitutione comprehendi, quod & alii voluerunt, quos recensent Mandos. & Gomez.* ubi supra, *& ubi versatur publica utilitas & favor, tradiderunt Rebuff.* d. §. si quis vero, verb. Cardinalatus, *Gomez.* d. q. 4. in proœm, Reg. & Reg. de infirm. quæst. 3. *aliique quos refert, & sequitur Bellenz.* d.

tract. de subsid. charit, quæst, 66. fere per totum, *ubi contra Rom.* in cons. alleg. *probare contendit*, (121) *ipsos quoque S.R.E. Cardinales teneri contribuere ad præstationem generalis subsidii quibuscunque beneficiatis per Papam impositi pro expeditione contra infideles, ea potissimum ratione, quia nullus major* (122) *favor est, quam fidei*, c. Judæi 28. q. 1. c. 2. de controvers. infid. cum simil. per eum alleg. *dispositio autem favorabilis comprehendit* (123) *etiam Cardinales*, ut præter eos, quos ipse adducit, voluit etiam Gomez. d. q. 4. in fin. *Cui tamen rationi facile satisfieri potest: etenim admittendo priorem propositionem, distinguimus posteriorem; Nam favorabilis constitutio quamvis generalis comprehendit etiam Cardinales, ubi vel immediatè agitur de eorum favore*, prout loquitur Com. & alii, *vel directe de favore fidei, cultu divino, aut animarum salute*, prout loquuntur Doct. per Bellenz. allegati. *In casu autem nostro, quamvis decima, aut generale subsidium, imponatur, propter publicam utilitatem, ad propulsandos hostes fidei, tamen neq; certa est pro Christianis victoria, neque ex ea necessario, & immediate sequitur augmentum divini cultus, aut salus animarum.*

marum. Non negaverim tamen, quin, si in hujusmodi impositione appositæ fuerint generales illæ clausulæ, cujuscunq; status, præeminentiæ, gradus vel dignitatis existant, *comprehendantur etiam Cardinales, per eas enim illos quoque* (124) *contineri decretum fuit* in Rot. teste Gomez. d. quæst. 4. vers. quantum vero ad Cardinales, & q. 5. in fin. *Sed quicquid sit, hodie semper à summis Pontificibus in hujusmodi impositionibus decimarum* (125) *eximuntur Cardinales, ea expressa ratione adjecta, ob assiduos, magnosque labores, quos ipsi ecclesiæ universale impendunt, & gravissima, quæ tuendæ dignitatis causa sustinent, onera, prout ego vidi in bullis decimarum tam olim à felic. record. Gregor. XIII. quam etiam nuper à S. D. N. Clemente VIII. pro expeditione belli contra Turcas universo Italiæ Clero impositarum. Atque hæc de hac conclusione nimis forsan prolixe dicta sint.*

Sexta Conclusio. *Collectores, vel alii officiales* (126) *deputati ad colligendas seu exigendas decimas in certo loco, si ibi sunt beneficiati, sunt exemti ab earum solutione;* ita de charitativo subsidio voluerunt Bell. d. tractat. de charitat. subsid. quæst. 54. quem etiam sequitur Remig. in simil. tract. q. 50.

 quod

quod idem erit de decima Papali, ad quam à charitativo subsidio (127) *arguit* Bellenz. d. tract. tum q. 37. n. 25. tùm aliis frequenter & Remig. eod. tr. q. 37. n. 25. *Ratio autem conclusionis est, quoniam decima hæc* (128) *munus, seu onus extraordinarium est; ad hoc enim ut munus* (129) *ordinarium sit, non solum requiritur, quod imponatur à lege, vel canone*, l. 1. ubi gloss. Bart. & ceteri, C. de vacat. mun. publ. lib. 10. *Sed etiam requiritur, quod habeat certam annuam, & regularem præstationem*, secundum Guliel. de Cun. in l. neminem, C. de sacros. eccles. Cyn. in l. voluntarie. q. 1. C. de excus. tut. Bart. l. placet. n. 13. C. de sacros. eccles. & l. 1. colum. fin. C. de mulier. & in quo loco, &c. lib. 10. *quod non est in præstatione decimæ, aut charitativi subsidii, quæ non est annua, nec semper uniformis, sed juxta indigentiam, & contingentem necessitatem. Ex quibus, & aliis concludit Bellenz.* d. tract. quæst. 32. *charitativum subsidium onus esse, seu munus extraordinarium, ubi etiam pluribus ostendit,* (130) *simpliciter exemptum, exemptum intelligi muneribus saltem extraordinariis; atque ideo regulariter non posse ab exempto exigi charitativum subsidium. At vero collectores, & alii officiales* (131) *sunt immunes à solutio-*

lutione extraordinarii oneris, ut voluit gloss. in l. honorem, ff. de muner. & hon. Bart. l. 1. C. de immun. nem. conced. lib. 10. per d. l. honorem, & l. in honoribus, §. fin. ff. de vacat. excus. mun. *Neque obstat* d. l. 1. *ubi nemo excusatur*, *&* l. actores, C. de exact. tribut. libr. 10. *ubi exactores tributorum tenentur ad tributa, respondet enim Bart.* d. l. 1. *Bellen, & Remig.* loc. cit. *eas intelligendas esse de oneribus ordinariis.*

Septima Conclusio. *Ubi Papa, seu Camera Apostolica* (132) *convenit cum Clero certa diœcesis, quod ille Clerus solvat sibi nomine decimæ imposita certam summam, si deinde Papa eximit aliquem, vel aliquos beneficiatos, tenetur adhuc reliquus Clerus solvere integram summam conventam. Ita in specie voluit Bellen.* d. tract. qu. 59. *quam totam quæst. refert ad verbum, nec dissentit Remig. de Gon.* in simil. tract. quæst. 51. *Probatur autem per ea, quæ not. Bart. post Jacob. de Aren.* in l. ab omnibus, in princ. per illum tex. d. l. 1. *quem sequitur Anchar.* in clem. præsenti de cens. *ubi dicunt, quod stante statuto obligante Comitatenses ad solvendum salarium potestati, postea eximitur aliqua villa, ceteri adhuc tenebantur ad inte-*

grum salarium; facit & text. ubi id. not. gloss. & Bart. d. l. actores, C. de exact. tribut. lib. 10. *ubi habetur, quod exactores onerum ad ipsa tenentur, ne ipsis astantibus ceteri onerentur; sed latius, & clarius id prosequitur* in l. 2. ad fin. C. de apoch. publ. *& ibi Alex.* in addit. *optime etiam facit, quod scripsit Card.* d. clemen. præsenti in fin. *ubi dicit*, quod si collectæ debentur ab universitate alicui tanquam superiori, si jure superioritatis eximit aliquos à solutione, sicut est Papæ, hoc casu exemtio (133) singulorum non prodest universitati; *& affert exemplum in procuratione legati:* idem quoque aperte sentiunt Abb. in c. accedentes, num. 8. & Fel. num. 7. & 8. de præscript. post Bald. in cap. 2. requiris, in fin. de app. latius pertractantes, & distinguentes hanc materiam; de qua etiam agunt Boich. cap. pastoralis, de privil. Anchar. cons. 10. 243. & 406. Specul. tit. de cens. §. 2. vers. quid si nimis, Doct. d. l. ab omnibus, & l. 4. §. actor, ff. de re jud. inter modernos Petr. Surd. consil 140. volum. 1. & 278. volum. 2. & nuperrime Rolan. cavag. ad decret. Montuf. lib. 2. §. 1. quæst. 10. quos post absolutam hanc quæstionem vidi. *Sed quid si multi eximantur, ita ut alii nimirum graven-*

graventur? *Respondet Abb.* in c. accedentes, num. 8. de privil. *loquens in casu procurationum, modicam læsionem ferendam esse*, l. quoties, C. de prec. Imper. offer. & not. in c. rescripta, 25, quæst. 2. *& etiam magnam, ubi clarè constaret de intentione Papæ* ut in c. memoriam, 19. distinct. *sed in dubio Princeps præsumitur hoc non velle*, l. ex facto, ff. de vulg. & pupill. c. super eo, de off. deleg. *melius* in c. suggestum, & c. dilecti. de decim. *Quo casu inquit Card.* d. c. accedentes, *quod reliquus Clerus* (134) *potest resistere, ne solvat totam procurationem, & appellare expressa in appellatione hac causa, quia enormiter ex hoc gravantur, & debebit Princeps hoc viso privilegia illa revocare, tanquam tendentia ad noxam* d. c. suggestum, *vel procurationem minuere.* *Ipse vero Abb.* d. c. accedentes, num. 9. *distinguit, quod si privilegia fuerunt concessa ad instantiam, tunc excipietur, quod emanaverunt per ambitionem, vel importunitatem impetrantium, quoniam si Papa scivisset, quod aliæ præcessissent, nunquam concessisset*, arg. l. vacuatis, C. de decur. lib. 10. *& si hæc exceptio non admittatur, poterit appellari* argum. cap. super eo, de off. deleg. *Quod si privilegia fuerint concessa*

proprio motu Principis; tunc, inquit Abb. non video super quo fundari possit appellatio, cum contra Principis dispositionem non sit licitum appellare, sed si nimium gravat, debet implorari remedium à Principe, cujus est decernere de suis privilegiis, ut not. d. c. suggestum, & c. cum venissent, de judic. *Quæ distinctio quamvis non placeat Bellen.* d. qu. 59. num. 4. *& mordeatur etiam à Fel.* d. cap. accedente, num. 8. in fin. *quoniam inquiunt, motus proprius* (135) *non tollit defectum intentionis Papæ*, ut sentit Jo. An. in c. si motu proprio, de proba. in 6. Host. c. causam, il. 1. de testi, Rot. decis. 6. de præbend. in no. Bell. decis. 392. & alii passim; *mihi tamen sustineri posse videtur, tum quod negari non potest ex motu proprio tolli omnem subreptionem, colligique aperte mentem Principis, à qua non est in dubio recedendum & gratiam vivificari*, ut optime probat Gassad. decis. 1. à num. 3 ad fin. sub tit. de rescript. Rot. decis. 29. n. 6. & 8. de præbend. in no. & multos alios effectus salutares producit, de quibus Doct. d. c. si motu proprio, & Rom. consil 327. incip. istæ sunt rationes. Staphil. de lit. grat. & just. tit. de vi & eff. claus. vers. consequenter, & multis seqq. Ant. Gabr. com. conclus. lib. 5. tit.

tit. de clauſ. concluſ.2. & Menoch. tractat. de præſumpt. lib.2. præſumpt. 13. nu.9. & ſeqq. *tum quod ex verbis Abbat. apparet, non conſtitui ab eo differentiam illam, quod ſi privilegia conceſſa ſint motu proprio, non appelletur; ſi ad inſtantiam, ſic; Imo in hoc caſu vult prius excipi de ambitione, importunitate, & ſubreptione, quod nimirum impetrantes tacuerint, aut de compoſitione facta, aut, quod aliis ſimilis gratia facta ſit, quæ poſſent Principem retardare à conceſſione*, juxta opt. text. in c. poſtulaſti, & c. ſuper literis, cum ibi not. per gloſſ. & Doct. maxime Fel. num. 8. de reſcript. *quod ſi non admittatur hac exceptio, tunc inquit Abb. poſſe appellari, quod non poterit, ubi per motum proprium exemit aliquos, nam in dubio ſtandum erit verbis Principis, poterit tamen ad eum ſupplicari*, quod tandem admittit & monet ipſe Fel. d. c. accedentes num. 8. *multo vero magis ſtandum erit privilegio, ubi adſit clauſula* ex certa ſcientia, *hac etiam viam præcludit* (136) *ulteriori cognitioni, & facit præſumere, quod Papa voluerit uti plenitudinis poteſtate*, ut latè oſtendit Staphil. de vi & effect. clauſ. verſ. ſubſequenter, n. 6. & ſeqq. Ant. Gabr. com. concl. 1. *Illud ergo certum ſit ex ſupradictis,* quod

tivo subsidio generali à Papa imposito, quod ab eo immunes sint Cardinales ratione suorum beneficiorum, latius probat Rom. conf. 493. incip. in casu, quo quæritur. *Ratio vero conclusionis illa est, quia probabilius etiã est, Cardinales* (114) *in materia præcipue pœnali, & revocatoria privilegiorum non comprehendi in generali constitutione Papæ, nisi de iis fiat specialis mentio*, ut singulariter concludit Jo. An. in c. un. de schismat. in 6. Idem Jo. An. in c. quia periculorum, de sent. excom. in 6. Barb. de præst. Card. quæst. 12. Col. 2. vers. primo faciunt. *Unde etiam* (115) *non comprehenduntur in regulis cancellariæ*, ut voluit Abb. c. 1. de excess. prælat. in princ. Barb. c. in nostra, col. 2. de rescript. late Anchar. conf. 295. & 297. & alii apud Gomez, in procem. reg. cancell. quæst. 4. in princ. & vers. tertius casus, & reg. de infirm. quæst. 3. ubi Mandos. quæst. 2. Rebuff. in concord. rub. de colla. §. si quis vero, verbo, Cardinalatus, & est communis opinio test. Gig. d. quæst. 59. in fin. & Lanc. Conrad. d. cap. 2. §. 2. num. 8. *Pro quo etiam maxime facit, quod Cardinales* (116) *sunt pars corporis Papæ*, c. felicis, de pœn. in 6. & ibi not. Archid. & Jo. An. Host. in c. antiqua, de privileg. Jo. Monach.

Monach, d, c, 1. de schismat. in 6. & Jo. de Lign. in c. 2. de Cler. non resid. *& dicuntur* (117) *filii primigradus*, Jo. An. & Imol. d. c. felicis, *& Cardinales à summo Pontifice vocantur* (118) *filii, sicut Episcopi vocantur fratres*, c. Raynaldus de testam. & c. quam gravi; de crim. fals. cum utrobique not. per Doct. *tributa* (119) *vero, & collectæ à filiis non exiguntur juxta illud Domini Matth. 17.* Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum, à filiis suis, an ab alienis? *& cum respondisset Petrus*, ab alienis; *subjecit Dominus* ergo liberi sunt filii: *faciunt & alia, de per Rom. & Gig.* loc. cit. *quæ conclusio, quamvis probabilis sit, & satis ni fallor roborata; dubia tamen redditur per ea, quæ voluit Fel.* in c. cum in jureperitus, de off. de leg. c. ad aures, vers. octava conclusio, de rescript. & c. quod super his, colum. 3. de fin. instrum. *Quibus locis tradit, Cardinales quoq;* (120) *sub generali constitutione comprehendi, quod & alii voluerunt, quos recensent Mandos. & Gomez.* ubi supra, *& ubi versatur publica utilitas & favor, tradiderunt Rebuff.* d. §. si quis vero, verb. Cardinalatus, *Gomez.* d. q. 4. in proæm, Reg. & Reg. de infirm. quæst. 3. *aliique quos refert, & sequitur Bellenz.* d.

tract. de subsid. charit, quæst, 66. fere per totum, *ubi contra Rom.* in conf. alleg. *probare contendit*, (121) *ipsos quoque S.R.E. Cardinales teneri contribuere ad præstationem generalis subsidii quibuscunque beneficiatis per Papam impositi pro expeditione contra infideles, ea potissimum ratione, quia nullus major* (122) *favor est, quam fidei,* c. Judæi 28. q. 1. c. 2. de controvers. infid. cum simil. per eum alleg. *dispositio autem favorabilis comprehendit* (123) *etiam Cardinales*, ut præter eos, quos ipse adducit, voluit etiam Gomez. d. q. 4. in fin. *Cui tamen rationi facile satisfieri potest: etenim admittendo priorem propositionem, distinguimus posteriorem; Nam favorabilis constitutio quamvis generalis comprehendit etiam Cardinales, ubi vel immediatè agitur de eorum favore*, prout loquitur Com. & alii, *vel directe de favore fidei, cultu divino, aut animarum salute*, prout loquuntur Doct. per Bellenz. allegati. *In casu autem nostro, quamvis decima, aut generale subsidium, imponatur, propter publicam utilitatem, ad propulsandos hostes fidei, tamen neq; certa est pro Christianis victoria, neque ex ea necessario, & immediate sequitur augmentum divini cultus, aut salus animarum.*

marum. Non negaverim tamen, quin, si in hujusmodi impositione apposita fuerint generales illæ clausulæ, cujuscunq; status, præeminentiæ, gradus vel dignitatis existant, *comprehendantur etiam Cardinales, per eas enim illos quoque* (124) *contineri decretum fuit* in Rot. teste Gomez. d. quæst. 4. vers. quantum vero ad Cardinales, & q. 5. in fin. *Sed quicquid sit, hodie semper à summis Pontificibus in hujusmodi impositionibus decimarum* (125) *eximuntur Cardinales, ea expressa ratione adjecta, ob assiduos, magnosque labores, quos ipsi ecclesiæ universale impendunt, & gravissima, quæ tuendæ dignitatis causa sustinent, onera, prout ego vidi in bullis decimarum tam olim à felic. record. Gregor. XIII. quam etiam nuper à S. D. N. Clemente VIII. pro expeditione belli contra Turcas universo Italiæ Clero impositarum. Atque hæc de hac conclusione nimis forsan prolixe dicta sint.*

Sexta Conclusio. *Collectores, vel alii officiales* (126) *deputati ad colligendas seu exigendas decimas in certo loco, si ibi sunt beneficiati, sunt exemti ab earum solutione;* ita de charitativo subsidio voluerunt Bell. d. tractat. de charitat. subsid. quæst. 54. quem etiam sequitur Remig. in simil. tract. q. 50.

quod idem erit de decima Papali, ad quam à charitativo subsidio (127) *arguit* Bellenz. d. tract. tum q. 37. n. 25. tùm aliis frequenter & Remig. eod. tr. q. 37. n. 25. *Ratio autem conclusionis est, quoniam decima hæc* (128) *munus, seu onus extraordinarium est; ad hoc enim ut munus* (129) *ordinarium sit, non solum requiritur, quod imponatur à lege, vel canone*, l. 1. ubi gloss. Bart. & ceteri, C. de vacat. mun. publ. lib. 10. *Sed etiam requiritur, quod habeat certam annuam, & regularem præstationem*, secundum Guliel. de Cun. in l. neminem, C. de sacros. eccles. Cyn. in l. voluntarie. q. 1. C. de excus. tut. Bart. l. placet. n. 13. C. de sacros. eccles. & l. 1. colum. fin. C. de mulier. & in quo loco, &c. lib. 10. *quod non est in præstatione decimæ, aut charitativi subsidii, quæ non est annua, nec semper uniformis, sed juxta indigentiam, & contingentem necessitatem. Ex quibus, & aliis concludit Bellenz.* d. tract. quæst. 32. *charitativum subsidium onus esse, seu munus extraordinarium, ubi etiam pluribus ostendit,* (130) *simpliciter exemptum, exemptum intelligi muneribus saltem extraordinariis; atque ideo regulariter non posse ab exempto exigi charitativum subsidium. At vero collectores, & alii officiales* (131) *sunt immunes à solutio-*

lutione extraordinarii oneris, ut voluit gloff. in l. honorem, ff. de muner. & hon. Bart. l. 1. C. de immun. nem. conced. lib. 10. per d. l. honorem, & l. in honoribus, §. fin. ff. de vacat. excuſ. mun. *Neque obſtat* d. l. 1. *ubi nemo excuſatur*, *&* l. actores, C. de exact. tribut. libr. 10. *ubi exactores tributorum tenentur ad tributa, reſpondet enim Bart.* d. l. 1. *Bellen. & Remig.* loc. cit. *eas intelligendas eſſe de oneribus ordinariis.*

Septima Conclusio. *Ubi Papa, ſeu Camera Apoſtolica* (132) *convenit cum Clero certæ diœceſis, quod ille Clerus ſolvat ſibi nomine decimæ impoſitæ certam ſummam, ſi deinde Papa eximit aliquem, vel aliquos beneficiatos, tenetur adhuc reliquus Clerus ſolvere integram ſummam conventam. Ita in ſpecie voluit Bellen.* d. tract. qu. 59. *quam totam quæſt. refert ad verbum, nec diſſentit Remig. de Gon.* in ſimil. tract. quæſt. 51. *Probatur autem per ea, quæ not. Bart. poſt Jacob. de Aren.* in l. ab omnibus, in princ. per illum tex. d. l. 1. *quem ſequitur Anchar.* in clem. præſenti de cenſ. *ubi dicunt, quod ſtante ſtatuto obligante Comitatenſes ad ſolvendum ſalarium poteſtati, poſtea eximitur aliqua villa, ceteri adhuc tenebantur ad inte-*

grum salarium; facit & text. ubi id. not. gloss. & Bart. d. l. actores, C. de exact. tribut. lib. 10. *ubi habetur, quod exactores onerum ad ipsa tenentur, ne ipsis astantibus ceteri onerentur; sed latius, & clarius id prosequitur* in l. 2. ad fin. C. de apoch. publ. *& ibi Alex.* in addit. *optime etiam facit, quod scripsit Card.* d. clemen. præsenti in fin. *ubi dicit*, quod si collectæ debentur ab universitate alicui tanquam superiori, si jure superioritatis eximit aliquos à solutione, sicut est Papæ, hoc casu exemtio (133) singulorum non prodest universitati; *& affert exemplum in procuratione legati:* idem quoque aperte sentiunt Abb. in c. accedentes, num. 8. & Fel. num. 7. & 8. de præscript. post Bald. in cap. 2. requiris, in fin. de app. latius pertractantes, & distinguentes hanc materiam; de qua etiam agunt Boich. cap. pastoralis, de privil. Anchar. cons. 10. 243. & 406. Specul. tit. de cens. §. 2. vers. quid si nimis, Doct. d. l. ab omnibus, & l. 4. §. actor, ff. de re jud. inter modernos Petr. Surd. consil 140. volum. 1. & 278 volum. 2. & nuperrime Rolan. cavag. ad decret. Montuf. lib. 2. §. 1. quæst. 10. quos post absolutam hanc quæstionem vidi. *Sed quid si multi eximantur, ita ut alii nimirum graven-*

graventur? *Respondet Abb.* in c. accedentes, num. 8. de privil. *loquens in casu procurationum, modicam læsionem ferendam esse*, l. quoties, C. de prec. Imper. offer. & not. in c. rescripta, 25, quæst. 2. *& etiam magnam, ubi clarè constaret de intentione Papæ* ut in c. memoriam, 19. distinct. *sed in dubio Princeps præsumitur hoc non velle*, l. ex facto, ff. de vulg. & pupill. c. super eo, de off. deleg. *melius* in c. suggestum, & c. dilecti, de decim. *Quo casu inquit Card.* d. c. accedentes, *quod reliquus Clerus* (134) *potest resistere, ne solvat totam procurationem, & appellare expressa in appellatione hac causa, quia enormiter ex hoc gravantur, & debebit Princeps hoc viso privilegia illa revocare, tanquam tendentia ad noxam* d. c. suggestum, *vel procurationem minuere. Ipse vero Abb.* d. c. accedentes, num. 9. *distinguit, quod si privilegia fuerunt concessa ad instantiam, tunc excipietur, quod emanaverunt per ambitionem, vel importunitatem impetrantium, quoniam si Papa scivisset, quod alia praecessissent, nunquam concessisset*, arg. l. vacuatis, C. de decur. lib. 10. *& si hac exceptio non admittatur, poterit appellari* argum. cap. super eo, de off. deleg. *Quod si privilegia fuerint concessa*

proprio motu Principis; *tunc, inquit Abb. non video super quo fundari possit appellatio, cum contra Principis dispositionem non sit licitum appellare, sed si nimium gravat, debet implorari remedium à Principe, cujus est decernere de suis privilegiis*, ut not. d. c. suggestum, & c. cum venissent, de judic. *Quæ distinctio quamvis non placeat Bellen.* d. qu. 59. num. 4. *& mordeatur etiam à Fel.* d. cap. accedente, num. 8. in fin. *quoniam inquiunt, motus proprius* (135) *non tollit defectum intentionis Papæ*, ut sentit Jo. An. in c. si motu proprio, de proba. in 6. Host. c. causam, il. 1. de testi, Rot. decis. 6. de præbend. in no. Bell. decis. 392. & alii passim; *mihi tamen sustineri posse videtur, tum quod negari non potest ex motu proprio tolli omnem subreptionem, colligique aperte mentem Principis, à qua non est in dubio recedendum & gratiam vivificari*, ut optime probat Gassad. decis. 1. à num. 3 ad fin. sub tit. de rescript. Rot. decis. 29. n. 6. & 8. de præbend. in no. & multos alios effectus salutares producit, de quibus Doct. d. c. si motu proprio, & Rom. consil 327. incip. istæ sunt rationes. Staphil. de lit. grat. & just. tit. de vi & eff. clauf. vers. consequenter, & multis seqq. Ant. Gabr. com. conclus. lib. 5.

tit.

tit. de clauſ. concluſ. 2. & Menoch. tractat. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 13. nu. 9. & ſeqq. *tum quod ex verbis Abbat. apparet, non conſtitui ab eo differentiam illam, quod ſi privilegia conceſſa ſint motu proprio, non appelletur; ſi ad inſtantiam, ſic; Imo in hoc caſu vult prius excipi de ambitione, importunitate, & ſubreptione, quod nimirum impetrantes tacuerint, aut de compoſitione facta, aut, quod aliis ſimilis gratia facta ſit, quæ poſſent Principem retardare à conceſſione*, juxta opt. text. in c. poſtulaſti, & c. ſuper literis, cum ibi not. per gloſſ. & Doct. maxime Fel. num. 8. de reſcript. *quod ſi non admittatur hæc exceptio, tunc inquit Abb. poſſe appellari, quod non poterit, ubi per motum proprium exemit aliquos, nam in dubio ſtandum erit verbis Principis, poterit tamen ad eum ſupplicari*, quod tandem admittit & monet ipſe Fel. d. c. accedentes num. 8. *multo vero magis ſtandum erit privilegio, ubi adſit clauſula* ex certa ſcientia, *hæc etiam viam præcludit* (136) *ulteriori cognitioni, & facit præſumere, quod Papa voluerit uti plenitudinis poteſtate*, ut latè oſtendit Staphil. de vi & effect. clauſ. verſ. ſubſequenter, n. 6. & ſeqq. Ant. Gabr. com. concl. 1. *Illud ergo certum ſit ex ſupradictis,* quod

quod si Papa conventionem cum clero factam, de certa summa aliquos eximat à decima, tenentur reliqui, nisi nimium inde graventur solvere portionem exemtorum; quod si nimium graventur solvere portionem exemtorũ; quod si nimium graventur, servanda erit distinctio Abb. superius opposita. Idemque puto, etiamsi aliquis exemisset ante conventionem, licet Bal. in l. etiam, colum. ult. C. de execut. rei jud. *velit, tunc solum onus spectare in solidum ad alios, quando ante conventionem sunt exemti; quod idem tenere videntur alii, quibus optimè satisfacit Bellen.* loc. c. *vel enim loquuntur de onere, quod solvitur ex conventione alteri privato, aut ex consuetudine;* quod & latius prosequitur distinguendo Abb. d. c. accedentes, n. 8. de præscript. & c. pervenit, num. 16. & seqq. de immun. eccles. *quando autem facta est d. compositio, seu conventio, qualiter (137) debeant illi, qui composuerunt inter se onus decimæ inter se composita dividere, decidi potest* ex not. per part. d. l. 4. §. actor: ff. de re jud. Bald. d. l. etiam, colum. ult. & fin. C. de execut. rei jud. & in Auth. defuncto. C. ad Tertullian. gloss. in c. cupientes. §. ad hæc, verbo, discreta, de elect. in 6. nos de hoc aliquid dicemus quæst. seq.

concl.

conclus.2. *Interim vero illud prætermittendum non est, posse Episcopum una cum Clero* (138) *aliquos eximere ex Clero à decima Papali ad sui ipsius, non autem Cameræ Apostolicæ præjudicium, ut colligitur ex* Card. d. clem. præsenti de censl. *& latius prosequitur Bellen*. d. tract. quæst. 60. *ubi tamen vult, quod id fiat ex causa, quod etiam liquet ex iis, quæ tradit idem Bellen*. d. tract. quæst. 47. *& Spec*. d. tit. de cens. §. nunc dicendum, vers. quid si universitas. *Pro complemento hujus quæstionis videri possent nonnulla. Primo*, (139) *An excommunicatus; Secundo, an intrusus, nullumque habens jus in beneficio; Tertio*, (140) *an successor in beneficio, vel præcessor, ejusve heredes teneantur ad subsidium seu decimam Papalem? Verum ne longum faciam, remitto te ad ea, quæ in materia charitativi subsidii de excommunicato tradiderunt* Bellenz. de tract. de charit. subsid. quæst. 33. Remig. de Gonn. quæst. 40. de intruso, seu etiam de eo, qui sine culpa non possidet. Bellenz. q. 34. Remig: quæst. 41. & 42. de successore. Bellenz. q. 51. Remig. quæst. 43. *ubi id late & optime expediunt.*

Quæro Quinto. De modo servando in solutione decimarum Papalium.

PRIMA CONCLUSIO. *Regulariter non potest* (141) *collector decimarum componere cum iis, qui solvere debent, de aliqua certa summa, nisi hoc specialiter sit ei demandatum*; ita habetur in cit. extravag. un. Bon. VIII. quam nemo ad hoc allegavit, de dec. ad fin. vers. illi quoque, inter commun. in haec verba, Illi quoque, qui dubitati fuerant ad collectionem decimae cum eis, qui debent solvere decimam, de aliqua certa summa solvenda, pro decima nequeunt convenire. Idem not. Bellenz. de tract. de chari. subsid. quaest. 48. num. 8. Remig. quaest. 49. num. 2. *Quod tamen declaratur primo, nisi etiam haberet* (142) *generale mandatum cum libera*, ut ibid. Bellenz. & Remig. adnotarunt per text. in c. qui ad agendum, in fi. de procur. in 6. & l. mandato generi, ff. de procur. cui ego addo text. sing. in l. procurator cui, ff. eod. *Declaratur secundo, nisi haberet* (143) *generale mandatum ad exigendum ubicunque locorum, vel saltem alicujus magnae provinciae, eaque compositio tendere ad commodum Papae, seu Camerae.* Illa Bellenz. d. num. 8. per text. in l. nam & nocere. ff. de pact. & l. cum hi §. eam transactionem, ff. de transact. l. non eo minus, C. de transact. gl. in

in c. 1. verbo, vacante, ne sed vac. facit & text. in l. ſolutum, §. cum leg. ſequenti, quæ incipit vel univerſorum, ff. de pign. act. l. jusjurandum, quod ex conventione, §. fin. ff. de jurejur. & in l. ædiles, la. 1. §. procuratoris. ff. de ædil. edict. *Quod idem fortius* (144) *dicendum eſſet in Camerario Papæ, qui eſt Præpoſitus, & quaſi adminiſtrator bonorum Papalium temporalium*, ut ibid. tradit Bell. per opt. text. in l. 1. in princ. ff. de off. procur. Cæſar. *Princeps vero ſecularis, cui per Papam ad tempus conceſſæ fuerunt decimæ beneficiorum ſui dominii*, juxta text. in clem. fin. & ibi gloſſ. & Doctor. de decim. *licite poteſt* (145) *componere ſuper decima cum beneficiatis*; ita Bellenz. d. quæſt. 48. num. 10. quod etiam ante eum docuit Paul. de clem. fin. & ibi Card. quæſt. 5.

Secunda Conclusio. *Quoad diſtributionem oneris decimæ inter beneficiatos non exemtos mihi videtur* (146) *ita diſtinguendum; aut enim impoſita fuit decima, ſeu plures decimæ ſuper vero valore beneficiorum non obſtante quacunque taxa; aut ſumus in caſu, quo taxa; aut ſumus in caſu, quo taxa ſervanda eſt* juxta ea, quæ dicemus in ſequent. concluſione. *Primo caſu, ſi quidem*

dem (147) *nulla compositio super inde fiat cum Camera Apostolica, singuli tot decimas solvere debebunt Collectori de vero valore reddituum suorum beneficiorum, quot imposita fuerunt; solventium tamen decimam, electioni, seu arbitrio committetur, utrum ipsam velint solvere per totum tempus, quo durabit decima pro rata proventuum, quos singulis annis dicti temporis ipsos percipere contigerit, an per ipsum tempus pro rata communis æstimationis proventuum eorundem; sed una via electa non licebit alicui variare ad aliam recurrendo; fietque & redigetur per Collectores in scriptis electio hujusmodi expresse in prima solutione decimæ supradictæ; alioquin juxta æstimationem communem per totum tempus solvere tenebuntur; Illi autem qui elegerint solvere decimam, pro rata eorum, quæ perceperint annuatim, vendere debent proventus beneficiorum suorum, quæ personalem residentiam non requirunt, & solvent decimam pro solo pretio, quod receperint de eisdem, dum tamen in fraudem decimæ nihil agatur: Quæ quidem moderatio, ac declaratio ad verbum habetur* in d. extrav. unic. circa princip. verf. solventium decimam, cum sequenti, qui incipit, Declaramus

ramus autem. *Rursus, si compositio aliqua facta est cum Camera in certa summa, ad ratam veri valoris cujusque beneficii in singulos eadem summa erit distribuenda. Secundo verò casu, ubi servanda sit aliqua taxa, & adsit similis compositio, tunc sive ea praescripta sit, sive non, dummodo sit rationabilis, in singulos quoque beneficiatos ad ratam ejus, quod in taxa descriptum est, summa conventa dividenda erit, prout nuperrime factum est in compositione diœcesis Mediolanensis super decima imposita per S D. N. Clem. VIII. Si autem nulla adsit compositio, solvere quisq; debebit decimas impositas, juxta legitimam, consuetam, & praescriptam taxam, cum tunc agatur de praejudicio Camerae Apostolicae, de qua taxa latius dicam* in 4. concluſ. *Quod verò regulariter* (148) *ad ratam beneficii solvi debeat decima, probatur ex l.* reſcripto, ff. de muner. & honor. *ex qua not. Bart.* in l. 4. §. actor. num. 4. ff. de re jud. *in dubio collectam imponi pro juribus patrimonii; quod idem not. Bald. ad id allegans alia jura* in l. etiam, colum. pen. & fin. C. de execut. rei judic. *Est autem decima Papalis onus mere patrimoniale, ut tradit Bart.* in l. placet, num. 11. C. de ſacroſ. eccleſ. *faciunt & opt.*
 text.

text, in c. sopitæ, & c. cum instantia, de cens. *per quæ jura gloss. post alios* in c. cupientes, §. ad hæc, verbo, discreta, de elect. in 6. *distinguens de triplici genere expensarum; dicit, quod in expensis, quæ fiunt in causis vel negotiis, generaliter ad totam Ecclesiam pertinentibus, fit contributio secundum facultates, ut qui plus habet, plus solvat; pro quo etiam alia quædam similia adducit, quæ multum non urgent.*

TERTIA CONCLUSIO. *Decimæ Papalis solutio* (149) *fieri debet, non ex ipsis rebus, quæ percipiuntur de proventibus, puta vino, grano, &c. sed in pecunia numerata*; ita expressis verbis disponitur in d. extravag. unic. vers. fiet autem solutio, idque etiam adnotavit gloss. d. clem. fin. verbo monetam, & ibi alii, de decim. Bellenz. d. tract. de charit. subsid. quæst. 83. *Exhiberi autem non debebit decima, nisi in pecunia, quæ communiter* (150) *currat de mandato Domini terræ, & quæ est moneta in locis, in quibus consistit fructus, & redditus, unde decima persolvetur; neque aliqui cogi debent,* (151) *eam pecuniam cambire, seu permutare*; ita quoque decernitur in ead. extrav. vers. pro decima, & not. Doct. comuniter d. clem. fin. *Quid autē dicen-*

dicendum sit si dua moneta pariter (152) *currant in loco communiter, alterave magis; aut si post tempus taxationis, vel dati privilegii minoretur, aut alias mutetur, quomodo facienda sit solutio; & de aliis similibus quæstionibus, quoniam non ita necessaria, & quotidianæ sunt, remitto te ad not. per gloss. & Doct. maxime vero Card. Imol. & Anch.* de clem. fin. de decim. *Bellenz.* d. tract. quæst 84. 86. & 87, *& Doct. quos ii allegant, & Ant. Gabr.* com. conclus. libr. 3. tit. de solut. conclus. 1. & seqq.

Quarta Conclusio. *Quamvis nulla taxa* (153) *attendi debeat in solutione decimæ, ubi Papam eam imponit, & exigi expresse vult non attenta ulla taxa, etiam consueta, & legitime præscripta, tum quod decima hæc intelligitur habito respectu ad veram quantitatem fructuum,* ut inter ceteros docet Bellen. d. tract. quæst. 82. nu. 9. *tum propter plenam, & absolutam potestatem, quam habet summus Pontifex in beneficialibus,* de qua per text. & Doct. in c. 2. de præbend. in 6. Ant. Gabr. com. concl. libr. 3. tit. de jur. quæst. non toll. concl. 1. n. 9. latissime Petr. Cened. in Collect. ad jus can. collect. 21. num. 1. 3. par. *attamen,*

men, ubi simpliciter imponitur decima super beneficii, eorumve redditibus, & fructibus, tunc (154) *attendi potest, ac debet taxa beneficiorum consueta in partibus, ut habetur clem. fin.* de benef. *quæ licet vere loquatur solum in decimis beneficiorum, quæ aliis conceduntur, nihilominus Doctor. ibi communiter eam etiam intelligunt in decimis, quæ per Papam exiguntur. Imò id quoque aperte colligitur ex ipso text. dum dicit*, secundum taxationem decimæ in illis partibus consuetam, communiter illa decima levari poterit, & debebit; supponitur enim esse taxa aliqua in partibus, quæ servetur in exactione decimæ, quæ per summum Potificem exigitur; quod idem habetur in extravag. postulasti, de præbend. & dig. in commun, ibi, super fructibus beneficiorum, quæ ita reperies in solutione decimæ, juxta verum taxata valorem, &c. nec non in extrav. Jo. 22. quæ incipit suscepti, de elect. quæ fere ad verbum repetita est sub tit. ne sed. vac. & pariter incipit suscepti, in extravag. un. inter commun. vers. nos de illo, ibi, nihil exinde ultra summam, pro qua unum quodque beneficiorum ipsorum consuevit in decimæ

cimæ ſolutione taxari, &c. *Dicitur autem* (155) *hac taxa conſueta, quæ eſt legitime præſcripta per 40. annos, ut not. gloſſ.* d. clem. fin. in verbo conſuetam, quam ibi ſequuntur Doct. communiter, alia gloſſ. quam nemo allegavit *in d. extrav. ſucepti, verſ. nos de illo, in verb. conſuevit. ſub tit. ne ſed. vac. in commun. eandem ſententiam ſequitur communem eam dicens Bellenz.* d. tract. quæſt. 82. n. 8. & 13. *pro qua etiam eſt optimus text.* in c. cum de beneficio, de præbend. in 6. *ubi conſuetum dicitur, ubi legitima præſcriptio eſt completa; legitima autem præſcriptio* (156) *in rebus eccleſiaſticis eſt quadragenaria*, ut patet ex c. dilecto, & c. ult. de conſuet. c. cumana, de elect. c. cũ eccleſia, de cauſ. poſſeſſ. & propr. juncto cap. de quarta, & c. ad aures, de præſcript. & ubique per Doct. *Et ratio etiam ejus ſententiæ eſſe poteſt, ſive quia conſuetudo hac ſit contra jus, quoniam de jure decima ſolvi debeat, habito reſpectu ad veram quantitatem fructuum, ac redditūum, ut dictum eſt; ideoque conſuetudo, quod ſtetur taxationi præciſe, non attento valore fructuum, & eorum quantitate, ſatis poſſit dici contra ius commune, atque adeo requiratur in ea tempus 40 annorum,* juxta text, cum ibi

not, per Doct. communiter in c. fin. de consuet. *sive quia hæc consuetudo, licet non sit contra jus, tamen tangat jus ecclesiarum, earumque bona, ideoque requiratur* (157) *spatium 40. annorum*, juxta sing. Rot. Roman. decis. quæ est 6. de consuet. in no. Innoc. in c. cum dilectus, ad fin. de consuet. & ibi Host. & Jo. An. cum aliis adductis per Bellenz. d. quæst. 82. num. 6. & latius per nos in tract. de Option. c. 2. quæst. 2. num. 9. *Quod vero agatur de præjudicio ecclesiarum patet: aut enim taxa excedit verum annuum valorem, prout contingere potest propter decrescentiam, ac diminutionem fructuum ex alluvione aliqua partis bonorum, aut simili casu; vel de hoc etiam dubitatur, & tunc agitur de præjudicio illarum singularum ecclesiarum: aut taxa non attingit verum annum valorem sed ab eo longe distat, quia valde excreverint fructus, quoniam ex alluvione pars bonorum, & fundi accesserit, similive de causa; & tunc agitur de præjudicio Cameræ Apostolicæ. Sed quia de modico* (158) *præjudicio Ecclesia Romana agitur, minusque principaliter, cum neque de perpetuo jure illius agatur, & ut plurimum ad opem Christianis Principibus ferendam imponatur; ideò*

non

non requiretur centenaria præscriptio, juxta ea, quæ latè tradit Didac. Covar. releᶜt. reg. Possessor, 2. part. §. 2. num. 6. de reg. jur. in 6. *cum alioqui contra Romanam ecclesiam centenaria præscriptio requiritur, cum de ejus juribus præscribendis agitur*, Auth. quas actiones, C. de sacrosanct. eccl. c. ad audientiam & c. cum nobis de præscript. cum ibi not. per Doct. *Illud ergo expeditum sit*, (159) *taxam nisi præscripta sit 40. neq; beneficiatis, neque Cameræ præjudicare; ubi vero taxatio non esset observata spatio 40 annorum dicunt, Doct.* *in illa clem. fin.* de decim. *quod collector non teneretur stare illi taxæ, sed posset exigere decimam, secundum verum valorem beneficiorum; quibus tandem accedit Bellenz.* d. qu. 82. num. 14. *ubi* num. 11. *idem jure optimo statuit in beneficiatis, quod neque ipsi illi taxæ teneantur stare, sed possint, si velint, solvere secundum verum valorem, ut æqualitas servetur*, c. 2. de mut. pet. & c. cum inter, de except. & tot. tit. ff. quod quisque jur. cum similib. idq; satis aperte tenet gloss. d. clem. fin. verbo, taxationem, de decim. quam sequitur inter alios Gig. tractat. de pension. q. 62. num. 13. *Difficultas vero non levis est, utrum unicus actus solutionis sufficiat, post*

quem transacti fuerint 40. anni, an vero plures requirantur? Et quidem Bellen. d.q.82. num.12.& duobus seqq. *aperte tenere videtur, quod non sufficiat unicus per tex.* in c. olim, de censi. *ubi inquit*, in solutione census non attenditur ultima præstatio, sed quod fuit observatum spatio 40. annorum; *quod etiam ex eo confirmari potest, quod consuetudo* (160) *regulariter per unicum actum non inducitur*, l.1. & 2. C. quæ sit long. consuet. cum aliis per nos adductis in d.tract. de Opt. cap.2.quæst.2. num.30. *& consuetum in pluribus juribus* (161) *verificari voluit* Roch. Curt. ad tit. de consuet. in præfat. nu.32. & 34. post. Bart. in l.1. C. quom. & quand. jud. & per tex. d.l. 1. & l.3. C. de Episc. aud. *Contrarium tamen* (162) *ego puto verius, tum per ea, quæ ipse Bellen. arguendo adducit, neq; solvit, nimirum per text.* in l. mella, §. sed si alimenta. ff. de alimen. & cib. leg. l. si mulier, in princ. ff. de relig. & sumpt. funer. *ubi in* (163) *solutione, aliisque in rebus attenditur, quod ultimo est observatum; & per id, quod not. Bal.* in l. binos, vers. sed ponamus, C. de advoc. advers. jud. *ubi ait*, quod si officiali promissum fuit salarium consuetum, & reperitur, quod vario modo præteritis tempori-

poribus fuit solutum, intelligitur promissio de salario, quod ultimo loco fuit solutum officiali; *tum quod quisque manutenendus est* (164) *in sua possessione*, c. consultationibus, de jure patr. & c. cum olim, de ca. possess. & propr. *& tunc* (165) *unicus actus praejudicat, per ea quae tradit Curt*, c. fin. sect. 4. nu. 79. 81 & 82. ex nuper impressis de consuet. *tum ex auctoritate Rot. Rom.* in decis. 44 de concess. praebend. alias 66. in antiq. & incip. nota, quod ubi beneficium. *ubi not. quod* (166) *si beneficium est semel taxatum per illos, qui potestatem taxandi habent, ex tali taxatione beneficium videtur taxatum, nisi aliquis actus interveniat contrarius taxationi; & posito quod per multos annos stetit, quod decima pro illo beneficio soluta non fuerit, nisi pro illa vice, pro qua fuerit taxatum, non ideo minus vires habet taxatio semel facta, quia si postea Papa non indiguit decimis, non propter hoc videtur remisisse, quin taxatio prius facta valeat*, arg. l. in filiis, C. de decur. lib. 10. *Haec sunt verba Rotae, ex quibus colligit Bellen.* loc. cit. *eam sentire, quemlibet actum ultimum taxationis intra 40. annos attendendum esse; sed ego potius eam intelligo de actu unico, post quem transacti deinde sint*

multi anni hoc est 44. absque ullo actu contrario, ne adversetur communi sententiæ. Quæ etiam tam Rotæ, quam nostra opinio contra Bellen. optime comprobatur ex text. in d. c. cum de beneficio, in primo respons. de præbend. in 6. *ubi inquit Bonif. VIII. cum de beneficio ecclesiastico consueto Clericis secularibus assignari, provideri mandatur, de illo debet* (167) *intelligi, quod tanto tempore ab uno vel pluribus secularibus Clericis institutis in eo rectoribus extitit continue, ac pacifice gubernatum, ut præscriptio legitima (hoc est 40. annorum*, ut ibi exponit gloss. Archid. & alii) *sit completa, per quem text. tum* ibi, *tum* in c. fi. de consuet. *not. Doct communiter, ex unico actu successivo* (168) *consuetudinem induci, quos etiam refert, & sequitur Curt.* d. sect. 4. num. 43. & 83. *Quomodo etiam solvuntur contraria, quæ procedunt aut in actu momentaneo, aut ubi postea non accesserit spatium 40. annorum, cum pacifica possessione, prout in casu nostro. Ceterum quoniam, ubi beneficium aliquod, vel etiam pleraque, aut omnia taxata non sint, taxatio* (169) *de novo facienda est, ut concludunt Doctores communiter* d. clem. fin. *quos etiam sequitur Bellen.* d. tract. de charit. subsid. qu. 80. in princip.

Ea

Ea fiet (170) *hoc modo; Ille enim ad quem spectat fructuum beneficii perceptio, ac decimæ solutio, jurebit, quantum valere possint fructus illius anni, & stabitur ejus juramento, nisi probari possit major valor reddituum, & postea fiet taxatio, & hoc casu juramentū præcedet taxationem, cum alioqui taxatio* (171) *præcedat juramentum*, c. super eo, de his, quæ vi, metusve ca. fi. Ita Guiliel. de monte Laud. quem ibi sequitur Imol. num. 9. Card. quæst. 1. & alii, *sive quia hic juret ut testis, d. autem c.* super eo, *ut principalis*, prout voluit Card. loc. cit. quem tamen refellit Bellenz. d. quæst. 80. num. 5. *sive quia communis est Doct. sententia, quod quando non est præstandum juramentum affectionis, sed veritatis, prout hic super veritate quantitatis fructuum annuorum, semper juramentum debet præcedere taxationem, quia alias detegeretur verecundia, & turpitudo jurantis, cujus juramento lex voluit stari, prout voluit gloss.* i c. 1. verbo docuerit de elect. in 6. *Bart.* Auth. hodie per illum textum, C. de jud. *cum aliis plerisque, quos refert, licet dissentire videatur Bellenz.* d. num. 5. *nisi velimus cum eodem Bellenz.* num. 6. *requirere, seu admittere duplicem taxationem, ita ut una*

una præcedat, altera sequatur juramentum, per ea, quæ latè deducit Bellam. decis. 721. quæ incipit, ad æstimationem injuriæ, contraria tamen servata ratione, *ut sicut ibi vult, à judice taxandam prius esse summam, citra quam juret offensus de damno; ita hic collector taxet summam verisimilem reddituum, deinde deferat beneficiato, ab eoque recipiat juramentum, quæ summam seu quantitas reddituum ultra illam percipiatur ex beneficio; post modum eam quantitatem ad certam pecuniæ summam redigat, eamque taxet pro solvenda decima. Ad prædictam autem taxationem* (172) *vocandi sunt omnes, quos taxatio tangit, ut optime adnotavit Bellenz.* d. tract. quæst. 81. *ubi etiam post Laud. Imol. & Card.* d. Clem. fin. quæst. 10. *infert, quod si duo sunt Prælati in aliqua ecclesia parochiali, ut Rector & Vicarius, qui ex antiqua ordinatione ecclesiæ colligit omnes fructus, de quibus annuatim solvuntur Rectori centum, residuum remanet vicario, ipse vero Rector debet solvere decimam pro tota ecclesia, fieri debet taxatio, cum eo, qui colligit fructus vocato eo, qui solvere debet decimam. Poterit autem collector* (173) *hujusmodi beneficia taxare, quæ non repetit taxata, absque speciali mandato.*

dato, ut late, & optime comprobat Bellen. d. tract. quæst. 85. per totum. *Atque hæc de hac conclusione.*

Quinta Conclusio. *Potest is, qui solvere debet decimam Papalem, objicere* (174) *exceptionem compensationis de eo, quod sibi debetur à Camera Apostolica; ita Bellenz.* d. tract. quæst. 53. per text. in l. idem juris & l. fin. ff. de compens. *ubi etiam Fisco* (175) *objicitur compensatio, dum tamen debitum sit ex eadem statione, non diversa, ad vitandam confusionem officiorum*, l. 1. ubi Bald. & ceteri, C. de compens. *debet autem de hujusmodi debito Cameræ fieri fides infra duos menses*, juxta l. aufertur, §. quia compensationem ff. de jur. fisc. & l. fin. juncta gloss. in ver. indaginem, C. de compensation. *nisi tamen judex breviorem terminum statueret ad probandum, quod facere posset*, ut post Bald. in ea C. de compensat. in his terminis tradit Bellenz. d. quæst. 53. n. 1.

Sexta Conclusio. *Decimæ solutio facienda est* (176) *sine ulla deductione æris alieni; ita expresse definitur* in alleg. extrav. un. vers. ratione autem, de decim. *in hæc verba;* ratione autem æris alieni, quo persona solvens decimam obligata consistit, nihil

hil de decima minuetur, etiamsi certæ res ecclesiasticæ propter hoc à quoquam fuerint obligatæ. *Idem etiam sentit Bellen.* d. tractat. de charit. subsid. quæst. 62. *quam totam ad verbum refert non dissentiens Remig. de Gon.* in simil. tractat. quæst. 53. *dum tradit, quod si Episcopus nomine proprio, vel collector nomine Papæ exigat subsidium charitativum à subditis beneficiatis, & eodem tempore concurrant creditores Clerici, petens subsidium debebit præferri creditoribus, quoniam ante omnia solvi debet* (177) *census superiori*, secundum Jo. Ant. Butr. & alios in c. cum te, de æt. & qual. ord. & Archid. in c. cum singula, circa medium, de præb. & in 6. & per alia, de quib. per Bellen. loc. cit.

SEPTIMA CONCLUSIO. *Expensæ* (178) *necessariæ, quæ fiunt gratia colligendorum fructuum, deducendæ sunt in solutione decimarum*: ita habetur in d. extrav. versic. in solvendo decimam, cujus sunt hæc verba, in solvendo decimam supradictam solæ expensæ necessariæ, quæ fiunt in re, ex qua fructus percipiuntur arando, colendo, & colligendo fructus percipi deducentur; idē not. gloss. d. clem. fin. in verbo taxationem, & ibi Imol. num. 9. Card. quæst. 5. & ceteri,

Butr.

Butr. post Doct. in c. cum homines, de decim. Bellenz. d. tract. quæst 69. Gig. in tract. de pens. q. 62. num. 14. Tiraq. de retract. lignag. §. 15. gloss. 1. n. 15. Rebuf. consil. 125. num. 8. *Expensæ autem, quæ fiunt* (179) *in castrorum custodibus, etiam si majores sint solito, cum fiant extra rem, vel etiam in ædificiis construendis vel conservandis, nullatenus deducentur; sicut* (180) *nec illæ, quæ in villis tuendis fierent in guerris, seu etiam cavalçatis, ut verbis utar Bonifacii, qui id omne statuit, ac declaravit* in d. extrav. unic. vers. expensæ autem, circa medium, & vers. nec etiam illæ, ad finem. *Illæ quoque* (181) *expensæ, quæ fiunt pro fossatis* (*ut loquitur, & decernit Pontifex* d. extrav. versic. Illæ quoque expensæ) *& alias pro terris ædificandis, ut uberiores fructus producant; & illæ, quæ fiunt in conservandis, & reparandis ædificiis molendinorum, domorum, seu apothecarum, & similium, ex quibus fructus, & pensiones recipiuntur, & nisi reparentur, fructus ex eis percipi non valerent, de decima minime deducentur; hucusq; Bonifacius. Qui quidem in ea extravag. nonnulla alia decernit, ac statuit* (182) *circa expensas deducendas, aut non deducendas, quæ nos* superius, hoc ipso cap. quæst.

quæst. 2. concluſ. & ſequentib. *ſuis locis appoſuimus, dum ea recenſeremus, ex quibus ſolvuntur decimæ iſtæ Papales. Atque hæc de hac quæſtione ſufficiant.*

QUÆRO SEXTO. De modo procedendi circa harum decimarum exactionem.

PRIMA CONCLUSIO *ſit de qualitate Collectoris. Collector Papæ* (183) *judex eſt delegatus, & habet jurisdictionem*; ita tenuit Rot. Rom. deciſ. 12. de præb. alias 207. incipit, licet juxta ordinationem, in nov. & poſt eam, licet perperam allegatam, Bellen. d. tract. de char. ſubſid. quæſt. 94. quamvis eadem Rot. deciſ. 9. de off. de leg. in nov. aliter ſenſiſſe videatur, dum eum appellat negotiorum geſtorem. *Probatur autem noſtra concluſio; Primo; quia etiam procurator Fiſci utitur* (184) *jurisdictione, & officio judicandi*, l. 1. & 2. & l. cum vendente, C. ubi ca. fiſci, & l. ſi ea quæſtio, C. de his, qui ut indig. *Secundo, quia videmus collectorem ex ſtylo curiæ* (*qui quidem* (185) *attendendus eſt*, c. quod tranſlationem, de off. de leg. cum ſimil.) *deputari* (186) *cum facultate exercendi cenſuras*, quod infra latius proſequemur; *hujusmodi autem facultas aperte ſupponit* (186) *jurisdictionem ordinariam, aut delegatam,*

tam, ut patet ex text. in c. 1. c. præterea, & c. ex literis, de off. deleg. c. cum ab ecclesiarum Prælatis, de off. ordin. c. cum ecclesia, de major. & obedient. estque communis tam Theologorum in 4. sententia, distinct. 18. ubi D. Thom. quæst. 2. art. 2. quam Canonistarum in d. juribus, ex quibus plurimos refert, & sequitur Covar. in relect. c. alma mater, 1. par. §. 11. num. 1. & seqq. de sent. excom. in 6. *Est autem collector* (188) *judex delegatus, non autem ordinarius, cum neque jurisdictio eorum concurrat in omnibus cum ordinariis, sicut* (189) *jurisdictio legatorum*, juxta text. & quod ibi tradunt Doct. in c. 2. de off. deleg. libr. 6. & Specul. tit. de legat. §. nunc videndum, vers. legatus, *licet improprie collectores vocentur* (190) *nuntii Sedis Apostolicæ, & gaudeant certis privilegiis, & honoribus*, ut voluit Rot. d. decis. 12. de præbend. in not. *neque deputati sint, aut delegati* (191) *ad universitatem causarum, sed potius ad unum negotium decimarum*, per ea, quæ not. Bart. in l. 1. in fin. ff. quis & à quo appell. gloss. in clem. & si principalis vers. foraneo, de rescript. Imol. & Doct. in c. quoniam Abb. de off. deleg. *sed si aliquam universitatem habet, ea est personarum, non causarum; quo casu*

(192) *censetur quis factus judex delegatus, non ordinarius*, ut patet ex text. in c. ut officium, de hæret. in 6. cum aliis, de quibus late per Menoch. de præsumt. lib. 2. præsumt. 16. num. 31. *Accedit & illud, quod sicut delegatus potest* (193) *compelli ad recipiendam delegationem*, c. pastoralis, & c. sane de off. deleg. *ita etiam collectoriæ, & subcollectoriæ officium conferri potest* (194) *in invitum*, ut singulariter decidit Rot. Rom. d. decis. 12. num. 1. de præbend. in not. quam etiam sequutus est Cassad. decis. unic. num. 4. sub tit. de verb. sign. *Opinio autem illa, quæ vult collectorem solum esse* (195) *negotiorum gestorem, forte procederet, quando collectores deputarentur sine facultate coërcendi per censuras, prout hodie nullus deputatur; eademque ratione, quando subcollector deputaretur, ut merus, ac nudus exactor*, quod & Bellenz. d. q. 94. num. fin. adnotavit. *Ceterum ex eo, quod supra admonuimus, & inferius latius ostendemus, collectorem habere facultatem exercendi censuras contra non solventes; illud planè sequitur, laicum non posse* (196) *esse collectorem*, quod in terminis tradidit, & latius probat Bellenz. d. tract. quæst. 105. *laicus enim regulariter non est capax*

(197)

(197) *jurisdictionis ecclesiasticæ, neque potest censuras exercere*, ut optimè & fusè probat Covarr. de reject. c. alma mater, 1. par. §. 11. num. 3. Abb. c. 2. n. 5. de jud. *Hinc est quod communiter dicitur, laicum non posse* (198) *esse vicarium Episcopi*, quod tradit Abb. d. c. 2. num. 9. & 12. ubi Fel. num. 6. Dec. num. 15. idem Abb. in c. cum causam, n. 9. de elect. Franc. Marc. decis. Delph. 1001. in 1. par. & alii, quos referunt, & sequuntur Bertach. tract. de Episc. tit. de vic. Episc. nu. 14. Rebuff. in praxi benef. tit. de vic. Episc. num. 11. Camil. Borel. in tractat. de compromiss. §. 2. gl. 1. num. 85. noviss. Jacob. Sbroz. in tractat. de vic. Episc. quæst. 31. num. 2. & seqq. lib. 1. *quamvis forte posset laicus* (199) *ex speciali permissu Papæ esse vicarius Episcopi*, ut late tradit Sbroz. d. q. 31. num. 13. & duobus seqq. *& censuras exercere*, ut voluit gloss. in §. verum 32. disting. & c. bene quidem 96. dist. Abb. d. c. 2. num. 5. de jud. & c. causam quæ numero 3. de præscript. quem sequitur ibi Fel. num. 6. ubi quamplures alios ad id refert. *Unde posse etiam laicum ex certa scientia per summum Pontificem deputari* (200) *collectorem cum jurisdictione, & coerctione* voluit Bellen. d. q. 105. num. 3. *de quo ego in*

præsentia disputare non intendo; sat vero nunc nobis sit, laicum regulariter non posse censuras exercere, atque adeo neque collectorem aut subcollectorem esse cum coërctione, sed solum merum, ac merum, ac nudum exactorem decimarum, quod bene potest (201) *laico demandari*, ut etiam adnotavit Bellen. d. quæst. 105. num. 2. & colligitur ex Butr. d. c. 2. Archid. in c. nova, 16. quæst. 7. & Rom. consf. 268. *Illud demum circa qualitatem collectoris annotare lubet, eum debere* (202) *transcendisse ætatis annum 18. nisi Papa ex certa scientia deputaret existentem in inferiori ætate, alias deputatio censeretur subreptitia; ita in specie Bellenz.* d. tractat. quæst. 108. in princ. *id probans per text. à contrario sensu* in cap. cum vigesimum, de off. deleg. *ubi id clarius notarunt Abb. & Imol. in* (203) *delegato, qualis est collector*, ut supra diximus. *Imo debet esse ea persona* (204) *qualificata juxta tenorem*, c. statutum. §. 1. de rescript. in 6. *ut nimirum sit vel constitutus in dignitate, vel canonicus ecclesiæ cathedralis, vel officialis Episcopi; Religiosus quoque debet esse non simplex professus, sed qualificatus, puta Abbas vel Prior conventualis, juxta clem.* & si principalis, de rescript. *quod idem esset in*

(205)

(205) *subcollectoribus eorum, quando eis tradita esset tota potestas competens ipsis collectoribus*, per text. d. c. statutum, § in nullo, ita tradit Bellenz d. q. 108. num. 2. & 3. *secus vero esset (206) ubi tam collector, quam subcollector deputatus solum fuisset ad nudum ministerium exactionis*, ut not. Bellenz. d. num. 2. per ea, quæ tradunt Archid. & Gemin. d. §. in nullo.

Secunda Conclusio. *Potest collector (207) sine speciali commissione subcollectorem deputare*; ita Bellenz. d. tractat. qu. 106. in princ. post. Rot. decis. 256. incip. item si collector, in no. quæ apud me est, 265 seu 9. de off. deleg. & incipit si collector, in no. *Imo dicit ibi Rot. quod si non fuerit (208) limitata facultas unicum substituendi, poterit plures substituere*, per text. in c. 1. cum ibi not. de procur. in 6. *quin etiam in casu hujusmodi limitationis, & restrictionis facultatis concludit, posse adhuc (209) plures successive subcollectores ab eo constitui, quod & sequuntur ibi Add. & Bellenz.* d. q. 106. n. 4. *quamvis (210) per unius substitutionem eo casu alter censeretur revocatus*, ut ibid. ostendunt Rot. & Add. *Ratio vero principalis conclusionis ea est; sive enim dicamus, collectorem*

rem esse delegatum Papæ, ut supra ostendimus, *poterit subdelegare vices suas, & substituere aliquem*, l. à Judice, C. de jud. & c. super (211) quæstionum, § 1. & 2. de off. deleg. cum simil. *sive etiam dicamus cum Rot.* loc. c. *& aliis, eum esse negotiorum gestorem, & procuratorem Cameræ Apostolicæ, & tunc* (112) *etiam poterit, sive dicatur generalis procurator ad negotia*, l. si procuratorem, §. si quis mandaverit, ff. mand. l. 1. §. magistrum ff. de exercitor, l. quicunque, §. fin. ff. de institor. & c. 1. in fin. de procurat. in 6. *sive etiam dicamus, illum procuratorem esse specialem ad limitatum effectum levandi dicimas beneficiorum, non ideo minus poterit substituere*, per ea, quæ tradit Bart. in l. fin. in fin. ff. de diverſ. & tempor; præscript. & Bald. in l. quod quis, C. de procurat. per text. in c. is cui in 1. responſ. de off. deleg. in 6. sed melior est in c. fin. 2. responſ. de procur. eod. lib. *Prædictam autem conclusionem declara non procedere, ubi in deputatione collectoris Papæ* (213) *apponeret aliqua verba, ex quibus colligeretur, electam fuisse industriam personæ, ut si diceret*, (214) de tua prudentia, vel circumspectione plenius confidentes, *vel similia; tunc enim non posset subcollectorem deputa-*

putare, ut in specie monet Bellenz, d. quæst. 106. num. 5. *per ea, quæ de subdelegato tradunt Innoc & Imol*, in c. fin. de off. deleg. *ubi textus ipse* in §. fin. *disponit, tunc non posse fieri subdelegationem, cum electa est industria persona; quod idem de iis verbis in subdelegato scripserunt Andr. Gail*. pract. observ. lib. 1. observ. 79. num. 6. *& Menoch*. d. tract. de præsumt. libr. 2. præsumt. 21. num. 17. & de arbitr. jud. libr. 1. quæst. 68. num. 11. *Idem quoque esset, si Papa diceret*, de fide & legalitate tua confidentes, *tunc enim quoque electa esset industria persona*, Bellenz. d. q. 106. n. 6. per ea, quæ de his verbis tradit Butr. consl. 48. absque diffusione in fin. quod idem patet ex Menoch. d. numero 11. *Imo idem putarem, si onerata fuisset conscientia collectoris*, juxta ea, quæ late prosequitur Menoch. d. præsumt. 21. num. 16. & d. qu. 68. num. 12. *aut dictum fuisset*, ipse faciat; vel suis manibus, seu per te ipsum, vel personaliter cognoscas, & facias; *vel adsint verba geminata, maxime ex intervallo apposita*, per ea, quæ fuse, & optime more suo tradit Menoch. de præsumt. 21. n. 6. usque ad 16. *In dubio autem non est dicendum, hoc casu electam fuisse industriam persona; neque enim puto hoc magnum*

magnum esse, & arduum negotium, in quo ea industria (215) *electa esse videatur*, juxta doctrinam Bal. in l. liberti, libertæque, col. 10. vers. quæro denuo, C. de oper. liber. Innoc. d. c. fin. de off. deleg. & Jas. in l. more, ff. de jurisd. omn. jud. num. 65. quem refert & sequitur Menoch. de præsumpt. 21. n. 4. & d. q. 68. ubi alios recenset num. 15. quod & facit q. 54. num. 7. & 11. *Nam licet* (216) *arbitrio judicis relinquatur, quodnam arduum negotium sit, ita ut industria persona electa censeatur*, ut voluit Innoc. & Burt. d. c. fin. & post alios, Menoch. d. tract. de arbitr. jud. lib. 2. cas. 205. num. 3. *nullus tamen æquus judex arbitratur, id negotii arduum esse, cum decimas exigere, ac lavare* (217) *non sit magna industria, sed facile possit per quemcunque fidelem fieri, ut etiam notavit Bellenz.* d. q. 106. num. 2. & 3. *ubi optime quoque solvit quod de publico stipendio opponi poterat*, ex l. per hanc C. de erog. mil. ann. libr. 12. *An vero ubi plures subcollectores deputantur, ille subcollector, qui posterius deputatus fuit, non facta mentione de primo* (218) *censeatur revocatus, & quomodo, pulcre, & late prosequitur* Bellenz. d. tract. de charit. subsid. qu. 109. *ita ut ad eum te remittere sufficiat. Illud tamen*

tamen unum te admonitum velim, quod dum refert absolute Rot. in superius alleg. decis. 267. *tenentem priorem, subcollectorem censeri revocatum, id non asserit simpliciter Rot. sed apertè loquitur in casu, quo collector habebat limitatam quoad hoc facultatem, ut nimirum non posset nisi unum subcollectorem in singulis civitatibus, ac diœcesibus constituere*; quod patet ex ejus decis. initio cujus verba retulerat idem Bellenz. quæst. 106. n. 4 *Quando autem facultas collectoris transire* (219) *possit ad successorem in dignitate, colligi potest ex iis, quæ tradit* Menoch. d. quæst. 68. fere per totam, & Doct. in c. quoniam Abb. de off. deleg.

Tertia Conclusio. *Facultas & potestas collectoris* (220) *probanda est per literas, & non per testes; ita voluerunt Do. de Rot.* decis. mihi, 10. de off. deleg. alias 266. incip. dixerunt, & concluserunt, in nov. *quamvis eam aliter alleget Bellenz.* dict. tract. quæst. 110, *eandem opinionem sequens* num. 1. *adducit autem Rot. tex.* in l. unic. C. de mand. princ. & c. cum in jure, de off. deleg. & in extravag. Bonif. VIII. quæ incipit injunctæ, & est 1. de elect. in commun. *quæ tamen loquitur non de deputatione, aut delega-*

 tione

tione aliqua, sed solum decernit, ne (221) *Episcopi, aliique Prælati ad proprias ecclesias accedant, in iisque recipiantur, sine literis provisionis. Bellen. vero* d. num. 1. *inter alia adducit text. & ibi Bart.* in l. prohibitum, circa fin. *ibi*, cum literis nostris cognoverit, C. de jur. fisc. lib. 10. & l. 1. quæ etiam unica est, Cod. de superindic. lib. eod. *idem post alios novissime tradit Mascard.* tract. de probat. conclus. 317. num. 1. vol. 1. *Quod idem procedit* (222) *in viro excelso, & honesta persona, ut patet ex Bart.* in l. palatinos, C. de collat. fund. fiscal. lib. 11. *Abb.* in c. cum olim, il. 1. de privil. *cum aliis, quos ad id referunt, & sequuntur Menoch.* d. tractat. de præsumpt. lib. 2. præsumt. 15. n. 4. usque ad 9. *& Bellenz.* d. quæst. 110. n. 6. & tribus seqq. *dum illud probant,* (223) *delegato, etiamsi persona illustris sit, & honesta, non credi sine literis delegationis ubi maximè agitur de præjudicio tertii, quod non exiguum sit; quod cum in casu nostro eveniat, optime concludunt Bellenz.* loc. cit. *& Mascard.* d. concl. 317. n. 2. *quod etiam circumscripto stylo curiæ collectori fides adhibenda non est, sine literis deputationis. Hæc autem ipsa conclusio extenditur,* (224) *ut non probetur collectoris facul-*

tas

tas per transumta literarum, sed per originalia: ita in specie voluerunt Bellenz. d. tract. quæst. 113. in princ. post Rom. cons 356. circa primam consultationem, num. 5. & post alios Mascard. d. conclus. 317. num. 6. *pro quo optime facit text.* in c. 1. de fid. instr. & l. sancimus, C. de divers. rescript. canonizata in cap. sancimus, 25. in q. 2. & Auth. si quis in aliquo, C. de edend. *quæ jura dicunt* (225) *exhibenda esse originalia, non exemplaria. Quod ipsum tempera, nisi aut* (226) *transumtum fuisset nulla tunc lite pendente aliquod exemplum servata forma*, text. in c. fin. de fid. instr. ut per ea, quæ ibi, & d. Auth. si quis in aliquo, tradunt Doct. voluit in his terminis Bellenz. d. quæst. 113. n. 3. & 4. *aut sumtum fuerit* (227) *ex registris bullarum Papæ; per tale enim transumtum probaretur hujusmodi facultas collectoris saltem in curia*, ut in specie tradunt Bellenz. d. q. 113. num. 6. & seqq. Mascard. d. concl. 317. num. 7. & 8. juxta ea, quæ tradunt Dom. de Rot. decis. 28 nota sumtum, de probat. alias 621. in antiq. & aliis decis. de quibus per eos. *Declaratur vero hæc eadem conclusio. Primo, ut non procedat, quando collector* (228) *esset deputatus ad colligendas decimas in curia Romana, seu*

ab

ab ecclesiis illius urbis, Papa ibi existente; tunc enim talis deputatio poterit probari per testes ut voluerunt Mascard. d. conclus. 317. n.9. & seqq & Bellenz. d.q. 110, num. 10. per ea, quæ tradunt Specul. tit. de probat. §. videndum, vers. quid de auditoribus, num.3. Archid. in c. nobilissimus, 96. dist. Rom. in l. sciendum, colum.12. num.50. ff. de verb. oblig. Mil. in repertor. verbo: probatio, delegationis. & Fel. in cap. cum in jure, num.6. de off. deleg. *Cujus rei ea ratio affertur, quoniam tunc ad summum Pontificem facile quisq; potest confugere, propter quam rationem putarem idem dicendum, licet deputatus fuerit collector decimarum in Romana curia, & alibi; dum enim Romæ colligit, ei adhibetur fides absque literis solum per testes, sicut de transumto supra dictum est. Secundo declaratur, ut forte non procedat,* (229) *ubi literæ collectoriæ essent amissæ; tunc enim per testes probari poterit tenor literarum deputationis, & earum amissio, ut in specie limitavit Mascard.* d. conclus. 317. n. 11. & 12. *per ea, quæ de delegatione* (230) *tradidit Innoc.* in c. cum olim, il. 1. de privil. *quem sequitur* Rot. *decis.21. num.7. de concess. præb. in no.* Bellam. decis. 595. & 611. *& alii, quos ille refert; à qua*

a qua tamen sententia discessit Bellenz. d. qu. 110. num. 9. *quod ante eum in delegato voluit gloss.* d. c. cum olim. *Subcollectoris vero facultas* (231) *bene probari potest per testes, ut in terminis voluerunt Do. de Rot.* d. decis. 10. num. 1. de off. deleg. in nov. *& ibi Add. libet compilator* (232) *contrarium sentire videatur; sed idem tenent, & late probant Bellen.* d. tract. quæst. 111. numero 1. *per totam & post alios Mascard.* d. conclus. 317. num. 15. & 16. *Et ratio clara est, quoniam cum hic casus non recipiatur exceptus, stabimus regulæ, quod parem* (233) *vim habeant in probatione testes & instrumenta*, l. in exercendis, C. de fid. instrum. cum similib. *Alias rationes ad id adducit Bellen.* d. qu. 111. *ubi etiam probat,* (234) *idem esse, si collector deputetur solum ad nudum ministerium, ubi saltem quæritur solum de præterito, an quis fuerit collector? Poterit etiam probari subcollectoris facultas* (235) *per solas literas collectoris cum ejus sigillo, sine manu notarii, aut subscriptione testium; ita in specie docet Bellenz.* d. tractat. quæst. 114. *per totam, & Mascard.* d. conclus. 137. num. 3. *id autem probatur ex singulari dicto Innoc.* in c. quoniam contra, post medium, de probat. *quem sequuntur*

Archid.

Archid. Jo. An. & Gemin. in c. si à delegato, d. off. deleg. lib. 6. *Butr.* in c. post cessionem, col. 2. de probat. *Do. de Rot.* decis. 17. nota quod non creditur, de probation. alias 701. in antiq. decis. 7. utrum credatur, de off. deleg. alias 574. in antiq. & decis. 10. voluerunt, & ordinaverunt, vers. contra primam conclusionem, de probat. alias 348. in nov. *qui omnes in eo conveniunt, subdelegationes* (236) *probari per sola sigilla delegatorum subdelegantium. Neque obstant text.* in d. cap. quoniam contra, de probat. & c. cum à nobis, de testam. *ut optime ostendit Bellen.* d. qu. 114. num. 2. *ubi etiam probat, hanc conclusionem omnino expeditam, & indubitatam esse, si sub collector deputetur tanquam nudus exactor*, per text. in l. 1. ff. de procurator & clem. 1. eod. tit. *eoque casu debet prius literas recipere, quam officium exerceat; quod tamen indistinctè tradit Mascar.* d. conclus. num. 5.

Illud demum in hac conclusione de facultate collectoris, ac subcollectoris omittendum non est; quod ubi de illorum deputatione nullatenus neque per literas, neque per testes constat, neque etiam (237) *poterit per communem hominum existimationem probari*, juxta

juxta text. in l. Barbarius, ff. de off. præt. ut in specie voluerunt, & satis probant Bell. d. tr. quæst. 112. per totam, & Mascard. d. conclus. 317. num. 17. & duobus seqq. *Ex eo autem maxime id probatur, sive quia* d. l. Barbarius, (138) *non habeat locum in delegato, cum de ordinario loquatur*, prout inter ceteros voluit Innoc. in c. cum dilecta, & c. scitatus, de rescript. & alii, quos refert Ant. Gabr. com. concl. l. 1. tit. de probat. concl. 8. nu. 31. *sive quia ibi supponitur deputatio, solumque aderat vitium, & inhabilitas in judice, quomodo etiam solvuntur* l. si arbiter, C. de sent. & interlocut. om. jud. & §. tua, vers. verum, 3. q. 7. *qui etiam textus loquuntur in delegato. Et hoc est, quod post Fel.* d. c. cum dilecta & c. scitatus, *ac Paris.* cons. 136. n. 4. *voluit Gabr.* d. conclus. 8. num. 32. & 47. *dum ait*, d. l. Barbarius, *procedere, ubi adsit solum vitium personæ, non autem vitium rescripti. Posset tamen dispositio* d. l. Barbarius, *locum habere, quotiescunque gerit quis se pro collectore in provincia, in qua esset Camerarius, vel summus Pontifex, aut alius habens facultatem deputandi talem collectorem, vel quis se gereret pro subcollectore in provincia, in qua esset collector; ex quo enim superior, ad quem spectat,*

spectat, verisimiliter scit, & illos sustinet, gesta per eos sustinentur, & valent, prout ex not. per Jas. d. l. Barbarius n. 5. Gondesal. in tract. de legat. 1. part, quæst. 6. in fin, & alios, in his terminis optimè tuetur Mascard. d. conclus. 317. n. 20. & seqq.

QUARTA CONCLUSIO. *Potest collector* (239) *excommunicare, suspendere, & interdicere non solventes decimas; ita in specie tradit Bellenz.* d. tractat. d. charit. subsid. quæst. 45. *& probatur ex eo, quoniam collector est delegatus*, ut superius hac ipsa quæst. conclus. 1. ostendimus; *delegatus autem potest* (240) *censuras exercere*, ut est text. in c. præterea, & cap. ex literis, de off. de leg. ubi id not. Doct. & in c. 1. eodem tit. ext. & in 6. Bald. l. nulli, Cod. de sent. & interloc. om. jud. *sed mihi videtur hæc conclusio optime in terminis probari*, in sæpius cit. extrav. unic. Bonifac. vers. super his autem, de decim. *dum ibi dicitur*, super his autem fiet compulsio per censuram ecclesiasticam, prout nobis, & illi, cui hoc committendum duxerimus, visum fuerit expedire: proferatur autem, si expediens visum fuerit, excommunicatio generaliter, vel specialiter in eos, qui in solutione decimæ, vel suorum

æsti-

æstimatione proventuum, cum fuerit facienda, fraudem, vel malitiam scienter duxerint adhibendam: *hæc Bonif. In personis tamen Episcoporum servare debet* (241) *modestiam, de qua* in c. quia Pontificali, quod est 2. de off. deleg. lib. 6. *ut nimirum, prius eis ingressus ecclesiæ interdicatur, vel sacerdotale ministerium, ac deinde ab officio suspendantur; ac subsequenter contra eos aggravetur censura ecclesiastica; atque ita in hac specie monet Bellenz.* d. quæst. 95. *quinimò cum de quantitate solum, & æstimatione fructuum agitur, circa solutionem decimæ tam Episcopi, quam Abbates, ceteraque personæ ecclesiasticæ honorabiles non suspectæ* (242) *propriæ conscientiæ relinquuntur, ita quod sufficiat quoad tales excommunicationis sententia, quæ in nullo modo solventes, vel scienter adhibentes fraudem, vel malitiam circa ipsius decimæ solutionem generaliter profertur,* prout disponitur in d. extravag. vers. Episcopi autem & Abbates; *cum tamen* (243) *alii, quos præviis informationibus, & inquisitionibus constiterit minus debito solvisse, specialiter excommunicari possint,* ut in ead. extravag. habetur vers. prox. præcep. incip. sed si ex probabilibus. *Quod*

 vero

vero diximus de interdicto, intelligendum est (244) *de speciali, hoc est, certa ecclesia, non autem generali alicujus villa, ut in hac specie voluit Bellenz.* d. tract. quæst. 25. n. 1. & quæst. 95. n. 3. & 4. *prohibitum enim est, imò nullum interdictum generale* (245) *contra civitatem, castrum, aut alium locum latum auctoritate ordinaria, seu delegata pro pecuniario debito, vel pro cujusvis pecunia quantitate, eo maxime, quia eorum locorum domini, aut incola singulares persona intra statutum terminum hujusmodi debitum non persolvunt*, ut latius cavetur in extravag. Bonif. VIII. quæ incipit provide attendentes, & est 2. de sent. ex comm. in commun. id quod etiam notant, & latius prosequuntur Jo. An. & Gemin. in c. præsenti, de sent. excom. in 6. & Jo. Calder. in tract. de interd. eccles. vers. quæratur. An vacante & vers. item quæro an extravagans. *Poterit tamen* (246) *illud interdictum generale ferri, si prius lata fuit sententia excommunicationis in singulares personas, & ea contemta fuit*, ut tradit Bellenz. d. q. 25. n. 4. *causa enim interdicti generalis immediata, & propinqua est* (247) *contemtus excommunicationis*, ut optime adnotavit Calder. cons. 8. Episcopus interdicit de

de sent. excom. *Quomodo vero facienda sit monitio* (248) *clero vel collegio, quando collector vult decimam exigere, & quomodo contra* (249) *non solventes promulgenda sit generalis sententia, colligitur* ex d. extravag. unic. de decim. versic. sed si ex probabilibus, & versic. volumus quoque, latiusque prosequitur Bellenz. d. tractat. quæst. 110. & duabus seqq. *Poterit quoque* (250) *collector ac subcollector alias mulctare non solventes decimas; licet subcollector non tantam pœnam imponere possit,* (251) *sicut collector,* ut in hac specie resolvit Bellenz. d. tract. quæst. 69. per ea quæ de delegato & subdelegato tradunt Innoc. Host. & Butr. in cap. 1. de off. deleg. gloss. & Innoc. in c. pastoralis, §. fin. eod. tit. & communiter Doct. ex quibus plerosque Bellenz. refert. *Non tamen credo, quod* (252) *poterit collector beneficiis privare non solventem, prout in delegato sentit* Host. in c. pro humanis, de homic. in 6. *licet contrarium sentiat* Innoc. in c. quia diversitatem, de concess. præbend. *Quin etiam possunt non solventes decimas* (253) *capi personaliter,* ut in terminis tradit, & optime probat Bellenz. d. tractat. quæst. 98. *quod idem erit* (254) *in Rectoribus universitatum, & capi-*

tibus collegiorum, pro suis collegiis, ut idemmet Bellen. adnotavit d. tract. quæst. 99. per text. in l. 1. in princip. ff. de muner. & honor. & ea quæ tradunt Bart. in l. 4. §. actor. ff. de re judic. & Bald. in l. etiam, col. 5. C. de execut. rei jud. & l. 1. §. quibus, ff. quod cujusque univerſ. nom. *Secus vero eſſet in hoc utroque caſu, ubi beneficiati, ſeu iſti Rectores (255) eſſent Doctores actu legentes, prout de beneficiariis voluit* Bellenz. d. qu. 98. num. 7 juxta doctrinam Bart. in l. medicos, per illum textum, Cod. de profeſſoribus & medicis, lib. 10. *Neq; etiam poterit collector (256) invocare brachium ſeculare contra non ſolventes ſine ſpeciali commiſſione, & mandato ſedis Apoſtolicæ*, prout habetur in d. extrav. unic. verſ. proviſo hactenus in fin. quod etiam not. Bellenz. d. tract. quæſt. 97. num. 1. Card. d. clem. fin. qu. 16. de decim. Imol. n. 13. *quamvis alioqui de jure communi* (257) *tanquam delegatus id poſſet*, ut late & optime Bellen. d. num. 1. de quo not. in c. 1. de off. ord. c. ſi quando, & c. ſignificaſti, de off. de leg. & c. cum non ab homine, de judic.

QUINTA CONCLUSIO. *Collector non poteſt in exactione decimæ loco pignoris, vel alias* (258) *capere vaſa ſacra, paramenta, libros*,

libros, & alia ad cultum divinum deputata; ita per text. in d. clem. fin. quæ incipit, beneficiorum, de decim. *notavit ibi gloss. Card. Imol. & cæteri Bellenz.* d. tract. quæst. 15. n. 3. & quæst. 88. 91. & 93. num. 1. *quæ tamen clem. solum loquitur, ubi decima beneficiorum alicui per Papam conceditur; sed idem habemus* in d. extravag. unic. versic. ult. *cujus hæc sunt verba*; quodque ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces, & libros, aliaque bona mobilia ad cultum deputata divinum, vel ad privilegia ecclesiarum, & monasteriorum, aliorumque locorum ecclesiasticorum ipsius occasione decimæ manus nullatenus extendatur; *quod idem forte dicendum erit* (259) *in iis, quæ sunt promiscuo usui deputata, prout esset liber, quo Sacerdos & domi, & in ecclesia utitur, & similia; neque enim ea capi possunt in pignus*, ut voluit Bellenz. d. quæst. 93. quoniam magis (260) *dignum trahit ad se minus dignum*, cap. quod in dubiis, de consecr. ecclesf. vel altar. & c. unic. eod. tit. in 6. cum similibus, & per alia, de quibus per eum. *Illa sane hac in re certa sunt, & omninò notanda, quæ hic ordine jubet subjicere. Primo, non posse* (261) *hujusmodi vasa sacra, & ornamenta divino cultui dedicata, de quibus*

antea diximus, etiam á sponte dantibus pignori accipi, prout ex d. clem. fin. colligit ibid. Paul. Leaz. quem sequitur Bellenz. d. tract. quæst. 89. *Secundo, quod si nihilominus collector vult capere hujusmodi res sacras, quas notorium sit esse divinis officiis deputatas,* (262) *posse ei saltem post appellationem violenter resisti, ut latè & optimè probat Bellenz.* d. tract. quæst. 90. *quomodo possunt intelligi Paul. & Card.* d. clem. fin. q. 15. *& alii quotquot absolutè dixerunt, posse collectori hujusmodi res capienti resisti; quo etiam casu, si collector ferat* (263) *excommunicationem, aliasve censuras contra non exhibentes hujusmodi res, erunt illæ censuræ nullæ ipso jure,* ut optimè voluit Paul. & Card. loc. cit. ostenditque Bellenz. d. tract. quæst. 24. ac not. Gig. tractat. quæst. 24. ac not. Gig. tract. de pens. eccles. qu. 60. num. 3. & colligitur ex Abb. in c. 1. de re judic. *quinimo in* (264) *casu hujus notorietatis poterit collector puniri ab ordinario ratione notorii delicti, ut latè & optimè probat Bellen.* d. tract. quæst. 91. *per ea, quæ tradit Cyn. Petr. & Bald.* in Auth. qua in Provincia, c. ubi de crim. agi, opor. *gloss. ult. ubi Butr. & Abb.* in c. fin. de rescr. *& per alia, de quibus ibi per Bellen. qui etiam*

q. se-

q. sequenti optimè declarat, quomodo arbitraria pœna affici poterit, juxta qualitatem delicti pulcrè distinguendo de rebus consecratis, & benedictis, & non consecratis, aut benedictis; & utrum actu sint deputata, vel solum destinata cultui divini? quod etiam facit quæst. 88.

Sexta Conclusio. *Potest collector decimæ* (265) *liberare, & quietare eos, qui solverunt decimam etiam sine speciali mandato*; ita Bellenz. tractat. quæst. 103. n. 1. *satis enim id includitur in mandato ad recipiendum*, juxta text. & ibi Bald. in l. abstulit, C. de novat. & in l. si debitorem, ff. eod. *Imo poterit etiam liberare eos, qui non solverunt, & confiteri se ab eis recepisse, ubi maximè mandatum sit ad recipiendum, & confitendum, ut ex sententia Ang. & Imol.* in l. à divo Pio, §. sed si emptor, ff. de re judic. *Bald. Salic. Fulg. Castr.* in l. 2. §. fin. ff. si cert. pet. *& communi resolvit Bellenz.* d. tract. qu. 104. num. 1. *qui etiam* num. 2. *idem probat, ubi non adsit verbum*, confitendum, *sed solum* quietandum, *num. vero 3. & 4. id limitat procedere, ubi collector sit solvendo, alias secus, per tradita ab Ang. & Imol.* d. §. sed si emptor, *& aliis, d. vero quæst. 103. per text.* in l. sicut

datam, C. de lib. ca. *& ibi Bald. & alios probat teneri* (266) *collectorem solventibus, si illud petant, instrumentum liberationis facere.*

Septima & Ultima Conclusio. *In exactione decima* (267) *proceditur executivè. & incipitur à pracepto; proposito enim edicto, & generali monitione, ut termino tot dierum debeant tam singulares persona, quam collegia solvisse, si non solverint, poterit in eos ferri censura, ut colligitur* ex d. extra. vag. unic. versic. sed si ex probabilibus, & versic. volumus quoque, *& in subsidio charitativo late probat Bellenz.* d. tractat. qu. 15. num. 1. *post Rot.* decis. 425. incipit, item extra Rotam, in no. sed mihi est 19. de dol. & contum. alias 444. in no. & incipit extra Rotam, *ubi etiam tradit Rot. quando* (268) *audiatur allegans, & probare volens ignorantiam edicti. In decima vero Papali id patet ex latè traditis per Bellen.* d. tractat. quæst. 100. & duobus sequentib. *ad quem te remitto, ne illius dicta, aut verba transcribere videar. Poterit tamen* (269) *appellari à collectore multis saltem in casibus, prout in charitativo subsidio late ostendunt Bellen.* d. tractat. quæst. 55. *& Remig. qui totam eam quæstionem*

nem etiam refert, & sequitur in simil. tract. de charitat. subsid. quæst. 52. *In decima vero Papali admittit idem Bellenz.* d. quæst. 55. n. 8. & quæst. 90. num. 1. *Primus autem casus* (270) *esse potest, si nimis brevem terminum statuat ad solvendum*, juxta textum sing. in c. 1. de delat. & gloss. in cap. ex literis, verb. infra triduum, de constit. cum simil. *Secundus*, (271) *ubi collector capit pignoris loco res, quas notorium est esse sacras, & divino cultui deputatas*, ut in specie voluit Bellenz. d. quæst. 90. num. 1. & nos supra semel admonuimus. *Tertius*, (272) *si quis nimium gravetur, quia multi impetrarunt exemtionem neque alter de alterius exemptione, ac privilegio mentionem fecit in impetratione, & reliquis, aut eorum aliquibus, hujusmodi exceptionem subreptionis opponentibus, collector eam rejicit*, juxta ea, quæ late superius tradidimus q. 3. conclus. 7. *Quartus, si à privilegiatis privilegium allegantibus*, (273) *collector decimam exigat; nisi velimus tunc processum, & sententiam superinde secutam, nullam esse*, per ea quæ latè tradunt Cald. cons. 9. de sent. excom. Gig. de præsum. quæst. 60. Bellenz. d. tract. q. 24. & nos supra qu. 3. concl. 2. & 3.

spectat, verisimiliter scit, & illos sustinet, gesta per eos sustinentur, & valent, prout ex not. per Jas. d. l. Barbarius n. 5. Gondesal. in tract. de legat. 1. part, quæst. 6. in fin. & alios, in his terminis optimè tuetur Mascard. d. conclus. 317. n. 20. & seqq.

QUARTA CONCLUSIO. *Potest collector* (239) *excommunicare, suspendere, & interdicere non solventes decimas; ita in specie tradit Bellenz.* d. tractat. d. charit. subsid. quæst. 45. *& probatur ex eo, quoniam collector est delegatus*, ut superius hac ipsa quæst. conclus. 1. ostendimus; *delegatus autem potest* (240) *censuras exercere*, ut est text. in c. præterea, & cap. ex literis, de off. de leg. ubi id not. Doct. & in c. 1. eodem tit. ext. & in 6. Bald. l. nulli, Cod. de sent. & interloc. om. jud. *sed mihi videtur hæc conclusio optime in terminis probari*, in sæpius cit. extrav. unic. Bonifac. vers. super his autem, de decim. *dum ibi dicitur*, super his autem fiet compulsio per censuram ecclesiasticam, prout nobis, & illi, cui hoc committendum duxerimus, visum fuerit expedire: proferatur autem, si expediens visum fuerit, excommunicatio generaliter, vel specialiter in eos, qui in solutione decimæ, vel suorum

æsti-

æſtimatione proventuum, cum fuerit facienda, fraudem, vel malitiam ſcienter duxerint adhibendam: *hæc Bonif. In perſonis tamen Epiſcoporum ſervare debet* (241) *modeſtiam, de qua* in c. quia Pontificali, quod eſt 2. de off. deleg. lib. 6. *ut nimirum, prius eis ingreſſus eccleſiæ interdicatur, vel ſacerdotale miniſterium, ac deinde ab officio ſuſpendantur, ac ſubſequenter contra eos aggravetur cenſura eccleſiaſtica; atque ita in hac ſpecie monet Bellenz.* d. quæſt. 95. *quinimò cum de quantitate ſolum, & æſtimatione fructuum agitur, circa ſolutionem decimæ tam Epiſcopi, quam Abbates, ceteraque perſonæ eccleſiaſticæ honorabiles non ſuſpectæ* (242) *propriæ conſcientiæ relinquuntur, ita quod ſufficiat quoad tales excommunicationis ſententia, quæ in nullo modo ſolventes, vel ſcienter adhibentes fraudem, vel malitiam circa ipſius decimæ ſolutionem generaliter profertur,* prout diſponitur in d. extravag. verſ. Epiſcopi autem & Abbates; *cum tamen* (243) *alii, quos præviis informationibus, & inquiſitionibus conſtiterit minus debito ſolviſſe, ſpecialiter excommunicari poſſint,* ut in ead. extravag. habetur verſ. prox. præcep. incip. ſed ſi ex probabilibus. *Quod*

K vero

vero diximus de interdicto, intelligendum est (244) *de speciali, hoc est, certa ecclesia, non autem generali alicujus villa, ut in hac specie voluit Bellenz.* d. tract. quæst. 25. n. 1. & quæst. 95. n. 3. & 4. *prohibitum enim est, imò nullum interdictum generale* (245) *contra civitatem, castrum, aut alium locum latum auctoritate ordinaria, seu delegata pro pecuniario debito, vel pro cujusvis pecunia quantitate, eo maxime, quia eorum locorum domini, aut incola singulares persona intra statutum terminum hujusmodi debitum non persolvunt*, ut latius cavetur in extravag. Bonif. VIII. quæ incipit provídi attendentes, & est 2. de sent. ex comm. in commun. id quod etiam notant, & latius prosequuntur Jo. An. & Gemin. in c. præsenti, de sent. excom. in 6. & Jo. Calder. in tract. de interd. eccles. vers. quæratur. An vacante & vers. item quæro an extravagans. *Poterit tamen* (246) *illud interdictum generale ferri, si prius lata fuit sententia excommunicationis in singulares personas, & ea contemta fuit*, ut tradit Bellenz. d. q. 25. n. 4. *causa enim interdicti generalis immediata, & propinqua est* (247) *contemtus excommunicationis*, ut optime adnotavit Calder. cons. 8. Episcopus interdicit de

de sent. excom. *Quomodo vero facienda sit monitio* (248) *clero vel collegio, quando collector vult decimam exigere, & quomodo contra* (249) *non solventes promulgenda sit generalis sententia, colligitur* ex d. extravag. unic. de decim. versic. sed si ex probabilibus, & versic. volumus quoque, latiusque prosequitur Bellenz. d. tractat. quæst. 110. & duabus seqq. *Poterit quoque* (250) *collector ac subcollector alias mulctare non solventes decimas; licet subcollector non tantam pœnam imponere possit,* (251) *sicut collector,* ut in hac specie resolvit Bellenz. d. tract. quæst. 69. per ea quæ de delegato & subdelegato tradunt Innoc. Host. & Butr. in cap. 1. de off. deleg. gloss. & Innoc. in c. pastoralis, §. fin. eod. tit. & communiter Doct. ex quibus plerosque Bellenz. refert. *Non tamen credo, quod* (252) *poterit collector beneficiis privare non solventem, prout in delegato sentit* Host. in c. pro humanis, de homic. in 6. *licet contrarium sentiat* Innoc. in c. quia diversitatem, de concess. præbend. *Quin etiam possunt non solventes decimas* (253) *capi personaliter,* ut in terminis tradit, & optime probat Bellenz. d. tractat. quæst. 98. *quod idem erit* (254) *in Rectoribus universitatum, & capi-*

tibus collegiorum, pro suis collegiis, ut idemmet Bellen. adnotavit d. tract. quæst. 99. per text. in l. 1. in princip. ff. de muner. & honor. & ea quæ tradunt Bart. in l. 4. §. actor, ff. de re judic. & Bald. in l. etiam, col. 5. C. de execut. rei jud. & l. 1. §. quibus, ff. quod cujusque univers. nom. *Secus vero esset in hoc utroque casu, ubi beneficiati, seu isti Rectores* (255) *essent Doctores actu legentes, prout de beneficiariis voluit* Bellenz. d. qu. 98. num. 7 juxta doctrinam Bart. in l. medicos, per illum textum, Cod. de professoribus & medicis, lib. 10. *Neq; etiam poterit collector* (256) *invocare brachium seculare contra non solventes sine speciali commissione, & mandato sedis Apostolicæ*, prout habetur in d. extrav. unic. vers. proviso hactenus in fin. quod etiam not. Bellenz. d. tract. quæst. 97. num. 1. Card. d. clem. fin. qu. 16. de decim. Imol. n. 13. *quamvis alioqui de jure communi* (257) *tanquam delegatus id posset*, ut late & optime Bellen. d. num. 1. de quo not. in c. 1. de off. ord. c. si quando, & c. significasti, de off. de leg. & c. cum non ab homine, de judic.

QUINTA CONCLUSIO. *Collector non potest in exactione decimæ loco pignoris, vel alias* (258) *capere vasa sacra, paramenta, libros*,

libros, & alia ad cultum divinum deputata; ita per text. in d. clem. fin. quæ incipit, beneficiorum, de decim. *notavit ibi gloss. Card. Imol. & cæteri Bellenz.* d. tract. quæst. 15. n. 3. & quæst. 88. 91. & 93. num. 1. *quæ tamen clem. solum loquitur, ubi decima beneficiorum alicui per Papam conceditur; sed idem habemus* in d. extravag. unic. versic. ult. *cujus hæc sunt verba;* quodque ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces, & libros, aliaque bona mobilia ad cultum deputata divinum, vel ad privilegia ecclesiarum, & monasteriorum, aliorumque locorum ecclesiasticorum ipsius occasione decimæ manus nullatenus extendatur; *quod idem forte dicendum erit* (259) *in iis, quæ sunt promiscuo usui deputata, prout esset liber, quo Sacerdos & domi, & in ecclesia utitur, & similia; neque enim ea capi possunt in pignus*, ut voluit Bellenz. d. quæst. 93. quoniam magis (260) *dignum trahit ad se minus dignum*, cap. quod in dubiis, de consecr. eccles. vel altar. & c. unic. eod. tit. in 6. cum similibus, & per alia, de quibus per eum. *Illa sane hac in re certa sunt, & omninò notanda, quæ hic ordine jubet subjicere. Primo, non posse* (261) *hujusmodi vasa sacra, & ornamenta divino cultui dedicata, de quibus*

antea diximus, etiam á ſponte dantibus pignori accipi, prout ex d. clem. fin. colligit ibid. Paul. Leaz. quem ſequitur Bellenz. d. tract. quæſt. 89. *Secundo, quod ſi nihilominus collector vult capere hujusmodi res ſacras, quas notorium ſit eſſe divinis officiis deputatas,* (262) *poſſe ei ſaltem poſt appellationem violenter reſiſti, ut latè & optimè probat Bellenz.* d. tract. quæſt. 90. *quomodo poſſunt intelligi Paul. & Card.* d. clem. fin. q. 15. *& alii quotquot abſolutè dixerunt, poſſe collectori hujusmodi res capienti reſiſti; quo etiam caſu, ſi collector ferat* (263) *excommunicationem, aliasve cenſuras contra non exhibentes hujusmodi res, erunt illæ cenſuræ nullæ ipſo jure,* ut optimè voluit Paul. & Card. loc. cit. oſtenditque Bellenz. d. tract. quæſt. 24. ac not. Gig. tractat. quæſt. 24. ac not. Gig. tract. de penſ. eccleſ. qu. 60. num. 3. & colligitur ex Abb. in c. 1. de re judic. *quinimo in* (264) *caſu hujus notorietatis poterit collector puniri ab ordinario ratione notorii delicti, ut latè & optimè probat Bellen.* d. tract. quæſt. 91. *per ea, quæ tradit Cyn. Petr. & Bald.* in Auth. qua in Provincia, c. ubi de crim. agi, opor. *gloſſ. ult. ubi Butr. & Abb.* in c. fin. de reſcr. *& per alia, de quibus ibi per Bellen. qui etiam*

q. ſe-

q. sequenti optimè declarat, quomodo arbitraria pœna affici poterit, juxta qualitatem delicti pulcrè distinguendo de rebus consecratis, & benedictis, & non consecratis, aut benedictis; & utrum actu sint deputatæ, vel solum destinatæ cultui divini? quod etiam facit quæst. 88.

Sexta Conclusio. *Potest collector decimæ* (265) *liberare, & quietare eos, qui solverunt decimam etiam sine speciali mandato;* ita Bellenz. tractat. quæst. 103. n. 1. *satis enim id includitur in mandato ad recipiendum*, juxta text. & ibi Bald. in l. abstulit, C. de novat. & in l. si debitorem, ff. eod. *Imo poterit etiam liberare eos, qui non solverunt, & confiteri se ab eis recepisse, ubi maximè mandatum sit ad recipiendum, & confitendum, ut ex sententia Ang. & Imol.* in l. à divo Pio, §. sed si emptor, ff. de re judic. *Bald. Salic. Fulg. Castr.* in l. 2. §. fin. ff. si cert. pet. *& communi resolvit Bellenz.* d. tract. qu. 104. num. 1. *qui etiam* num. 2. *idem probat, ubi non adsit verbum*, confitendum, *sed solum* quietandum, *num. vero 3. & 4. id limitat procedere, ubi collector sit solvendo, alias secus, per tradita ab Ang. & Imol.* d. §. sed si emptor, *& aliis, d. vero quæst. 103. per text.* in l. sicut

datam, C. de lib. ca. *& ibi Bald. & alios probat teneri* (266) *collectorem solventibus, si illud petant, instrumentum liberationis facere.*

Septima & Ultima Conclusio. *In exactione decima* (267) *proceditur executivè. & incipitur à præcepto; proposito enim edicto, & generali monitione, ut termino tot dierum debeant tam singulares personæ, quam collegia solvisse, si non solverint, poterit in eos ferri censura, ut colligitur* ex d. extra. vag. unic. versic. sed si ex probabilibus, & versic. volumus quoque, *& in subsidio charitativo late probat Bellenz.* d. tractat. qu. 15. num. 1. *post Rot.* decis. 425. incipit, item extra Rotam, in no. sed mihi est 19. de dol. & contum. alias 444. in no. & incipit extra Rotam, *ubi etiam tradit Rot. quando* (268) *audiatur allegans, & probare volens ignorantiam edicti. In decima vero Papali id patet ex latè traditis per Bellen.* d. tractat. quæst. 100. & duobus sequentib. *ad quem te remitto, ne illius dicta, aut verba transcribere videar. Poterit tamen* (269) *appellari à collectore multis saltem in casibus, prout in charitativo subsidio late ostendunt Bellen.* d. tractat. quæst. 55. *& Remig. qui totam eam quæstionem*

nem etiam refert, & sequitur in simil. tract. de charitat. subsid. quæst. 52. *In decima vero Papali admittit idem Bellenz* d. quæst. 55. n. 8. & quæst. 90. num. 1. *Primus autem casus* (270) *esse potest, si nimis brevem terminum statuat ad solvendum*, juxta textum sing. in c. 1. de delat. & gloss. in cap. ex literis, verb. infra triduum, de constit. cum similib. *Secundus*, (271) *ubi collector capit pignoris loco res, quas notorium est esse sacras, & divino cultui deputatas*, ut in specie voluit Bellenz. d. quæst. 90. num. 1. & nos supra semel admonuimus. *Tertius*, (272) *si quis nimium gravetur, quia multi impetrarunt exemtionem neque alter de alterius exemptione, ac privilegio mentionem fecit in impetratione, & reliquis, aut eorum aliquibus, hujusmodi exceptionem subreptionis opponentibus, collector eam rejicit*, juxta ea, quæ late superius tradidimus q. 3. conclus. 7. *Quartus, si à privilegiatis privilegium allegantibus*, (273) *collector decimam exigat; nisi velimus tunc processum, & sententiam superinde secutam, nullam esse*, per ea quæ latè tradunt Cald. cons. 9. de sent. excom. Gig. de præsum. quæst. 60. Bellenz. d. tract. q. 24. & nos supra qu. 3. concl. 2. & 3.

Quod si pro complemento hujus materiæ quæratur, An ubi exactio hæc, vel solutio decimæ Papalis in judicium deducatur, summarie tractari possit, juxta dispositionem clem. dispendiosam, de judic. & formam clem. sæpè de verbor. sign. *Respondeo, distinguendum esse. Vel enim quæstio est inter Clericum, qui solvere debet, & illum, cui Papa decimam beneficiorum concessit & tunc* (274) *res & causa agitur plenarie; in his terminis loquitur gloss.* d. clem. dispendiosam, vers. decim. de judic. *quā ibi sequitur Paul. Card. Imol. & Cæteri, idem Card.* d. clem. fin. quæst. 2. *Imol.* num. 3. de decim. *cujus tamen contrarium tenuit ibi Steph. Probant autem illi suam sententiam, tum quia hæc decima non est certa quota*, c. fin. de vot. *tum quia illa clem.* dispendiosam, *exorbitat à jure, unde est restringenda*, c. quæ à jure, de reg. jur. in 6. cum simil. *tum quia ad hujus decimæ præstationem non potest eo casu cogi per censuram ecclesiasticam prævia sola monitione; cum id solum locum habeat, cum per Papam exigitur, quod tamen requiritur* in d. clem. dispendiosam, *ad hoc, ut decimarum causa tractari possit, ac debeat summarie. Vel est quæstio inter duos Clericos, puta titu-*

larem.

larem, & pensionarium, seu vicarium, quia eorum aliquis solvit, ac vult repetere, & tunc idem (275) *dicendum puto propter easdem rationes; Vel demum quæstio est inter Papam, vel Cameram, seu collectorem, & Clericum, & tunc dicerem causam* (276) *esse summarie tractandam, quicquid in contrarium voluerit Bellen*, d. tractat. de charitat. subsid. quæst. 39. *tum quod ita sentire videtur Steph.* de clem. fin. *tum quod tunc potest fieri coactio per censuram ecclesiasticam*, ut supra concl. 4. late ostendimus; *tum per text.* in l. publicas, C. de fer. & l. nequicquam, §. de plano, ff. de off. proconſ. *junctis aliis, quibus non satisfacit Bellen.* d. quæst. 39. num. 1. & 2. *tum per text.* in l. publicas, C. de fer. & l. ne quicquam, § de plano, ff. de off. proconſ. *junctis aliis, quibus non satisfacit Bellenz.* d. quæst. 39. num. 1. & 2. *tum quia in* (277) *exactionibus functionum fiscalium, tributorum, & collectorum summarie proceditur*, ut post Bald. conſ. 433. incipit licet, &c. vol. 3. tradit Marant. in specul. aur. part. 4. tit. de judic. Mercat. num. 181. *tum demum, quia tunc res non patitur dilationem, ideoque* (278) *potest summarie tractari*, juxta ea, quæ de alimentis tradit Bellenz. d. quæst. 39. num. 3 & 4.

& 4. latè Asin. in prax. judic. §. 3. c. 31. n. 6. & Surd. in tract. de Alim. tit. 8. privil. 2. nu. 1. & seqq. *Ex quibus etiam junctis iis, quæ tradit Tiraq.* de privil. piæ causæ, privil. 153. *probabile mihi redditur, regulariter appellationem non admitti in harum decimarum exactione.* (279) *Tandem hoc loco* D. Com. à Königl. in Manip. decim. quæst. 10. thes. 15. cum seqq. *tenuem, sed humillimam q. oblationem facit Innocentio XII.* (his verbis) *Supremo Ecclesiæ Capiti, nunc feliciter D. Petri claves tenenti, statuendo hanc positionem: Debentur summo Pontifici Decimæ Extra ordinariæ sive Papales, si eas pro necessitatibus Ecclesiæ publicis imponat:* constat ex Clem. 2. & extrav. un. d. dec. inter commun. quas declarant Wagnereck in exeg. ad h. t. cum A. nr. ad c. 9. t. t. & Rebuff. d. tr. q. 3. n. 3. & in tr. de Congrua portione n. 75. ubi tamen addit: *hodiè non tàm decimam Papalem vocari, quàm donum gratuitum Pontifici oblatum. Sed video* (pergit Id. d. Com. Königl.) *nostris quoq; temporibus usurpatum nomen decimarum. Sic enim in novissimis Regulis Cancellariæ Apostolicæ D. N. Innocentii XII. Romæ in Cancellaria 1691. 21. Julii publicatis, legere est in Regula 63. sic efformata: It. revocavit*

savit (nempe Innocentius XII.) quascunque decimarum, nec non subsidiorum, vigesima, & aliorum onerum impositiones, ex quacunque causa emanatas (non tamen decimarum per fel. rec. Innocentium XI. prædecessorem nostrum impositarum quarto Kal. Octobris Pontificatûs ipsius Ann. septimo & per eundem extensarum, seu indictarum ad aliud triennium, per literas in forma Brevis sub die 25. Novembr. Anno 1688. Pontificatûs ipsius An. 13. nec non aliarum decimarum, subsidiorum, & onerum impositorum in subsidium expeditionis contra Turcas, & orthodoxæ fidei hostes,) & quascunque facultates super decimarum, vigesimæ, & onerum hujusmodi exactione, &c.

Quæ regula olim erat septuagesima, tempore Innocentii VIII. ut videre ap. Joan. Chokier in Comm. in Reg. Cancell. *at sub Alexandro VII. itidem jam erat sexagesima tertia*, apud Wagnereck *d. Præbend. in fine. Tertium præterea genus erat decimarum, quas in horteis recondebat & separabat quisque de populo, ut comederet eas, cum iret in templum Hierusalem, accersitis in vestibulo templi sacerdotibus, & Levitis ad convivium Deut. 12. & 14. de quo etiam* in can. his ita,

13. q.

13. quæst. 1. *harum autem loco* (280.) *subrogatæ sunt illæ oblationes, quæ fiunt ad sacrificium. Quartum genus erat earum decimarum, quæ pauperibus erogabantur, ut habetur* Deuter, 16. *& hæ hodie quoque, licet impropriè, remanent; debemus enim quod super est dare in eleemosynam pauperibus*, Luc. 11. (i)

(i) Ad has divisiones decimarum ex V. Testam. etiam subsequentia referuntur, & quidem primò, quia Levitis in herciscunda terra Cananæa nulla prorsus fuit assignata portio, uti reliquis tribubus, ideò Deus de mediis ad vitam necessariam eis prospiciens ordinavit, ut de annuo proventu decimas solverent Israëlitæ ex Num. 18. vers. 21. His autem decimis vesci solis Levitis minimè licuit, sed hi iterum Sacerdotibus tenebantur solvere decimas. v. c. 1 Num. v. 28. Vocatur vero hæc decima, decima decimæ, & decima de decima ex Num. 18. v. 26. non autem secunda Decima. Postquam secundò colonus Levitis primam decimam persolvit, de reliquo acervo adhuc aliam separare tenebatur Decimam, ut Ebræi magno consensu docent ad verba, Deut. 14. v. 22. Licet vero tam Vett. quàm Recentiores Ebræi verba adducta de secunda decima agere crediderint, non defuêre tamen qui eam negarent. Illa autem ex Deuter. 12. v. 11 firmissimè probari potest hoc argumento: Quæ decima apporta-

portari debuit Hierosolymam, & ibi concedi à colono coram Domino, illa est distincta ab illa decima, quæ Levitis dabatur ad familiarum suarum sustentationem. Sed hæc decima secunda ab ipso Colono Hierosolymam apportari debuit, & ibi comedi. E. est distincta ab illa decima, quæ Levitis ad familiæ sustentationem dabatur. Major probatur ex loc. cit. cumprimis v. 17. collato cum c. XIIX. Num. v. 21.

Ab his decimis III. decimarum, quas Levitæ in Vet. Testamento dare cogebantur summo Sacerdoti Aaroni Num. d. c. vers. 26. disting. Annatæ *in Instr. Pac. Art. 5. §. 5. vers.* si quid Annat. Licet enim cognationem quand. invicem præ se ferant, & exinde commoti nonnulli originem Annat. ex Jure Divino adstruere conentur; ex eo tamen differunt, quòd hæc semel tantùm à Novo Episcopo solvantur; decimar. verò decimæ singulis annis aut etiam sæpius offerri debuerint. *D. Pape in Disput. Jur. publico-Canonica d. Annatis, sect. 2. §. 3.* Præter decimam primam, IV. quæ Levitis cedebat, & secundam, quæ ab ipso colono Hierosolymis consumebatur coram Domino, aliam adhuc Decimam solvebant Israelitæ, de qua Moses loquitur Deut. 14. v. res à fine. Et illam Rabbinor. sent. minimè improbabilem esse statuit *Sagit. d. disp. c. 6. circ. fin.* Cum ipsi LXX. Interpret. rituum paternorum, ut qui maximè gnari, illam quoque non obscurè indicare videantur,

tur, dum Deut. 26. v. 12. hunc in modum transtulerunt: cum consummaveris omnem decimam terræ tuæ annô tertiô, secundam decimam dabis Levitæ, Proselyto, Orphano, & Viduæ, ut comedant in Urbibus tuis & saturentur. Ubi expressè ajunt, secundam decimam eô anno dandam fuisse Levitæ, Proselyto, & reliquis pauperibus, quæ, ut *& Josephus & R. Abarbenel annot.* aliàs Hierosolymam erat ferenda. Quæ cum ita se habeant, neque tres simul decimæ fuerunt solutæ, uti *Abulensis* vol. neque prima perempta, ut Scaliger & Alii contenderunt; sed secunda, quæ aliis annis colono cedebat, annô tertiô pauperibus in populo Israelitico dispensabatur. Decimam hanc Tertiam V. excepit, Confessio decimarum solemnis, quâ Hierosolymis DEO ipsi aperire tenebatur Israëlita, quàm diligenter omnia fuerit exequutus, & quòd de suis ipsius opibus, non alienis dederit.

Ubi, nisi DEum se fallere posse speraverit, oportuit ipsum antea operam dedisse, ut quæ ageret, cum confessione futura exactè convenirent: Et hæc Confessio vocatur decimarum, sed quam non solent ante recitare, quam decimam pauperum separaverint, quia dictum est Deut. 20. v. 12. qu. compleveris decimam cunctar. frugum tuarum, dices Domino Deo tuo. Solent vero Talmudistæ & Rabbini plerique omnes verba d.c. & §. adducta & allegata ita intelligere, ac si confitens illis profiteatur,

tur, se omnes primitias & decimas ritè ac ordine exhibuisse. Sed latius consul. *Sagit. d. diss. cap. 7.* Primus VI. qui quartar. portionum ap. Gratianum mentionem facit, in c. de reditib. 12. quæst. 2. occurrit Simplicius Pontifex in Epistol. ad Florentin. & Equit. Episcopos, &c. Et hæc divisio in omnibus Eccles. reditibus sive ex rebus donatis, emtis, aut alio quovis titulo comparatis, sive etiam ex dote ipsa provenerint, instituta fuit. Sicque scr. Gelasius Pontifex apud *Gratianum c. vobis 12. q. 2* Omnem pensionis summam ex omnibus prædiis rusticis, urbanisque collectam ad Antistitem deferatis, & 4. portiones sc. vel de fidelium oblatione, vel de hac fiant modis omnibus pensione. An autem ex omnibus reditibus Ecclesiasticis plurium Ecclesiarum totius Diœcesis unica massa illius Ecclesiæ Matricis constituta, & tum demum divisio facta fuerit: de hoc variant Autores, & ita fuisse putat *Marcus Anton. de Dominis, de Rep. Ecclesiast. libr. 9. cap. 7. n. 33. & 35.* *D. Zigler. v.* in diversam sententiam abit, & existimat, unam quamque Ecclesiam particularem cujusque Diœceseos, uti seorsim suum habuit patrimonium; ita etiam seorsim ex isto patrimonio suas accepisse ab Episcopo portiones, prout multis rationibus *Id.* deducit in suo tr. *de dote Ecclesiæ, ejusque Jur. & Privil. cap. 11. n. 9. 10. & seqq* De Jure Canonico omnes reditus & proventus Ecclesiæ distribuebantur in 4. partes, una cedebat Episcopo, altera

Clericis, tertia erogationi pauperum, & sustentationi peregrinorum. Quanta vero fabricæ & Ecclesiis reparandis. c. quatuor. 11. q. 2. *Tusch. pract. conclus.* in lit. F. concl. 3. n. 1. inter quos reditus decimas connumerari non est obscurum. V. *Peck. d. Eccles. repar. cap. 18. in pr.* Sed *hodie* distributio illa antiqui juris non attenditur in omnibus, sec. *Steph Stafrer. decis. 499.* nihilominus tamen hoc onus reditibus & decimis est annexum, & eum sequitur, qui eorum usu & perceptionem habet: Secus tamen est, si deductis alimentis Prælati sive Parochi decimæ vel reditus Ecclesiæ non sufficiunt: Pluribus *in Addit. ad* Werndtl. *lib. 3. cap. 11.* Id. obtinet decædibus parochialibus, quod nimirum istæ de decimis fieri debeant, quandoquidē & hujusmodi ædes necessitatibus Ecclesiæ deserviant, ut scil. qui Ecclesiasticis functionibus præsunt, commodè habitare queant. *Speidel. Var. Juridic. Polit. Histor. observ. & Not. sub verb.* Pfarr. rc. §. *cum regulariter, &c. cum §. seq.* Utrū VII. S. Pontifex Privilegio generali jus percipiendi decimas continenti, per aliud posterius speciale derogare possit? Neg. *Multi* 1. quod per concessionem novi privilegii, nunquam censeatur derogatum antiquis privilegiis v. l. quod favore C. de LL. & l. 2. *ibique Br.* in not. num. 2. C. de præpos. agent. in reb. libr. 12. 2. qu. duo privilegia concurrunt, ille præferri debet, cui privilegium primò concessum est arg. l. 2. C. de privil. fisc. Alii vero aff. quod ge-

nerali

nerali derogari possit per aliud speciale, si mentionem faciat de generali, inquit, *Johan d. Imola* in c. cum originem in verb. non facta mentio. x. de Rescript. *Add. Abbat. in c.* perveniens, & c.1. x. d.t.

Præterea VIII. hæc consuetudo in multis locis obtinet, ut toti communioni alicujus pagi, vel uni ex illis decimæ annuæ, pro certa summâ modiorum, allerhand Getrâidts/ concedantur, & quidem nonnunquam hæreditariè, & vocantur ererbte Zehendt / prout hujus rei diversa exempla refert *Dieth. c.9. per tot.*

Si verò IX. decimæ debentur sec. Verba instrumenti Vend. & Emptionis, So viel von Alters Herkommen/ ꝛc. It. Wie wir solche genossen / ꝛc. Gestalten wie unsere Vorfahren / und wir bißhero besessen/ꝛc quid exigendum? Non aliter, quàm ab Antecessoribus hactenus ex antiqua consuetudine solutas fuisse constat, siquidem Clausulæ istæ partim sunt restrictivæ, partim limitativæ *Sec. Br. Bl. Alios in l. 3 Verb. prout &c. C. de edend.* & modum, & qualitatem, similitudinemque denot. post *Decian. Menoch. Aliosque, Schultes*, in verb. dictio prout &c. & Verb. dictio sicut &c. c. parochianos. 9. x. d. sent. excomm. Eod. modo dictio: So viel/ꝛc. restringit dispositionem & significat quantitatem rei in contractum deductæ? *Mynsing. 8. Resp. 73. num. 29.* Nec minus Clausul. (So wir an solchen Zehend / ꝛc.) restrictiva est; di-

Quod si pro complemento hujus materiæ quæratur, An ubi exactio hæc, vel solutio decimæ Papalis in judicium deducatur, summarie tractari possit; juxta dispositionem clem. dispendiosam, de judic. & formam clem. sæpè de verbor. sign. *Respondeo, distinguendum esse. Vel enim quæstio est inter Clericum, qui solvere debet, & illum, cui Papa decimam beneficiorum concessit & tunc* (274) *res & causa agitur plenarie; in his terminis loquitur gloss.* d. clem. dispendiosam, vers. decim. de judic. *quã ibi sequitur Paul. Card. Imol. & Cæteri, idem Card.* d. clem. fin. quæst. 2. *Imol.* num. 3. de decim. *cujus tamen contrarium tenuit ibi Steph. Probant autem illi suam sententiam, tum quia hæc decima non est certa quota*, c. fin. de vot. *tum quia illa clem.* dispendiosam, *exorbitat à jure, unde est restringenda*, c. quæ à jure, de reg. jur. in 6. cum simil. *tum quia ad hujus decimæ præstationem non potest eo casu cogi per censuram ecclesiasticam prævia sola monitione; cum id solum locum habeat, cum per Papam exigitur, quod tamen requiritur* in d. clem. dispendiosam, *ad hoc, ut decimarum causa tractari possit, ac debeat summarie. Vel est quæstio inter duos Clericos, puta titu-*

larem.

larem, & pensionarium, seu vicarium, quia eorum aliquis solvit, ac vult repetere, & tunc idem (275) *dicendum puto propter easdem rationes; Vel demum quæstio est inter Papam, vel Cameram, seu collectorem, & Clericum. & tunc dicerem causam* (276) *esse summarie tractandam, quicquid in contrarium voluerit Bellen*, d. tractat. de charitat. subsid. quæst. 39. *tum quod ita sentire videtur Steph.* de clem. fin. *tum quod tunc potest fieri coactio per censuram ecclesiasticam*, ut supra concl. 4. late ostendimus; *tum per text.* in l. publicas, C. de fer. & l. nequicquam, §. de plano, ff. de off. procons. *junctis aliis, quibus non satisfacit Bellen.* d. quæst. 39. num. 1. & 2. *tum per text.* in l. publicas, C. de fer. & l. ne quicquam, § de plano, ff. de off. procons. *junctis aliis, quibus non satisfacit Bellenz.* d. quæst. 39. num. 1. & 2. *tum quia in* (277) *exactionibus functionum fiscalium, tributorum, & collectorum summarie proceditur*, ut post Bald. cons. 433. incipit licet, &c. vol. 3. tradit Marant. in specul. aur. part. 4. tit. de judic. Mercat. num. 181. *tum demum, quia tunc res non patitur dilationem, ideoque* (278) *potest summarie tractari*, juxta ea, quæ de alimentis tradit Bellenz. d. quæst. 39. num. 3 & 4.

& 4. latè Asin. in prax. judic. §. 3. c. 31. n. 6. & Surd. in tract. de Alim. tit. 8. privil. 2. nu. 1. & seqq. *Ex quibus etiam junctis iis, quæ tradit Tiraq.* de privil. piæ causæ, privil. 153. *probabile mihi redditur, regulariter appellationem non admitti in harum decimarum exactione.* (279) *Tandem hoc loco* D. Com. à Königl. in Manip. decim. quæst. 10. thes. 15. cum seqq. *tenuem, sed humillimam q. oblationem facit Innocentio XII.* (his verbis) *Supremo Ecclesiæ Capiti, nunc feliciter D. Petri claves tenenti, statuendo hanc positionem: Debentur summo Pontifici Decimæ Extra ordinariæ sive Papales, si eas pro necessitatibus Ecclesiæ publicis imponat:* constat ex Clem. 2. & extrav. un. d. dec. inter commun. quas declarant Wagnereck in exeg. ad h. t. cum A. nr. ad c. 9. t. t. & Rebuff. d. tr. q. 3. n. 3. & in tr. de Congrua portione n. 75. ubi tamen addit: *hodiè non tàm decimam Papalem vocari, quàm donum gratuitum Pontifici oblatum. Sed video* (pergit Id. d. Com. Königl.) *nostris quoque temporibus usurpatum nomen decimarum. Sic enim in novissimis Regulis Cancellariæ Apostolicæ D. N. Innocentii XII. Romæ in Cancellaria 1691. 21. Julii publicatis, legere est in Regula 63. sic efformata: It. revocavit*

cavit (nempe Innocentius XII.) quascunque decimarum, nec non subsidiorum, vigesimæ, & aliorum onerum impositiones, ex quacunque causa emanatas (non tamen decimarum per fel. rec. Innocentium XI. prædecessorem nostrum impositarum quarto Kal. Octobris Pontificatûs ipsius Ann. septimo & per eundem extensarum, seu indictarum ad aliud triennium, per literas in forma Brevis sub die 25. Novembr. Anno 1688. Pontificatûs ipsius An. 13. nec non aliarum decimarum, subsidiorum, & onerum impositorum in subsidium expeditionis contra Turcas, & orthodoxæ fidei hostes,) & quascunque facultates super decimarum, vigesimæ, & onerum hujusmodi exactione, &c.

Quæ regula olim erat septuagesima, tempore Innocentii VIII. ut videre ap. Joan. Chokier in Comm. in Reg. Cancell. *at sub Alexandro VII. itidem jam erat sexagesima tertia*, apud Wagnereck *d. Præbend. in fine. Tertium præterea genus erat decimarum, quas in horreis recondebat & separabat quisque de populo, ut comederet eas, cum iret in templum Hierusalem, accersitis in vestibulo templi sacerdotibus, & Levitis ad convivium Deut. 12. & 14. de quo etiam* in can. his ita,

13. quæst. 1. *harum autem loco* (280.) *subrogatæ sunt illæ oblationes, quæ fiunt ad sacrificium. Quartum genus erat earum decimarum, quæ pauperibus erogabantur, ut habetur* Deuter. 16. *& hæ hodie quoque, licet impropriè, remanent; debemus enim quod super est dare in eleemosynam pauperibus,* Luc. 11. (i)

(i) Ad has divisiones decimarum ex V. Testam. etiam subsequentia referuntur, & quidem primò, quia Levitis in herciscunda terra Cananæa nulla prorsus fuit assignata portio, uti reliquis tribubus, ideò Deus de mediis ad vitam necessariam eis prospiciens ordinavit, ut de annuo proventu decimas solverent Israëlitæ ex Num. 18. vers. 21. His autem decimis vesci solis Levitis minimè licuit, sed hi iterum Sacerdotibus tenebantur solvere decimas. v. c. 1 Num. v. 28. Vocatur vero hæc decima, decima decimæ, & decima de decima ex Num. 18. v. 26. non autem secunda Decima. Postquam secundò colonus Levitis primam decimam persolvit, de reliquo acervo adhuc aliam separare tenebatur Decimam, ut Ebræi magno consensu docent ad verba, Deut. 14. v. 22. Licet vero tam Vett. quàm Recentiores Ebræi verba adducta de secunda decima agere crediderint, non defuêre tamen qui eam negarent. Illa autem ex Deuter. 12. v. 11 firmissimè probari potest hoc argumento: Quæ decima apporta-

portari debuit Hierosolymam, & ibi concedi à colono coram Domino, illa est distincta ab illa decima, quæ Levitis dabatur ad familiarum suarum sustentationem. Sed hæc decima secunda ab ipso Colono Hierosolymam apportari debuit,& ibi comedi. E. est distincta ab illa decima, quæ Levitis ad familiæ sustentationem dabatur. Major probatur ex loc.cit. cumprimis v. 17. collato cum c. XIIX. Num. v.21.

Ab his decimis III. decimarum, quas Levitæ in Vet. Testamento dare cogebantur summo Sacerdoti Aaroni Num. d.c. vers. 26. disting. Annatæ *in Instr. Pac. Art.5. §. 5. vers.* si quid Annat. Licet enim cognationem quand. invicem præ se ferant,& exinde commoti nonnulli originem Annat. ex Jure Divino adstruere conentur; ex eo tamen differunt, quòd hæc semel tantùm à Novo Episcopo solvantur; decimar. verò decimæ singulis annis aut etiam sæpius offerri debuerint. *D. Pape in Disput Jur. publico-Canonica d. Annatis, sect.2. §.3.* Præter decimam primam, IV. quæ Levitis cedebat, & secundam, quæ ab ipso colono Hierosolymis consumebatur coram Domino, aliam adhuc Decimam solvebant Israelitæ, de qua Moses loquitur Deut.14.v. res à fine. Et illam Rabbinor. sent. minimè improbabilem esse statuit *Sagit. d. disp. c 6. circ. fin.* Cum ipsi L X X. Interpret. rituum paternorum, ut qui maximè gnari, illam quoque non obscurè indicare videantur,

tur,

tur, dum Deut. 26. v. 12. hunc in modum transtulerunt: cum consummaveris omnem decimam terræ tuæ annô tertiô, secundam decimam dabis Levitæ, Proselyto, Orphano, & Viduæ, ut comedant in Urbibus tuis & saturentur. Ubi expressè ajunt, secundam decimam eô anno dandam fuisse Levitæ, Proselyto, & reliquis pauperibus, quæ, ut *& Josephus & R. Abarbenel annot.* aliàs Hierosolymam erat ferenda. Quæ cum ita se habeant, neque tres simul decimæ fuerunt solutæ, uti *Abulensis* vol. neque prima perempta, ut Scaliger & Alii contenderunt, sed secunda, quæ aliis annis colono cedebat, annô tertiô pauperibus in populo Israelitico dispensabatur. Decimam hanc Tertiam V. excepit, Confessio decimarum solemnis, quâ Hierosolymis DEO ipsi aperire tenebatur Israelita, quàm diligenter omnia fuerit exequutus, & quòd de suis ipsius opibus, non alienis dederit.

Ubi, nisi DEum se fallere posse speraverit, oportuit ipsum antea operam dedisse, ut quæ ageret, cum confessione futura exactè convenirent: Et hæc Confessio vocatur decimarum, sed quam non solent ante recitare, quam decimam pauperum separaverint, quia dictum est Deut. 20. v. 12. qu. compleveris decimam cunctar. frugum tuarum, dices Domino Deo tuo. Solent vero Talmudistæ & Rabbini plerique omnes verba d. c. & §. adducta & allegata ita intelligere, ac si confitens illis profiteatur,

tur, se omnes primitias & decimas ritè ac ordine exhibuisse. Sed latius consul. *Sagit. d. diss. cap. 7.* Primus VI. qui quartar. portionum ap. Gratianum mentionem facit, in c. de reditib. 12. quæst. 2. occurrit Simplicius Pontifex in Epistol. ad Florentin. & Equit. Episcopos, &c. Et hæc divisio in omnibus Eccles. reditibus sive ex rebus donatis, emtis, aut alio quovis titulo comparatis, sive etiam ex dote ipsa provenerint, instituta fuit. Sicque scr. Gelasius Pontifex apud *Gratianum c. vobis 12. q. 2* Omnem pensionis summam ex omnibus prædiis rusticis, urbanisque collectam ad Antistitem deferatis, & 4. portiones sc. vel de fidelium oblatione, vel de hac fiant modis omnibus pensione. An autem ex omnibus reditibus Ecclesiasticis plurium Ecclesiarum totius Diœcesis unica massa illius Ecclesiæ Matricis constituta, & tum demum divisio facta fuerit: de hoc variant Autores, & ita fuisse putat *Marcus Anton. de Dominis, de Rep. Ecclesiast. libr. 9. cap. 7. n. 33. & 35. D. Zigler. v.* in diversam sententiam abit, & existimat, unam quamque Ecclesiam particularem cujusque Diœceseos, uti seorsim suum habuit patrimonium; ita etiam seorsim existo patrimonio suas accepisse ab Episcopo portiones, prout multis rationibus *Id.* deducit in suo tr. *de dote Ecclesiæ, ejusque Jur. & Privil. cap. 11. n. 9. 10. & seqq* De Jure Canonico omnes reditus & proventus Ecclesiæ distribuebantur in 4. partes; una cedebat Episcopo, altera

Clericis, tertia erogationi pauperum, & sustentationi peregrinorum. Quanta vero fabricæ & Ecclesiis reparandis. c. quatuor. 11. q. 2. *Tusch. pract. conclus.* in lit. F. concl. 3. n. 1. inter quos reditus decimas connumerari non est obscurum. V. *Peck. d. Eccles. repar. cap. 18. in pr.* Sed *hodiè* distributio illa antiqui juris non attenditur in omnibus, sec. *Steph. Stafrer. decis. 499.* nihilominus tamen hoc onus reditibus & decimis est annexum, & eum sequitur, qui eorum usu & perceptionem habet: Secus tamen est, si deductis alimentis Prælati sive Parochi decimæ vel reditus Ecclesiæ non sufficiunt: Pluribus *in Addit. ad* Werndtl. *lib. 3. cap. 11.* Id. obtinet de ædibus parochialibus, quod nimirum istæ de decimis fieri debeant, quandoquidē & hujusmodi ædes necessitatibus Ecclesiæ deserviant, ut scil. qui Ecclesiasticis functionibus præsunt, commodè habitare queant. *Speidel. Var. Juridic. Polit. Histor. observ. & Not. sub verb.* Pfarr. rc. §. *cum regulariter, &c. cum §. seq.* Utrū VII. S. Pontifex Privilegio generali jus percipiendi decimas continenti, per aliud posterius speciale derogare possit? Neg. *Multi* 1. quod per concessionem novi privilegii, nunquam censeatur derogatum antiquis privilegiis v. l. quod favore C. de LL. & l. 2. *ibique Br.* in not. num. 2. C. de præpos. agent. in reb. libr. 12. 2. qu. duo privilegia concurrunt, ille præferri debet, cui privilegium primò concessum est arg. l. 2. C. de privil. fisc. Alii vero aff. quod generali

nerali derogari possit per aliud speciale, si mentionem faciat de generali, inquit, *Johan d. Imola* in c. cum originem in verb. non facta mentio. x. de Rescript. *Add. Abbat. in c.* perveniens. & c.1. x. d.t.

Præterea VIII. hæc consuetudo in multis locis obtinet, ut toti communioni alicujus pagi, vel uni ex illis decimæ annuæ, pro certa summâ modiorum, allerhand Geträidts/ concedantur, & quidem nonnunquam hæreditariè, & vocantur ererbte Zehendt / prout hujus rei diversa exempla refert *Dieth. c. 9. per tot.*

Si verò IX. decimæ debentur sec. Verba instrumenti Vend. & Emptionis, So viel von Alters Herkommen/ 2c. It. Wie wir solche genossen/ 2c. Gestalten wie unsere Vorfahren / und wir bißhero besessen/ 2c quid exigendum? Non aliter, quàm ab Antecessoribus hactenus ex antiqua consuetudine solutas fuisse constat, siquidem Clausulæ istæ partim sunt restrictivæ, partim limitativæ *Sec. Br. Bl. Alios in l. 3 Verb. prout &c. C. de edend.* & modum, & qualitatem, similitudinemque denot. post *Decian. Menoch. Aliosque, Schultes*, in verb. dictio prout &c. & Verb. dictio sicut &c. c. parochianos. 9. x. d. sent. excomm. Eod. modo dictio: So viel/ 2c. restringit dispositionem & significat quantitatem rei in contractum deductæ? *Mynsing. 8. Resp. 73. num. 29.* Nec minus Clausul. (So wir an solchen Zehend / 2c.) restrictiva est; di-

ctio enim (So) relativè (welche/) ap. Germanos æquivalet. *vid. Eund. 11. resp. 4. num. 6. per l. 46. ubi Br. de legat. 3.*

QVÆRO SEPTIMO. Quot sint species decimarum?

Respondeo, quod sumendo primum genus decimarum ex quatuor supra dictis, quoniam illi proprie nomen decimarum convenit; omissis etiam aliis (281) *speciebus decimarum, quæ aut in usu non sunt, aut ex personis, quibus solvuntur, aliisque qualitatibus sumtæ constituuntur*, de quibus latè per Rebuf. d. tract. de decim. q. 3, num. 14. & multis seqq. & Hostiens. in sum. tit. de decim. §. quot sint ejus species; *potissima, & communis decimarum divisio illa* (282) *est; nimirum, in personales, ac reales, seu prædiales; quam amplectitur Tynd.* d. Tract. num. 4 *Rebuff.* d. q. 3. num. 28. *ubi etiam dicit, esse communem partitionem; hæc etiam colligitur ex Hispan.* d. reg. decim. in princ. *ex S. Thom.* 2. 2. q. 87. art. 2. *Sot.* d. lib. 9. d. just. & jur. quæst. 3. art. 2. *Covar.* d. c. 17. num. 2. *& ex omnibus qui de decimali materia scripserunt.* (k)

(k) Subsequitur Alia divisio in Decimas Majores & Minores, in die grosse und kleine Zehendē/ꝛc. Real. aut Prædiales per c. cum in sua. 30. d. decim. quorum priores solvuntur

v. g.

v.g. ex frumento, vino, &c. Posteriores ex hortis, fœtibus animalium, pullis ovis, & aliis ejusmodi minutioribus. Quam duplicem speciem in nostris Germaniæ Regionibus usitatam esse testantur *Layman.* l.4. tr.6.c 1. num.4. *Bes. in Th.Pr* Lit.Z. lic. quoad minutas decimas varia sit locorum consuetudo, *VVagnereck.* ad Rubr. Tit. de decim. Rursus al. decimæ Canonicæ scil. (nam de merè profanis hîc non est sermo) sunt omnino ecclesiasticæ, aliæ minus strictè, & quasi Laicales: Priores sunt, quæ juxta primævam suam institutionem & originem, penduntur Ecclesiæ Ministris tanquam stipendium ob spiritualia eorum Ministeria & functiones, &c. Posteriores dicuntur, quæ pro sustentatione Ministrorum Ecclesiæ primitus institutæ; Dein Auctoritate legitima Pontificis, à titulo spiritualis officii separatæ, Laicis quoque personis tribuuntur; quæ passim simpliciter Laicales decimæ vocantur; lic. multum adhuc ratione suæ orig. differant à strictè profanis seu merè Laicalibus Decimis, i. e. Tributis, quæ temporales Domini subditorum suorum prædiis imponunt, de quibus *ex Greg. Thol.* l.2. Syntag. c. 20. passim mentionem faciunt AA. cum *Gonzalez.* ad c. 7. de decim. num.4. An vero in dubio pro decimis Ecclesiasticis sit præsumendum? A. & quidem ad *Praxin* hîc utiliter *Layman. & Pirrhing. num. 5. de decim.* nullo autem modo pro Laicalibus; nam in priore casu assistit com-

munis Lex & consuetudo vetustissima, vi cujus Christiani ex suis prædiis decimas ecclesiæ pendunt; cujus Legis abolitio, nisi probetur, neutiquam est probanda. In altero casu rursus assistit Titulus Originarius spiritualis, cujus mutatio, seu alienatio in dubio non præsumitur, donec factum hoc, præsertim tam odiosum Ecclesiæ, aliundè ostendatur. *Em. Card. Luca Disc.6. d. Decim. num.16.* ex plurib. Rotæ decisionibus.

Illa cæterum, hîc potissimùm observanda erit distinctio, quod prædiales (quæ perceptis, ut d. statim fructibus debentur,) isti Ecclesiæ, in cujus parochia sita sunt prædia, tribuantur: Personales autem (quæ in fine anni demum redduntur) Ecclesiæ, ubi persona habitat divinaque audit officia, præstentur, uti infr. cap. V. tr. Est insuper & aliud inter decimarum species discrimen. De prædialibus enim & mixtis ante omnia, nullis deductis censibus, tributis aut etiam expensis circa fructus, prædia vel animalia factis; decimæ solvuntur. De personalibus vero expensæ subtrahuntur, & de residuo, quasi de lucro, decimæ præstantur. In eo tamen tam personales, quam etiam prædiales & mixtæ conveniunt, quod expensæ, pro instaurando rerum detrimento factæ, de proventibus decimandis minimè deducantur. *Fr. Martini Disput. Can. de decim. concl.3.7. & 8.*

Prædiales verò, seu reales decimæ (283)
sunt

ſunt, quæ de fructibus perceptis ex re, vel prædio ſolvi debent, c. 1. c. ad Apoſtolicæ, &c. pervenit de decim. tradit Rebuff. d. quæſt. 3. num. 32. Hoſtienſ. d. §. quot ſint ejus ſpecies, Tynd. d. n. 4. & alii paſſim, *tales ſunt decimæ frumenti, vini. Perſonales* (284) *ſunt, quæ ex acquiſitis ex induſtria, artificio vel contemplatione perſonæ ſolvi debent*, text. d. c. ad Apoſtolicæ & ibi gloſſ. & in c. decim. 16. quæſt. 1. *hujusmodi ſunt pecuniæ ex negotiatione, vel ex bello acquiſitæ; ad has* (285) *etiam reducuntur venationes, piſcationes, & aucupia*, ut voluit Innoc. in c. non eſt in poteſtate, de decim. cui conſentire videtur Tynd. ubi ſup. n. 5. & Rebuf. d. tract. q. 8. num. 15. *quamquam & reales appellare poſſemus, ſeu etiam prædiales, quoniam in terra & aqua vivunt; ac gignuntur*, l. cum quidam, ff. de fund. conſtru. ad quod facit c. commiſſum de decim. *niſi velimus conſtituere tertiam* (286) *quandam ſpeciem decimarum mixtarum, prout non ſine ratione conſtituit Hoſt.* in ſum. tit. de decim. verſic. quot ſint ejus ſpecies. *Rebuf.* d. q. 3. n. 33. *in qua ſpecie iidemmet collocant fœtus animalium, per rationes & jura, de quibus per eos; quod & facit Navar.* conſ. 1. num. 8. de decim. volum. 1. *&*

in Man. c.21, num. 29. *ubi etiam admittit d. ſpeciem mixtarum decimarum.* (l)

(l) Cur vero à multis addatur illa tertia ſpecies mixtarum decimarum, quam ajunt ex duabus præcedentibus & ſequentibus quaſi conflari, cum utraque videatur aliquid participare, quarum exempl. *A. nr. hîc pon.* ſc. fructus pecorum ſeu animalium, & avium, v.g. gallinarum, anſerum, &c. Dum vel ex fœtibus animal. vel ex lacte, caſeo, ovis, &c. decimæ ſolvuntur, ubi ad fructus ejusmodi è propriis prædiis, ubi animalia nutriuntur, collectos, concurrebat induſtria humana ſeu perſonæ, ut proinde hæ decimæ nec merè reales ſeu prædiales, nec merè perſonales, dicendæ videantur, ſed mixtarum nomine decorandæ? Quæ Lis quamvis de nomine ſit, teſte *Palao p. 1. d. decim. numer. 2.* multum tamen ad *Praxin.* (ut ſciatur, cuinam v. gr. Parochiæ ſolvendæ ſint decimæ) conducit noſſe, an tales decimæ mere ſint reales, an perſonales? *Suarez. cap. 9. d. decim. n. 4.* Nulla autem neceſſitas apparet admittendi prædictam tertiam ſpeciem decimarum: nam 1. nullum ejus rei fundam. in Jure habetur, ſed potius in c. 20. d. decim. & alibi ſolùm fit mentio duar. ſpecierum, prædial. & perſonalium. 2. Ideo decimæ quædam dicuntur appellandæ eſſe mixtæ, quia fructus v.c. animalium, præter hoc, quod ratione loci ſeu prædiorum, in quibus animalia paſcuntur, aliquid de prædialibus habeant,

ſimul

ſimul ratione annexæ induſtriæ perſonalis, quâ cuſtodiuntur animalia, videantur multùm participare de perſonalibus decimis; atqui decimæ, quæ omnium confeſſione propriè ſunt prædiales, etiam annexam habent induſtriam perſonæ; E. ſi ob eam concurrentem induſtriam perſonalem quædam decimæ dicuntur mixtæ, nullæ ferè ſupererunt propriè prædiales, ſed qu. omnes evadent mixtæ. Minor pat. ex obviis exemplis. Decimas enim tritici, vini, &c omnes fatentur eſſe prædiales ſeu reales, & tamen ut triticum & vinum, tanquã fructus prædiorum enaſcantur, multùm cooperatur induſtria hominum, plantando, ſeminando, triturando, &c. ſicut homo cooperatur ad fructus animalium cuſtodiendo, paſcendo, &c. Ad tollendam e. ambiguitatem illæ decimæ ſunt dicendæ perſonales, quæ debentur ex fructibus ſeu lucris humanâ ſeu perſonali tantũ induſtriâ aut miniſterio quæſitis: At omnes aliæ erunt prædiales, vel potius reales, ad quas non ſola induſtria humana concurrit, ſed inſuper habentur ex bonis aliis, ſeu fructibus, e.gr. prædiorum, animalium, &c. quam explicat. *cum Gl. in c.* ad Apoſtolicæ. 10. d. decim. comm. ab AA. aff. & pluribus id confirmat. *Dn. Com.* Königl. *d. tr. quæſt. 2. theſ. 5.* ideoque re ipſa prædial. ſeu reales decim. agnoſcunt, lic. voce tenus mixtas appell.

Hæ vero decimæ perſonales (287) *etiam nunc debentur*, Innoc. in cap. fin. de paroch.

 gloſſ.

gloss. c. fin. de pœn. distinct. 6. Butr. & Abb. in cap. in aliquibus, de decim. Rebuff. d. q. 3. num. 30. & est text, satis clarus, in c. decimæ, 16. quæst. 1. ubi gloss. & Doct. optimus etiam text. in cap. pastoralis, ubi omnes de decim. *Quoad reales (287) verò & mixtas, clarissimi juris est, patetque tum ex tot. tit.* de decim. *tum ex supr. dictis, & inf. dicendis.* (m)

(m) Decimæ personales fermè ubique in desuetudinem abierunt, *ex Layman. d. Th. Mor. in Addit. ad cap. 2.* Werndl. adeò, ut, attestante *Carpz. 1. J. P. Consist. def. 131.* in provinciis nostris earum usus planè nullus sit, & neque Ministris Ecclesiæ, neque ipsi Ecclesiæ aliquid ex acquisitis operâ & labore debeatur. Quoad illam distinctionem in decimas Ecclesiasticas, quæ ad solos Clericos & Ecclesias spectant, & à laico possideri non possunt: & seculares sive profanas, quæ ideò dicuntur, quia Carolus Marcellus, devictis & profligatis hostibus fidei à S. Pontifice obtinuit, ut in posterum laici decimas possiderent, *teste Joh. Fabr. in* §. Item Serviana J. d. Act. cum Al. Postea in Concilio Lateranensi sub Alex. III. Ann. Chr. 1178. vel ex Platina Anno 1160. sancitum, ne imposterum Laicis liceret prædiis decimas imponere: Sed quæ ante illud Concilium acquisitæ fuerunt, remanserunt, & feudis annexæ feudor. naturam secutæ sunt, quæ ideo res profanæ censentur,

tur, ita, ut de his Laici liberè disponere, & contra alium Laicum præscribere possint. Felin. in c. causam. col. 1. vers. limita secundò d. præscript. Wurmſ. observ 17. in fin. Pract. obser. tit. d. præscript. Porrò quædam decimæ sunt ordinariæ sive legitimæ; quædam extraordinariæ sive indictæ. Clem. ult. d. decim. & in Extravag. eod. *Duar. de S. Minister. & Benef. libr. 7. cap. 1.*

SUMMÆ RERUM.

1. Decimas solvere omnes tenentur regulariter.
2. Colonus, & Dominus unam decimam solvunt de fructibus. Utrum Dominus prædii, an vero colonus seu conductor sit obligatus ad præstandas decimas?
3. Clerici tenentur ad decimas reales de bonis patrimonialibus. Idem quoad decimas personales, *num. 4.* Quod tamen fortè non habet locum in sacerdotibus, qui divina ministrant, *num. 5.* Plura ex Fr. Martini & Wagnereck. &c.
6. Beneficiati tenentur de prædiis ecclesiasticis solvere decimas parochiæ, intra cujus

cujus fines ſita ſunt prædia ex magis communi; & ſive prædia illa ſint dotalia, ſive non. *num. 7.*

8. Rectores eccleſiarum, neque alii Clerici tenentur decimas ſolvere aliis, qui ſuperiores non ſint, de decimis, quas ipſi percipiunt. Ubi quoque alia quæſtio de Eccleſ. Rectore cum Monaſterio, &c.

9. Prælati tenentur ad decimas prædiales; & perſonales. Confer ibi al. Q.

10. Ciſtercienſis, Templarii, & Hoſpitalarii non tenentur ſolvere decimas prædiorum ſuorum, quæ propriis manibus aut ſumtibus excolunt. Secus de prædiis conductis. *num. 11.* Item ſecus in prædiis acquiſitis poſt Concil. generale Lateranenſ. *num. 12.* Et quid ſi acquirantur pro novis monaſteriis ædificandis. num. 13.

14. Religioſi omnes decimas non ſolvunt de nutrimentis animalium, hoc eſt, de animalibus, quæ ipſi nutriunt; item de hortis ſuis.

15. Religioſi decimas ſolvunt de animalibus, quæ aliis tradunt nutrienda. Item de hortis, quos alii tradunt colendos.

numero

numero 16. aut si eorum olera venderent. *num.17.*

18. Religiosi omnes regulariter tenentur de prædiis acquisitis, & acquirendis integras decimas solvere ecclesiis parochialibus, quibus erant decimales.

19. Religiosi non solventes decimas ecclesiis debitas, aut prohibentes eas solvi, & alia hujusmodi facientes, quibus pœnis afficiantur. Religiosorum & Regularium alia Privilegia, &c.

20. Papa non tenetur decimas solvere, sed aliis imponit. *Vid. tamen distinct. in Not.*

21. Decimæ in nova lege præceptæ sunt ad similitudinem decimarum veteris legis.

22. Decima quædam est, quæ offertur Deo per jejunium, & pœnitentiam.

23. Episcopus pro mensa saltem Episcopali non tenetur solvere decimas, nisi summo Pontifici. De patrimonialibus tamen, & aliis beneficiis ecclesiasticis tenetur, *num. 24.* Item secus si bona mensæ in alium transferantur, *num. 25* Quomodo Episcopi & Parochi non hab. obli-

obligat. personalem præstandi decim. ordinarias?

26. Reges, & Principes tenentur ad solutionem decimarum tam prædialium, quàm personalium; eas tamen fortè non tenentur solvere nisi Episcopo. *num.27. Confer. hic al. Q. & ibi quoq. object. cum R.*

28. Pauperes tenentur decimas solvere, & *num. seqq.*

29. Paupertatis prætextu aliena tenere, vel peccare non licet.

30. Pauperes tenentur solvere decimas de suis eleemosynis: poterunt tamen unum pro alio solvere, *num.31.* Item non tenerentur solvere, si essent in extrema necessitate; aut cogerentur omnia vendere, & mendicare, si integram decimam solvere vellent, quam longo tempore non solvissent. *num.32.* Ibi etiam dubium, cum R.

33. Leprosi tenentur ad decimas, si colunt agros, aut vineas, vel si vivunt per se in domibus suis.

34. Heremitæ, & alii observantes regulam S.S. Dominici, vel Francisci, si vivant

per

per se, tenentur ad decimas de agris, & vineis, quas colunt.

35. Leprosi, Heremitæ, & alii hujusmodi, si simul in una domo vivant, non tenentur ad decimas de hortis suis in circuitu domus, neque de animalibus suis ibidem pascentibus, seu eorum nutrimentis.

36. Judæi de terris, quas colunt, decimas solvere tenentur. Idem in infideli & hæretico. *n.37.* Idem etiam in decimis personalibus. *num.38. dist. tamen in parerg. A. a.*

39. Imperator, aut alius laicus non potest laicis concedere immunitatem à solutione decimarum.

40. Episcopus non potest alicui concedere per viam privilegii immunitatem à solutione decimarum.

41. Decimæ sunt à Papa ecclesiis assignatæ.

42. Ecclesiæ antiquitus constitutæ decimis privari non debent.

43. Episcopus non potest dispensare contra Concilium generale, aut canones.

44. Episcopus potest ex causa remittere decimas suæ mensæ debitas.

45. Episcopus potest interponere decretum,

&

& consensum in compositione super solutione decimarum.

46. Papa potest aliquibus etiam laicis privilegio concedere immunitatem à solutione decimarum.

47. Jus divinum, & naturale indispensabile est & immutabile, *& num. 52.*

48. Papa non potest tollere jus divinum; potest tamen interpretari. *num 49.* non verò limitare, maximè in spiritualibus.

51. Princeps non potest aliquid statuere contra jus naturale in damnum maxime alicujus.

52. Dispensari non potest contra jus naturale, aut divinum.

53. Immunitat. à solutione decimarum cur possit per Papam laicis concedi?

54. Præceptum decimarum non potest in totum tolli à Christiana Republ. & ibidem de ratione. Aliter se res hab. in Foro Stat. Protestant. &c.

55. Privilegium concessum de non solvendis decimis, non extenditur ad eas, in quarum possessione est is, cui de jure competunt decimæ; secus si possessio sit apud eos, quibus de jure speciali compe-

competunt? *num. 56.* Ubi & alia frequens Q. cum R.
57. Jus decimandi tanquam ſpirituale laicis non competit, ejusque ſunt incapaces. Aliæ 2. Q. Q. inſeruntur.
58. Spirituale quibus modis quid dicatur?
59. Jus decimandi regulariter non poteſt ab Epiſcopo laicis concedi; poteſt tamen aliis eccleſiis cum aliqua cauſa: *n. 60.* imo & laicis ex juſtiſſima cauſa, poterunt ad vitam, aliudve tempus concedi fructus decimarum. *num. 61.*
62. Jus decimandi, ſeu potius commoditas decimarum, poteſt ab Epiſcopo laicis concedi, in vim alienationis cum cauſæ cognitione, & conſenſu ejus, de cujus intereſſe agitur.
63. Intellectus cap. 2. *de his quæ fi. à Prælat.*
64. Laici poſſunt decimas titulo conductionis percipere, & quaſi poſſidere, quibus etiam locari poſſunt ad vitam eorum, accedente maximè ſuperioris auctoritate, *num. 65.* Practic. vom Zehnd verkauffen/beſtehen / rc.
66. Laici licite poſſident decimas ſibi ante Concilium Later. non autem poſtea

concessas. *hîc casus ad f. nr. temporibus sat frequens, &c.*

67. Concilium Lateran. de quo *in cap. quamvis, & c. prohibeamus, de decim.* quodnam fuerit ? An decimæ ante hoc Concil: acquisitæ à Laicis retineri possint ? A.

69. Argumentum à feudo ad emphyteusin valet.

70. Pignorari non possunt decimæ à laicis ipsis quoque ecclesiis, nisi ad eas, eæ decimæ pertinerent. *Obs. tamen hoc loc. Limit. cum Q. Q. de æstimatione & retractu.*

71. Laici obtinentes decimas in feudum ante Lateranens. Conc. possunt eas de consensu Episcopi in Ecclesiam transferre. In alios verò laicos feudi titulo transmittere non poterunt. *num. 72.* Idque procedit etiam iis decimis, quæ feudo extincto redeunt ad ecclesiam. *num. 73.* hîc quoque adjecta biga Q. Q. notab.

74. Titulus ante Concil. Lateranens. probatur ex possessione immemorali decimarum cum fama hujusmodi tituli, & concessionis, neque aliqua investitura requi-

requiritur. Quæ requirantur, ut privilegia ſuper decim. vel earum immunitate effectum ſortiantur?

75. Immemoralis præſcriptio idem eſt cum centenaria ex magis communi.

76. Immemoralis poſſeſſio quomodo probetur.

77. Teſtes deponentes de immemoriali præſcriptione, & poſſeſſione debent eſſe memores 40. annorum.

78. Memoriam extare in contrarium poteſt probari per teſtes & per inſtrumenta. Inſtrumentum ſeu Privilegium de conceſſis decimis, ſigillis carens, utrum probet? N. regulariter.

79. Perceptio, & poſſeſſio decimarum probari poteſt per teſtes ſingulares.

80. Poſſeſſio probari poteſt per teſtes ſingulares.

81. Locus, & tempus in decimis non eſt de ſubſtantia actus. Cujus æt. teſtes eſſe deb. probantes, memoriam non extare?

82. Laici jure percipiendi decimas ſpoliati, & agentes interdicto recuperandæ an ſint ante omnia reſtituendi?

83. Jus decimas percipiendi poteſt per Pa-

pam Principi, vel alteri laico concedi ex causa.

84. Privilegiatus, ut exigat decimas, tenetur congruam portionem ex iis assignare ecclesiæ parochiali.

85. Consuetudo differt à præscriptione & in quibus.

86. Consuetudo quid sit?

87. Consuetudo circa quantitatem decimæ plurimum potest, & attendenda est, tam in prædialibus, quam in personalibus decimis.

88. Consuetudo, etiam quæ contra jus est, non requirit scientiam, aut approbationem Principis.

89. Quota decimæ cur diminui possit per consuetudinem?

90. Consuetudo quantumcunque longa, nullas decimas, aut quid aliud solvendi ministris ecclesiæ indigentibus, non excusat à peccato, nec valet.

91. Ministrorum ecclesiæ sustentatio est de jure divino, & naturali.

92. Personales decimæ jure tantum humano inductæ sunt, & præceptæ post Evangelicam legem, & consuetudine tolli possunt.

93. Consuetudo, ut decimæ etiam mixtæ de minu-

minutis non solvantur, valet. Idem in decimis ex certis rebus. *numero 94.*

95. Consuetudo, ut de prædiis ecclesiasticis decima non solvatur, valet. Imò fortè idem erit in prædiis patrimonialibus Clericorum. *num. 96.*

97. Consuetudo potest inducere, ut decimæ uni ecclesiæ debitæ alteri solvantur: secus in prædiis, quæ proxima sunt limitibus. *num. 98.*

99. Confines præscribi non possunt.

100. Consuetudo solvendi decimas maximè attendi debet, ubi dubium est, ad quam ecclesiam eæ spectent, sufficientque decem anni ad eam inducendam? *n. 101.*

102. Consuetudo præter jus inducitur spacio decem annorum.

103. Consuetudo observanda circa solutionem decimarum regulariter requiritur, & sufficit, ut sit 40. annorum: neque exigitur titulus. *n. 104.*

105. Præscribere possunt laici exemtionem à solutione decimarum etiam in totum, ubi tamen possit Parochus commode sustentari? *Adnect. dub: cum R.*

106. Clericus, & ecclesia possunt præscribere exemptionem à tota decima.

107. Clericus, & ecclesia possunt per præscri-

 ptio-

cujus fines sita sunt prædia ex magis communi; & sive prædia illa sint dotalia, sive non. *num.7.*

8. Rectores ecclesiarum, neque alii Clerici tenentur decimas solvere aliis, qui superiores non sint, de decimis, quas ipsi percipiunt. Ubi quoque alia quæstio de Eccles. Rectore cum Monasterio, &c.

9. Prælati tenentur ad decimas prædiales; & personales. Confer ibi al. Q.

10. Cisterciensis, Templarii, & Hospitalarii non tenentur solvere decimas prædiorum suorum, quæ propriis manibus aut sumtibus excolunt. Secus de prædiis conductis. *num.11.* Item secus in prædiis acquisitis post Concil. generale Lateranens. *num. 12.* Et quid si acquirantur pro novis monasteriis ædificandis. num. 13.

14. Religiosi omnes decimas non solvunt de nutrimentis animalium, hoc est, de animalibus, quæ ipsi nutriunt; item de hortis suis.

15. Religiosi decimas solvunt de animalibus, quæ aliis tradunt nutrienda. Item de hortis, quos alii tradunt colendos.

numero

numero 16. aut si eorum olera venderent. *num. 17.*

18. Religiosi omnes regulariter tenentur de prædiis acquisitis, & acquirendis integras decimas solvere ecclesiis parochialibus, quibus erant decimales.

19. Religiosi non solventes decimas ecclesiis debitas, aut prohibentes eas solvi, & alia hujusmodi facientes, quibus pœnis afficiantur. Religiosorum & Regularium alia Privilegia, &c.

20. Papa non tenetur decimas solvere, sed aliis imponit. *Vid. tamen distinct. in Not.*

21. Decimæ in nova lege præceptæ sunt ad similitudinem decimarum veteris legis.

22. Decima quædam est, quæ offertur Deo per jejunium, & pœnitentiam.

23. Episcopus pro mensa saltem Episcopali non tenetur solvere decimas, nisi summo Pontifici. De patrimonialibus tamen, & aliis beneficiis ecclesiasticis tenetur, *num. 24.* Item secus si bona mensæ in alium transferantur, *num. 25* Quomodo Episcopi & Parochi non hab. obli-

obligat. personalem præstandi decim. ordinarias?

26. Reges, & Principes tenentur ad solutionem decimarum tam prædialium, quàm personalium; eas tamen fortè non tenentur solvere nisi Episcopo. *num.27. Confer. hic al. Q. & ibi quoq. object. cum R.*

28. Pauperes tenentur decimas solvere, & *num. seqq.*

29. Paupertatis prætextu aliena tenere, vel peccare non licet.

30. Pauperes tenentur solvere decimas de suis eleemosynis: poterunt tamen unum pro alio solvere. *num.31.* Item non tenerentur solvere, si essent in extrema necessitate; aut cogerentur omnia vendere, & mendicare, si integram decimam solvere vellent, quam longo tempore non solvissent. *num.32.* Ibi etiam dubium, cum R.

33. Leprosi tenentur ad decimas, si colunt agros, aut vineas; vel si vivunt per se in domibus suis.

34. Heremitæ, & alii observantes regulam S.S. Dominici, vel Francisci, si vivant per

per ſe, tenentur ad decimas de agris, & vineis, quas colunt.

35. Leproſi, Heremitæ, & alii hujusmodi, ſi ſimul in una domo vivant, non tenentur ad decimas de hortis ſuis in circuitu domus, neque de animalibus ſuis ibidem paſcentibus, ſeu eorum nutrimentis.

36. Judæi de terris, quas colunt, decimas ſolvere tenentur. Idem in infideli & hæretico. *n. 37.* Idem etiam in decimis perſonalibus. *num. 38. diſt. tamen in parerg. A. a.*

39. Imperator, aut alius laicus non poteſt laicis concedere immunitatem à ſolutione decimarum.

40. Epiſcopus non poteſt alicui concedere per viam privilegii immunitatem à ſolutione decimarum.

41. Decimæ ſunt à Papa eccleſiis aſſignatæ.

42. Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ decimis privari non debent.

43. Epiſcopus non poteſt diſpenſare contra Concilium generale, aut canones.

44. Epiſcopus poteſt ex cauſa remittere decimas ſuæ menſæ debitas.

45. Epiſcopus poteſt interponere decretum, &

& conſenſum in compoſitione ſuper ſolutione decimarum.

46. Papa poteſt aliquibus etiam laicis privilegio concedere immunitatem à ſolutione decimarum.

47. Jus divinum, & naturale indiſpenſabile eſt & immutabile, *& num.52.*

48. Papa non poteſt tollere jus divinum; poteſt tamen interpretari. *num 49.* non verò limitare, maximè in ſpiritualibus.

51. Princeps non poteſt aliquid ſtatuere contra jus naturale in damnum maxime alicujus.

52. Diſpenſari non poteſt contra jus naturale, aut divinum.

53. Immunitat. à ſolutione decimarum cur poſſit per Papam laicis concedi?

54. Præceptum decimarum non poteſt in totum tolli à Chriſtiana Republ. & ibidem de ratione. Aliter ſe res hab. in Foro Stat. Proteſtant. &c.

55. Privilegium conceſſum de non ſolvendis decimis, non extenditur ad eas, in quarum poſſeſſione eſt is, cui de jure competunt decimæ; ſecus ſi poſſeſſio ſit apud eos, quibus de jure ſpeciali compe-

competunt? *num. 56.* Ubi & alia frequens Q. cum R.

57. Jus decimandi tanquam ſpirituale laicis non competit, ejusque ſunt incapaces. Aliæ 2. Q. Q. inſeruntur.

58. Spirituale quibus modis quid dicatur?

59. Jus decimandi regulariter non poteſt ab Epiſcopo laicis concedi; poteſt tamen aliis eccleſiis cum aliqua cauſa: *n. 60.* imo & laicis ex juſtiſſima cauſa, poterunt ad vitam, aliudve tempus concedi fructus decimarum. *num. 61.*

62. Jus decimandi, ſeu potius commoditas decimarum, poteſt ab Epiſcopo laicis concedi, in vim alienationis cum cauſæ cognitione, & conſenſu ejus, de cujus intereſſe agitur.

63. Intellectus cap. 2. *de his quæ fi. à Prælat.*

64. Laici poſſunt decimas titulo conductionis percipere, & quaſi poſſidere, quibus etiam locari poſſunt ad vitam eorum, accedente maximè ſuperioris auctoritate. *num. 65.* Practic. vom Zeh. verkauffen/beſtehen / rc.

66. Laici licite poſſident decimas ſibi ante Concilium Later. non autem poſtea conceſ-

concessas. *hîc casus ad f. nr. temporibus sat frequens, &c.*

67. Concilium Lateran. de quo *in cap. quamvis, & c. prohibeamus, de decim.* quodnam fuerit ? An decimæ ante hoc Concil: acquisitæ à Laicis retineri possint ? A.

69. Argumentum à feudo ad emphyteusin valet.

70. Pignorari non possunt decimæ à laicis ipsis quoque ecclesiis, nisi ad eas, eæ decimæ pertinerent. *Obs. tamen hoc loc. Limit. cum Q. Q. de æstimatione & retractu.*

71. Laici obtinentes decimas in feudum ante Lateranens. Conc. possunt eas de consensu Episcopi in Ecclesiam transferre. In alios verò laicos feudi titulo transmittere non poterunt. *num. 72.* Idque procedit etiam iis decimis, quæ feudo extincto redeunt ad ecclesiam, *num. 73.* hîc quoque adjecta biga Q. Q. notab.

74. Titulus ante Concil. Lateranens. probatur ex possessione immemorali decimarum cum fama hujusmodi tituli, & concessionis, neque aliqua investitura requi-

requiritur. Quæ requirantur, ut privilegia super decim. vel earum immunitate effectum sortiantur?

75. Immemoralis præscriptio idem est cum centenaria ex magis communi.

76. Immemoralis possessio quomodo probetur.

77. Testes deponentes de immemoriali præscriptione, & possessione debent esse memores 40. annorum.

78. Memoriam extare in contrarium potest probari per testes & per instrumenta. Instrumentum seu Privilegium de concessis decimis, sigillis carens, utrum probet? N. regulariter.

79. Perceptio, & possessio decimarum probari potest per testes singulares.

80. Possessio probari potest per testes singulares.

81. Locus, & tempus in decimis non est de substantia actus. Cujus æt. testes esse deb. probantes, memoriam non extare?

82. Laici jure percipiendi decimas spoliati, & agentes interdicto recuperandæ an sint ante omnia restituendi?

83. Jus decimas percipiendi potest per Pa-

pam Principi, vel alteri laico concedi ex causa.

84. Privilegiatus, ut exigat decimas, tenetur congruam portionem ex iis assignare ecclesiæ parochiali.

85. Consuetudo differt à præscriptione & in quibus.

86. Consuetudo quid sit?

87. Consuetudo circa quantitatem decimæ plurimum potest, & attendenda est, tam in prædialibus, quam in personalibus decimis.

88. Consuetudo, etiam quæ contra jus est, non requirit scientiam, aut approbationem Principis.

89. Quota decimæ cur diminui possit per consuetudinem?

90. Consuetudo quantumcunque longa, nullas decimas, aut quid aliud solvendi ministris ecclesiæ indigentibus, non excusat à peccato, nec valet.

91. Ministrorum ecclesiæ sustentatio est de jure divino, & naturali.

92. Personales decimæ jure tantum humano inductæ sunt, & præceptæ post Evangelicam legem, & consuetudine tolli possunt.

93. Consuetudo, ut decimæ etiam mixtæ de minu-

minutis non solvantur, valet. Idem in decimis ex certis rebus. *numero 94.*
95. Consuetudo, ut de prædiis ecclesiasticis decima non solvatur, valet. Imò fortè idem erit in prædiis patrimonialibus Clericorum. *num. 96.*
97. Consuetudo potest inducere, ut decimæ uni ecclesiæ debitæ alteri solvantur: secus in prædiis, quæ proxima sunt limitibus. *num. 98.*
99. Confines præscribi non possunt.
100. Consuetudo solvendi decimas maximè attendi debet, ubi dubium est, ad quam ecclesiam eæ spectent, sufficientque decem anni ad eam inducendam? *n. 101.*
102. Consuetudo præter jus inducitur spacio decem annorum.
103. Consuetudo observanda circa solutionem decimarum regulariter requiritur, & sufficit, ut sit 40. annorum: neque exigitur titulus. *n. 104.*
105. Præscribere possunt laici exemtionem à solutione decimarum etiam in totum, ubi tamen possit Parochus commode sustentari? *Adnect. dub: cum R.*
106. Clericus, & ecclesia possunt præscribere exemptionem à tota decima.
107. Clericus, & ecclesia possunt per præscriptio-

nem acquirere etiam totam decimam in aliena parochia; idque etiamsi ipsi non habeant parochiam. *num.108.*

109. Præscriptio decimæ unius rei non extenditur ad aliam rem etiam ejusdem fundi; neque de decimis antiquis ad novalia. *num.101* Ubi quoque vom Wein und andern Zehenden/ꝛc. Neque de persona ad personam. *num.111.* An ei, qui majores decim. habet ex præscriptione præcisè etiam minores decim. exsolvendæ? A.

112. Præscriptio immunitatis & juris decimandi regulariter requirit vel spatium quadraginta annorum cum titulo, vel tempus immemorale etiam sine titulo? Decimæ Ecclesiarum præscribi non possunt per singulare privil. &c.

113. Ecclesia, vel ecclesiastica persona habens donationem decimarum à laico, non potest eas præscribere etiam tempore immemorali.

114. Laicus tempore etiam immemorali non potest præscribere jus decimandi.

115. Incapaces alicujus juris non possunt illud præscribere etiam per tempus immemorale.

116. Præſcriptio immemorialis vim habet privilegii: ſecus tamen ubi adeſt incapacitas in poſſidente, *num. 117.*

118. Laicus tutus erit præſcriptione immemoriali decimarum, accedente fama privilegii.

119. Compoſitio inter perſonas eccleſiaſticas, ut decimæ uni eccleſiæ debitæ alteri ſolvantur, valet; dum tamen accedet cauſæ cognitio, decretum, & conſenſus Epiſcopi. *n. 120.* aut etiam Vicarii. *num. 121.* Ad h. loc. d. compoſitione ſuper Decim. Eccleſiaſticis not. diſtinctio, junctâ bigâ Q. Q. practic.

122. Compoſitio, quod decimæ laicis ſolvantur, niſi ad tempus, & juſta de cauſa non valet.

123. Compoſitio, quod decimæ laicis ſolvantur, niſi ad tempus, & juſta de cauſa non valet.

123. Compoſitio inter Clericos, ut minus decima, aut de aliquibus non ſolvatur, valet; imò etiam ea valebit inter Clericos & laicos, *num. 124.* multo verò magis ubi approbata ſit à Papa, vel fiat circa modum ſolutionis, *n. 125.*

126. Compositio, ut perpetua sit, & obliget successorem, debet fieri cum auctoritate superioris.

127. Intellectus cap. *veniens de transact.*

128. Transactio, & compositio super decimis præteritis fieri potest sine consensu superioris.

129. Transactio de decimis futuris non solvendis fieri potest cum assensu superioris, si pro decimis compensetur Ecclesia in aliis; etiam dando aliquid temporale, puta prædium. *num. 130.*

131. Episcopales decimæ quæ sint, remissive?

132. Remissio decimarum Episcopalium valet, & est large interpretanda; extenditurque ad prædia acquirenda, dummodo fiat juxta canonicas sanctiones, *num. 133.*

134. Ecclesia, cui de jure communi non debentur decimæ, potest ea remittere alteri Ecclesiæ.

135. Remittere potest Ecclesia parochialis decimas sibi de jure communi debitas cum assensu summi Pontificis. An vero cum solo assensu Episcopi? *n. 136.*

CAP. IV.

Quinam teneantur ad solutionem Decimarum, vel etiam ab ea excusentur?

QVÆRO PRIMO, An omnes tam laici, quam Clerici, & Religiosi teneantur ad decimarum solutionem?

PRIMA CONCLUSIO. *Regulariter omnes (1) tenentur decimas solvere*; text. est in c. decimæ, 16. quæst. 1. tua, il. 2. seu tua nobis, de decim. melior in c. à nobis, eod. it. ubi gloss. & D. not. Rebuff. d. tract. q. 5. n. 1. & 2. Hisp. reg. 10. quæst. 11. n. 1. (n)

(n) Prima conditio, juxta datam Regulam, ut persona sit obligata ad decimas, est ea, ut sit *fidelis seu baptizata*; nam per baptismum unusquisque Ecclesiæ inseritur, ac subjicitur jurisdictioni & præceptis illius, quæ non obligant infideles, seu non baptizatos; quid enim mihi de iis, qui foris sunt judicare ait S. Paulus 1. Cor. 5. & 2 Cor. 6. Sive sit nobilis, sive ignobilis, & quidem non tantum futuras, sed etiam præteritas decim. c. Veniens. in f. de transact. Sicut omnes tributum Cæsari solvere tenentur *c. si tributum. cum seq. 11. q. 1. l. ult. C. sine censu.* ita multò magis decimæ, quæ sunt tributa egentium personarum *c. deci-*

ma. 16. quæst. 1. c. tua. 2. d. decim. aliàs, ut ipsi possessioni renunciet, compelli potest § *9. 7. Jur. Can lib. 2. de decim. num. 6.* Sunt autem inprimis personæ solventes decimas, omnes Parochiani, prædia Parochialia possidentes, sive ejusdem, sive diversæ sint religionis, adeò, ut etiam istæ solvi debeant à Saracenis & Paganis de terris ab eis possessis, *ut not. Oldr. ab A. nr. alleg. sub num. 38.* ub. de his prolixius infr.

Quamvis autem (2) *tam dominus, quàm colonus partiarius, qui fruges domino solvit, ad decimam teneantur*, c. à nobis, & c. tua nobis, ubi gloss. & Dd. de decim. *ad unam tamen duntaxat inter utrumque dividendam tenentur*, ut patet ex. d. c. tua nobis, ibi, sicut colonus de parte fructuum, quæ sibi remanet, & c. ubi id not. gl. Host. & alii. *Quomodo autem eam inter se dividant? dicam* inf. cap. 6. quæst. 4. concl. 5. (o)

(o) Sed hic conciliandi txx. jur. circa hanc quæst. Utrum Dominus prædii, an vero colonus seu conductor sit obligatus ad præstandas decimas, *ab A. nr. citati*, si scil. casus varii discernantur. Si enim. 1. Dominus prædii solum conducat operam, Coloni seu potiùs mercenarii, pro pensione v. gr. pecuniaria, ita ut omnis fructus ad Dominum pertineant, tunc haud dubiè Dominus erit obligatus ad integras prædiales decimas solvendas, non deducta

ducta pensione, quam solvit colono, cum fructus omnes percipiens teneatur ad decimas non deductis expensis c. 22, & 23. h. t. quæ pari modo procedunt, etsi loco mercedis tali nudo ministro & mercenario constituatur certa pars fructuum, v. gr. frumenti, &c. cum si fructus substituantur v. c. pecuniæ aliàs solvendæ mercenario, sive colligantur fructus, sive non. *Azor. l.7. cap.24. q 4.* Si vero secundò Colonus propriè d. conducat prædium pro certâ pensione pecuniaria solvenda Domino, ita, ut fructus prædiales omnes spectent ad colonum, tenebitur hic solus ad decimas solvendas. *Canis. c.4. num.2. Pirrhing. num. 48. h.t.* Si 3. Colonus sit Partiarius seu Mediarius, ut ajunt, i. e. si & Dominus partem fructuum, & Colonus alteram æqualem partem percipit, uterque ex parte sua æqualiter decim. solvere tenetur *cap. 24. s.t. Laym. c.2. n. 6.* & in eo casu observ. *Suarez. c.35. n.13.* ut decimæ prorsus integræ solvantur, posse adhiberi duplic. modum, quem vid. ap. eund.

Secunda Conclusio. *Clerici ergò tenentur decimas solvère* (3) *de bonis patrimonialibus sitis in propria, vel aliena Parochia*, ut voluit gl. in c. novum genus, quam sequuntur communiter Doct. ut testatur Covar. lib. 1. var. resol. c. 17. num. 8. vers. Primum hinc constat, quam etiam sequitur D. Thom. 22. quæst. 87. art. 4. Sot. lib. 9. de just.

&

& jure, quæſt. 4. art. 4. optimus tex. in d. c. novum genus, & in c. ſi quis laicus, 16. quæſt. 1. *Quoad* (4) *perſonales vero text. eſt ſecundum Rebuff.* d. tract. q. 5. num. 6. & in d. c. novum genus *ubi Abb. & Innoc. idem Hoſt. & alii communiter*, in c. veniens, de transact. *Idem vero Rebuff num. 9. per eundem text. dicit* (5) *ſacerdotes, ex eo, quia non recipiunt Sacramenta, non teneri ad decimas ſaltem perſonales, licet contrarium velit Innoc.* d. c. novum. *Cogita.* (p)

(p) Clerici etiam Superioribus ſpiritualia, illis miniſtrantibus, ad decimationem tenentur. Quod autem *hodie* de ſingulis ſupra & j. enumeratis ſpeciebus prædictæ omnes perſonæ decimas non ſolvant, inde eſt, quia ab earum præſtationibus, partim privileg. partim præſcriptione, partim denique conſuetudine eximuntur. Nam lic. decimæ, quatenus neceſſariæ ſunt, ad Clericorum ſuſtentationem & mercedem, debeantur Jure Divin. & Nat. in Vet. Teſtamento tamen quota illarum, in Novo Teſtamento eſt Juris poſitivi. Unde fit, quod earum etiam ſolutio, certis de cauſis nonnunquam diminui, prorſusque negari poſſit. Habent ideò Monachi, & Clerici communiter viventes privilegium, ut decimas Parochiali Eccleſiæ ex terris & hortis propriis, quos ſuo labore colunt, & de quibus vivunt non

non solvant. De novalibus, de quibus alibi hoc tr. etiam propriis manibus ex cultis tenebuntur. Uti *hic pass. & ap. Frid. Martin. d. disp. Can. conclus. 11. cum. 3. seqq.* Ratio autem dubitandi, quoad hanc quæst. an Clerici seculares teneantur solvere decimas? potissima sumitur ex text. cap. 2. d. decim. Novum genus exactionis est, ut Clerici à Clericis decimas exigant, cum nusquā in Lege Domini hoc legamus; non enim Levitæ à Levitis decimas accepisse leguntur. Illi profectò Clerici, qui à Clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt, decimas eis debent. Quem text. 2. membris q. inter se contrariis constantem, variis interpretationibus *à Glossa, Panormitano, Aliisque obscurari* potius, quàm explicari, ait Wagnereck *in Exeg. ad cit. cap.*

Tertia Conclusio. *Tenentur Clerici, quicunque habent prædia ecclesiastica intra alterius Parochiæ fines sita, de iis solvere* (6) *decimas Parocho.* Hæc est magis communis opinio, ut testatur eam sequens Covar. d. vers. 1. hinc constat, quam tenent Abb. & alii, d. c. novum genus, idem Abb. in c. 1. post gloss. ibi de cens. Car. cons. 88. num. 4. *Unde canonici de fructibus suis tenentur decimas persolvere*, ut post Host. Innoc. & Butr. tradit Rebuff. d. tract. decim. q. 5. num. 8. (q)

(q) In

(q) In ſpecie etiam immunes ſunt à præſtatione decimarum Clerici & Monachi in communi viventes, *Can 47. cauſ.16. quæſt 1. c.3. d.decim.* Fratres Prædicatores & Minores, quoad fructus hortorum, *c. nimis.17 in f. x. d. Eccleſ. ædific.* Itemque excolentes novalia piorum locorum. *c. 21. x. de V. S.*

Nec referre videtur, (7) ſint ne ea prædia dotalia, vel non? juxta communem opinionem, de qua teſtatur Bal. novel. de dote, col.2. cui etiam accedit Card. d. conſil.88.n. 5. Covarr. d. num.8. verſ. Secundo licet, & Rebuff. d.q.5. num.20. *Quamvis contrarium voluerit* gloſſ.1. & fi. d.c. novum genus, per cap. quæſt.16. quæſt. 1. D. Thom. d.art. 4. & ibi Cajat. Balb. tract. de præſcript. 5. part. pr.q.7. *Sane rectores eccleſiarum, ſicut nec alii Clerici (8) tenentur decimas ſolvere aliis Clericis, qui ſuperiores non ſint, de decimis, quas ipſi recipiunt, ſicut nec Levitæ Levitis perſolvebant, ut in hac ſpecie not. Rebuff.* d. quæſt. 5. num.6. *cui libenter accedo, quoniam id ſatis apertè colligitur ex text.* in d. c. novum genus. (r)

(r) Sed, quid ſi Eccleſiæ alicujus Rector cum Monaſterio conveniat, ut ſibi de omnibus ſolveret decimas, poſteaquè Monaſterium per Privilegium à ſolutione decimarum eximatur,

tur, anne illud privilegium conventioni cum Rectore factæ obstabit? Et quod non obstet, nisi specialis de conventione illa in Privilegio facta sit mentio, verius est. *Fr. Mart. d. dispnt. conclus. 24.*

Prælati quoque (9) *tenentur ad decimas prædiales, ubi sunt prædia*, ut post Innoc. d. c. novum, & Card. cons. 88. n. 4. tradit Rebuff. d. quæst. 5. num. 3. *& de personalibus, ubi Ecclesiastica sacramenta recipiunt, vel audiunt divina*, Host. Henr. Boich. & Butr. d. c. novum, & latè probat Rebuff. d. quæst. 5. num. 4. (s)

(s) Utrum verò Prælatus decimas, quæ, antiquo feudo extincto, ad Ecclesiã redeunt, alii Laico de novo infeudare possit? Atque ajentem partem quod possit, sicut alias Ecclesiæ res in feudum dari consuetas, communi Dd. calculo defenditur. Et quemadmodum usufructuarius fructus suos alii locare; jus autem ususfruct. h. e. ipsam servitutem alienare vel locare non potest, cum aliud sit jus, aliud res ipsa. Sic etiam Clericus licet ipsum jus percipiendi decimas alii locare nequeat, proventus tamen decimarum propter easdem rationes alii locare, dummodo hujusmodi locatio ad feudum vel alienationem non extendatur, minimè prohibetur. Nec hîc prætereundum existimamus: quod privilegiatus super decimis teneatur eas solvere de prædiis conductis; &

& privilegiatus super laboribus propriis præstare soleat decimas de prædiis locatis. *Fr. Martin. d. disput. conclus. 40. c. 3 seqq.*

QUARTA CONCLUSIO. *Cistercienses, Templarii, & Hospitalarii* (10) *non tenentur solvere decimas prædiorum suorum, quæ propriis manibus, aut sumtibus excolunt*, text. est in c. ex parte, il. 1. & c. licet, de decim. *quod quia quidam intelligebant solum de novalibus, Papa* in c. ad audientiam, eod. tit. *exponit intelligi d. indultum debere non tantum de novalibus, sed etiam de prædiis, quæ propriis manibus à religiosis prædictis coluntur.*

Declara tamen, hanc conclusionem non procedere; Primo, ex possessionibus (11) *ab aliis conductis*, c. dilecti, eodem tit. & not. gloss. 2. d. c. ex parte, & Rebuff. de tract. qu. 14. num. 52. *Secundo, secus de possessionibus, quas post generale Concilium acquisierunt; nam de iis etiamsi suis manibus excolant, Cistercienses, & alii similiter privilegiati; tenentur tamen* (12) *decimas persolvere*, ut disponit text. c. nuper, eodem tit. *nisi acquirantur pro novis monasteriis ædificandis*, ut ibid. dicitur, *quo casu* (13) *tradenda erant aliis excolenda, à quibus decimæ ecclesiis persolvan-*

solvantur; sicque immunes erunt religiosi pro portione sua, non autem coloni pro sua; quomodo ego intelligo illum text. licet gloss. 2. & 3. dissentire videatur. Item declara omnibus aliis modis, quibus præcedenti cap. qu. 3. *declaravimus conclusionem secundam, quæ erat de exceptione religiosorum à novalibus, in qua etiam quæstione plane tractavimus de privilegiis & præscriptionibus, quoad novalia spectat; quare hic eam materiam omittimus.*

Quinta Conclusio. *Omnes alii religiosi decimas non solvunt* (14) *de nutrimentis animalium, hoc est, de animalibus, quæ ipsi nutriunt*, ut exponit gloss. in clem. 1. verbo, animalibus, eodem tit. *item de hortis suis non solvunt decimas*, text. d. c. ex parte, il. 1. hoc. tit. *Sanè quod de nutrimentis animalium dicitur, si expositionem gloss. admittamus, ita* (15) *demum procedit, si ipsi religiosi ea nutriant, secus si aliis nutrienda darent*, ut not. Anchar. d. c. ex parte. colum. 1. & Rebuff. d. quæst. 14. n. 57 *dicuntur autem & ipsi ea nutrire, si alii ea custodiant, sed vesperi ad monasterium reducant*, ut ibid. Rebuff. adnotavit. *Idem quoque dicendum est* (16) *de hortis, quos colendos*

 aliis

aliis traderent; tunc enim de illis decima solvi debet, ut ibid. tradunt Doct. *sicut* (17) *& de iis, quos colerent, & olera venderent; tunc enim decimas solvere tenentur, ut in specie tradunt Abb.* d. c. ex parte, *& Rebuff.* ubi supr. n. 58. *text. enim ille intelligendus est de hortis, quos ad usum proprium habent.*

SEXTA CONCLUSIO. *His casibus exceptis, omnes religiosi* (18) *tam exemti, quam non exemti tenentur de terris, & possessionibus ab eis acquisitis vel acquirendis solvere integre decimas parochialibus ecclesiis, quibus erant decimales, nisi speciali jure, aut privilegio super hoc muniti sint*, ut disponit textus, d. c. commissum, de decim. juncto c. fin. §. ceterum eodem titul. in 6. *Imò religiosi* (19) *omnes appropriantes sibi decimas etiam novalium sibi non debitas seu non permittentes solvi decimas, aut de animalibus familiarium, & pastorum suorum, vel aliorum etiam animalia suis gregibus immiscentium, aut de animalibus, quæ in pluribus locis emunt in fraudem ecclesiarum, & aliis locis tradunt tenenda, aut etiam de terris, quas aliis tradunt excolendas; si post requisitionem Ecclesiarum, quarum interest, à præmissis non destiterint infra mensem, aut si de his, quæ contra præmissa usurpare, vel retinere præsumserint,*

infra duos menses non satisfecerint damnificatis ecclesiis, tamdiu manebunt ab officiis, administrationibus, & beneficiis suspensi, donec destiterint, & satisfecerint; quique iis carent, excommunicationem incurrunt, à qua ante satisfactionem condignam non absolvuntur, ut disponitur in clem. 1. de decim. *ubi subditur, præmissa non extendi ad animalia, quæ per religiosorum ipsorum donatos, seu oblatos tenentur, dum tamen illi cum effectu se & sua donaverint, aut obtulerint illius religiosis.* (t)

(t) Regulà illa generalis, quòd etiam religiosi, spectato Jure Communi & antiquo, per se, & ratione personæ suæ teneantur ad decimas solvendas Ecclesiæ Parochiali, nisi privilegio, aut contrarià consuetudine, &c. eximantur, patet *ex c. multiplici. 3. & d.c. c.4. ex parte. ie. d. decim.* Nam de Jure Comm. etiam Regulares subjecti sunt Pastori Ecclesiastico, à quo, nisi aliunde sint quoad hoc exemti, deberent Sacramenta percipere, uti Laici, E. sicut hi ad decimas ex dicto fundamento obligantur; ita & Regulares; quemadmodum, olim Religiosi, quando ut plurimùm erant Laici, decimas solvebant *c. alia 6. & c. generaliter 40. & c. questi. 46. caus. 16. quæst. 1.* Evolv. Gonzal. *ad c. 4. de decim. num 8* Clarum est. 2. Religiosos gaudere quibusdam privilegiis in Corpore Juris clausis,

per quæ saltem certo modo eximuntur à decimis v.c. Decimas. *47 caus.16. quæst.1.* quod insinuatur etiam *d. c.10. d. dec* ubi tamen Alex.III. & ejus Antecessor Hadrian. prædictum privilegium restrinxerunt ad præallegatos *ab A.nr. sub num.10. & seqq.* solos Cisterc. Templar. & Hosp. de cæteris vero Religiosis immunibus à dandis decimis ex Novalibus suis, ex aliis autem prædiis suis ac bonis secus: *confer.cit. c.Nuper.34 h.t.præter allieg. Rebuff.Suarez. c,18.num 5.*

Accesserunt alia quoque privilegia extra Corpus Juris, quæ concessa Regularibus. Sed de his ag. ex instituto *Tamburinus de Jur. Abbatum tom.1. d.15 num.18. cum seqq. Barbos. d.off. & pot.Paroch.p.3. c.28. §.3. cum seqq.* Quædam tamen infr. in loco contrariorum, per quæ tollatur obligatio decimarum.

SEPTIMA CONCLUSIO. *Papa non tenetur decimas solvere; quia ipse est summus Sacerdos & Pontifex, ac minister Ecclesiæ, qui decimas aliis imponit*, clem. ult. de dec. & extravag. de dec. in commun. S. Thom. 2. 2. q.87. art. 4. art. 3. Sot. 3. lib. 9. de just. & jur. q.4. art. 4. Rebuff. d. tract. qu 3. n.3. & seqq. (u)

(u) Summus Pontifex per se, & ratione personæ suæ non potest obligari ad ullas decimas, frustra reluctante *Rebuff.quæst.5. num.26.* potest tamen per accidens obligari ad decim. ratione oneris realis. Unde si Cardinalis

aliquis

aliquis, antequam eligeretur in Pontificem, haberet prædia patrimonialia, vel alio modo propria, ratione quorum deberet alic. Ecclesiæ decimas, has ex eisd. bonis, & eid. Ecclesiæ debebit postea etiam electus pontifex pendere. *Vid. Suarez. c.17. num.10.*

Unde etiam in lege veteri, ad cujus similitudinem (21) *in nova quoque decimæ præceptæ fuerunt*, ut in specie S. Thom. d. quæst. 87. art. 1. & Sot. lib. 9. de just. & jur. quæst. 4. art. 1. adnotarunt; *ceteri quidem Levitæ summo Sacerdoti decimas dabant, ipse autem nemini*, ut habetur Num. 18. *quare quod ait idem Rebuff.* d. tract. quæst. 5. num. 26. *quod omnis homo, in quantum Deo subditus, sive sit Papa, sive Imperator, tenetur decimas Deo offerre, quia omnes sumus populus ejus, & oves pascuæ ejus, loquitur* (22) *de decima illa spirituali, quæ Deo offertur per jejunium, & pœnitentiam*, de qua idem Rebuff. d. tract. quæst. 2. num. 9. & quæst. 3. num. 31. *Imo neque Episcopus* (23) *tenetur decimas solvere, nisi summo Pontifici, tum quia ita in specie voluit* Thom. Trivis. in decis. Venet. lib. 1. decis. 29. num. 1. & 3. post Abb. in c. 2. num. 6. de decim. *tum quia nullibi hoc cavetur, tum quia nemini subditus est, etiam quoad spiritualia, & sacramenta, nisi summo Pontifici.*

Unde si Sacerdotes ex eo, quia non recipiunt sacramenta, sed aliis ea ministrant, immunes à decimis tam personalibus, quam realibus esse voluit Rebuff. d. q. 5. num. 9. *multò magis immunes erunt Episcopi quoad mensam saltem Episcopalem, ejusque prædia. Quod igitur asserit idem Rebuff.* d. q. 5. numer. 26. *post Andr. Hisp.* d. qu. 11. nu. 1. *Episcopum etiam quatenus Deo subditum teneri ad solvendum decimam Deo, intelligendum est de ea decima spirituali, quæ non nisi Deo datur: de qua supra dictum est. Quod tamen declara, Primo procedere solum in bonis Episcopi ecclesiasticis, quæ sunt de mensa Episcopali; de patrimonialibus enim* (24) *& aliis beneficiis ecclesiasticis, quæ tanquam privatus clericus habet, idem dicendum erit, quod supra* conclus. 2. & 3. *diximus de bonis paternis & ecclesiasticis aliorum Clericorum*; & hoc est, quod voluit Hispan. quæst. 12. num. 14. post Host. *Declara secundo, secus esse,* (25) *si bona hujus mensæ in alium per venditionem transferantur; nam tunc subjicerentur decimæ,* ut tradit idem Trivis. d. decis. 29. num. 3. ad not. per Bald. cons. 322. num. 2. lib. 4. & Fabian. de Mont. in tract. de empt. & vend. quæst. 6. princ. num. 46. (x)

[x) Nec

(x) Nec Episcopi, nec parochi habent personalem obligationem præstandi decimas ordinarias, adeò, ut Episcopi non possint parochis imponere decimas, aut alias ejusmodi exactiones, Jure Communi non concessas. *Layman. c 3. num. 1. ex c. Nulli Episcopor. 62. & c. constitutum 60. & c. Prædicator 64. caus. 16. quæst. 1.* Possunt tamen ad eas teneri ex onere reali: quæ conclusio quomodo tripliciter procedat, leg. *Dom. Com.* Königl. *quæst. IV. th. 15. add. A. nr. c. 5. n. 3. Idemque sub n. 3. cum Covarruv. Rebuff. Gutier. Azor. stat.* non obligari ad decimas ex prædiis verè Ecclesiasticis seu dotalibus Ecclesiæ parochialis; si enim prædia ejusmodi sint specialiter assignata in sustentationem, eo ipso hab. rationem decimarum, quæ Parocho solvuntur ratione sui Ministerii; atqui ex decimis non solvuntur aliæ decimæ c. 2. de decimis.

Octava Conclusio. *Reges & Principes (26) tenentur & ipsi ad decimarum solutionem; prædialium quidem illi Ecclesiæ, in qua prædia sita sunt, personalium vero, ubi divina audiunt officia*, ut in specie tradit gloss. in c. omnes Principes, de major. & obed. Rebuff. d. quæst. 5. num. 25 Hispan. d. Reg. decim. quæst. 12. num. 1. & latè tradit Corset. in tract. de potest: reg. quæst. 37. quæ est in 3. parte illius tractatus; idem etiam voluit Hispan. d. q. 11. num. 1. *Quare non*

est exaudiendus Triv. s. dum d. decis. 29. numero 2. *vult, bona Principis non esse subjecta decimæ, per leg.* licitatio *; quæ alias incipit,* locatio ff. d. publ. *quæ tamen lex solum disponit, quod bona fisci sunt immunia à vectigalibus, non tamen rectè sequitur, esse immunia à decimis, quæ fundamentum & originem habent à jure naturali, & divino; puto tamen probabiliter, Reges & Principes non teneri* (27) *solvere decimas alicui Ecclesiæ Parochiali, sed Episcopo; sic loquitur* gloss. d. c. omnes, *in qua reliqui fundantur; & hoc, ut in aliquo præ cæteris in materia quoque decimarum privilegiati sint.* (y)

(y) Nam lex Ecclesiastica est universalis, generalibus verbis proposita, & in Principibus adest capacitas obligationis, & ejus fundamentum, quatenus etiam Principes seculares sunt in spiritualibus subjecti Pastoribus Ecclesiæ, quorum operâ & labore utuntur, &c. *Nec obst. d. l. Locatio. §. 8. ff. de publican.* Unde non nemo vol. inferre; Bona Principum non esse subjecta decimis. Quæ illatio falso nititur fundamento, quasi sc. Legislator civilis quoad decimas Ecclesiasticas quidquam posset disponere, cum tamen l. cit. solùm agat de propriè dictis vectigalibus, quatenus intra latitud. potestatis civilis, continentur. *Conf. hic Canis. c. 4. n. 1. cum c. tua. 25. d. decim.* Ob ein Lands-Fürst

Fürst seiner Herren Antecessorum Confession, worinnen sie bekennet/ und sich erkläret haben/ der Observantz nach/ das/ was Decimator antiquar. decimarum alicujus parochiæ vel villæ sey/demselben auch die Novalien gefolget werden sollen/ contraveniren könne? *N. per l. ex qua personâ. ff. de R. Jur. l cum à matre. C. de R. V.* cum etiam Principem electum, multò magis jure sanguinis succedentem defuncti factum præstare deceat. *Dd. ad l. digna Vox. C. d. L.L.* nam semper est unum Imperium, & Id. Ducatus. *Bl. Consil. 281. num. 17.* Et si Princeps cupit per se gesta observari à Successoribus, conseq. est, ut suor. prædecessorum factis, Venerationem præstet & custodiam: *c. justitiæ 25. quæst. 1.*

Nona Conclusio. *Pauperes & ipsi* (28) *tenentur ad decimas*, gl. c. qui tua, & ibi Gemin. 12. quæst. 1. Vinc. Jo. Andr. Butr. & Abb. in c. cum hominis, de decim. Franc. Mart. decis. Delphin. 198. num. 6. 2. par. Tyndar. d. tract. de decim. num. 38. usq; ad 43. & S. Thom. d. q. 87. art. 4. in fine, Rebuff. d. quæst. 5. num. 14. Viv. opin. 153. verbo, consuetudo non solvendi. Cornel. Benincas. in tract. de paupertate, quæst. 7. in 6. speciali num. 28. *Ratio duplex est; prima, quia prætextu paupertatis* (29) *non debet quis tenere aliena, vel peccare*, l. palam, §. non est ignoscendum, ff. de ritu nupt. cum

 simi-

similib. *Secunda, quia pauperes* (30) *tenentur de eleemosyna, quæ eis offertur dare decimam*, ut iidem Doctores adnotarunt, *solvitur enim decima; non modo respectu ecclesiæ, sed etiam in recognitionem universalis dominii*, c. tua nobis de decim. *Declara tamen primo hanc conclusionem, quod poterit pauper* (31) *unum pro alio solvere*, ut in specie voluit Franc. Marc, d. decis. 198. num. 8. *secundo*, (32) *secus esse, si is sit in extrema necessitate*, ut tradit Rebuff. d. qu. 5. num. 14. *nam tunc omnia sunt communia*, l. 2. §. cum in eadē ff. ad leg. Rhod. de jact c. si quis propter. de furt. *Imò & debet ecclesia remittere decimam pauperi, qui cogeretur omnia vendere, & mendicare, si vellet integram decimam solvere, quam longo tempore non solvisset*: ut tradit Rebuff. d. q. 5. num. 15. post gloss. in c. quæcunque 16. quæst. 7. ubi Turrecr. n. 1. post Host. & Goffr. idem Viv. & Benincas. & loc. citatis. (z)

(z) Paup. Christiani obligantur ad decimas, quia quoque solvuntur tanquam debitum ex justitia, at in solutione debiti non habetur ratio ad difficultatem *arg. l. 137. §. 4. ff. de V. O.* & consequenter neq; ad paupertatē, nisi post cessionem bonorum *arg. c. Odoardus. d. solut. & l. 1. ff. de cess. bon.* E. ita ferè *Rebuff. qu. 5. n. 14.*

Aff.

Aff. autem quoad impropriè dictos pauperes, nomine tenus seu respectivè, vel potius non divites, qui, etsi tenuibus reditibus aut lucris solvant decimas, adhuc habent necessaria ad se, familiamque suam alendam, teneri ad præstationem decimarū certum est. *Nec obst.* quod in certis casibus v. g. dispensationibus à summo Pontifice, vel Episcopo obtinendis pauperum nomine & favore gaudeant communi tantùm inopiâ laborantes, uti sunt rustici, opifices, &c. hoc enim totum negotium pendet à voluntate superioris dispensantis, & *praxi ac stylo Curiæ.* Præterea, si jam sermo sit de pauperibus, laborantibus non quidem extrema, sed ita gravi necessitate, ut, si solverent decimas, non haberent amplius necessaria ad se ac familiam commodè & ad statum suum congruenter alendam, sed potius aliunde v. gr. mendicato quærere debent necessariam sustentationem, aut sibi multum subtrahere, &c. dicendum videtur, eos forsan de summo juris rigore adhuc teneri ad decimas, *cū Canisio c. 5. Confer. Extravag. un. d. decim. inter commun. & videtur favere Gonzal. ad c. 4. h. t. n. 7. cum Tamburino tom. 1. de Jure Abb. D. 15. q. 10. num. 51.*

Decima Conclusio. *Leprosi tenentur* (33) *decimas solvere, si colunt agros, vel vineas, vel si vivunt per se in domibus suis, sicut* (34) *& Heremitæ, & alii laici observantes regulam S. Dominici, vel S. Francisci,*

cisci, etiamsi serviant monasteriis exemtis, ut tradunt Rebuff. d.q.5. num.22. & Hispan. d. tract: reg. decimarum, qu. 11. num.2. & 3. *alias si vivant in communi, & stent simul in uno loco, & domo, non tenentur dare decimas* (35) *de hortis suis in circuitu domus, neq; de animalibus suis ibidem pascentibus, seu eorum nutrimentis*, ut voluit Pontifex, c. 2. de Eccles. ædific. & not. Rebuff. d. num. 21. Hisp. d. num. 2.

UNDECIMA CONCLUSIO. *Iudæi quoque* (36) *de terris, quas colunt decimas solvere tenentur*, text. in c. de terris, eodem tit. *idem de Pagano, Turca, & Hæretico* (37) *notant ibi Doct.* Rebuff. post. alios, d.q.5. n. 11. Hisp. d. tract. quæst. 11. num.4. Silvester post alios in verbo, decima num. 3. *& ad personales* (38) *decimas Iudæos, & Hæreticos teneri concludit Rebuf*, d. num. 11. post gloss. in c. decimæ, 19 quæst. 1. *quia licet non audiant divina, non tamen stat* (inquit Rebuff.) *per Ecclesiam, quæ nemini claudit gremium; contrarium tamen voluit gloss.* d. c. de terris, *quoad Iudæos; ex quo, quia non sunt de corpore Ecclesiæ; cui accedit Hisp.* d. q. 11. n. 5. *& in Saracenis, quod ad decimas teneantur tradit* Lapus alleg. 63. Rebuff. d. qu. 5. n. 12.

Hisp.

Hisp. d. q. 11. num. 3. consuluit Old. cons. 91. Mant. cons. 188. col. 2. (α)

(α) Judæi, Turcæ, &c. non obligantur ad decimas per se, cùm quoad ipsos cesset subjectio, & ratio, ob quam fideles tenentur eas solvere: quod non solùm de personalibus decimis est intelligendum, sed etiam de personalibus, cum nec ad istas verè, ac formaliter spectatas teneantur infideles, utpote quoad suas personas non subjecti LL. Ecclesiasticis. *Barbosa in Jure Eccles. un. l. 3. cap. 26. §. 3. num. 4. & 5.*

Ubi tamen bene distinguit Id. inter obligationem directam ex præcepto decimarum qua tali resultantem, quæ solos fideles Ecclesiæ subditos stringit; & inter aliam obligationem q indirectam; seu aliunde quasi per accidens profluentem, dum etiam aliæ quæcunque personæ, aliàs præceptis Ecclesiasticis non ligatæ, possident v. gr. rem frugiferam, aut ejus fructus percipiunt, quibus aliundè decimarum onus incumbit, quod propterea communiter onus reale appellatur, quod transit ad quemlibet possessorem *c. 5. de pignorib. & arg. l. 7. §. 2. & l. 27. § 4. ff. d usufr.* atque vi talis oneris realis (in quod q. remotè tantùm Lex Ecclesiastica decimarum influit,) etiam Judæi v. gr. tenentur solvere decimas prædiales ex iis possessionibus, quæ jam prius onere reali decimarum affectæ ad Judæos quacunque ratione, titulo v. g. emptio-

emptionis aut alio pervenerunt *c. de terris, 16. d. decim. &c. c. quanto 18. d. usur.*

Unde à sensu contrario infertur, Judæos non teneri ad decimas prædial. ex iis possessionibus & fundis, quæ nunquã antea fuere possessa à Christianis, seu quæ nullo tali onere reali affecta transierunt ad Judæos, ut ex cit. cc. eruitur; & Zoës: *num. 18. h. t.* contrariam sentent. Abbatis *in c. 16. h. t. & Oldradi consil. 19.* vocat improbabilem, ut adeò propriè loquendo Judæi & alii infideles nunquam teneantur ad decimas formaliter tales, sed solùm q. materialiter, & aliundè, pront decimæ sunt onus connexum ipsi rei. Fusius *Suarez. c. 16. & 17. Laym. c. 3. num. 5. Pirrhing num 37. & 38. Gonzalez. ad c. 16. d. decim.* Id. *Suar. d. c. 16. num. 9.* suppeditat responsum ad hanc difficultatem: Si hæretici obligantur ad decimas, tunc si ad Fidem convertuntur, tenebuntur satisfacere de omnibus decimis, quas tempore præcedentis hæresis non persolverunt, consequens videtur nimis durum & contra praxin, E. hær. non obligantur ad decim. Dist. Maj. tenebuntur ad omnes anteriores decimas, nisi Ecclesia videretur remittere eam obligationem. Neg. Maj. Meritò autem præsumitur id de Ecclesia (saltem ordinariè) tum ad facilitandam conversionem talium personarum, tum ad multa alia incommoda impedienda.

Uti quoad infideles, qui è terris Ecclesiæ

inju-

injustè occupatis non solverunt decimas. *Dn. Com.* Königl. *quæst.4. thes.7.*

An vero meretrix, histrio, usurarii, & alii illicitè aliquid acquirentes teneantur ad decimas, sufficienter egimus in præcedenti cap. quæst. 2.

Quæro Secundo. An possit ex privilegio tam Laicis, quam Clericis competere immunitas à solvendis decimis?

Et quidem præmisso (39) *nullum Laicum, etiam Imperatorem posse eam concedere; ut est textus formalis, ubi Doct. in c. tua, il. 1. de decim. & not. Rebuff. d. tract. q. 13. num. 101. & alii passim.*

Prima erit Conclusio. *Episcopus* (40) *non potest alicui concedere hanc immunitatem per viam privilegii*, ita voluit Rebuff. d. q. 5. num. 28. & 32. *tum quia sunt à Papa* (41) *assignata singulis ecclesiis*, cap. 1. 13. quæst. 1. *tum quia in Concil. Cabillon. statutum fuit, ne ecclesiæ antiquitus constituta decimis* (42) *privarentur*, c. ecclesiæ, & seqq. 16. quæst. 1. *non potest autem Episcopus* (43) *contra Concilium dispensare*, ut tradit gloss. sing. in c. cum dilectus, de elect. Rip. & alii, c. 1. de judic. *sicut nec contra Canones*, Bal. & alii in l. omnes populi ff. de just. & jur.

Felin.

Felin.c. 1. n. 48. de constit. & c. quod super his, de major. & obed. ubi alii Doct. optimus tex. in clem. ne Romani, de elect. cum simil. *Atque ita tenendum est, quidquid dicere voluerit Hispan.* d. reg. decimarum, quæst. 12. num. 1. in princ. *Poterit tamen Episcopus* (44) *remittere decimas, maximè sua mensa debitas ex justa causa*, ut habetur in c. quia circa, de priv. cum ibi not. per gloss. & Doct. *Item poterit Episcopus* (45) *interponere decretum, & consensum in compositione super solutione decimarum*, opt. text. ubi Innoc. in c. 2. de transact. late Rebuff. d. tractat. quæst. 13. num. 20. & seqq. Nos latiùs inf. qu. 5. hoc eodem cap.

Secunda Conclusio. *Potest Papa* (46) *aliquibus etiam laicis privilegio concedere immunitatem à decimarum solutione*, text. sunt in c. suggestum, c. ex multiplici, c. à nobis, c. ultimo, de decim. c. accedentibus, c. si de terra, c. dudum, de privileg. & in specie notat gloss. 2. ubi ceteri, d. c. à nobis Tyndar. d. tract. maximè num. 64. Rebuff. eodem tract. q. 5. num. 28. & q. 13. num. 103 Hispan. d. qu. 12. num. 1. Covar. lib. 1. var. resol. c. 17. nu. 9: Vivi. in suis commun. opin. verb. privilegium, & verb. consuetudo, & alii

alii Canonistæ passim, & inter Theologos Cajetan. 2. quæst. 87. artic. 1. ubi id colligit ex S. Thom. Sot. libr. 9. de just. & jur. quæst. 4. artic. 4. latè post alios Henriq. in Summa Theologiæ mor. libr. 7. cap. 27. n. 3. inter Summistas Silvest. verbo decima, n. 11. *Laborant tamen gloss. & Canonistæ tenentes, decimas esse de jure divino, & naturali, in assignanda ratione, ob quam contra illud dispensare videatur summus Pontifex, cum tamen* (47) *alioqui non possit, cum sit immutabile*, 5. & 6. dist. per totum, capit. proposuit, de concess. præbend. in gloss. & c. quo jure, in fine, & c. seq. 8 dist. *Ideoque quod Papa* (48) *non possit tollere jus divinum, latè tradit inter alios* Fel. in c. quæ in ecclesiarum, num. 19. de constit. & Covarr. epit. de spons. & matr. 2. part. cap. 6. §. 9. num. 2. 3. & 4. & optimus text. in clem. ne Romani, de elect. *Et quamvis Papa* (49) *possit jus divinum interpretari*; ut docet Abb. & Dd. d. c. quæ in ecclesiarum, & Innoc. super eo, de bigam. & Covarr. ubi supra; *non tamen* (50) *potest illud limitare, maximè in spiritualibus, sed solum interpretari, quod invenitur limitatum*, ut not. Felin. d. c. quæ in ecclesiarum, n. 21. & 24. post Card. in c. licet, de elect.

Contra jus quoque naturale (52) *non potest Princeps ipse aliquid statuere in damnum maxime alicujus*, Felin. d. c. quæ in Ecclesiarum, num. 26. & ibi Abb. per clem. pastoralis, de re jud. Oldr. consil. 223. Alex. cons. 93. 4. part. Bart. in proœmio Digest. colum. 2. *Et quod non possit* (52) *contra jus naturale, & divinum dispensari, latè inter alios ostendit* Domin. Magdal. in tract. de numer. test. in testam. req. 3. part. cap. 3. num. 2. 24. & seq. *& videtur optimus text.* in c. literas, ubi gloss. Abb. & ceteri, de rest. spol. *Ratio vero illa, & distinctio gloss.* d. c. à nobis, *quam sequuntur Canonistæ magis communiter, quod possit Pontifex remittendo decimas alicui specialiter contra jus naturale dispensare, non tamen in totum tollere, quatenus etiam in consuetudine ab aliis admittitur, optimè refellitur à Covarr.* d. lib. 1. var. resol. c. 17. n. 8. vers. quibus me hercle opinionibus num. 9. in fine.

Dicendum ergò est, Papam (53) *posse aliquibus immunitatem à decimis concedere, cum jure humano Pontificio, non autem naturali aut divino derogetur. Fatendum quoque, non posse* (54) *in universum à summo Pontifice præceptum hoc tolli, non quia decima omninò*

omninò Jure Divino, aut naturali debeantur, sed ex eo, quod tale decretum esset irrationabile, nec conveniens Christianæ Reipubl. cujus interest spiritualium ministros inopes non esse, & quia juri naturali, ac divino congruit, laborantes in vinea domini mercedem aliquam decentem à laicis accipiant, quique spiritualia seminant, temporalia metant; neq; enim negamus de jure naturali, ac divino debere ministros ecclesiæ indigentes congruè sustentari, id enim Theologi quoque omnes fatentur, & latè concludit Covarr. d. c. 17. n. 2. in fin. & 3. fere per totum; *& nos etiam admonuimus*, sup. cap. 1. hujus tract. q. 3. (β)

(β) Aliter se res habet in Foro Stat. Protestant: qui superiori seculo per transactionem Passaviens. An. 1552. & plenam religionis pacificationem in Comitiis August. jussu Caroli Cæs. à Ferdinando R. German. Statibusq; Imperii initam, à Maximiliano II. Cæs. Anno 1566. confirmatam potestatem concedendi à solvendis decimis immunitatem obtinuerunt, *tr. Rümelin. in diss. ad A. B. c. 9. de aur. arg. & aliar. specier. mineris. thes. 9.* Junge R. A. zu Augspurg *de An. 1555.* §. damit auch obberührte/ꝛc. ita ut jura Episcopalia in provinciis statuum Evangelicor. non amplius Jure Papali, sive Pontificio Episcopis, vigore superioritatis, Krafft Lands-Fürstl. Obrigkeit. jure pacti conventio-

ventionisque competunt ; *Joh. Gerhard. in loc. de Magist. Politic.* §.174. *Chemn. de jure Episc.concl. 29. lit. C. Reinck l 3. concl. 1. c. 10. n.1. d. R. S. & E.* Hinc principes A. C. addicti Episcopi nominantur, ac potestatem utramque Politic.& Ecclesiast. exercent. *Spring.d. Pac. Relig.conclus 29. Matth.Steph d.Jurisdict. l. 3. c.4. num.13. & c.15. per tot.*

TERTIA CONCLUSIO. *Privilegium concessum religiosis, & aliis, de non solvendis decimis, etiam ex agris antiquitus cultis* (55) *non extenditur ad eas, in quarum possessione is est, cui de jure competant decimæ, puta ecclesia parochialis; ita Covar.* d.c. 17. nu. 14. *sic exponens Innoc. & Card.* in c. dudum, quod est antepen. de priv. *Oldr.* cons. 268. *& alios, absolutè dicentes, hujusmodi privilegium non intelligi de iis decimis, in quarum possessione aliquis est, cujus etiam sententia est Rebuff.* d. tract. quæst.13. num. 114. *secus verò* (56) *dicendum est* (inquit Covarr. loco citato) *si possessio sit apud eos, quibus non iure communi, sed privilegio, vel præscriptione competit jus decimas percipiendi, sic intelligens contrariam sententiam Abb. & aliorum*, d. c. dudum. *Ratio autem desumitur, ex verisimili, & præsumpta mente concedentis hoc privilegium, neque enim præsumi-

præsumitur Pontifex nosse jus, quod alicui præter jus commune competit, eive derogare velle, quod secus est, ubi competat de jure communi, juxta text, cum ibi not. in c. 1. de constit. in 6. Conf. Carpzov. in Jur. Consistorial. libr. 2. definit. 310. Addit. Artic. general. ordinat. Eccles. Saxon. sub num. 28. & 29. (γ)

(γ) An autem & quasi novo Privilegio concesso, antiquum & jus tertii præsumatur sublatum? Et sanè posteriori privilegio, nulla prioris, facta mentione, non censetur sublatum prius, aut jus tertio quæsitum. Quod quidem tum maximè obtinet, cum prius Privilegium clausulam continet derogatoriam; & multò magis qu. secundum privilegium speciale, nulla facta mentione primi generalis; tolleret in totum jus illius primi privilegiati, atque ita nimis præjudiciale foret. Quale est; Si S. Pontifex, postquam uni concessisset jus decimarum in loco aliquo, & dein quendam illius loci possessorem per immunitatem à solutione decimarum omnium illius loci prædiorum eximeret; non enim præsumitur, si S. Pontifex tam grave præjudicium inferri primo privilegio scivisset, quod concessisset secundum. Et hoc omnimodo procedere volunt, sive prius privilegium sit speciale, & secundum generale; sive primum generale,

& sec. speciale. Nam regula: generi per speciē derogatur, in privilegiis locum non habet.

Quin id ipsum adhuc verificari dic. non solùm qu. ex primo privilegio quæsitum fuit jus in re, sed etiam ad rem. Est autem jus in re, quod de præsenti competit. Jus ad rem, quod quidem de præsenti non competit, sed tamen spes est de futuro. Quod autem dixi posteriori privilegio nulla prioris facta mentione, prius non tolli; fallit, si prius privilegium, sit insertum Corpori Juris, vel Juri Communi conforme, idemque, quod Jus Commune & nihil ultra contineat. Idem etiam obtinet, si privilegium admodum sit vulgare, vel si Princeps secundum concedendo privilegium saltem in genere de alio jam altero concesso cogitet, quoniam & tum prius, etiam nulla ejus facta mentione tollitur per posterius. Evanescit denique etiam privilegium prius, quotiescunque secundo talis derogatoria adjicitur Clausula: Non obstantibus quibuscunque privilegiis in contrarium facientibus, etiamsi opus sit, specialem de illis facere mentionem, quorum tenorem de verbo ad verbum habere volumus pro expresso. *Fr. Martin. d. disput. Can. concl. 24. cum multis seqq.*

QVÆRO TERTIO. An laicis possit ex privilegio concedi jus decimandi, seu decimas percipiendi?

Suppono regulariter jus decimandi tan-

quam

quam spirituale (57) *non posse laicis competere, ideoque ejus juris illos esse incapaces*, opt. text. ubi omnes Canon. in c. decimas, 16. q. 7. c. causam, de præscriptione. & c. 2. de jud. gloss. communis in c. quamvis, de decim. inter Theologos. id tradit S. Thomas 2. 2. q. 87. art. 3. & ibi Cajet. idem not. Covar. d. c. 17. n. 5. & 6. Rebuff. d. tract. quæst. 10. num. 17. & quæst. 13. n. 38. 39. & 73. Andr. Hisp. d. tract. reg. decimarum, quæst. 13. num. 6. Trivis. decis. Venet. 29. n. 4. Germon. loc. infr. citando & Henriq. in summa Theol. mor. lib. 7. cap. 27. num. 2. (δ)

(δ) Quomodo decimæ ad Christianos Principes & alios pervenerint? *Lehm. in Chron. Spir. l. 5. c. 47. §.* die 7. und 8. Gerechtigkeit/ ꝛc. *f. 546. refert:* Imp. Frid. I. adversus indignationes Pontificum, quod Laici decimas possideât, in Comitiis hujus rei causam proposuisse: Scimus, decimas & oblationes à Deo Sacerdotibus & Levitis primitus deputatas; sed, cum tempore Christianitatis ab adversariis infestarentur Ecclesiæ, easdem decimas Præpotentes & Nobiles Viri ab Ecclesiis in beneficio stabili acceperunt, ut Ipsi defensores Ecclesiarum fierent, quæ per se obtinere non valeret. *Cranzius l. 1. Metropol. c. 2. Al. rat. add.* cum non satis fiderent Pontifices, sua jura à Laicis Principibus tueri dedisse arbitror, partem decimarũ Principibus in manum per speciem feudi & beneficii,

mallentes amittere dimidiũ quam totum. Inde factum, ut à Principibus transirent in ministeriales. Itemque ferunt, indictas populo decimas de more Christicolarum non pervenisse Pontifici primum, sed Regiis præfectis, ut inde stipendia militibus, & sumptus facerent crebrarum in eam gentem expeditionum; tributor. enim nomen horrebat libertati adsuetus populus: Sed decimar. exactionem recusare non poterant. Hinc quæstio orta: An Principes secundas jure decimas percipiant? Affirm. non tantùm de his, sed & Rebuspubl. Christianis, personisque tam publicis, quàm privatis id, quod, præter antea dicta, constat etiam. 1. Ex 1 Reg. 8. vers. 15. & 17. vid. *Carpzov. Jur. Prudent. F. l. 1. thes. 8. d. 138. num. 2.* quod res. 2. Ecclesiæ sint spirituales, ut Sacramenta; vel temporales, ut sunt prædia, domus, & fructus decimales. Unde apparet, decimas, cum animæ causa non sint institutæ, bona tantùm Ecclesiastica temporalia esse, ad DEI cultum, non nisi mediatè inservientia; hincque sequitur, jus illas percipiendi non esse spiritualiter, essentialiter, absolutè & effectivè tale, sed Ecclesiasticum temporale, adeoquè Laicis ut concedatur, Laicique jure decimandi, quod ante Concilium Lateranens. titulo Feudi ab Ecclesiis nacti sunt, adhuc gaudebant *per text. express. in c. 2. vers. sane d. decim. in 6. c. cum Apostolicæ 7. in f. x. de his, quæ fiunt de Prælat.* Quare etiam in constitutione de Pace

Reli-

Religionis Anno Christi 1555. in Comit. August. promulgata *§. 6. ita quoq; de Bonis Ecclesiasticis sancitum: Verb.* Dieweil aber etliche Stände / rc. quam sent. etiam amplectitur *Syring. in Disput. Inaug. Thes 39. vers. cui consequens est, &c.* & 4. adhuc rat. stabilire conatur.

Quomodo vero, & quo sensu (58) *quid spirituale sit? tradunt latius* Rebuff. ubi supra, & Germon. de sacror. immunit. cap. 19 num. 57. & 58 *His præmissis erit*

Prima Conclusio. *Regulariter Episcopus* (59) *non potest jus percipiendi decimas laicis concedere*, text. optimus in c. pervenit 1. quæst. 4. & c. bene quidem, & in c. venerabilis, de consi. util. not. Grat. in sum. 16. quæst. 7. Abb. in c. contingit, de arbit. Rebuff. d. tract. quæst. 5. num. 32. & qu. 13. num. 73. *Declara tamen* (60) *hanc conclusionem primo, posse concedere aliis Ecclesiis, cum aliqua causa*, text. in c. plures, & c. statuimus, & c. fi. ubi gloss. 16. quæst. 1. & not. etiam Rebuff. d. num. 32. *Secundo, posse* (61) *Episcopum alicui laico ex justa causa, puta quia ecclesiam ejusve patrimonium à tyranni oppressione liberaverit, concedere ad vitam aliudve tempus, non quidem jus percipiendi decimas, sed ipsarum decimarũ fructus, & ut eas quodãmodo nomine, & titulo eccle-*

sia consequatur, ut voluit gloss. & magis communiter Doct. in d. c. quamvis, de decim. Gard. c. cum Apostolica, colum. 4. de his quæ fiunt à Prælat. Abb. c. ad hæc, de decim. Hispan. d. tract, quæst. 12. num. 1. & 13. num. 9. Rebuff. d. tract. q. 10. n. 34. & quæst. 13 n. 110. Covarr. d. c. 17. n. 5. Bald. l. ususfructus, ff. de jure dot. & inter Theologos S. Thom. d. quæst. 87. art. 3. & quodl. 2. art. 8. *Tertiò declara*, (62) *posse concedi ab Episcopo cum consensu ejus, de cujus interesse agitur in vim non privilegii, sed alienationis cum causæ cognitione, & aliis solemnitatibus*; *text.* est in c. de his quæ fiunt à Prælatis, *prout* (63) *intelligit Rebuff.* d. quæst. 5. num. 35. *& tunc jam non erit spirituale jus tali laico concessum, cum spiritualia non ministret, sed temporale, hoc est, fructus & commoditas decimarum, quæ quid temporale sunt*; ut inter cæteros notavit Abb. in c. ad hæc n. 4. de decim. Rot. Rom. decis. 2. num. 1. de jud. *Nisi velimus dicere cum gloss. Abb. & Host.* d. c. 2. *illum text. loqui de decim. concessis Clerico ad breve tempus, vel cum eodem Innoc. Host. 70. An: de modica decima, vel de remissione decimæ, ut ibid. not. Abb. & Innoc. Quarto declara nemini dubium esse, posse* (64) *laicos Sacer*

dotum

dotum nomine, jure, & titulo conductionis decimas percipere, prout quotidie percipiunt, & exigunt, ita gl. Abb. Anan. & alii, in c. querelam, ne Prælati vic. suas, Rom. cons. 226. Dec. cap. 1. num. 14. & Rip. num. 115. de jud. Covar. d. c. 17. num. 5. vers. sic & laici, Rebuff. d. q. 10. num. 34. Gemin. & alii in c. fin. de for. compet. in 6. optimus tex. in c. vestra, de loca. d. c. querelam, ne Præla. vic. suas, cum aliis concord. relat. per Hispan. in regul. decimarum, §. ult. num. 7. *& novissime Caroc. neminem horum, sed alios allegans* tract. locat. & cond. tit. de decim. num. 6. & 7. *qui tamen* numero 12. *concedit post alios* (65) *posse etiam decimas locari ad vitam conductoris, accedente maximè superioris auctoritate*. (1)

(1) Hier ist vor nöthig erachtet worden/ hernachfolgend- practicirten- doch unfürgreifflichen Bericht vom Zehend-Verkauffen und Bestehen/ ꝛc. bey zurücken. Dann

Weilen es mit Verkauff- und Verleihung der Zehenden nicht aller Orten gleich/ sondern wie so wol das alte Herbringen / als- und auch die absonderlich verfaßte Ordnungen es an die Hand geben / gehalten wird. So habe hiemit alleinig auf das jenige/ was etwa selbsten observirt, reflectiren, hierunter aber/ besser Berichteten gantz nicht vorgreiffen / sondern nur in

in wenigem eröffnen wollen / daß mir in diesem Passu zweyerley Modi bekant / dann I. wird der Zehend / nach deme man die zehendbare Felder vorhero fleissig beritten und in Augenschein genommen/auf die von denen Beamten vorlegende Specificationes der Jaucharten / und jeder Art Frucht / wie viel sie zu Zehenden ertragen möchten / ungefährlich an- und überschlagen / darauß ein gewisses Quantum berechnet/ und solcher gestalten oder bißweilen auch höher denen darum sich anmeldtenden Unterthanen käufflich angebotten / wann sie sich nun auf ein gewisses herauß lassen / wird man gemeiniglich so lang handlen und marckten / biß man endlichen beederseits zu einhelligem Schluß gedeyet. Wo nun den Unterthanen bewust/ daß dem Zehend-Herren der Selbst-Einzug unfürträglich / oder gantz unbequem/ zumalen dergleichen zu thun in vielen Jahren nicht im Brauch gehabt / geschiehet es wol mehrmalen / daß die handlende Parthenen sich auf ein gewisses / wie viel sie nemlichen geben wollen / heimlich vereinbaren/ und so dañ zu der Zehend-Herrschafft mit geringem Præjudiz und Abbruch gar zu wenig schlagen. So thun hierinnen fürsichtige Beamten sehr wol/wann sie sich angelegen seyn lassen/nicht nur eine/ sondern verschiedene Partheyen auf- und beyzubringen/ welche dann bißweilen wider einander zu stehen/ und je eine die andere besser an das Brett zu bringen pflegen. Und ist sonderlich vorgemeldte heimliche Verständ-

ständnüß dahero abzumercken / wann etwa in unterschiedlichen Jahren nur einerley Personen / oder einige Parthey sich anzumelden / um ihren vorhin verspürten guten Nutzen und Vortheil immer besser zu geniessen / in Ubung gehabt. Der II. Modus, nemlich der Verkauff beym Auffschlag ist sonsten bey dem löbl. Hertzogthum Würtemberg in viridi observantia, und zwar auf folgende Art und Weiß; daß nach dem die berait- und ungefährliche Anschlagung obgemeldter massen beschehen / wird solcher E. gantzen Gemeind nechst Verlesung verschiedener Zehend-Articul uñ beygefügter nothdürfftiger Erinnerung mit Beneñung deß Failbots / und wie viel vor jeden Auffschlag oder Auffstraich determinirt, öffentlich fail gethan; folgends ein kleines Liechtlein auffgestellet / und so lang es brennet / einem jeden Unterthanen darumben sich anzumelden erlaubt / jedoch daß bey jedem Angeben 1. 2. 3. oder auch mehr Simmeri / oder auch nach deß Zehenden proportion und Beschaffenheit / Schöffelweiß dem angesetzten Quanto addirt, und dieses so lang continuirt wird / biß das Liechtlein erloschen / da dann dem letzt-angebenden der Zehend gleichsam heimgefallen / selbiger auch für den wahren Zehend-Beständer allein zu achten ist. Damit aber der Zehend durch berührten Auffschlag desto höcher gebracht werde / hat man bißhero in üblicher Observanz gehabt / die anzeigende Personen mit einem Glaß Wein zu encouragiren, so

man

man sonsten den Auffschlag, Wein zu nennen pflegt; Actu hoc ita finito, wird denen Zehend-Beständern / nach Anleitung Fürstl. Ordnungen / die Bürgschafft auferladen / selbigen die fleissige Lieferung guter / gerechter / wolgemachter Früchten / nochmalen Amtlichen injungirt, einiger theils Orten herkommliche Zehrung angestellt / und so dann die gantze Verichtung in einen jeden Zehend-Ort / samt der eigentlichen Beschaffenheit der Felder / vor jährigem Ertrag deß Zehendens / auch der Zehender Namen und Bürgschafft in einen außführ- und umbständlichen Bericht verfasset / und an seine gehörige Balley eingeschickt / 2c.

Was für allerhand Betrug / Untreu und Falschheit an Seiten der Zehend-Käuffer und Unterthanen / so wol in grossen / als kleinen Zehend-Sachen bißweilen unterlauffe und verübet werde / gibet / neben der Experienz, obangezogen Vor-Jahren von etlichen Hn. Hn. Geistlichen / deß Flachs-Außmessens halben / producirtes Memoriale nicht weniger zu erkennen. 2c.

SECUNDA CONCLUSIO. *Quamvis laici juste possideant decimas sibi in feudum etiam perpetuo ante Concilium Lateranense concessas à Prælatis*; (66) *secus tamen de his, quæ post illud concessa sunt*: text. est in c. cum Apostolica, de his, quæ fi. à Præla. & c. quamvis, ubi gloss. & c. prohibemus, de

de decim. Idem habetur in c. 2. §. ſane eod. tit. in 6. not. Rebuff. d. q. 13. num. 79. & 80. Covarr. d. c. 17. num. 5. verſ. olim ſanè, Menoch. de præſumt. l. 6. concl. ſeu præſumt. 86. num. 2. poſt alios. *Et licet text. d. c. prohibemus, quod ex eodem Conc. ſcriptum eſt, inſinuare videatur, laicos cum animarum periculo decimas poſſidere, quas etiam ante illud Concil. obtinuerunt; tamen vel loquitur de obtentis, ſine legitimo infeudationis jure, vel de laicis non exhibentibus eccleſiæ debita obſequia, & ſervitia, quæ ratione feudi exhibere tenentur*, prout optimè exponit Covarr. d. num. 5. verſ. & dubio procul, in fine. (ζ)

(ζ) Hoc loco ſit iſte caſus noſtris temporibus ſat frequens: Cajus ex antiqua Comitum ſtirpe oriunda cum ampliſſima hæreditate paterna ad ſe devoluta accepit, & plurimis annis jam uſurpavit, more Majorum ſuorum, longè ſupra 100. an. protracto. Jus colligendi decimas ex prædiis multarum Parochiarum; licet non conſtet, quomodo jus illud ſit olim devolutum ad Caji Familiam. At Parochorum quidam non tantùm pro Foro conſcienſciæ ſcrupulum movent Cajo, ſed volunt etiã in Foro externo litem intentare eidem, tanquam iniquo poſſeſſori decimarum, utpote Laico, qui ſit incapax ejus Juris, potius ad Parochos

rochos spectantis. Unde Cajus, vir bonæ conscientiæ quærit, an in Foro seu Externo, seu Interno possit obligari ad cedendum dicto Jure hactenus usurpato; vel an possit se tueri sive viâ præscriptionis saltem ratione immemorialis temporis, sive quacunque tandem aliâ viâ licitâ? Facilè confitentur omnes. 1, Posse Laicos decimas detinere vel justè percipere, (etiam absque Privilegio Pontificis, aut Infeudatione sibi vel Majoribus suis legitimè facta) si nimirum vel ab Episcopo, vel Parocho, v.gr. in Laicos transferatur sola commoditas seu licentia colligendi decimales fructus non proprio Laicorum nomine, sed nomine Ecclesiasticorum, ita, ut jus ipsum decimandi seu directum, seu utile non alienetur: canis, c. 13. num. 11. & 12 ubi addit: extra controversiam esse, sic posse Laicis elocari fructus decimarum c. 2. d. Locat. modò nempe non negligantur solennitates aliunde à Jure requisitæ. Fatentur 2. Posse decimas ex Privilegio Pontificio penitus separari à spirituali titulo, ita, ut fiant quasi Laicales, & concedantur Laicis in perpetuum, tanquam bona patrimonialia sæcularia: quo in casu sicut vendi, permutari, donari, &c. possunt cuicunque; sic etiam contra Laicum præscribi poterunt, *Antonelli d. temp. legal. l. 2. cap. 37. num 17. Felin. in c. 7. d. præscript. Aug. Barbos. d. pot. Paroch. p 3. c. 28. §. 2. num. 54. Fel. Oliva d. Foro Eccles. p. 1. quæst. 7. num. 58. cum seq. Cum Menoch. Illustr. Controv. 6. arg.*

89. atque talia fieri juxta recepta consuetudinem Hispan. Lusitan. & Galliæ, testantur *Petr. Barbos. in l. 34. num. 4 ff. sol. matr. Gutierrez. l. 1. Pract. QQ. 15.* & de Germania idipsum aff. *Pyrrhing. num. 149 h. t.* & insinuat *Lud. Engl. n. 37. h. t.* Hunc sententiarum conflictum pro- & contra *pertr. D. Com.* Königl. *in controv. 3. fol. 93. usque ad f. 108.* Quid ergò pronunciandum? an Laico juxta speciem facti initio positam favendum? an vero personis Ecclesiasticis seu parochis? paucis litem diremeris, si utrique parti, quod justum est, attribuas. Fatendum quippe est, succumbere Laicum, si solâ præscriptionis viâ se tueri velit; vincere autem & Parochos succumbere, si Laicus postremo fundamento, quod *ap. præfat. A. num. 14. & 15.* est expositum nitatur: Quod ipsum paucis verbis expressit *Aug. Barbosa l. c. num. c. 2.* dum ait: ex Autoribus constare ad nr. casum de Laico decimas præscribente, ut succumbere debeat, si immemoriale tempus in vim præscriptionis allegavit, & tamen tuendus, si in sua possessione privilegiũ Rom. Pontificis alleget, & in probationem ostendat, possessionem temporis immemorialis, &c. Prima pars quoad Victoriam parochorum contra Laicum volentem præscribere vi temporis immemorialis, optimè evincitur rat. & autorit. s. à n. 3. usq; ad 9. ab A. adductis. Neq; huic parti obst. quod ex *Rota n. 8. in f.* adduxit *Card. Luc. l. c.* Nam *Id. A.* ostendit *n. 18. & seq.* in ea specie facti non potuisse satis probari possessionem immemorialem

Laicorum Comitum, cùm potius cœperit constare devitioso initio, & facta Laicis concessione decimarum non à Pontifice, sed solo Archiepiscopo post Concilium Lateranense; ut adeò ex illis Rotæ decisionibus nihil generali-ter in favorem Parochorum hauriri possit. Altera verò pars postremæ assertionis in hoc numero factæ probanda solùm est ex postremo fundamento *num.14. & 15.* in Favorem Laicorum exposito. Non modicam præterea utilitatem etiam in parochos redundare contra Laicum juxta nr. speciem facti præclarè adverterunt Suarez, Layman. *Pyrrhing*, Ludov. Engl. & alii ll. cc. Si enim Laicis permitteretur propriè decima præscriptio juris decimandi vi temporis immemorialis, longè majori favore gauderent; quia tunc probato tempore immemor. & consequenter præscriptione, acquisivissent jus absolutum & non revocabile, etiamsi forsan postea inciperet constare de illegitima translatione olim facta, modo cætera ad præscriptionem requisita adfuissent: at si Laicis solùm permittatur vi temporis immemorialis præsumtio privilegii olim concessi, non autem vera præscriptio, tunc per contrariam veritatem patefactam v. gr. per instrumenta clarè demonstrantia, quòd nunquam dictum sit privilegium ejusmodi, rueret tota vis possessionis immemorialis. Non enim dicta præsumtio privilegii ex immemoriali Laicorum possessione desumta est præsumtio juris

& de jure, contra quam nulla admittatur probatio in contrarium, cum id nullibi sit in jure expressum. *Ludov. Engl. num. 29. h. t. cum Cans. c. 9. in fin. Pachin. contr. l. 8. c. 33. Arn. Rath. de Usur. c. 5. assert. 47.* Quod & Alii passim supponunt cum Layman. c. 6. nu. 9. ubi dicit: in tali casu præsumtio justitiæ ac tituli, quæ ob ignorationem antea oriebatur ex temporis diuturnitate; cognita jam veritate tollitur.

Fuit autem hoc Concil. Lateranense, (67) non illud generale Concilium Lateranense, de quo passim Canones Gregorii IX. mentionem faciunt, quod celebratum fuit sub Innoc. III. Anno Domini 1215. sed aliud Lateranense non generale, celebratum sub Alex. III. Anno 1179. ut ex Platina, Sabellico, Volaterrano, & aliis tam Doctoribus, quam Juribus, ostendit Covar, d. vers. & dubio procul. Pavin. de visit. 2. part. c. 5. num. 96. Menoch. d. l. 6. præsumt. 86. n. 2. & Rebuff. in Concord. rubr. de approbat. convent. per Lateran. Concilium fact. (η)

(η) Huic opinioni ex eo magis insistendum, quia Alex. III. circa Ann. 1178. Romæ Concilium Generale celebravit. *Tyr. 21. cap. 26. & Innocentius III. saltem declaravit. v. c. 8.* Wernl. *cum Addit.* In hoc Concilio prohibitum fuit, decimas in feudum dare, ut patet ex Inscriptione *c. 19. x. d. decim.* Hinc quær. an decimæ

ante Concilium Lateranense acquisitæ sive concessæ à Laicis retineri possint? *Aff. c.2.§. sanè quamvis d. decim. in 6 confer. c.7. x. de his, quæ fiunt à Prælat.* Indeque Interpp. inferunt, Laicos decimas ante Concil. Lateranense in feudum receptas licitè quidem possidere, sed non sine periculo animæ, utpote cessante Ecclesiæ necessitate, ob quam eas in feudum acceperunt, nec tamen propterea invitos cogi ad resignationem. *Canis. ad c. 13. d. decim. num. 8. Molinæus ad consuet. Paris. §. 46. num. 19.* In Synodo Matisconensi II. Ann. 587. habita Can. 5. quale de decimis decretum? Itemque in Synodo Moguntina, quæ jussu Carol. M. anno 813. habita Can. 38. Evolv. *Addit. ad c. 8.* Werni.

Idem quoque ex emphyteusi dicendum est, quod nimirum (68) Laicis non possint decimæ eo tit. à Prælatis concedi, saltem post Lateranense Concil. ut in specie not. Abb. in c. ad hæc, num. 4. de decim. *Ac ratio illa est, quam idem quoque Abb. indicat, quoniam sicut per feudum; ita per emphyteusin utile dominium transfertur; & valet (69) argumentum à feudo ad emphyteusin*, ut late inter cæteros deducit Clar. §. feudum quæst. 3. & Everhard. in loco à feudo ad emphyteusin per totum. *Sed neque à Laicis (70) pignorari possunt ab iisdem detentæ decimæ ipsis quoque ecclesiis*, c. fi. ubi gloss. & Doct. de decim

decim. *nisi pignorentur illis ecclesiis, quarum decimæ sunt*, ut ibi not. gloss. & alii, satisque ex eo text. colligere licet. (θ)

(θ) Lic. enim decima, tanquam res spiritualis & Ecclesiastica pignorari aut vendi non possit, tamen possunt fructus ejusdem per *c. vestra quod est 2. x. de locat. Spec. t. t. de pign. §. 1. col. ult. vers. quid de decim.* Ubi etiam dixit, quod in Laicum transferri possint, idque ad tempus vitæ Laici. Ubi tamen observ. quod hodierna luce res Ecclesiæ vel ad Ecclesiam pertinentes omninò vendi possint, præsertim in terris protestantium Quæ autem ad talem alienationem requirantur. *Vid. Addit. ad* Wernl. *c. 6. l. 2.* sub verbis: Ohne Vorwissen und Bewilligung ihres Herren Ordinarii, &c. Confer. *Ordinat. Palatino Neoburgic.* de alienatione bonorum Ecclesiasticorum: So ist unsere ernstliche Meinung / daß niemand / ꝛc. *Al. conf. Addit. ad l. 3. c. 1. p. 113. cum seq.* Quomodo vero æstimatio fieri debeat in decimarum venditione? Et æstimationem decimarum fieri debere sec. reditus, quia decima præstatur ex fructibus, *arg. l. pen. ff. d. Magistr. Conv. in pr. & l. 3. §. divi Fratres. ff. d. Jur. Fisc.*

An autem retractus competat in venditione decimarum? N. quia de Jure Commun. Dominis decimarum permissum est, decimas pro libitu alienare, absque impedimento, vel ejus, qui decimas præstare tenetur, id quod etiam Jure Bav. cautum sit *in tit. 28, art. 8.* Verb.

Wie der Zehend-Herr mit seinen gebührenden Zehenden handelt/2c. 2. quòd ejusmodi pactum super decimis non sit vera emptio-venditio, adeoque etiam jus retractus locum non habet, qui regulariter saltem valet in empt. V. sed non in aliis contractibus, e.gr. permut. locat conduct. transact. divis. & simil. *Berlich. conclus. 40. n. 34. Tiraq. d. jur. retract. § 1. gloss. 2. num 3.* Verum enimverò quia fructus pendentes, puta, si frumentum vendatur in herba vel non separatum à terra, vel vinum existens in uva, & annui reditus sive jus percipiendi decimas ex fundo alieno inter immobilia computentur *Nov. 2. & l. 2. C. de S. S. Eccles.* quia immobilibus adhærent, & stabile subjectum, inque actu semper permanens, ut inquit *Tiraq.* & pars fundi censentur *L. 44. de R. V.* æquè ac cæteræ res immobiles rectè retrahuntur. *Fusius & per præjudic. in Addit. ad* Werndl *lib. 3. cap. 1. p. 221. cum seqq.*

Hanc vero conclusionem principalem declara, ut Laici obtinentes in feudum decimas ante Later. Concil. (71) *possint eas, ex consensu tamen Episcopi, in aliquam Ecclesiam transferre, ut eas ipsas Ecclesia eodem titulo obtineat*; txt. est in c. cum & plantare, in princ. de privil. & c. 2. §. sanè, de decim. in 6. facit c. prohibemus, ext. eodem tit. & d. c. cum Apostolica, de his quæ fiunt à Prælat. ubi gloss. & est communis Doct. opinio, prout refert,

refert, & sequitur Covar. d. nu. 5. vers. præter hæc. *Non tamen poterunt istæ decimæ* (72) *in alios Laicos feudi titulo transmitti etiam de consensu Episcopi*, ut habetur d. c. cum Apostolica, & c. prohibemus, ubi Host. Jo. An. & Abb. Covar. alios referens, ubi supra; idem notavit Rebuff. d. quæst. 10. num. 11. ubi cum multis num. seqq. latè exponit text. d. c. prohibemus, licet alii in hoc contrarium velint, quos refert, & sequitur Fren. Vasq. controv. illustr. c. 89. num. 2. *Verum retenta prima opinione*, (73) *procedit etiam in iis decimis, quæ antiquo feudo extincto ad ecclesiam redeunt, prout ex iisdem Doct. (Rebuff. excepto, quem ipse nusquam in eo cap. allegavit) colligit Covarr.* loc. cit. *& late tradit Menoch.* de præsumpt. 86. num. 3. *quamvis alios ibidem referant in hoc contrarium sentientes, quod etiam tenere videtur gloss.* 2. d. c. prohibemus, & *latè probat Clar.* §. feudum, quæst. 13. vers. sed quæro. (j)

(j) Utrum Laicus, qui ab Ecclesia decimas in feudum accepit, & ante Concilium Lateran. recognovit, easdem alii Clerico vel Religioso, non proprio Parocho, ad quem de Jure Commun. decimæ pertinent, absque consensu Episcopi restituere possit? Ut hîc, & in super not.

quod Laicus ex consensu Episcopi antiquas duntaxat, non autem novalium decimas, quas ante Lateranense Concil. adeptus est, in Ecclesiam aut Personas Ecclesiasticas transferre possit. Nam Laicus in Laicum, ne quidem Episcopi Auctoritate alienare eas potest. Verùm dubitabit quis forsan, quomodo Laicus decimas ante Lateranens. Concil. acquisitas, & non post, jure obtineat, cum tamen utroque tempore illarum, eò quòd juris sint spiritualis, habeatur incapax? & omissis variis Dd. responsis, dic. Laicis de Ecclesia bene meritis, ex singulari Pontificis & Concil. Lateran. Indulto id esse concessum.

Ut autem cognoscatur, num ante Concil. Lateran. vel post (ad effectum justenè, vel injustè possideat?) Laicus obtinuerit decimas, de possessionis antiquitate erit videndum. Quæ si temporis fuerit immemorialis, maximam præsumtionem faciet; imò vero sufficientem tituli ante Conciliū acquisiti probationem inducet. Velut hoc loc. & ap. *Fr. Martin d. disp. Can. concl. 36. cum 3 seqq.* Similiter observantia est in contrarium, & propterea etiam *Bernhardus in c. prohibemus. 19. in Gl. verb. Laicos. x. d. decim. affirm:* Quod Laicus Laico decimas subinfeudari possit, modò id fiat consentiente Episcopo, cum feudi natura ordinaria sit, ut uni concessum, possit ab eodem sub infeudari, id est, rursus in feudum alteri concedi, dummodò æquè idoneo, & ead. lege

detur

detur *c.1.§.1. qualiter olim feudum poterat alien. cap.1.§. similiter. de Lege Conradi. &c. Imperialem. §. illud quoque. d. prohib. feud. alien. per Frideric. Ludvv. in Syn Jur. Feud. cap. 15.* Et ita observatur in Hispania, & in Gallia *Vasqu l.2. Illustr. controv. c. 89. num. 2. Chassan. in Consu. Burg. rubr. des Justices, & c.1. §. 8. num. 35.* Sic etiam Principes in Germania, cum Nobilibus, Aliisque Laicis, sine consensu Episcopi, illas infeudare solent. *Bocer de mod. amitt feud. tract. 5. c.2. n.31.* Sic ap. Wernl. *& in Addit. in d. l. & c. p 211. cum seqq.* Ubi, quod praxis & observantia sit in contrarium, id quod inprimis testatur Episcopatus Bambergens. ibi enim indistinctè omnia feuda Episcopatui aperta sive caduca, rursus aliis Laicis infeudari solent, & quidem sine consensu Capituli, & hoc, quod nim. res, quæ antea solitæ sunt infeud. rursus in feudum dare possint, concessum videtur in c. un. pr. d. his qui feud. dar. poss. hæcque est Communis Dd. Opinio, quod ita etiam usu servatur, testatur *Jas. in Epit. feud part. 5. num. 47. Bach Cons. 3. pag. 21. col 1.* Secus est, de rebus ante hac nunquam infeudatis per tx. *expr. in c. un. Episcop. vel Abb. feud. dar. non poss. & c. 12. pr de his, qui feud. dar poss. & c. nulli. x. d. reb. Eccles. non alien.*

Illud vero prætermittendum non est, quod (74) si quis Laicus possederit per tempus immemoriale, maxima erit præsumptio, imò sufficiens probatio tituli ante Concilium

 acqui-

acquisiti, ut tradit Joh. And. Butr. Card. & Imol. d. c. cum Apostolica, comunem dicit, eandem tenens Alex. consil. 6. colum. pen. lib.1. & alii quos referunt, & sequuntur Balb. de præscript. 5. part. qu.7. ad finem, Pavin. d. c. 5. num.97. de Visit. Menoch. de præsumt. lib.6. præscr.86. Gabr. com. concl. lib.5. tit. de præscript. concl. 1. n.22. Mascard. de probat. concl. 483. num.8. volum. 2. Peregr. de privil. fisc. lib. 6. tit.8. num. 22. & Covarr. d. num.5. vers. sed si dubitetur. *Nec erit necessaria fama, quod habuerit tale privilegium ante Concil.* prout ex iisdem fere Doct. concludit Covar. & Mascard. ibidem contra Abb. d. cum Apostolica, colum fin. & ibi Jo. And. & Felin. c. causam quæ, colum.1. de præscr. & alios, quod etiam tenuit Rebuff. d. tract. quæst. 13. num.69. *neque etiam requiritur, quod ostendat aliquam investituram, prout post Barbat.* cons. 35. num. 17. lit. 2. *tradit post alios Pereg.* d. num.22. *& Mascard.* d. conclus. num. 9. *licet contrarium videatur velle*, idem Rebuff. d. quæst. 13. num.70. & 77. & aliquos recenset, & sequitur Menoch. in f. *Puto tamen requiri, quod saltem ex fama constet, laicos eas decimas titulo feudi possedisse*, ut tradit Rip. in c.2. col. fin. de jud.

Covar.

Covar. ubi supr. *vel quod aliquid solvat Ecclesiæ in recognitionem*, ut voluit Rebuff. d. quæst.13. num.76. *(x)*

(x) Quæ requirantur, ut Privilegia super decimis vel earum immunitate effectum sortiantur? R. scil. ut privilegia insinuentur: 1. Judici vel Cameræ; 2. Parti: Illi quidem, ut ostendatur de fundata jurisdictione; Huic vero ut privilegii scientiam hab. Gail. 1. *observ n.9.* nam ut Privilegia sunt facti alieni ex *c. 1. d. Constit. in 6.* ita eorum ignorantia præsumitur. *l. plurimum, ff. de Jur. & Fend. ignor. & in l. fin. ff. pro suo. cum fin.* It. privilegia non insinuata Judici, neque parti, nihil prosunt. *l. si quis per divinam. C. d. aquad. l.13. & in l. fin. C. eod. Roman. consil.335. num 19.* Quomodo autem ejusmodi privilegia partibus insinuanda? R. coram Notar. & duobus testibus per *Gloss. in 61. ff. de judic. Marant. part.4. dist.18. num.2.*

Immemorialis autem hujusmodi possessio, seu præscriptio (quæ idem (75) *est cum centenaria juxta magis communem opinionem, quam tenet etiam Rebuff.* d. quæst.13. num. 94. *& alii fere innumeri, quos refert & sequitur Ant. Gab.* com. concluf. lib.5. tit. de præscript. concl. 1. num.71. *licet alii velint immemorialem esse majorem, alii minorem centenaria, ut per relatos à Gabr. ibidem, & Covarr.* Rel. reg. possessor, 2. p. §. 3. num.6.)

hac

hæc, inquam, immemorialis possessio (76) *probari debet per testes, deponentes, se vidisse semper ita fieri, & nunquam vidisse contrarium, & à senioribus, & majoribus audivisse, id ita factum fuisse, nec unquam audivisse contrarium actum esse; & hujusce rei publicam famam esse, & opinionem apud eos, qui rei cognitionem habent*, prout voluit gloss. quam ibi Doct. sequuntur, in c. 1. de præscript. in 6. Specul. tit. de prob. vers. vit. quæritur, & alii pleriq; quos referunt, & sequuntur Covar. d. § 3 num. 7. Gabr. d. conclus. 1. num. 74. *Et in materia decimarum tradit* Rebuff. d. q. 13. n. 94. & seqq. *Debent autem testes, qui de hac re testificaturi sunt, ita* (77) *memores esse, ut possint deponere de eo, quod actum est 40. annis, & sic annorum ferè 54.* ut tradunt Lap. Gem. & Franc. d. c. 1. & alii plurimi quos referunt & sequuntur Covarr. d. num. 7. Gabr. d. concl. 2. num. 83. & in nostris terminis, Rebuff. d. q. 13. num. 99. *Verum poterit etiam probari*, (78) *memoriam extare tum per testes*, ut latè probat Rebuff. ibid. num. 98. *tum etiam per instrumentum*, ut tradit. gloss. 10. An. & Gem. c. 1 de præscript. in 6. Rebuff. num. 97. Confer. quoque

quoque addit. ad Tr. Wernl. l.3. c.1. p.205. in seqq. & c.9. p.334. (λ)

(λ) Instrumentum sive privilegium de concessis decimis, sigillis carens, utrum probet? Regulariter N. quod sigillum Scripturæ faciat indubitatam probationem: *Gilman. tom. 4. Symph. part. 1. vol. 3. num. 82.* quia signum est confirmationis & ratificationis contractus *l. 15. §. 1. ff de testam. milit.* eo ergò sublato, fides quoq; Scripturæ & probatio deficit, cùm sublata causa, tollatur effectus. Quin imò, si Sigillum obscurum sit, nec planè apparens, fidem non meretur Scriptura *Cravett. consil. 484. numer. 22.* adeò, ut si privil. sive instrument. plures sigillarint, id unico sigillo salvari non possit, nisi de observantia subsecuta constet. *Confer. Klock. Cons. adopt. 1. num. 234. 235. & seq.* Et hoc etiam, in transactionibus locum habet.

Et quoniam incidimus in materiam probatoriam possessionis decimarum, illud omittendum non est, (79) *earum perceptionem probari posse per testes singulares, ut unus dicat, vidisse ecclesiam recipere uno anno decimam de fabis illius campi, alius de frumento ejusdē campi, alio anno,* ut voluit Specul. tit. de inquis. §. 1. n. 18. Gem. cons. 117. n. 3. Andr. Gail. pract. observ. lib. 2. observ. 66. nu. 12. & alii plerique, quos refert, & sequitur Mascard. d. conclus. 483. nu. 1. Brunor. à so-

à ſole in comp. reſol. jur. propoſ. verſ. decimas percipiendi,& Gabr.com.conc.lib.1.tit. de teſt. concl. 2. n. 33. ubi hanc opinionem aſſerit communem videri. *Ratio duplex eſt, altera generalis, & communis, quod in poſſeſſione probanda* (80) *teſtes ſingulares admittantur*, ut latè probat idem Gabr.d.concluſ. 2.num.32. *altera ſpecialis, quod in* (81) *decimis locus & tempus non eſt de ſubſtantia actus*, ut poſt Specul.tradit Maſcar. d. concluſ. num. 2. (μ)

(μ) Cujus ætatis teſtes eſſe debeant, probantes, memoriam non extare? *Sec. Dom. in cap.1.d. præſcript.in 6* teſtes ad minimum debent eſſe 54. annor vel ſaltem tanti temporis, ultra 40. annos, quo fuerint doli capaces tempore quo inceperunt poſſidere. *Gl. in c. relatum.37. diſt.* ut ſi ſaltem probent poſſeſſionem 40. annorum & præſcriptionem, ſed de viſu & auditu non ſufficeret diſpoſitio, niſi à 40. annis. *Petrus. in c.1. inf. de præſcript in 6.* Confer. *Gail.2. obſerv.66. num. 8.* ubi, quod debeant deponere, quod ita ipſi viderint,& antiquitus ita factum & obſervatum fuerit à Parentibus & Majoribus ſuis intellexerint, & nunquam aliter: talesque teſtes plenè prob. licet ſint ſingulares, ita, ut unus teſtis deponat de tritico, alius de horreo, quia ad probandum unum integrale, ſcil. collectionem fructuum, ſufficit probatio ejus

ejus per testes singulares, modò ratione finis conveniant *Gail.d.l.num.12.*

An vero laici jure percipiendi decimas spoliati & agentes interdicto recuperandæ (82) *sint ante omnia restituendi, latè tradit Vasq.* contr. illustr. lib.2. c.89.numero 4.& *Covarr.* d. l.1. var. resol. c. 17. num. 6. in princ. *ubi concludit, quod tunc solum non erit ante omnia restituendus laicus, quando contra eum & pro reo simul est juris præsumptio, & non alias: sic exponens* c. ad decimas, de rest. spol. in 6.

Tertia Conclusio. *Potest Papa* (83) *alicui Principi, vel etiam alteri laico ex causa decimas, seu jus eas percipiendi concedere;* opt. text. in c. Adrianus, 63. dist. cap. 1. de præscript. c. cum Apostolica, de his quæ fi. à Prælat. melior. in c. ex parte il. 3. de decim. & c. 2. §. statuimus §. ubi autem, eodem tit. in 6. & notant passim Doct. maximè verò in Rebuff. d. q. 13. num. 110. Hispan. de tract. reg. decim. quæst. 12. num. 1. Covarr. d. num. 6. v. 4. ab eadem radice procedit Navarr. in tract. de reddit. Eccles. quæst. 1. monit. 57. num. 1. latè & optimè Henriq. quem post confectum hunc tractatum vidi in summa Theol. mor. lib. 7. cap. 57. num. 2.

Decla-

Declarabis tamen hanc conclusionem, quod hujusmodi privilegiatus, tam laicus, quam religiosus (84) *tenebitur congruam portionem pro sustentatione, & oneribus supportandis ecclesiæ parochiali assignare*, ut disponitur in d. §. ubi autem, & nos supra, c 4. quæst. 3. conclus. 6. semel admonuimus.

Qværo Quarto, An consuetudo aliquam vim habeat in eximendo aliquos à decimarum solutione, aut tribuendo jure decimandi?

Suppono, consuetudinem (85) *differre à præscriptione; per consuetudinem enim jus quodammodo acquiritur in communi, & publico, per præscriptionem vero privato*; ita Abb. in c. cum ecclesia, colum. 8. num. 45. de ca. poss. & propr. Rebuff. d. q. 13. num 45 *Et in consuetudine sunt plures personæ incertæ, in præscriptione vero una sola esse potest*, Butr. c. fin. de consuet. Alex. cons. 166. n. 7. colum. 1. Cor. cons. 268. colum. 5. vol. 4. Rebuff. loc. cit. Germon. de sacror. immun. lib. 3. c. 19. num. 66. *Alias differentias tradunt* Abb. Butr. & Curt. d. c. fin. Balb. de præscript. 5. par. princ. quæst. 7. Rebuff. in constit. reg. tractat. de consuet. in 3. Tom. *Est autem* (86) *consuetudo*, ut habetur in c.

consue-

consuetudo distinct. 1. *jus quoddam moribus utentium approbatum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex; quae etiam definitio colligitur ex* c. ceterum de testi. cog. *& communiter probatur.*

Prima Conclusio. *Plurimum potest* (87) *consuetudo circa portionem, & quantitatem decimae, eaque attendenda est;* ita colligitur ex c. in aliquibus, §. ultimo, c. commissum, cum sint homines, c. dilecti, c. ad Apostolicae, de decim. *in specie adnotavit tam in praedialibus, quam in personalibus Rebuff.* d. quaest. 13. num. 46. *Franc. Balb.* d. q. 7. *Boer.* in consuet. Bituric. tit. de consuet. §. 12. *communem dicens, quem etiam sequitur Covarr.* d. c. 17. num. 8. *Malè ergò Host. & alii quos referunt Rebuf.* d. quaest. 13. nu. 43. *Covar.* d. n. 8. *& Tyndar.* Tract. de decim. n. 35. & 36. *id admiserunt in personalibus, non autem in praedialibus. Pejus dixit gloss. & Innoc.* d. c. in aliquibus, *consuetudinem hanc debere à Pontifice esse approbatam, vel auctoritate summi Pontificis totam decimam seu illam partem, quae diminuta videtur esse, in quid aliud commutatam,* ut voluit Germon. d. c. 19. num. 69. & duobus seqq. *Nam & text. supra relati apertè id tribuunt consuetudi-*

tudini, non autem hujusmodi commutationi, neque requiritur in consuetudine, (88) *etiam quæ est contra jus, scientia, & approbatio Principis*, ut multis ostendit Abb. d. c. fi. n. 13. & ibi Butr. & Barb. colum. 26. de consuetud. Curt. latè sect. 4. num. 24. *pessime demum dixit. Hispan.* in d. tract. reg. decim. vers. decima est jure naturali, n. 13. & 15. *nullam omninò consuetudinem excusare etiam à quota decimarum. Ratio enim est, quia quota decimæ* (89) *diminui potest per consuetudinem, sive quia solum de jure humano, ut Theologi volunt, sive quia consuetudine jus divinum, aut naturale limitari, & quodammodo diminui possunt*, ut voluit gloss. cummuniter ferè à Canon. recepta in c. à nobis, de decim. *& ideo in hac specie, quod decima diminui possit consuetudine, præter jura & Doct. citatos tenuit Vivi. & Abb.* d. c. in aliquibus, *& alii Canonistæ fere omnes, ex quibus nonnullos recenset Covarr.* d. n. 8. in princ. *Et de hoc nulla est dubitatio apud rectè sentientes.*

Secunda Conclusio. *Consuetudo quantumcunque longa* (90) *nullas decimas, aut quid aliud ecclesiæ ministris solvendi, non excusat à peccato, nec valet, quando alias sustentari non potest in ea plebe, vel paro-*

parochiæ Sacramentorum, ac ſpiritualium miniſter, in hoc conveniunt omnes, non modo Canoniſtæ, ſed etiam Theologi, & in ſpecie notavit Covarr. d. c. 17. n. 6. & 8. in fine. *Ratio eſt, quoniam* (91) *de jure naturali, & divino eſt ſuſtentatio Miniſtrorum Eccleſiæ Dei*, ut inter ceteros oſtendit Sot. lib. 9. de juſt. & jur. quæſt. 3. art. 1. Covarr. d. c. 17. n. 2. & 3. & Vaſq. contr. ill. lib. 2. cap. 89. n. 8. & 9. & nos jam non ſemel admonuimus; *ſicq; procedunt rationes, de quibus per Rebuf. inter ceteros*, d. q. 13. n. 40. *ubi abſolutè probare contendit conſuetudinem nullas decimas ſolvendi non valere poſt Anchar. Turrecr. Bertran. & alios.*

Hanc tamen concluſionem declara (92) *non procedere in iis decimis, quæ procul dubio jure tantum humano, etiam quoad ſubſtantiam indicta ſunt, quales ſunt decimæ perſonales*, ſecundum Hoſt. in ſum. tit. de dec. §. utrum q. 7. & pleroſque alios Canoniſtas, de quibus per Covarr. d. c. 17. nu. 2. verſ. & præter has rationes; *ideoque eas per conſuetudinem tolli poſſe, præter Covar.* d. c. 17. n. 8. *voluit* Hoſt. in c. in aliquibus, de dec. Turrec. c. revertimini, 16. q. 1. art. 7. n. 12. Pariſ. conſ. 15. col. 2. l. 4. Fel. c. cauſam quæ, de præ-

 ſcript.

scripr. Balb. de præscripr. 5. part. pr. q. 7. Vivi. decis. Neap. 4. n. 46. *Et communem Theologorum & Can. dicit esse* Rebuf. d. q. 13. n 44.

Tertia Conclusio. *Valet consuetudo ut de minutis etiam (93) decima mixta non solvantur*, ut voluit D. Thom. 2. 2. quæst. 87. art. 2. Astens. in sum. rubr. de decim art. 4. in fin. Collect. c. 1. de decim. Rebuff. d. quæst. 13. num. 51. *Imo voluit Turrecr.* d. c. revertimini, quæst. 11. *decimas de minutis non esse in pracepto. Pari ratione (94) valebit etiam consuetudo, ut ex certis fructibus, puta fœno, oleo decima non solvatur*; ita præter alios scripsit Castr. consilio 17. lib. 2. quem sequitur Covarr. d. num. 8. vers. 7. eodem jure.

Quarta Conclusio. *Valet consuetudo, ut (95) de pradiis Ecclesiasticis decima non solvatur à Clericis; ita in specie tradit Covar.* d. n 8. v. 2. *licet magis communiter, cum præsertim multi non improbabiliter dixerint decimas de his solvendas non esse, quos recensuimus hoc eodem c.* q. 1. concl. 3. *Imò posse (96) Clericos consuetudine eximi à solutione decimarum omnium tam pradialium, quam personalium, etiam ratione bonorum patrimonialium voluisset* gloss. d. c. in aliquibus,

de

de decim. & c. quia cognovimus, 10. quæst. 3. Fel. d. c. causam quæ. col. 1. de præscript. Balb. d. q. 7. & Covar. d. n. 8. vers. primum hinc constat.

Quinta Conclusio. *Possunt ex consuetudine* (97) *decimæ uni ecclesiæ alias debitæ alteri adscribi, & solvi, text. est.* in c. cum sint homines, & c. ad Apostolicæ, *ubi Abb. & alii*, de decim. *& not. Card.* in c. ult. in fin. de Paroch. *Covarr.* d. num. 8. *Rebuff.* d. quæst. 13. num. 47. & 48. *ubi limitat id non procedere* (98) *in decimis, quæ limitibus adhærent, hoc est, in prædiis, quæ limitibus proxima sunt*, ad not. per gloss. & Doct. d. c. cum sint homines, & d. c. fin. de paroch. *limites enim* (99) *præscribi non possunt, ne fines confundantur*, c. quicunque, & c. licet, 16. quæst. 3. & c. super eo, de paroch. *Fortius vero* (100) *attendi debet consuetudo, ubi de jure dubium est, ad quam Ecclesiam decimæ spectent, ut not. gloss. 2. & Doct. per illam tex.* in c. cum contingat, de decim. *& Covarr.* d. num. 8. vers. 4 *fortiori ratione ubi post Abb.* d. c. cum sint homines, *concludit in hac specie* (101) *sufficere consuetudinem decem annorum, cum ea non sit contra, sed præter jus, quo casu* (102) *decem an-*

norum spatio legitimam consuetudine
duci voluerunt præter citatos à Cova
dem Abb. d.c. fin. num. 15. de consu
Rebuff. d. quæst. 13. num. 53. *& nos l*
stendimus tract. de option. cap. 1. q. 2
consuetudine quoad modum & tem
vendi decimas, dicemus inf. cap. seq.
suis locis.

SEXTA CONCLUSIO. *Excepto c*
quo in superiori conclusione, & eis sim
consuetudo, quæ circa decimas obser
est, (103) *requiritur, & sufficiet, ut*
draginta annorum: opt. text. in c. fi
consuet. & in hac specie notavit Paris
25. num. 6. & 27. lib. 4. Covarr. d. nu
vers. decimo his omnibus adversis, & c
tur ex gloss. fin. in c. fin. & ibi Doct. o
in c. fin. de consuet. & patet ex tex. in
Ecclesia, de caus. possess. & c. auditis
præscript. *Quare male Soc.* cons. 2. q
num. 2. *Fulgos.* cons. 166. *& clarius* E
q. 7. *& Rebuff.* d. quæst. 13. num. 53.
volunt requiri ad hanc consuetudinem
teria decimarum tempus immemorial
neque (104) *titulus requiritur ad ha*
suetudinem licet ei adversetur juris c
vis præsumtio, ut in specie adnotavit C

ubi supra. *Textus verò* in c. 1. de præscript. in 6. *qui contrarius videtur, procedit in præscriptione, non autem in consuetudine*, secundum Archid. ibi, Gemin. & alios, quos ad hoc refert, & sequitur Covarr. loco cit.

QVÆRO QVINTO, Quænam præscriptio obtineat, & locum habeat in materia decimarum?

PRIMA CONCLUSIO. *Possunt aliqui* (105) *saltem Laici præscribere exemtionem à solutione, non solum partis decimarum, seu quotæ (in quo omnes conveniunt, & latè inter ceteros tuetur Trivis.* decis. Venet. 29. num. 15. *Rebuff.* d. quæst. 13. num. 57. & 58. *ubi post Ang.* in summa, in verbo, decima, §. 2. *id limitat, ubi Curatus non possit commode ex illa parte, quæ solvitur, sustentari) verum etiam quoad totam decimam: idque tuentur optime Covar.* d. c. 17. num. 10. & *post alios Henriq.* lib. 7. sum. Theol. mor. cap. 27. num. 2. *ea optima ratione, quod licet Laici sint incapaces juris percipiendi decimas, ut superius ostendimus, nullibi tamen in Jure habetur, quod sint incapaces hujus exemtionis; suffragatur etiam* c. 1. de præscriptione in 6. *ubi absolutè admittitur præscriptio in deci-*

decimis; *licet contrarium tueri velit Trivis.* d. decis. Vener. 29. num. 14. (v)

(v) Heic objic. *VVernl. d. l. 3. c. 8.* quod Laici Juris Spiritualis sint incapaces, ideoque jus decimarum præscriptione, alióve titulo acquirere nequ. Ad quod resp. in decimis jus duplex spect. spirituale & primarium, quod est fundatum in titulo speciali, nimirum in Ministerio Ecclesiastico; hujusque Laici sunt incapaces, hocque sensu intelligendi *c. causam. 9. x. d. præscript. c. 2 x. d. judic.* Alterum jus temporale, secundarium & inferius, quòd separatum est ab illo jure spirituali, quodque oritur ex aliquo titulo, veluti ex donatione, contractu feudali, privilegio, præscriptione, &c. hujusque juris infer. decimandi Laici capaces sunt. *Bl. in l. si. usufruct. ff. d. jur. dot.* ait, quod licet jus decimarum non cadat in Laicum, perceptio tamen fructuum, venientium sub nomine decimæ, concedi possit. Sic *Rebuff. d. tr. quæst. 14 n. 23. & seq.* inquit, si præscribens percepit majores decimas in uno loco per tempus immemoriale, & nullus ibi receperit decimas minutas, si postea eas petat à Laicis, non poterunt ipsæ ei denegare, quia jus decimandi contra eos præscripsit, E. & in omnibus, nec poterunt se insinuare præscriptione non solvendi, nisi, ut *VVernl. l 3. c. 8.* loquitur, decimæ minutæ alteri solvantur. Alias rat. leg. ap. Eund. *l. 2. cap. in Addit. verb.* Sich mit der That auch deß Kleinen / rc.

SECU

Secunda Conclusio. *Potest* (106) *Clericus, vel Ecclesia per præscriptionem acquirere exemtionem, etiam quoad totam decimam*, ut voluit gloss. fin. quam ibi Doct. sequuntur, in c. in aliquibus, Fel. c. causam, quæ, col. 1. de præscript. Gem. cap. 2. §. penult. de decim. in 6. Balb. d. 5. par. princ. quæst. 7. Covarr. d. num. 10. & Vasq. contr. ill. c. 89. num. 10.

Tertia Conclusio. *Potest* (107) *Clericus vel Ecclesia per præscriptionem acquirere etiam totam decimam in aliena parochia: bonus text. juncta gloss.* in c. cum contingat, &c. cum in tua, quod est seq. de decim. *melior* in c. 1. de præscript. in 6. *optimus & fere ad literam*, in c. ad aures, de præscript. *ubi gloss & Doct. idem not. Rebuff.* d. q. 13. n. 6. *& Covar.* d. c. 17. num. 7. *Abb.* cons. 94. num. 2. volum. 1. *quod tamen aliqui limitant non procedere, ubi Clerici vel Religiosi non habeant Parochiam. ut videre est apud Rebuff.* d. quæst. 13. num. 63. *quos tamen* (108) *ibi refellit. Tu vero declara, hanc præscriptionem* (109) *non extendi de decima unius rei ad aliam rem etiam ejusdem fundi; unde si quis præscripsit decimam vini, si vinea fiat arabilis, non habebit decimam illius fundi;*

di;

di; ut decidit Butr. c. commissum de decim. *per c.* cum in tua, eod. *quod tamen potius loquitur de extensione quoad prædium*; idem voluit Rebuff. d. qu. 13. n. 61. allegans Doct. in c. auditis, de præscript. (o)

(o) Den Zehenden hat man auf gewissen Felderen/ Aeckeren und Grund-Stücken eines Land-Guts/ (darunter auch der Wein-Zehend und Berg-Recht gehörig/) den völligen/ bißweilen nur den halben/ dritten oder vierdten Theil am Zehend in gewisser Maß zu erhöben. Nun ist lands-bräuchig/ daß man von allem dem/ was man mit dem Pflug/ mit der Hauen oder Hand/ zu Feld allenthalben auf den zehendbaren Gründen erbauet worden/ den Zehend reiche und bezahle/ es sey Wein/ Saffran/ Weitzen/ Korn/ Gersten/ Habern/ Linsen/ Hanff/ Hirßbrew/ Erbiß/ Wicken/ Kraut/ Zwibel/ oder auch andere Früchten; Solle auch ausser der uralten Hauß-Gärten kein Grund oder Gut/ es habe gleich Namen/ wie es im̃er wolle; welches nicht darüber authentische Documenta und sonderbare Freyheiten aufzuzeigen/ oder aber die præscriptiones und Verjährungen zu beweisen/ vom Zehend freygelassen seynd. Herr von Hochberg Georgica Curiosa oder Adel. Land-Leben/ l. 1. cap. 62. pag. 62. Insgemein wird der grosse Zehend gereicht von Weitzen/ Rocken/ Dünckel/ Habern/ Haiden/ Gersten/ Erbsen/ Linsen/ Bonen/ und allen andern

Früch-

Früchten/ so das Halm trägt/ Item an etlichen Orten gibt man den Heu-Zehend und kleinen Zehend von Obs/ Kraut/ Rüben/Flachs; auch lebendigē Zehend/ als junge Schwein/ Hüner/ Gänß/ Kälber/Eyer; An andern Orten(nach dem der Gebrauch ist/) auch den Fisch-Zehenden/ wann auß denselben Wisen/ wo man vorhero den Heu-Zehend hat geben müssen/ beweißlich/ Weyer und Fisch-Teiche gemacht worden. Idem pag.63.

Sed neque (110) *extenditur præscriptio decimarum ad novalia*, ut ibidem tradit Rebuff. & nos latius ostendimus, cap. præced, quæst, 3, concluſ. 9. ubi de præscript. quoad novalia fuse egimus; *neque* (111) *etiam extenditur de persona ad personam*; *unde si quis veniat ad habitandum, non poterit ab eo decimam percipere, qui in aliis præscripsit, sed cum de novo solvat, Ecclesiæ Parochiali solvere debet*, ut voluit S. Ant. 2. par. sum. tit. 4. cap. 3. §. 3. & Rebuff. d. quæst, 13. num. 62. per c. ad Apostolicæ, de decim. quod tamen in aliis terminis loquitur. (ę)

(ę) An ei, qui majores decimas habet ex præscriptione, præcisè etiam minores decimæ exsolvendæ? Affirm. quia, qui præscribit decimas majores in una Parochia, minutas etiam videtur præscriptiones, tùm, quia accessoriæ sunt c. cum in tua d. decim. & præscriptio facta

facta de Principali ad accessorium trahitur. *l. si in aliena.* §.1. *ff. d. Usur. & l. eos C. d. usu* Strictaque dispositio relata ad jus decimarum extenditur ad speciem sub eodem genere, & ad rem, & ad materiam eandem *Butr. in c. cum contingat. col. 1.* modò accessorium in initio præscriptionis inchoatæ in erat principali, & nulla ibi receperit decimas minutas; Secus est, si accessorium tempore inchoatæ præscriptionis non intererat, ideò allegandi præscriptionem incumbit probatio. *Rebuff quæst. 14. n. 23. 24. 25.* Conf. *Addit. ad l. 2. c. 6.* Wernl. *cum præjudicio.*

QUARTA CONCLUSIO. *Ad præscribendum in casu præcedentium conclusionum* (112) *requiritur vel spatium* 40. *annorum cum probatione tituli, vel tempus immemoriale; text. est* in c. 1. *ubi gloss. & Doct.* de præscript. in 6. *& not. Rebuff.* d. q. 13. nu. 81. & seq. *Covarr.* d. c. 17. in princ. num. 8. ad f. & num. 10. fere per totum, *ubi id late probat, & subtiliter, more suo rationes satis congruas afferens, quas brevitatis causa omittam.* (σ)

(σ) Hostiens. in summ. d. decim. statuit, quod decimæ Ecclesiarum præscribi in totum non possint, per singulare privilegium, *can. quæcunque 16. quæst. 7. Innocent. & Gl. in aliquibus. d. decim.* Attamen quota vel quantitas decimæ antiquæ ad certam vel minorem quantitatem

præscri-

præscribi possit, atque ita pro hoc multis præjudiciis judicatum testatur. Guid. Pap. decis. 284. Sed his non obstantibus, etiam ipsa decimarum plena præscriptio contra Clericos de jure 40. jam annis absolvitur, & præjudicium legitur ap. *Carpzov. Juris Pr. F p. 2. c. d. 4. num. 5. & 6.* Not. tamen quod sec. Dd. hæc præscriptio quadragenaria, quatenus scil. contra Ecclesiam super bonis vel juribus ad eam pertinentibus, procedere debeat, sive privatus, sive alia Ecclesia, vel personæ Ecclesiasticæ intendant præscribere, de necessitate requirat interventum bonæ fidei. *Balb. in 2. part. tertia part. princ. quæst 6. num 9. per c. de quarta. c. ad aures. & c. f. de præscr.* ac insuper titulum, aut, si titulus desit, tempus immemoriale, h. e. ejus temporis, cujus possessionis initii memoria non existit *Can. de decim. cap. 9. num. 5. Panorm. in d. c. de quartæ. Balb. d. l. numer. 10. Covarr. l. 1. var. resol. c. 17. n. 7.* De moribus nostris hodiè passim locor. etiam decimæ spirituales, & Ecclesiasticæ à Laicis possidentur, qui, quorumve Majores, eas ab Episcopis redemerint vel titulo permutationis, aliove acquisiverunt, & aliorum instar jurium vel servitutum usurpant. *Rittershus. d. diff. jur. civ. & can. lib. 4. cap. 15.*

Quinta Conclusio. *Ecclesia, vel persona Ecclesiastica habens donationem à laico, puta Rege, vel Regina, non* (113) *potest decimas præscribere, etiamper tempus immemoria*

moriale. text. in c. dudum, ubi Abb. de decim. facit quoque cap. fin. de rebus Eccl. non alien. in 6. not. Rebuff. d. q. 13. n. 87. *poterit tamen habere à laico, qui habuerit in feudum ante Conc. Later.* ut disponitur in c. 2. §. sane. de decim. in 6. *& sic poterit præscribere*.

Sexta Conclusio. *Nulla præscriptione etiam immemoriali* (114) *potest laicus jus acquirere percipiendi decimas ab aliis*, *quidquid dicat Vasq.* contr. illustr. l. 2. c. 89. num. 7. text. apertus in c. causam quæ, ubi gloss. Fel. & alii, de præscript. notat. Balb. d. 5. part. princ. quæst. 7. Covarr. d. c. 17. n. 6. vers. 4. ab eadem radice, Germon. & Henriqu. locis infr. citat. Rebuff. d. quæst. 13. n. 64. & alii quos refert Vasq. ubi supra. *Ratio illa est, quod Laici sint incapaces hujus juris*, ut late probavimus supra hoc eodem cap. quæst. 3. in princ. *ubi autem adest incapacitas alicujus juris* (115) *non possunt etiam per immemorialem præscriptionem capaces fieri*, ut voluit gloss. in c. nobis. verb. jurisdictione. de jure patron. Abb. & Curt. in c. fin. de consuet. sect. 4. num. 32. & 33. cum aliis, quos refert, & sequitur Covarr. d. c. 17. num. 10. Anast. Germon. de sacr. immunit.

lib.

lib. 3. c. 19. num. 6. & duob. seqq. Peregr. de privil. fisc. lib. 6. tit. 8. num. 18. 19. & 21. & Henriq. libr. 8. Sum. Theol. mor. cap. 17. n. 2. *Et quamvis privilegio laicis concedi possit hoc ius decimandi*, ut eadem quæst. 3. ostendimus, *hujusmodi autem immemorialis præscriptio* (116) *vim habeat privilegii*, ut habetur in l. 3. §. ductus aquæ, ff. de aq. quotid. & æst. c. super quibusdam, de verb. signif. & latè prosequitur Ant. Gabr. com. concl. lib. 5. tit. de præscript. concl. 1. num. 1. *secus tamen est* (117) *ubi adest incapacitas in possidente*, ut not. Jo. Menoch. c. 2. de præb. in 6. Abb. Fel. & alii d. c. causam quæ latè Cov. d. l. 1. var. resol. c. 10. num. 14. & Peregr. d. num. 18. & 19. latissime Gabriel d. conclus. 1. numero 16. *Et in hac specie juris percipiendi decimas in laicis non habere præscriptionem immemorialem locum privilegii voluit* Cov. d. c. 17. num. 6. vers. 4. ab eadem radice, Curt. d. num. 35. & Rebuff. d. quæst. 13. n. 67. & 68. *Si tamen* (118) *ad hanc immemorialem præscriptionem accedat fama vel privilegii, seu feudi obtenti ante Concil. Lateranens. vel etiam fama feudi absolute, tunc Laicus tutus erit*, ut latius ostendimus sup. hoc eodem cap. quæst. 1. concl. 2.

Quæ-

Quæro Sexto. An valeat compositio vel transactio super decimis?

Inprimis e, teste Rebüff. citato hoc loco, *dist. an compositio super decimis Ecclesiasticis sive Parochialibus; vel inter privatos duos in laicos, quo casu consensus Episcopi & Capituli non requiritur, sed validè super decimis minuendis vel transferendis, ab ipsis partibus componitur, ut sequentes literæ, quas apposuit:* Add. ad Werndl. l.3.cap.5. p.273. cum seq. *monstrant: in quibus continentur*, die vererbte Zehend / *quæ in se conditionem habent*, nemlich mit Außnahm der Kriegsläufften / Landschauern / und anderen redlichen und ehafften Verhinderungen: *Ubi tamen observ. quod damna exigua, regulariter, non sint consideranda* l. 15. cum seq. §. cum quidam l.25. §. vis major. ff. loc. Wie dann auch / *ob modicam ubertatem* die jährliche *Pension* nicht vermehret und erhöhet wird. Pinel. ad l.2. C. d. rescind. vend. p. 1. c. 3. n. 34. Andr. Gerh. Exerc. Justin. dec. 15. th. 2. *aliàs etiam nonnunquam ejusmodi compositiones extant sine ulla exceptione vel clausula, ita*, daß / dafür sie weder Krieg / Steur / Hagel / Schauer / Mißwachs oder andere Landsgepräſten fürtragen oder schützen solle / *prout* exemplum

plum ejusmod. add. Dieth. von Zehend-Recht/ c. 9. *Si igitur casus fortuiti in conventibus sive compositionibus non sint excepti, utrum Dominus decimarum aliquid de jure suo remittere teneatur? R. Cessante conditione vel pacta decimatorem propter casus fortuitos aliquid remittere non teneri, neque in totum, neque pro parte.* Gl. in c. potuit. verbo: expelli. d. locat. *etiamsi minima particula remanserit, & 7. partes perierint*, Azo in summa C. de Jure Emphyt. n. 6. *Sed quamdiu durat vel minima pars substantiæ, tamdiu durat quodque causa præstationis pensionis* arg. l. 53. ff. d. usufr. *cum non usus præsens, sed utilitas rei perpetua consideranda.* Natt. cons. 377. num. 1. *ita, ut præstatio casuum fortuitorum ad talem debitorum decimarum pertineat: id quod etiam in emphyteusi obtinet.* Latius Zorer. in seinem Bedenck. quæst. 11. n. 709. cum aliq. seqq. *Secus tamen est de decimis, quæ quotannis componuntur*, welche unverderbt seynd/ und jährlich verlassen oder bestanden werden/ *ubi remissiones locum habent, si fruges casu fortuito* durch Schauer oder Wetterschlag/ *post talem compositionem, antequam in horrea pervehantur, pereunt, quia in illis ratio perpetuitatis cessat, nisi*

R aliud

aliud expressè conventum fuerit. Sunt autem sequentia in ejusmodi compositionibus, quæ annuatim fiunt, consideranda: 1. Daß von dem Zehend-Herrn der *districtus decimar.* umritten oder umgangen / und darbey 2. annotirt werde/wie viel tagwerck Feldes mit einer jeden Sorten Getråids besaamet und bewachsen seye. 3. Ob es wohl, oder schlecht / dünn, oder dück stehe/ um darnach einen beyläuffigen Uberschlag machen zu können / wie viel Schock oder Schober Getråids von einer jeden Sorten abgeschnitten und gesammlet werden könten oder möchten. Und dann 4. die alte Zinß-Register zu Hülff ziehen / was von Jahren zu Jahren / wann diese oder jene Zelch angebauet oder besäet worden/der Zinß ertragen habe/und also nach solchem in An- oder Abforderung der Körner seine Mensur nemme/und darnach den Zehend-Verlaß einrichte. *Quia verò plerumq; tempore ejusmodi compositionum convivia habentur, non immeritò quæritur: Quis expensas in Convivia factas*, bey dem Zehend-Verlaß/*præstare teneatur? De his varia sunt consuetudines; nonnunquam enim Dominus decimarum ad illas solvendas solus, nonnunq. vero ad dimidiam partem, ita, ut altera dimidia debitoribus remaneat tenetur: Alibi autem debitores eas soli, vel etiam pro iis certam pecuniæ summam, aut etiam certam quotam*

strami-

straminis, als ein oder anderthalb / auch wol 2. Schober oder Schock allerhand Geströhes / *solvunt*, *prout alias ejusmodi consuetudines refert* Diether. cap. 2. *Ubi tamen observent Decimatores, præsertim, si expensæ ejusmodi illis solis incumbant, ne ante compositionem perfectam sibi sumtus faciant*. Plura de his v. ap. Wehn. *Verb*. Weinkauff / Leykauff.

Prima Conclusio. *Valet compositio inter personas Ecclesiasticas, ut decimæ uni Ecclesiæ debita* (119) *alteri solvantur: text. est* in c. 2. *& ibi gloss. & Doct.* de transact. *optimus etiam text.* in c. dilecti, *ubi id not. Abb.* de decim. *idem tradit Ruin.* consf. 142. num. 13. volum. 5. *Rebuff.* d. quæst. 13. num. 16. *ubi rationem affert, qui etiam* n. seqq. post Collect. in c. ad Apostolicæ, eod. *hanc conclusionem limitat non procedere in decimis personalibus, quæ limitantur ratione administrationis sacramentorum. Tu vero eam declara, ita demum procedere* (120) *si causæ cognitio, decretum. & consensus Episcopi accedat, ut disponitur* d. c. 2. *& ibi not. Innocent. & latè tradit Rebuff.* d. quæst. 13. numero 19. usque ad 23. *ubi etiam quærit, an sufficiat auctoritas vicarii, & videtur concludere* (121) *quod sic, per text.* d. c. 2. in

integra decretali, *ubi habetur, Episcopi vel Archidiaconi, qui de jure vicarius est Episcopi*, cap. 1. de offic. Archid. *Secundo declara* (122) *non posse Laicos cum Ecclesia componere, ut decimæ ipsis Laicis solvantur nisi ad tempus, & ex justa causa*, ut Rebuff. numero 28.

Secunda Conclusio. *Valet compositio inter Clericos*, (123) *ut minus quam sit decima eis solvatur, vel ut de aliquibus rebus non præstetur:* text. in c. veniens. de transact. & c. ex multiplici, ubi Doct. de decim. not. Abb. c. dilecti, Rebuff. d. quæst. 13. num. 26. Trivis. decis. Venet. 29. num. 12. *imò valebit etiam* (124) *inter Laicos, & Clericos*, ut tenere videtur gloss. fi. d. c. 2. de transact. *ubi fiat cum Ecclesiæ utilitate*; sed expresse tenet ibi Host. ut refert Jo. An. in add. ad d. gloss. fin. idem voluit Dec. in c. venerabilis. de confirm. util. vel inutil. quod etiam sequitur, & latè probat Rebuff. d. quæst. 13. num. 29. *ubi* (125) *talis compositio sit approbata à summo Pontifice, vel magno temporis intervallo firmata, & omninò vera est, ubi compositio inter Laicos, & Clericos fiat de modo, loco, & tempore decimas solvendi*, ut ibid. probat Rebuff. ex d. c. venerabilis,

rabilis, & ibi gloss. & Innoc. *Ad hoc vero, ut talis compositio etiam inter Clericos facta perpetua sit, & valeat, atque obliget successorem*, (126) *debet fieri cum auctoritate superioris*, ut habetur in d. c. veniens, *& c.* ex multiplici; *Imò* d. c. veniens, *requiri videtur approbatio Summi Pontificis*, & not. Bertran. cons. 14. & 116. vol. 1. *sed hoc* (127) *ibi disponitur*, *vel quia agebatur de magno præjudicio, hoc est solvenda solum tertia parte decima, vel quia nulla causa intervenerat utilitatis, necessitatis, aut alia similis; vel quia illa erat propria transactio hac compositio, vel quia in ea parochia, in qua erant prædia, coloni Monasterii, quod transegerat, & composuerat de non solvenda nisi tertia parte decimarum, recipiebant etiam Ecclesiastica sacramenta.*

Tertia Conclusio. *Potest fieri* (128) *compositio, & transactio super decimis præteritis, & decursis sine consensu superioris*, ut tradit gloss. & Doct. in c. ut super, de rebus Ecclesiæ non alienandis. Dec. c. venerabilis, not. 4. de confirm. util. vel inutil. gloss. & Doct. c. fin. de rer. permut. Rebuff. d. qu. 13. n. 25. & 33. *Ratio est, quia tunc non agitur de*

tollendo, aut remittendo aliquo jure Ecclesiæ, sed solum de commodo illius parochi, ad quem illa decimæ jam spectant.

QUARTA CONCLUSIO. *Valet transactio* (129) *de decimis futuris, facta cum assensu Papæ vel Episcopi, si pro decimis compensetur ecclesia in aliis rebus*, Rebuff. d. qu. 13. num. 36. *dicens ita tenere Doctores* in c. ad quæstiones. de rer. permutat, *quod inquit Rebuff. ibidem procedere, dummodo detur spirituale pro spirituali*, per gloss. in c. super eo, de transact. & Boich. in c. ex literis eod. *cum decimæ spirituales dici possint*, ut firmat gl. in c. literas, de restit. spol. & ibi Abb. not. 1. & alii, quos refert & sequitur Rebuff. d. q. 13. n. 38. & 39. *Sed ego id dixerim fortassis procedere, ubi in laicos jus decimandi transferatur, quod spirituale est, ut alibi diximus, non vero, ubi agitur de exemtione à solutione decimarum, vel partis, quod non est quid spirituale, ut jam semel admonuimus; Quare poterit etiam aliquid temporale, ut prædium, dari* (130) *Ecclesiæ pro se eximendo ab onere decimarum, dummodo ad id superioris auctoritas cum ecclesiæ utilitate accedat; sic exponendus est Paul. Rom.* de pens. Ecclesiast. concl. 2. num. 22. *& Navar.* cons. 3. numer. 2.

tit.

tit. de jure patr. volum. 1. *dum dixerunt, non posse aliquid temporale dari pro decimis.* *Hispan. vero dum* in reg. decim. in fine, not. 2. *ait, non posse laicum dando unum prædium Ecclesiæ liberare alia ab onere decimarum, intelligendus est, si id facere velit propria auctoritate, & sine causæ cognitione & decreto superioris; quare quod possit fieri hujusmodi transactio, ut pro futuris decimis, detur Ecclesiæ domus, vel aliud, in specie tradit, & latius ostendit Germon.* de sacror. immun. lib. 3. cap. 19. num. 42. & 43. *quamvis* numer. 45. *post Imol.* c. fi. de rer. permut. *velit, quod si hujusmodi res temporalis data Ecclesiæ pro futuris decimis chasmate perierit, Ecclesia non sit obnoxia compositioni, sed decimas de novo exigere possit; de quo tamen dubito; cum & ipsa Ecclesia regulariter teneatur stare contractui,* jur. vulg.

An vero causa decimarum possit compromitti, & quomodo, dicamus capite priore quæst. 1, conclusione ultima.

Quæro Septimo. An possit remitti ex aliqua causa, decima Laico, vel Clerico?

Prima Conclusio. *Decimæ Episcopales,* de quibus (131) in c. nobis, & c. con.

concesso, 12. quæst. 2. & nos inf. cap. 7. qu. un. *possunt* (132) *personis Ecclesiasticis remitti; quin & talis remissio large est interpretanda, ut etiam ad possessiones postea acquirendas extendatur*, text. est ad literam in c. quia circa. de privil. *debet* (133) *tamen fieri secundum Canonicas sanctiones, ut ibi disponitur, hoc est de consensu Capituli*, ut ait gloss. *& ex causa*, ut not. Hostiens. & Jo. An. *Idem quoque dicendum erit*, (134) *ut possint decimæ remitti Ecclesiæ à quavis alia Ecclesia, cui de jure communi decimæ non debentur*, ut videtur esse textus in c. 2. de his quæ fin. à Prælat. sine cons. Cap. secundum intellectum Innocent, cui etiam videtur ibi accedere Abb. & alii.

SECUNDA CONCLUSIO. *Potest* (135) *cum assensu summi Pontificis remitti decima etiam ab Ecclesia parochiali alicui non modo Clerico, sed etiam Laico, quicquid dicere voluerit, etiam quoad Clericum, Rebuff.* d. quæst. 13. num. 27. *Ratio illa est, quoniam potest Summus Pontifex, quod majus est, ex causa aliquem etiam Laicum eximere à solutione decimarum*, ut ostendimus hoc eodem cap. quæst. 2. conclus. 2. & hoc in specie tenuit Tyndar. tract. de decim. numer. 64. &

latè

latè post alios tradit Henriq. in Sum. Theolog. moral. libr. 7. c. 27. num. 3. *Imo etiam* (136) *quod sufficiat assensus Episcopi, tenere videtur* Benincas. de pauper. quæst. 7. n. 6. speciali, numero 27. *Quod tamen ego non admitterem, nisi ex maxima causa id fieret, & cum plenissima causa cognitione.*

SUMMÆ RERUM.

1. Ecclesia quotuplex sit?
2. Cathedralis Ecclesia ab Episcopali quodammodò distinguitur.
3. Matrix Ecclesiæ quæ sit, & cur ita dicatur?
4. Baptismalis Ecclesia quæ sit, & an sit semper curata?
5. Parochialis, & prædialis Ecclesia quæ sit?
6. Præscriptio, consuetudo, compositio in solvendis decimis servanda est.
7. Decimæ fructuum, qui nascuntur in parochia Episcopi vel Ecclesiæ Cathedralis, nisi ibi sit alius Curatus, debentur Episcopo.

8. Decimæ quomodo dividi debeant in quatuor partes?

9. Episcopo debentur decimæ prædiorum, quæ in nullius parochia sita sunt. Idem ubi parochiæ non sunt distinctæ. *num. 10.* secus si locus sit intra duas parochias, sed ignoretur, cujus sit. *num. 11.* non quivis ergo Clericus, sed Episcopi, & post eos parochi, &c.

12. Episcopo debentur decimæ stante consuetudine. Item quæ donatæ fuerunt Ecclesiæ Cathedrali, vel alio modo ei debentur. *num. 13.* An vero in ejusmodi rebus donatis Ecclesiæ, donanti integrum sit, aliquod jus reservare? N.

14. Episcopus in sua quarta decimarum est fundatus de jure communi.

15. Ecclesia Cathedralis nullum jus habet in Ecclesiis, seu capellis civitatis.

16. Episcopus potest nomine cujuslibet Ecclesiæ vacantis, agere ad decimas.

17. Reales decimæ prædiali Ecclesiæ, personales parochiali debentur.

18. Parochialis Ecclesia, cui decimæ personales solvuntur, quæ sit?

19. Sacramenta percipiens in pluribus Ecclesiis

clesiis per annum, ad ratam temporis decimas solvet.

20. Divina in Monasteriis percipiens, & audiens, iis non solvet decimas, sed Ecclesiæ parochiali, in qua quis habet domicilinm: an autem saltem aliqua decimarum pars solvenda est Ecclesiæ parochiali, &c.

21. Domicilia plura habens, solvit decimas, ubi est præcipuum domicilium. Quid si domus sit in confinio duarum parochiarum? *num. 22.* Et quid si dubitatur, de qua parochia sit domus? *n, 23.*

24. Domicilium mutans solvet secundo Curato. Quid si non constet de animo mutandi domicilium? *num. 25.*

26. Mixtæ decimæ cui Ecclesiæ solvantur?

27. Baptismali Ecclesiæ regulariter debentur decimæ; latius tamen distinguitur. *num. 28. & seqq.*

29. Ecclesia sita intra fines baptismalis quando percipiat decimas tam reales suorum confinium, quam personales, & *num. præced.*

30. Baptismalis Ecclesia consentiens fundationi parochiæ intra suos limites censetur remisisse jus decimandi, & alia jura

jura parochialia pro illa portione limitum. Non tamen potest propter hunc consensum aliquid saltem temporale accipere. *num.31.*

32. Retineri non potest decima sacerdotibus ob malos mores; vel etiam quia ejus fructus in malos usus convertant. *num 33.* Quid vero si Sacerdos non deserviat, vel notorius peccator sit? *num. 34.* Plura notata ad hunc loc.

35. Denegare possunt laici decimas Sacerdotibus, cum sibi ab illis denegantur sacramenta, Id tamen non facient Laici propria auctoritate, sed in judicio excipiendo. *num. 36.*

37. Parochus non potest propria auctoritate denegare sacramenta iis, qui cum debeant, non solvunt decimas, nisi id notorium sit. Impœnitentes tamen malitiose decimas solvere recusantes ad Eucharistiam admittere neutiquam lic.

38. Denegari non possunt decimæ Clericis ex eo, quia divites sint, neque iis indigeant. Ratio affertur. *num. seqq.*

39. Decimæ dantur etiam pro sustentatione pauperum.

40. De-

40. Decimæ jure Divino, & naturali non debentur ministris non indigentibus; & quid de aliis? Ubi rationes al, eleg. adpon.

CAP. V.

Quibus Ecclesiis, seu personis solvendæ sint Decimæ?

OMITTAM *hic tractare, quando Laicis debeantur decimæ ex privilegio vel præscriptione aliave de causa, quoniam de his fuse egimus*, in c. 5. q. 3. & 5. *solum agemus de locis, & personis Ecclesiasticis, ac religiosis.*

Præmitto tamen, (1) communem illam distinctionem; Ecclesia alia est Episcopalis, seu Cathedralis, alia Baptismalis, quam vulgus Parochialem, *&* extra urbem plebaniam, *vocat, & matrix dici potest; alia proprie parochialis, quæ posita est intra fines Ecclesiæ baptismalis, seu parochiæ, &* orarorium *seu* capellam, *vel* succursum *vocare possumus.* Hæc distinctio colligitur ex not, per gloss. & Doct. in c. cum contingat, de decim. c. plures, 10. quæst. 1. c. cum Clerici, & c. venerabili, de verb. sig. rubr. & tot. tit. de Eccles. ædif. & de immun. Eccles. Tyndar. tractat. de dec.

num.

num.71. & seqq. Rebuff. eodem tractat. qu. 6. n.6. & seqq. Card. cons. 26. & aliis passim.. *Differt tamen quodammodo Ecclesia* (2) *Episcopalis à Cathedrali; potest enim sumi Ecclesia, vel ut sedes Episcopi, vel ut Ecclesia majoris Capituli*, ut patet ex not. per gloss. in Clem. 1. verb. matricem. de sentent. excom. *sicut enim differt mensa Episcopi à mensa Capituli, & Episcopus à Capitulo. Matrix quoque Ecclesia*, (3) *licet propriè dicatur de Ecclesia Cathedrali*, ut patet ex text. d. c. venerabili, cum ibi not. per gloss. in verb. matricem, &c. ex transmissa, de præscript. & Rebuf. d. quæst. 6. num. 6. *tamen dicitur etiam de Ecclesia baptismali*, ut not. & probat gloss. d. clem. 1. verb. matricem. & in clem. un. in verb. deputati, de bapt. & ejus eff. Card. d. cons. 26. num. 4. *ex eo, quia in iis renascimur per baptismum*, ut per dd. gl. *vel quia est quasi mater aliarum Ecclesiarum & ædium, quas sub se continet*, ut ait Rebuff. d. q. 6 num. 7. Paris. d. c. ex transmissa, num. 1. & seqq. de præscript.

Baptismalis Ecclesia (4) *est, in qua insunt fontes baptismales, & parochiani baptizantur*, gloss. 2. & Abb. in c. cum contingat, de decim. *Non possunt autem esse in una*

paro-

parochia plures baptismales; sed una tantum cum capellis suis, c. plures, 10. quæst. 1. *regulariter vero Ecclesia baptismalis est quoque Curata, licet non necessario, nec semper,* ut post Franc. in c. ad decimas, not. ult. de restit. spol. in 6. scripsit etiam Paris. in repet. c. ex transmissa, num. 4. de præscript. *In hoc vero capite, ne terminos confundamus, & clarius loquamur, per cathedralem Ecclesiam intelligemus Ecclesiam, quatenus distincta est à mensa Episcopi; per baptismalem accipiemus Curatam, cujus Rector sacramenta administrat; & in qua debent de jure parochiani divina audire,* c. ut dominicis, cum ibi not. de paroch. & al. par. *per parochialem vero* (5) *illam, quæ intra fines baptismalis posita est, & capellam aliquando, vel oratorium vocabimus, per prædialem vero Ecclesiam in hac materia decimali, omnes intelligunt eam, in cujus finibus est prædium, de quo decima solvenda est. His sic præmissis erit*

Prima Conclusio. *Si adsit aliqua* (6) *consuetudo, præscriptio, compositio in transferendis decimis de una in aliam Ecclesiam, ea servanda est, ut in* cap. 5. quæst. 4. conclus. 5. quæst. 5. conclus. 3. & quæst. 6. concl.

conclus. 1. latè demonstravimus, & in hac specie notavit Tyndar. d. tract. de decim. numero 68.

SECUNDA CONCLUSIO. *Seclusa tali consuetudine, praescriptione, vel compositione, (7) decima fructuum, qui nascuntur in parochia Episcopi; seu Ecclesiae cathedralis, Episcopo debentur; ita* gloss. 2. in c. cum contingat, de decim. Tyndar. d. num. 68. Rebuff. d. tract. quaest. 7. nu. 7. per c. dudum, secundum unum intell. de decim. idem not. Butr. & Abb. d. c. cum contingat. concl. 2. & c. pervenit, c. parochianos, & seq. eod. *quod limitat ibi Rebuff. nisi alius esset illius Ecclesiae Curatus. Addit gloss.* d. c. cum contingat, *tunc debere (8) Episcopum facere de illis decimis quatuor partes*, per c. quatuor, c. vulterranae. & c. concesso, 12. quaest. 2. *ut sc. una pars detur Clericis, altera fabricae, tertia pauperibus, quarta retineatur per Episcopum, sed melius illi text. intelliguntur, vel absolutè & distinctè, ubi etiam aliqua ex causis infra scriptis Episcopo debeantur decimae, quomodo etiam exponitur c.* statuimus, *cum duobus* seqq. 16. q. 1. *ubi distributio decimarum Episcopi arbitrio tribuitur: vel ubi alias fabrica Ecclesiave Ministri, & animarum rectores* pre-

proprios redditus non habeant, unde commode reparari, manu teneri, & sustentari respectivè possint.

Tertia Conclusio. *Debentur etiam decimæ Episcopo*, (9) *ubi prædium non est in alicujus parochia situm*; text.in c.quoniam, ubi ab numero 2. & 4. gl.c. cum contingat, verb. jure communi, & c. dudum, de decim. Rebuff.d.tract.quæst 7.num.8. Tyndar.d.tract. n.69. alia gl. in c.fin.de paroch. opt. etiam text.in c.decimas, 16.qu.7. *idem dicendum est*, (10) *ubi parochiæ non sunt distinctæ, cum tunc tota diæcesis sit parochia Episcopi*, c. omnes basilicæ, 16.quæst.7. & hoc notavit in specie Abb.d.c. quoniam.n.2. per c. parochianos, de sepul. & c. ad Apostolicæ, de donat. idem not. Tyndar.d.num.69. *secus vero esset*, (11) *si locus esset intra duas parochias, sed ignoretur sub qua sit; nam tunc non debentur Episcopo, sed inter eas dividuntur*, ut voluit Abb.d.c. quoniam. n.3. post Goffr. argum.c.2. de sepult. in 6. de quo etiam nos aliquid diximus c.4. quæst.3. conclus. 1. *ubi de novalibus.* (r)

(r) Non quivis ergò Clericus, sed Episcopi, & post eos Parochi, qui propriè spiritualia ministrant, nam simplices non habent jus ad

decimas, vi solius characteris Clericalis, nec religiosi ex vi status sui, quippe non serviunt populo in spiritualibus. *Zoës. ad tit. d. decim. n. 39.* Imò religiosi appropriantes tibi decimas incurrunt pœnas, *Clem. 1. de dec.* nisi habeant privilegium concessionis à Papa. *Oldrad. cons. 109. Conf. Addit. ad VVernl. l. 2. c. 5.* Ubi quoq; quò parochi decimas, aliaq; competentia exposcere queant necesse est, ut post admissionem sive confirmationem Episcopi, etiam à Magistratu Territoriali seculari investituram, quam vulgò die weltliche posses oder Einsatz / voc. requirant, cujus finis est, ut Dominus territorii parochis inhabitationem in ædibus parochialibus concedat, nec non subditis mandet, ut ipsis parochis debitum honorem, & decimas aliosque reditus parochiales, Pfarrliche Einkunfften / exsolvant, id quod in Bavaria, & aliis vicinis locis observatur, *test. tit. 10. art. 1. 2. 3.* Chur-Bäyern Lands- und Policey-Ordnung. Parochus loci contra quemlibet possessorem juris decimandi, etiam Episcopum habet intentionem fundatam, ita, ut non teneatur probare, quo titulo jus decimandi ad se pertineat, cum id ex Canonum præscripto hab. *Rebuff. quæst. 7. n. 4. & 5. per tx. in c. à nobis 24. ibique Butrius num. 4. & 5. x. d. decim.* adeò, ut latius referente Canisio *c. 8. d. decim.* Si parochus loci, alteri possessionem juris decimandi interverterit, decimas ipse percipiendo, non prius ad restitutionem teneatur, antequam spoliatus probet

posses-

possessionis suæ titulum, *c. 2. d. restit. spol. in 6.* Ubi simul recenset: quis sit legitimus titulus in alieno parocho, nimirum consuetudo, vel præscriptio, vel privilegium, vel compromissum, vel transactio: Ubi tamen limitat, quod hæc locum non habeat, si parochus litè vel appellatione pendente hanc spoliationem intulerit. *t. t. x. ut lit. pend. l. un. ff. nihil innov. l. 16. ff. d. appell.*

Quarta Conclusio. *Ubi adsit* (12) *consuetudo, quòd decimæ ad Episcopum spectent, ea servanda est*, gl. 2. d. c. dudum. & c. cum contingat, de decim. Rebuff. d. q. 7. num. 10. & faciunt ea quæ supra c. 5. quæst. 4. conclus. 5. generatim de consuetudine adnotavimus, & paullo ante hoc eod. cap. conclus. 1. admonuimus.

Quinta Conclusio. *Quando decimæ donatæ fuerunt Ecclesiæ Cathedrali vel alio modo ei debentur*, (13) *tunc Episcopus de jure communi in illis est fundatus*; ita Rebuff. d. quæst. 7. num. 13. sic intelligens d. c. dudum, *& tunc illæ decimæ inter fratres dividi debent*, ut habetur in c. ult. de offic. custo. & not. Rebuff. d. num. 13. *fratres autem sunt Canonici Ecclesiæ Cathedralis*, ut ex eo text. juncta gloss. colligitur, & clarius habetur in c. novit, de his quæ fi. à major. par. Cap. (v)

(v) Decimæ de ejusmodi bonis Ecclesiæ donatis, aut alio modo: sive per testamentum, sive emtionem, venditionem, aut permutationem concessis, de jure debentur, si eas ante concessionem solverint, quia res transit cum suo onere; *l. alienatio. ff. d. contrah. emt. c. ex literis. d. pignor.* neque ulli permittitur, ut vel interversione alienæ rei vel alio modo plus juris in alium transf. quàm ipse hab. *c. Daibertum. qu. 2. l. si filius. l. d. donat.* neque debent ædificare Ecclesiæ cum præjudicio alicujus *l. assiduis. inf. C. qui pot. in pign. hab.* Nam lic. sit magnus favor Ecclesiæ, ut in ejus commodum à regulis Juris recedatur, *l. Julianus. §. si quis à populo. ff. de A.E. l. etsi non adscripta C. de fidei. libert.* tamen ut cum jactura alterius locupletior fiat, non permittitur *l. nat. cum l. sq. ff. de condit. indeb. & l. cū hi. §. si quis. ff de transact.* quin imò dolo malo videtur facere, qui ex aliena jactura lucrum quærit. *l. si quis mancipiis. inf. ff. de instit. act.* An vero in ejusmodi rebus donatis Ecclesiæ, donanti integrūm sit, aliquod jus reservare? Neg. videtur c. noverint. 10. q. 1. Verum Canonistæ admittunt, quod Patronus tempore fundationis consensu Episcopi sibi censum quotannis solvendum, aut alia emol. sibi reservare & stipulari possit, modò fiat. 1. Reservatio sive stipulatio ista tempore fundationis, 2. Consentiente Episcopo, & 3. Dos per istam stipulationem non desinat esse sufficiens quippe non civili tantùm sed etiam naturali juri consenta-

sentaneum est, ut cuique rem suam, prout lib. alienare lic. atque integrum adeo sit, in rebus donatis aliquod jus reservare. *v. l. 9. de donat. Pluribus in* Wernl. *Addit. l. 3. c. 3. p. 243. tum seq.*

Sexta Conclusio. *In sua Canonica portione decimarum, hoc est, quarta,* (14) *Episcopus de jure communi fundatus est; text. est* in c. conquerente, de off. ord. & c. de quarta, de præscript. not. ibi gloss. Host. & Jo. And. d. c. cum contingat. *Abb.* d. c. quoniam. num. 3. *& per illum textum, Rebuff.* d. quæst. 7. num. 11. & quæst. 3. n. 14. *Innoc.* c. requisisti. de testam. *Tyndar.* d. tract. num. 71. *ubi etiam tam text.* in d. c. conquærente, *quam* in c. dudum. de dec. *intelligit, ubi prædia illa sita sint in Ecclesia baptismali, quæ subjecta sit Cathedrali, & contentio est inter baptismalem & Episcopum, ut nimirum quarta tunc debeatur Episcopo, reliquum verò Ecclesia baptismali,* ut per Tyndar. ibid. *debetur autem hæc quarta Episcopo ratione conjunctionis, & universalis cura, quam habet Episcopus in Ecclesiis subjectis*, ut post Innocent. d. c. requisisti, not. Tyndar. d. tract. num. 71. *Ecclesia vero Cathedralis, seu matrix Ecclesia* (15) *nullum jus habet in Ecclesiis seu capellis civitatis,* ut post gloss & Innocent. in c. dilecto, de off. Archid. & c. constitutus,

tutus de relig. idem voluit Tyndar.d.tract. n. 71. *Poterit tamen huic decimæ 40. annis præscribi*, ut habetur in d.c. de quarta, & inter cæteros adnotavit Abb.d. num. 3.

Septima Conclusio. *Potest Episcopus nomine cujuslibet Ecclesiæ parochialis subjectæ* (16) *ad decimas agere, quando non est Curatus, qui agat*; ita Rebuff. d.quæst. 7. num. 12. per c. ult. de success. ab intest. *ubi tamen nihil ad rem.*

Octava Conclusio. *Si loquamur de Ecclesia prædiali, in qua prædia sita sunt, tunc communis regula est*, (17) *quod prædiales decimæ prædiali Ecclesiæ debentur*, c. fin. de paroch. c. quoniam. de decim. *personales vero parochiali, pro qua hoc loco cum aliis Doct. intelligimus baptismalem in qua quis audit divina, & recipit sacramenta*; text. est in c. questi. & c. statuimus. 16. q. 1. & d. c. fin. de paroch. hanc regulam ponit Tyndar. d. tract. num. 7. Rebuff. d. quæst. 6. num. 1. & 7. Abb. in c. cum sint. num. de decim. ubi gloss. 2. idem Silvest. in sum. verbo, decima num. 14. S. Thom. & Cajet. 2. n. 287 art. 3. Sot. d. l. 9. quæst. 4. art. 3. gloss. 2. d. c. fin. ubi cæteri de paroch. & alii Doct. passim. *Est autem proprie* (18) *Ecclesia hæc parochia-*

chialis, seu baptismalis, cui personales decimæ persolvendæ sunt, illa Ecclesia, in qua homines audiunt divina, & recipiunt Sacramenta per totum anni circulum, ut habetur in d. c. quæst. in not. Rebuff. d. q. 6. num. 2. *& latè tradit Menoch.* de præsumt. lib. 6. præsumt. 88. num. 1. ubi etiam num. 3. *post alios dicit, idem esse, si per majorem anni partem in Ecclesia divina audiat, & percipiat sacramenta; si vero æqualiter in duabus Ecclesiis id faciat,* (19) *dividentur æqualiter personales decimæ, alias pro rata temporis;* ita Rebuff. d. n. 2. & Butr. in c. 2. fin. de decim. post Innoc. *Neque tamen, si quis* (20) *in monasteriis audierit divina, aut etiam percipiat sacramenta, ut hodie fit, ideo decimæ personales illis debentur, sed parochiali, in qua habet domicilium, cum in ea Ecclesia & divina audiri, & sacramenta percipi debeant,* c. 2. de paroch. & c. cum quis. §. 1. de sepult. in 6. *paria autem sunt recipere, vel recipere posse, & per eum stare, quo minus recipiat,* l. quod te. ff. si cert. petit. *& cum per Curatum non stet, non est ei imputandum,* l. in jure, ff. de reg. jur. cum simil. & ita in hac specie tenuit Navar. consil. 1. numer. 5. tit. de decim. vol. 1. Rebuff. dict. num. 2. post Feder. cons. 253.

in fin. & idem etiam tenent S. Thom. Cajet. & Sot. locis citatis. (φ)

(φ) Et certè, si animalia pascantur in prædiis ejusdem parochiæ, ubi Domino spiritualia exhibentur, tum fœtus (qui tamen non prius, quàm sine matre vivere queat, decimatur) eidem Ecclesiæ parochiali obveniet. Si verò alibi pascantur, tum dividenda erit decima inter Ecclesiam, ubi animalia pascuntur, & Ecclesiam, ubi Dominus illarum divina percipit Sacramenta. In his autem mixtis sicut nemo dare cogitur meliora; sic nec etiam solvere debet deteriora, sed legi & conscientiæ satisfaciet, si mediocria quis dederit.

Quod intelligendum, si non constet, quis agnus vel vitulus in ordine sit decimus, si nunquam appareat, solvendus ille erit, quod si mutetur, debebiturque uterque. *Frid. Martini d. disp. Canon. d. decim. conclus. 4. 5. & 6.*

An autem saltem aliqua decimarum pars solvenda est Ecclesiæ parochiali, in qua degit pecorum Dominus, lic. in ea pecora nunquam pascantur, nec accubent? Affirm. *Navarr. cons. 1. de dec.* cujus sententiam probabilem esse ait *Castro Palao D. Un d. decim. pag. 8. n. 9.* quia de his decimis nulla est constitutio expresse assignás eas Ecclesiæ, in qua armenta resident; Ergò cum vocentur mixtæ, cum medium sint inter personales & prædiales, priores autem debeantur parochiæ, ubi persona residet; posteriores, ubi prædium existit, hæ decimæ, quæ medium sunt

sunt inter utrumq; dictũ membrum, debebunt dividi inter parochiam, in qua armenta resident, & in qua persona residet, saltem quoad partem, quam assignaverat *Navarrus l.c.* Sed Resp. longè communiorem & probabiliorem sententiã stare contra Nav. partim, quia mixtæ decimæ non constituunt mediam quasi speciẽ inter personales & prædiales, sed ad prædiales sunt revocandæ, cum in Jure solùm duæ illæ species exprimãtur, nec ulla sufficiens ratio tertiã eam speciem suadeat: partim, quia nullum fundamentum adest illius quotæ, seu quartæ partis potiùs, quàm sextæ, vel octavæ, &c. cum nec ex debito personæ, nec ex temporis quantitate ea mensura peti possit. Ut proindè rectiùs hîc servetur sola regula prædialium decimarum *Em. Gonzalez. ad c. 18 h.t. Azor. p. 1. L. 7. c. 14. quæst. 15. Pro praxi* hîc observ. 1. *ex eod. Azor. c. triplicem* esse animalium fructum; primus consistit in fœtu, 2. in lacte v. gr. & iis, quæ ex lacte conficiuntur, 3. in pellibus & lana, *l. 28. in pr. ff. d. usur. &* §. 38. *J. de R.D.* Unde ex fœtibus is, qui decimo loco est natus, debet pendi habenti jus decimandi, lic. possit ex consuetudine pecunia pro eo solvi. Ex lana quoque decima debetur, cùm detonsæ sunt pecudes, ita, ut 9. velleribus retentis decimum persolvatur: ex lacte similiter. 9. mensuris retentis decima præstatur, uti ex caseis v. g. decimus? Dicitur autem consuetudine alicubi receptum, ut decima ex lacte solvatur in ea parochia, ubi ex uberibus lac hauritur, & ex

caſeis, ubi caſeo fiunt, & ex fœtu, ubi pulli naſcuntur. 2. *Obſ. cum Gonzal. l. c.* ea, quæ dicta ſunt de decimis prædialibus ex fructibus animalium ſolvendis, præcipuè intelligenda eſſe quoad animalia, manſueta ubicunq; tand. alãtur. Si a. ſunt vera animalia, videtur opus hac diſtinctione, utrum ea ſint in nullius Dominio; an vero ab alicujus Dominio conſiſtant? Priore enim caſu, ſi decimæ inde percipiantur, non erunt ullo modo prædiales, ſed merè perſonales, quia emolumentum ſeu lucrum rei totum ex hominis induſtria profluit; veluti ſi quis piſcatur in mari, aut flumine publico, vel venatur in nemore publico, ubi nemo habere ponitur dominium, vel jus prohibendi piſcationem, aut venationem. At in ſecundo caſu, ubi fera animalia capiuntur, in aliquorum Dominio vel poteſtate exiſtunt, decimæ eorum prædiales erunt, quia in fructu prædiorum cenſentur talia animalia, quatenus in nemoribus aut ſtagnis incluſa hærent, & per venationem aut piſcationem cum lucro Domini extrahuntur; ubi decimæ debentur parochiæ, in qua ſtagna ſunt, aut nemora *arg. l. 3. §. 14. ff. de A. vel A. O. & l. 9. §. 5. & l. 62. §. 5. ff. d. Uſufr.* quod exponunt etiam *Rebuff. quæſt. 8. numer. 10. Suarez. cap. 34. num. 7.*

Quod ſi plura quis habeat domicilia in pluribus parochiis, (21) *illi ſolvet, in qua principale domicilium habet*, ut poſt Henr. Boich. in c. pervenit, de decim. not. Rebuff. d. num.

d. num. 2. *sed si domus est in confinio duarum parochiarum*, (22) *utrique debetur decima personalis*, gl. ult, & Doct. in c. licet, 86. qu. 3 Innoc. & alii, in c. super eo, de paroch. & Rebuff. d. q. 6. num. 3. *Si vero dubitetur, de qua parochia sit domus*, (23) *inspicietur situs januæ, & illius erit parochiæ, in qua janua sita est*; ita Rebuff. ubi supra numer. 4. post Bart. in l. quod conclave, ff. de dam. infect. *& si habet duo ostia, attenditur, quod anterius & nobilius est*, Rebuff. d. q. 6. n. 5. arg. l. cum in diversis, ff. de relig. & l. quæritur, ff. de stat. hom. Corna. in tract. de potest. reg. quæst. 37. *Illud quoque notandum est, quod si quis mutaverit domicilium*, (24) *decimæ non debentur priori Curato, sed secundo, si ibi audiantur divina, & recipiantur Sacramenta*; ita Rebuff. d. quæst. 6. numer. 24. per text. in c. ad Apostolicæ, ubi Butr. & alii, de decim. *Si vero* (25) *sit dubium de voluntate constituendi domicilium, tunc requiritur, quod per multum temporis ibi mora trahatur*, ut post Butr. d. c. cum ad Apostolicæ, col. 2. tradit Rebuff. loc. cit. *Decimæ autem mixtæ* (26) *dividendæ sunt inter prædialem, & parochialem Ecclesiam, juxta quod de personali, & reali decima participant*,

cipant, ut latè & optimè tradit Navar. d. consf. 1. n. 8. & 9. sub tit. de decim.

De colonis vero, quibus Ecclesiis, & qualiter decimas suas tam personales, quam prædiales solvant diximus, c. præc. qu. ult. concl. 5.

NONA CONCLUSIO. *Si quæstio sit inter baptismalem, & parochialem seu capellam, & succursum, tunc dicimus, quod, licet* (27) *seclusa consuetudine, conventione, privilegio, regulariter, & in dubio decimæ debeantur baptismali, ut text.* in c. in diœcesi, 13. quæst. 6. c. de decimis, & c. statuimus, 16. q. 1. c. cum contingat, & c. cum in tua, de decim. c. veniens, *ubi Imol. de præscr. idem not. gloss.* in c. ex transmissa, de præscr. *late Rebuff.* d. tract. quæst. 6. num. 10. & 11. *qui etiam* num. 10. post gloss. & *Butr.* d. c. cum contingat, *probat de jure baptismalem fundatam esse in prædialibus*. *Pro majori tamen hujus rei dilucidatione*, (28) *distinguendum est cum Joh. And.* in Addit. ad Specul. tit. de decim. *quem sequuntur Doct. ut testatur idem quoque tenens Tyndar.* d. Tract. num. 37. *Nam aut prædia, de quorum fructibus decimandis agitur, sunt sita infra limites Ecclesiæ baptismalis, & tunc clarum est, quod talis decima ad illum pertineat; & hoc*

hoc probant Doct. & jura mox allegata; *aut prædia sita sunt infra limites Ecclesiæ parochialis, quæ non est sub limitibus baptismalis, & tunc quoque clarum est, decimam spectare, non ad baptismalem, sed potius ad parochialem, neque tunc habet contendere cum baptismali Ecclesia, sed cum Episcopo*, ut optime adnotavit Tynd. l.c. quod idem tradit Rebuf. d. q. 5. n. 16 & 18. *Difficultas est, quando parochialis est sub baptismali, & prædia sita sunt intra limites parochialis, & tunc etiam distinguendum est; nam aut baptismalis erecta fuit in baptismalem post parochialem, ita ut comprehendat sub se parochialem, tanquam capellam, & tunc Ecclesia parochialis habebit suas decimas antiquas*; Ita Jo. And. loc. cit. Tyndar. d. tract. num. 74. Rebuff. d. quæst. 6. nu. 17. post gl. in c. quicunque, 16. quæst. 1. ubi opt. text. & Abb. cons. 18. vol. 1. *Ratio est, quia non censetur hæc Ecclesia erecta cum incommodo, & præjudicio jam erectarum, ut not. Doct.* in c. ad audientiam, il. 1. de Eccl. ædif. *Rebuff.* d. num. 17. *Tyndar.* d. nu. 74. *per text.* in c. pastoralis, de decim. *sed melior est* in c. si quis laicus, & c. de decimis, 16. quæst. 1. *Et hæc procedunt quoad decimas reales; personales vero dividentur in Ecclesiam baptismalem,*

lem propter baptismum, & parochialem, propter alia divina; ita post Joh. Andr. tenet, Rebuff. d. num. 74. Card. c. cum contingat, per c. cum quis, de sepult. in 6. Barbat. cons. 49. colum. 2. vol. 3, quod idem dicit esse satis rationi consonum, Abb. d. c. cum contingat, colum. 2. *Aut ecclesia parochialis est infra limites baptismalis, & constat baptismalem prius fuisse erectam, & tunc si quidem constat decimas assignatas fuisse parochiali in constructione ejus, tunc, inquit Tyndar.* dict. tract. num. 76. *quod sine dubio illi parochiali Ecclesiæ debentur; ego vero puto* (29) *etiam ad hoc requiri, vel fundationem Papæ, vel Episcopi quidem, sed ex necessitate propter nimiam distantiam, vel ex alia justa de causa; prout est text.* d. c. ad audientiam, il. 1. & c. constitutus, de relig. dom. *& ibi not. & Rebuff.* d. quæst. 6. num. 15. *Lap.* alleg. 66 num. 3. *& Card.* cons. 26. num. 4. *quod etiam tunc solum concedit idem Tyndar.* d. tract. n. 81. & 82. *quando non apparet de ista assignatione decimarum Ecclesiæ parochiali facta. Verius autem est, parem in hoc esse utriusque rationem*, ut patet ex allegatis. *Non nego tamen, quin in dubio causa justa morum fuisse Episcopum, præsumendum sit*, ut loco citat.

adno-

adnotavit Rebuff. per c. nisi essent, de præbend. *Ad hoc verò, ut Capellanus d. Ecclesiæ recipiat obventiones, tria requiruntur in terminis* d. c. ad audientiam, ut ex eodem text. & aliis not. Rebuff. d. quæst. 6. num. 21. *Primo, quod baptismalis Ecclesia redditibus abundet; Secundo, quod illa Ecclesia sit necessaria; Tertio, quod illa capella non habeat sufficientes redditus.* Idem larè prosequitur Lapus de alleg. 66. num. 1. & tribus seqq. & Jo. Silva in tract. de benef. 1. p. quæst. 5. nu. 100. & seqq. *Aut demum dubitatur, an prius fuerit erecta parochialis vel baptismalis, & tunc baptismalis habet fundatam de jure communi intentionem; ita Tyndar.* d. tract. num 83. *& sic procedunt alia per eundem; allegantur* num. 77.

Pro complemento hujus conclusionis adnotandum est, quod si baptismalis Ecclesia consentit assignationi limitum, & fundationi parochiæ, tunc (30) *censetur remisisse jus decimandi, & alia jura parochialia, quoad illam portionem limitum, qui novæ Ecclesiæ assignati sunt;* ita Tyndar. d. num. 83. Rebuff. d. q. 6. num. 20. Card. de cons. 26. num. 4. *neque tamen potest propter hunc consensum* (31) *aliquid accipere*, juxta text. in c. querelam, ubi

ubi Doct. de Simon. & not. Rebuff. d. quæst. 6. num. 22.

Decima Conclusio. *Non potest decima (32) retineri sacerdotibus ex eo, quia sint malæ vitæ*, ut est text. in c. si Episcopus, 16. quæst. 6. & in c. tua nobis, ubi gloss. Abb. & alii Doct. de decim. & not. etiam Rebuff. d. tract. quæst. 7. num. 15. per text. in c. quid dicam, 14. qu. 4. & c. forte, quæst. 5. Silvest. in summ. verb. decima, num. 14. *Idem (33) si eas decimas in malos usus convertant, ut post Host.* in rub. de decim. *& alios probat Rebuff.* d. quæst. 7. num. 16. *dicit tamen Silvest.* loco cit. in vers. 8. eum, *post Host. quod si sacerdos non deserviat Ecclesiæ, aut notorius peccator sit, poterit (34) ei non solvere, sed proximo superiori, quo dicto relato dicit illud durum esse Turrecr.* in c. fin. num. 16. quæst. 1. *cui ego assentior, cum Laici maximè privati Sacerdotes judicare non debeant.* (χ)

(χ) Licet per *c. non omnis 2. ibi, utilius. caus. 1. q. 1.* denegandæ parochis aut Clericis decimæ sint ex eo, cum, si præstantur, foveri Clericor. malitiæ & perversitati; ac eos ali in peccatis videantur, tamen decimas iis deberi, juri consentaneum est, ex ratione, quod non recipiant propter bonitatem vitæ, sed servitium, quo præstito, parochiani à debito decimarú exemti

non

non sint: Dummodo non sit notorius fornicator, aut aliis notis criminibus irretitus is, cui decimæ debentur, quò casu illi justè denegari poterunt, *c. præter. 6. dist. 32.* & Decimæ in utilitatem Ecclesiæ, Auctoritate Episcopi, controv. *Rebuff. quæst 13. num 7. 9.* Sed ne tales homines nullius pretii ad Clericatum promoveantur, observent Collatores, haud respicientes, ut morigeros sibi Pastores haberent, aut in re sua familiari aliquod ab illis emolumentum perciperent: Nam quanquam Patronis & Collatoribus Novum Pastorem & Ministrum Ecclesiæ liberè nominare liceat, tamen restricta esse debet ad idoneum subjectum, nimirum curet Patronus, ut idoneum nominet, tam quoad gravitatem morum, integram existimationem & conversationem, ac vitam exemplarem; *Nov. 6. c. 1. N 123. c. 1. & c. 12. can. qui Episcopus. 2. dist. 23 c. in cunctis. 7. x. de Elect. c. grave. 29. x. d. præbend.* quàm quoad eruditionem, LLinguarum & S. S. Theologiæ cognitionem *d. N. 123. c. 1. & 12. d. c. 20. x. de præb. c. quamvis, 15. x. d. æt. & qual. c. ad audientiam. 11. x. de Rescript.* Inprimis vero quod sinceram Relig. quam profiteri debet, *d. N. 123. c. 12 ibi*: & rectam fidem. Idem Saxoniæ Elector monuit in artic. generalibus bey der *Visitation anno 1555.* Es sollen auch die Edelleut / &c.

Undecima Conclusio. *Possunt denegari (35) decimæ Clericis ex eo, quia*

ab illis sibi denegantur Sacramenta; ita Lap. alleg. 66. num. 7. & 8. *ubi etiam concludit, quod possunt Laici opponere exceptionem spoliationis divinorum: & respondet contrariis. Ratio vero est, quia decimæ saltem personales dantur ratione administrationis Sacramentorum*, ut superius nos semel admonuimus. *Id tamen intelligendum est,* (36) *dummodo non propria auctoritate retineant, sed in judicio excipiendo, seu reconveniendo*, ut patet ex Lap. loc cit. *Neque* (37) *contra potest Parochus propria auctoritate denegare Sacramenta, ex eo, quia sibi non solvantur decimæ, nisi id notorium sit*, ut latè & optimè ostendit Navarr. consil. 2. numero 2 tit. de decim. volum. 1. & Cornel. Benincas. in tractat. de paupertate, quæst. 7. in 6 speciali, num. 17. (ψ)

(ψ) Impœnitentes, qui ex proposito & destinato malo animo debitas decimas solvere recusant, quamdiu in eo perseverant, ad Eucharistiam Sac. admittere neutiquam licet, nec absolutio iis dicenda; exigit enim officium Ministrorum Ecclesiæ, indignos ab hoc Epulo divin. excludere, ob summum periculum, quod illis imminet, *Leg. 1. Corinth. 11. v. 27. & 29. Psalm. 51. vers. 19. & Carpzov. d. tract. t. 18. definit. 180. per tot.* ubi plures rationes ad-

duci-

ducit. At isti detentores debent revera tales esse, caveantque Ministri Ecclesiæ, ne sese præcipitent, conscientiam suam lædant, & bonis ac innocentibus hominibus injuriam inferant; quia potius, si res ipsis ambigua videatur, ad Consistorium deferant. Hodiè tamen Ministris Ecclesiæ multis in locis potestas arcendi à Sacr. Cœna est adempta, ita, ut inconsulto Episcopo sive Consistorio, neminem à Cœna Domini arcere queant. *Conf. Addit. ad Berml. l. 2. c. 6.*

Duodecima Conclusio. *Non possunt demum denegari decimæ*, (38) *Clericis ex eo, quia divites sint, neque indigeant; text. ubi gloss.* in c. decimæ, 16. q. 1. Joh. An. & alii, in rubr. de decim. *Rebuff.* d. quæst. 7. num. 14. *Covarr.* d. l. var. resol. cap. 17. num. 14. *Turrecr.* in c. quoniam quicquid. num. 8. 16. quæst. 1. *inter Theolog. S. Thom.* quo d. l. 6. art. 10. & 2. 2. quæst. 87. artic. 3. ad 1. *Sot.* libr. 9. de just. & jur. quæst. 4. art. 3. *Sylvest.* in summa, verb. decima, num. 14. vers. 8. *ubi etiam rationem affert, quæ communis est, & affertur etiam à S. Thom. & Sot.* loco citato, *quia neque decimæ solum ob sustentationem Mini-*

nistrorum dantur, sed etiam pro (39) *pauperibus (ut etiam colligitur* ex c. tua nobis cum simil. *ubi habetur, quod decimæ sint tributa egentium animarum) & licet etiam admittamus, quod sustentatio Ministrorum fuerit ratio instituendi decimarum solutionem; ex quo tamen hoc est effectum & debitum per Ecclesia statutum, illis quoque debentur, etiam si divites sint. Non debentur tamen* (40) *jure divino, aut naturali decimæ talibus ministris non indigentibus, ut ex eodem Silv. Covarr. & aliis Doct. maximè Theologis patet, & nos* cap. 1. quæst. 1. & 2. & cap. 5. quæst. 5. *fusius ostendimus. Ubi etiam admonuimus, tunc saltem, cum indigent, & quoad substantiam jure divino, & naturali deberi decimas etiam post legem Evangelicam. Quod nunc ex eo breviter probare possumus, quod tam jure naturali, quam divino dignus est operarius mercede, & cibo suo*, Deuteronom. 24. Matth. & Luc. 10. vers. 1. ad Timoth. 5. & 1. Corinth. 9. *& quod sacra ministrantibus debeatur à populis sustentatio, patet ex eodem loco* Matth.

&

&Luc. 10. *ubi loquens Christus Dominus de Apostolis verbum DEI annunciantibus adducit eum locum Deuteron.* Dignus est operarius, &c. *patet etiam ex alleg. loc. Pauli* 1. Corinth. 9 & 1. Timoth. 5. *ubi de se ipso & aliis prædicantibus, sacraque dantibus tum eundem locum affert, tum illud Deut.* 25. Non alligabis os bovi trituranti. (ω)

(ω) Nemo enim militat suis propriis stipendiis, & divitiæ non sunt causa justa, ob quam quis jure suo privetur, neque tollit fundamentum obligationis; nec paupertas causa est, cur decimæ dentur Sacerdoti, sed, quia ex officio administrat. *Covarr. lib. 1. var. resol. cap. 17. num 4. Azor. Instit. Mor. l 7. cap. 25. quæst. 9.* iniquum namque esset, alicui propter divitias quicquam subtrahere: Prout hanc materiam prolixius tract. *Tib Decian. d. decim. num. 14.* consentiunt cum hoc Canonistæ, quibus hac in re, tanquam in causa spirituali, omninò credendum. Quod tamen jus cum rigore non exercendum esse in pauperes existimatur *argum. c. 3. x. de Censib.*

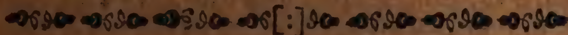
Sed remissionem meretur necessitas magna, cum & pauperibus subvenientum sit per decimas, & quicquid Clerici habent, pauperum esse intelligatur *c. fin. caus. 16. quæst. 1.* Intellige tamen hoc de istis pauperibus, qui cogerentur

omnia vendere & mendicare, si vellent decimas solvere, quas longo tempore non solvissent. *Rebuff. quæst 5. n. 15, & hîc A. nr.* Ubi & hoc not. quod si pauperes in pinguiorem fortunam, reique familiaris statum reversi fuerint, tali remissione non gaudebunt *argum. §. f. institut. d. Act. Id. Rebuff. d. quæst. numer. 14. Canis. cap. 5.*

Præterea ratio negandi hîc circa *Parochum* divit. ex suo patrimonio videtur ea, quia decimæ solvuntur ad sustentationem Clerici, qui obligatur ad divina administranda; Ergò si non indigeat illis ad eum finem sustentationis aliunde obtentum, non erit necesse solvere decimas. Quod magis procedere quis censebit, si parochus ex aliis reditibus ejus Ecclesiæ, cui servit, sufficientem habet. sustentationem, cùm in eo casu videatur cessare ratio Legis: atque sic sensisse dicuntur quidam Pseudó-Apostoli, qui negabant, decimas dandas esse Clericis, nisi hi profiteantur Evangelicam paupertatem, quod *ex Castro V. decima, & Turrecremata l. 4. Summa part. 2. cap. 37 refer. Suarez cap. 29 num. 5.* Sed certa est opposita affirmans sententia *Glossæ in c. decimæ. 66. 16, quæst. 1.* & *Alior. communiter ap. Monet. A. nr. cap. 7. num. 38.* Unde ad oppositam ration. Resp. decimas non dari ad sustentationem simpliciter habendam, sed ut habendam ab Altari, cui quis servit, & lic. forsan ex aliis reditibus Ecclesiasticis haberetur

suffi-

ſufficiens ſuſtentatio, tamen quia Lex de decimis eſt univerſalis, & caſus ille forſan eſt rarior, & L L. non ceſſant, ſi tantum in particulari caſu videtur ceſſare Legis ratio præſertim inadæquata: hinc dicta Lex adhuc urgebat, niſi legitima Autoritate fuerint decimæ remiſſæ, vel in alios translatæ, dum Parocho aliunde eſt proſpectum. Vid. *D. Com.* Königl. *d. tractat. quæſt. 15. controverſ. 16. cum 2. ſequentib.*

SUMMÆ RERUM.

1. Decima ſolvenda eſt de omnibus terræ fructibus, & aliis proventibus, ubi triga Q. Q. immiſcetur ſingularis. An fructus hortenſes referantur inter fructus naturales, an induſtriales?

2. Decima ſolvitur de omni frumento & grano. Idem in palea. *num. 3.* Was von groß- und kleinem Zehenden zu reichen? Idem in fabis, & aliis leguminibus. *numero 4.* Idem in nucibus, caſtaneis & aliis fructibus arborum, *num. 5.*

6. Decima ſolvitur de fœno, quod in faſciculos

culos redigitur, & *num. 11.* Si agri forma mutetur, an quis teneatur den Heu-Zehenden zu præstiren? A. Item. Ein Consil. von Obst- und Heu-Zehenden.

7. Decima solvitur ex lino, & canape. Id. in croco, *numero 8.* Memoriale Pr. Flachs-Zehenden an den Bosen zu erlangen / rc.

9. Decima solvitur de vino. Si duo decim. in uno districtu hab. & vinea in agrum mutatur, ad quem hor. decimæ frugum pertineant? idem de oleo, sed saltem in quibusdam terris, &c. & melle, *num. 10.*

11. Hortorum decima quomodo solvatur? Ubi 2. Q. Q. cum responso Jurid. tract.

12. Ager, qui sæpius in anno fructus profert, toties decimabitur. An lic. von einem Acker zum andern zehlen? N. cum al. notabil.

13. Lignorum decima solvitur Parochiæ, ubi creverunt: sed rarò de ligno solvuntur dec. &c.

14. Pascuorum, hoc est, pasturæ jumentorum decima solvitur, si locentur, seu

vendan-

vendantur; eſtque prædialis decima.
Pratum, hortusque in al. formam mutat. an ex eo tunc decimæ debeantur? N.

15. Decima ſolvitur de lacte, lana, fœtu, & aliis fructibus animalium.

16. Animalium decima cui Eccleſiæ ſolvatur; & quid de lacte, lana, & fœtibus, *num. 17.* ubi in parerg. plura egregia vom Vieh-Zehenden und anderem mehr / ꝛc.

18. Decima ſolvitur de apibus, earumque fructu cæra & melle.

19. Decima ſolvitur de venatione. Idem de piſcatione, & piſcariis. *num. 20.* Raro de his decim. ſolvuntur cum Q. ſing. Idem in aucupio. *num. 21.*

22. Decima ſolvitur de domibus, ſeu earum penſione; & quid ſi conſtruatur domus in agro. *num. 23.* ub. alia memorab.

24. Decima ſolvitur de omni artificio; atque adeò de negotiatione. *num. 25.*

26. Milites ſolvere debent decimam de captis in juſto bello: imo etiam de ſtipendiis. *num. 27.*

28. Advocati, & Doctores, qui militares dicuntur, tenentur de suo lucro decimam solvere. Idem in procuratore, seu causidico, & notario, *num*.29.

30. Decima solvitur de lucro adventitio, & profectitio.

31. Mercenarius de mercede sua solvit decimam.

32. Decima solvitur de furnis, hoc est, de commodo illorum.

33. Decima solvitur de lapicidinis, & quomodo? Idem in auri, aliorumve metallorum fodinis. *numer*.34. Sed quid de his A, B.?

35. Molendinorum quorumcunq; decima solvitur, & quomodo?

36. Decima solvitur de omni lucro: Ob auch vom Tabac der Zehendt zu reichen? D.

37. Decima non solvitur de legato, vel hereditate; neque de quibuscunque immobilibus acquisitis, seu potius eorum acquisitione. *numer*.38. An si decimæ per donat. ad Eccles. translat. utrum statim privilegium fori nanciscantur?

39. Illicite acquisitorum decima prædialis solvenda est. Num ex rebus illicitè acquisitis nunquam debeantur decimæ?

40. Decima sequitur quemlibet possessorem sive justum, sive injustum.

41. Decima solvitur ex terra seminata furtivo semine.

42. Personalis decima de illicitè acquisitis solvitur, ubi dominium transfertur, nec competit solventi repetitio: secus si vel dominium non transfertur; vel, si transfertur, datur repetitio, *numero 45.*

43. Meretrix & histrio solvuntur decimam personalem: Ecclesia tamen ab his non recipit, nisi pœnitentiam egerint *num. 44. & 49.*

46. Decima solvi non debet de captis in bello injusto, cum ea obnoxia sint restitutioni.

47. Usurarum, ac rerum per usuram acquisitarum decima personalis non solvitur.

48. Dominium usurarum, & rerum per usuram acquisitarum transfertur in usurarium; quamvis detur repetitio.

49. Me-

49. Meretrix quamvis turpiter accipiat, non tenetur tamen restitutionem eorum, quæ acquisivit ex meretricio.

50. Novale quid sit, & quomodo definiatur? Quod decimæ ex Neugereuthen oder Neubrüchen debeantur, non distinguitur, &c.

51. Decima solvitur etiam ab habente privilegium novalium de agro nuper ad culturam redacto, ex quo aliquid non modicum antea percipiebatur. Ob es aber ein Neubr. wann man auf einer Wiesen de novo Bäume setzet? N. cum al. x. Q Q. elegantissim. & consil. pract.

52. Novalium decimæ solvendæ sunt, ubi de eis quis non habeat privilegium. Quidam in alterius parochiæ ad certas portiones capiens decimæ, à Papa privilegium impetravit, quô etiam novalium percipere posset, decim. quidnam quantumve concessione hac adipiscetur? R. Quadruplex.

53. Novalium decimæ debentur parochiæ, in cujus finibus surgunt. Quid si novalia appareant intra duas parochias, & nescitur in cujus finibus? *num. 54.* Ubi

quoq;

quoque von Forst-Garben/ꝛc. Außstocken/ ꝛc. Hauptwillfuhr/ Groß-Waidwerck/ꝛc. & quid si limites apparent. *num.55.*

56. Religiosi omnes sunt exemti à solutione decimarum de novalibus, quæ propriis manibus seu sumtibus excolunt. Idem est in Templariis, & Hospitalariis, *nu.* 57. secus si ab his exemptis ea novalia tradantur aliis excolenda, *num.58.* Cur Clericis dec. solvendæ d. prædiis sub illorum parochia oder Kirchenspiel sitis?

59. Exemti à solutione decimarum de novalibus, tenebuntur solvere, si ad id se pacto adstrinxerint, aut solvendo tacite renunciaverint privilegio. *numer.60.* Idem si Ecclesia olim ex iis haberet emolumentum, aut inde postea enormiter læderetur. *num.61.*

62. Privilegium emptionis novalium quomodo perpetuum dicatur? Ex Praxi quotid. Die Zehend-Freyheit der Gemeinds-Güter/ꝛc.

63. Exemti à solutione novalium solvunt decimas de novalibus conductis. Item de possessionibus acquisitis post Conc. generale. *num. 64.*

65. Pri

65. Privilegium concessum Clericis percipiendi decimas alienæ parochiæ comprehendit etiam novalia. Secus si concessum fuerit Laicis, licet decimæ in feudum fuerint datæ, *num.66.*

67. Privilegium non solvendi decimas ad novalia non extenditur: Secus ubi privilegium solum concessum fuit de non solvendis decimis de laboribus propriis. *num. 68.*

69. Privilegium non solvendi decimas novalium, intelligitur de iis novalibus, in quibus alter non habet tempore datæ immunitatis quasi possessionem juris percipiendi decimas; seu quæ eo tempore jam proscissa fuerant.

70. Privilegium percipiendi decimas novalium aliquibus concessum pro ea parte, qua veteres possidebant, non extenditur ad aliam, quam illam partem: probarent autem, se possedisse aliquã partem tempore privilegii, si eam ante privilegium per tempus immemorale, & nunc se probarent possidere. *n. 71.*

72. Privilegium percipiendi decimas novalium pro parte, qua veteres possidebant, non extenditur ultra dimidiam partem;

partem, limita tamen: secus esse in monachis Cisterciensibus, & Carthusiensibus. *n.73.*

74. Privilegia decimarum maximè novalium ubi incipiunt nimis gravare Rectores, quomodo moderanda sint per locorum Ordinarios. Vulgò 4, casûs Der Zehenden Freyheit. ꝛc.

75. Religiosi etiam exemti decimas antiquas habentes ex donatione Laicorum, aut earum partem in aliquibus Ecclesiis, non possunt pro eadem portione, vel simili sine alia causa novales supervenientes exigere.

76. Remittens debitas sibi decimas, novales quoque remisisse videtur; dummodo remissio fiat legitime & secundum Canonicas sanctiones, ac justà de causa. *num.77. & 78.*

79. Præscribens decimas in uno loco, si fiant ibi novalia, non habebit decimas novalium. Idem in percipiente decimas ex consuetudine, *num. 83.*

80. Præscriptio non est sine possessione.

81. Præscriptio odiosa est, & restringenda.

82. Beneficium benigne est interpretandum.

83. Id. est in consuetudine. Q. cur isthæc in mat. decim. semper attendenda?

84. Præscribens decimas in una parte fundi, percipiet quoque novalia in alia parte ejusdem fundi.

85. Possidens novalia per tempus immemoriale, illa præscribit; imò etiam si per 40. annos possideat cum titulo colorato, *& num. seqq.*

86. Novales decimæ eodem tempore præscribuntur, quo veteres.

88. Possessio an in novalibus admittatur?

89. Præscribens decimas in uno territorio, habebit quo novalia improprie sumta.

CAP. VI.

De quibusnam rebus solvatur Decima?

QVÆRO PRIMO, De quibus frugibus ac fructibus seu proventibus debeat solvi decima?

PRIMA CONCLUSIO. *De omnibus terræ fructibus, & proventibus* (1) *solvenda est: text.* in c. non est, & c. nuncios, c. ex parte il. 2. & aliis quam plurimis jur, eodem

tit.

tit.de decimis,*plena tradit Henric. Boich.* c. pervenit, il. 3. eodem tit. *Marc. Mantua.* consil: 1.num. 31. *& Andr. Hispan.* in sæpius alleg. reg. decima. versic. decimo fui interrogatus; *ubi recenset omnes fere fruges, ac fructus, ex quibus solvuntur decimæ.* (aa)

(aa) Delibatis ita de fructuum Universitate & Sacerdotibus traditis primitiis, de residuo decimas solvere tenebatur Colonus, cui, ne ad fraudationem callidum gereret ingenium; pœnæ atrocitatem ob oculos ponebant Vett. quæ fraudulentum decimatorem maneret. Materia decimandi duplex in Vet. Test. *pecudis & fructuum* ex cap. 27. 32. Levit. Omnis decima bovis & pecoris, quod transit sub virga, decimum erit sanctitas DOMINO Ad quam leg. disputant Interpp. utrum Ebræi decimas tantùm de bobus, capris & ovibus, an verò etiam de camelis, equis, asinis dederint? Vox, quam LLator usurpat, quibusvis promiscuè animalibus minimè competit, sed ex usu Sacr. Scripturæ est nomen collectivum, comprehendens oves & capras, harumque gregem seu multitudinem, uti *Schindlerus* explicat *in Lexic. Pentaglotto* Conf. *Lev. 7. v. 10. & 1. Sam. 25 vers. 2. & Exod 9. vers. 3.* Cum autem decima hæc animalium sancta fuerit, non Levitarum, sed Domini, neque ad primam decimam referendam esse, quæ Levitis, jussu Div. dabatur. *Num. 18. v. 21.*

Sed, ecquinam fructus decimati fuerint, & an Ebræos ad vilissimorum quorumvis Clerũ hortensiũ, decimationem Lex ipsa obligaverit Mosaica? De Decimis hoc generale dederunt axioma: Omne esculentum (hominis.) Quod custoditur, & ex terra capit incrementa, decimis est obnoxium. Quomodò hoc intellectum velint Ebræi? patescit *ex R. Maimonide t. 2. d. decim. §. 6.* Quamvis olera sint cibus hominis, tamen illa decimationi non sunt obnoxia, nisi ex illorum (sapientum) decreto, quia dictum est *Deuter. 14. vers. 22.* de decima proventus seminis tui. Ubi id, quod proventus nomine venit, & huic simile intelligendum est, sed olera sub hoc non intelliguntur. Et, quia semina sunt triplicia, sequitur Ebr. restringere decimas in Lege DEI præceptas ad numerũ ternarium *olei, musti & frumenti*, cujus ultimi. 5. enumerat species, de leguminibus v. seminibus non tam ex præscripto Legis Divin. quam Dd. Decreto decimas olim fuisse solutas contendere. Sic *H. Grotius annot. in c. 23. Matth. v. 4.* cum Munus Boni Jurisconsulti sit, quicquid onerosum est, sublevare benignâ interpretatione; Contra Ebræorum JCti τὰ θελκὰ, quæ DEus non imperaverat προηγουμένως, sed ob alias res urgebant rigidè, & quàm latissimè extendebant; neque admittebant probabiles exceptiones. Exemplo sit Lex de Decim. d c. & v. Hic benignior Interpres qvum se verteret ad τὴν διάνοιαν, ac dic: DEI O.M. hanc fuisse volunta-

voluntatem, ut Levitis satis prospectum esset de rebus necessariis, non autem ut hominum animos anxia nimium religione obstringeret. Proin credibile sibi non videri, olerum minutias ista Lege comprehendi, quarum decimæ Levitis non multum adferre poterat emolumenti, & si pendendæ essent magno Israelitas afficerent incommodo ob æstimationis incertum & quia pauperes maximè ea res tangebat. *Confirm. sent. ex c. 27. v. 30. Levit. Pluribus Sagit. d. diss. c. 3. passim.*

Ex quo infertur primo, ex omni frumento & grano (2) *solvi decimam*, text. cap. non est de decim. not. Rebuff. d. tract. quæst. 8. num. 3. Hispan. d. vers. num. 1. (bb)

(bb) Ex omnibus fructibus terræ tam naturalibus, quàm industrialibus: illi dicuntur, qui sine hominis facto ex ipso rei corpore naturâ producuntur, ut fœnum, pomum, &c. *l. 45. inf. h. t.* hi verò qui industriam & factum hominis requirunt, ut fruges *d. l. 45. cum l. 25. §. in alieno.*

An autem fructus hortenses referantur inter fructus naturales, an industriales? id dum hortorum & fructuum diversa sint genera arbitrio Judicis relinqu. sec. allegata *Carpzov. in Jurisprud. F. part 3. Constit. 32. def. 24. num. 12.* lic. JCti arborum fructus, ut poma, pyra, cerasa, nuces, &c. fructus naturales esse velint, cum non ex operis hominum producantur, quam-

vis aliqua iis cura & industria adhiberi soleat, non tamen talis necessaria est, quales circa fructus industria requiritur. *Menoch. de A. J. Q. l. 2. cent. 3. cas. 210. num. 2.* Contra verò rapæ, pisa, legumina, aliaque in hortis consita, quæ singularem industriam necessariò requiritũr, industriales haberi debent.

Idem (3) *in palea*, Rebuff. & Hispan. ibidem Abb. c. pervenit, de decim. *Ratio est, quia palea est in fructu*, l. adeò, §. cum quis, ff. de acquir. rer. dom. (cc)

(cc) E. Den Zehend man zu reichen schuldig von Wäitzen/ Rocken/ Gersten/ Haber/ Reiß/ Hirssen/ Erbsen/ Linsen/ Bonen: quæ species moderno tempore inter decimas referuntur *sec. Besold. in Thes. pr. sub voc.* Zehend. Der grosse Zehend/ so man reicht von Wäitzen/ Rocken/ Dünckel/ Habern/ Einkorn/ Gersten/ Erbiß/ Linsen/ Bonen/ und allen andern Früchten/ so der Halm trägt.

Minut oder kleiner Zehend aber ist/ so gegeben wird von Obs/ und was auf den Bäumen wächst; Item Kraut/ Rüben/ Flachs/ Hanff und dergleichen. *Consil. Arg. vol. 1. consil. 2. quæst. 4. fol. 55 & seqq. Conf. etiam* Chur-Bäyeris. L. R. *tit. 28. artic. 12.*

Secundo ex faba, (4) *& aliis leguminibus*, text. c. tertio, de decim. Rebuff. d. quæst 5. num. 4. Hispan. ubi supra. *Tertio* (5) *ex nucibus, amigdalis, castaneis, & aliis fructibus*

bus arborum, text. in c. decimæ 16. quæst. 1. d. c. non est, &c. cum homines de decim. not. Bertrand. cons. 247. volum. 3. Hispan. loco cit. Rebuff. d. quæst. 8. num. 5. *Confer.* Dieth. ad Bes. Th. pr. pag. 1021. cum seq. & 1024. *Quarto ex fœno quod in fasciculos* (6) *alligatum redigitur*, text. c. pervenit, eodem tit. not. Rebuff. d. quæst. 8. num. 9. Hispan. d. numer. 1. *quod si herba crescat solum pro pascuis jumentorum, tunc puto id faciendum, quod mox dicam de herbis hortorum, quæ crescunt ad vescendum.* (dd)

(dd) Ordinariè debetur der zehende Heuschober/quos *Besold. Consil. 19. num. 34. vol. 1.* Vierlinge oder Heu-Schochen nennet / nisi aliter & quidem de certa pecuniæ summa conventum fuerit *Dieth. d. tr. c. 8.* Q. si agri forma mutetur, v. gr. ex agro pratum fiat, an quis teneatur decimas fœni, den Heu-Zehendt præstare? *Aff. Ah. Fritsch. d. jurib. prator.* quia per *c. quamvis de Rescript. in 6.* prædium in aliam novam formam mutata licet, modò non fiat in præjudicium Domini sive Ecclesiæ decimalis, cum hac tamen limitatione, si possessor agri libertatem præstandarum decimarum non præscripserit; tunc enim nec mutata ejus forma ad præstationem earum tenebitur: cui adstip. *VVehn. observat. pr. verb.* Noval-Zehendt. Et Id. statuit Jus Bavar. Provinc. *tit. 28. art. 15.* Subditi, etiamsi

pro decima fœnitantùm 24. denarios solvere se teneri prætendant, pratis tamen ad agros redactis frumenti decimam integrè offerunt. Klock. conſ. adoptivo. 1.

Auß fleissiger Verlesung und reiffer Uberlegung wieder mitgehender strittiger Zehend-Acten, Habe ich in dem Hauptwesen selbsten befunden/ daß H. Pfarrer zu G.M.M.H. auf vorhergegangene Citation, den 21. April. deß jüngst-abgelegten 1659. Jahrs/ wider etliche Bürgerliche Innwohner daselbsten/ und benantlichen J. H. C. S. G. R. G. I. J. B. F. H. M. R. H. I. H. J. E. und G. M. vor Gericht klagend vortragen lassen/ was massen gedachte Beklagte unterschiedliche Gärten im Etter zu G. besässen/ worauß sie/ Krafft Läger-Buchs/den kleinen Zehenden von Heu uñ Obst/ꝛc. in die Pfarr G. zu reichen verbunden wären/ dessen aber unerachtet/ so lang er/ Kläger/ die Pfarr G. verwalte/ solchen zu reichen verweigert/ wordurch dann der Pfarꝛ Abbruch beschehe/ und ihme seine Besoldung geschmählert werde/ dannenhero gebetten zu erkennen/und zu sprechen/ daß sie Beklagte schuldig und verbunden seyn sollen/ nicht alleine fürterhin solchen Kleinen Zehenden unweigerlich/ fideliter zu reichen/ sondern auch den Rückstandt ihme hernach zu tragen und zu refundiren, mit Abtrag Kostens und Schadens.

Die Beklagte haben hierüber litem negativè contestirt, mit Vorwandt/ daß bey Men-

schen, Gedencken/ auß diesen Gärten niemahls kein Kleiner Zehend von Hew uñ Obst gereichet worden sey/ gestalten dann sein Herr Pfarrers 2. Antecessores M. R. und M. H. jenigen Zehenden niemahlen gefordert, welchen sie nicht zurück gelassen haben würden/ da man ihne zu geben schuldig gewesen wäre: Demnach gebetten/ sie von ihres Herrn Pfarrers gethanen Klag/ mit Abtrag Kosten und Schadens zu absolviren.

Nach unterschiedlich gehaltenen Recessen nun/ gewechselten Schrifften/ geführter Kundschafft und eingelegten Documenten ist endlich in Sachen submittirt, und zur Endurthel untersetzet worden/ derentwegen dann anjetzo gefragt wird:

Was in dieser Sache definitivè zu erkennen?

Auf beschehen freundl. Ersuchen nun die Acta, gewöhnlicher Ordnung nach/ zu examiniren, ergeben dieselbe/ daß von denen H. H. Klägern instituirt worden actio realis cõfessoria, quæ competit pro consequendis juribus & rebus incorporabilibus, & quidem utilis, non directa, quod patet tum ex subjecto, dieweil solche Zehend-Gerechtigkeit und prætension deß Herrn Klägers Eigenthum nicht/ sondern der Pfarr und dem Officio, als ein Salarium constitutum anhängig/ arg. l. 3. §. pen. l. 9. ff. de N.O.N. l. 16. ff d. servit. l. 1. §. ult. d. superfic. c. un. §. rei a. 2. Feud. 8. l. un. §. 4. & 5

 ff. d.

ff. de remission. Gail. 1. observ. 66. Bach. de Action. disput. 2. thes. 23. tum ex objecto, cum pro receptione decimar. sit instituta. c. 19. c. 25. x. d. decim. Schneidewin. ad §. æquè 2. Inst. de act. num. 10. & 11. Gail. d. observ. 66. Bach. d. thes. 23. Vmm. ad d. §. 2. num. 2. Haersolt. d. action. part. 2. art. 19. num. 5.

Diese Action hat 2. Haupt Requisita: Erstlich/ ex parte Agentis Jus in re, ut doceat actor, sibi competere jus illud, quod intendit, arg. l. 8. §. 3. ff. si serv. vind. Zum 2. ex parte Rei, impedimentum vel turbatio hujus juris, unde petit Actor, ut Judex adversarium ad hujus facultatis q. possessionem trādendam, vel liberum ejus usum non impediendum condemnet, Schneidw. ad d. §. 2. Inst. de act. n. 11. & seqq. Oldendorp d. q. s. 3. act 4. membr. 3. & seqq. Deinde veniunt interdum etiam in hanc actionem fructus & interesse l. 4. §. 2. l. 6. §. 6. si serv. vind. l. 5. §. 3. & ult. si ususfr.

Das Erste Requisitum hat H. Kläger/ nach rechtlicher Klag zur Genüge erwiesen/ durch 2. eingelegte Extract. auß der Geistl. Verwaltung W. und der Kellerey Calw Läger-Bücher: Der erste vidimirte Extract gibt zu vernemmen/ daß solch Läger-Buch mit seinen erfoderten Solennitäten meldet/ erstl. Zinß-Tag den 19. Nov. im Jahr 1594. durch G. L. Stadt-Schreibern zu C. in Beyseyn der hierzu beruffenen Zeugen/ H. L. Schultheisen/ H. B. M. VV. deß Gerichts/ und H. F. allen zu G./ zu welchem Actu auch

alle

alle und jede Zinß Leut / die damahls gewesen / erfordert / und ihrer Zinß und Gülten halber selbst bekantlich gewesen. Hernach ist solch Läger-Buch erneuert worden bey Regierung deß Durchl. Hochgebohrnen Fürsten und Herrn / Hn. Joh. Frieder. Hertzogen zu Würtenb. und Teck / 2c. Christ-Sel. Ann. den 8. April, 1613. durch L. S. Bürgern zu C. und dazumahlen verordneten Renovatorn über die Geistl. Verwaltung W. in Beywesen und persönlicher Gegenwart deren hierzu Beruffenen Gezeugen / J. E. Schultheissen / E. VV. und M. B. beeder deß Gerichts zu G. / worbey dann wiederum alle und jede Zinß-Leut und andere / so Gülten schuldig / entweder in Person / oder durch Vollmächtige / Gewalthabere / Vormünder und Pfleger erschienen / und solche Gülte alle / wie sie an jedem Ort beschrieben / ohne alle Wider- und Einred bekantlich gewesen; Letztlich ist der Geistl. Verwaltung zu W. Steurungs-Publication den 22. Novembr. Anno 1616. auf dem Rathhauß zu G. einer gantzen Gemeind daselbsten / deßgleichen den Flecken H. und D. auff vorhergehende Erinnerung / vorgenommen / un̄ bey allen Gült Rechnungen richtig befunden worden / denen sich mit eignen Handen unterschrieben unterschiedl. Personen / 2c. Daß der Kleine Zehend zu G. H. und H. / so fern und weit derselben Marckungen / Zwäng und Bänne gehet / inn- und ausserhalb solcher Flecken und Hof / der Pfarr G. einig und allein zugehöre;

höre; Deßgleichen der Hew-Zehendt von allen Wiesen und Gärten im Etter gelegen. Der andere durch den Stadt-Schreiber zu C. auß der Kellerey Läger-Buch daselbsten vidimirte Extract ist gleichförmigen, und dieses Inhalts: Der Hew-Zehendt zu G. auf dem B. ausserhalb dem Rain/dann von allen andern Güttern / im Etter gelegen/ und von denen Wiesen zu B. im Thal an Th. anfahend / und biß zu dem Furth am Weg gehend / gehört der Pfarr G. zu empfahen. Nun ist kein Zweiffel / daß dergleichen Urbar-Grund- und Läger-Bücher / als Instrumenta publica, plenè probiren, Auth. ad hæc. C. d. fid. instr. l. Census. C. d. prob. l. non aliter. his Verbis. ff. d. Adopt. l. generaliter. C. de tabul. Jas. lib. 2. cons. 19. num. 4. & seqq. Blüst. in l. admonendi. n. 846. d. jurejur. Franzk. in tr. d. Laudem. c. 4. num. 30. & seqq. maximè, si formam publicam & authenticam, & necessaria requisita habeant. Dan. Moll. lib. 4. Semestr. c. 37. quæ recensentur à Matth. Berlich. part. 2. decis. 283. & 284. Wodurch dann der von dem Beklagten entgegen gesetzte Einwurff sich von selbsten erlediget/ob wären solche Läger-Bücher einer gantzen Gemeind nicht vorgelesen / oder sonsten zu glaublicher Nachricht gebracht worden; Item, selbe hätten hiervon niemalen einige Wissenschafft erlangt / sondern es hätten allein die jenige/so Zinß- und Gülten in die Geistliche Verwaltung W. schuldig gewesen / dem Actui Renovationis beygewohnt: Dann der

klare

klare Buchstab der besagten letzsteren Renovatur in an. 1606. durch personas juratas, welche hierzu insonderheit bestellt worden/ vorgenommen/ und unterschrieben/ gibt außtrucklichen das Widerspiel/ nemlichen/ daß solche Steurungs-publication bey folgendem Flecken/ als G.H. und D. auf dem Rathhauß allda zu G. einer gantzen Gemeind/ auch in Beysenn aller Interessenten, fürgenommen/ und dieselbe auch zu forderst gnugsam errinnert worden/ dieweilen dieses ein Actus antiquus, welcher nicht circa confectionem, sed circa renovationem eines Läger-Buchs/ und zwar auß besonderem Frstl. Befehl vorgangen/ welchen die subscribirte Officiales und Ministri jurati attestirt/ solch Documentum auch bißhero in Archivo publico, vel per Officiales publicos ad hoc deputatos, conservirt worden/ auch mit dem anderen gleichstimmig ist/ wäre solches billich pro veritate instrumenti disseits præsumirt/ l.18.C. d.prob. l.7. C. depos. c.6. x.d. donat. c. 9. x. d. probat. cum sit probatio probata, & veritas apparens, Joseph. Ludov. decis.50. num.5. & dec.26. num.43. decis 82. nu.3. Vultej. 3. cons. Marp. 35. num.60. & facit rem claram & apertam, maximè in antiquis, Goed. d. 3. Cons. Marp.32. num. 201. nec disceptatione fori indiget. Bald. in l. Imperator col.2. ff. d. stat. hom. dessen wir dann einen klaren Text haben im L. Recht. part. 1. tit. 34. rubr. Rhodel. Urbar. &c. §.It. Rhodel. Urbar. fol.130. ubi habetur: Item

Rhodel

Rhodel/Urbar/und andere alte Schrifften/die in unseren Städt-Gewölbern oder Kästen verwahret seynd/ deßgleichen Zinß-Steuer-und Rechen-Bücher/ so auf den Rathshäusern liegen/ sollen von unseren Gerichten gute Kundschafft geben/ doch unseren Gerichten ihre Erkäntnüß darüber vorbehalten.

In diesen Läger-Büchern ist der klare Innhalt/ daß der Kleine Zehendt zu G. H. und H. so fern und weit derselben Marckungen/Zwäng und Bänn gehet/ Inn- und ausserhalb solchen Flecken und Hof/ der Pfarr G. einig und allein zugehöre. Item, gehöre solcher Pfarr der Hew-Zehend von allen Wiesen und Gärten/ in Etter gelegen/h.e. intra pomœrium, dann das Wörtlein Etter wird in Schwaben gebraucht/ pro certo quodam spatio, so weit ein Dorff gehet/ und die Güter beschlossen seynd/ ac opponitur dem Holtz und Feld. Besold. in Thes. pr. voce Etter. Speidel. in Notab. eod. Und ist nicht nöthig/ daß alle Güter specificirt werden/ wie die Beklagte hierbey vorwenden/ dieweil sie alle eingeschlossen/ omne autem qui dicit, nihil excludit l. 68 pr. d. legat. 3. l. 29. ff. d. hered. inst. l. 32. §. 6. ff. d. aur. & arg leg. l. 7. d. pecul. leg. l. 13. C mand. Tiraquell. in l. si unquam verb. eorum. num. 1. C. d. revoc. donat.

Viel weniger ist solche comprehensio particularis, daß sie allein die jenige/ welche vorhin den Zehenden unweigerlich gereicht/ und nicht die Zehendt-Freye/ worfür die Beklagte ihre

Gär-

Gärten/ davon anjetzo die Quæstio, halten/ in sich begreiffen solte / dann/ neben deme/ dieser Vorwandt expressè repugnirt, naturæ universitatis, quæ est omnia includere & nihil excludere, l. 13. C. mand. l. 3. C. sin. cens. vel reliq. c. 6. x. d. major. & obed. cap. 2. d. observ. jejun. c. si Romanorum. dist. 19. Crav. consil. 294.

So ist dieses eben der Stritt selbsten/ob solche Güter Zehend-frey seyn oder nicht / dahero es citra manifestam principii petitionem zu keinem Beweiß kan angeführet werden/ besonders dieweil die jenige Gütter / welche Zehend-frey seynd / gar ordentlich specificirt und eingetragen worden / als 1. Drey Viertel zwischen denen Angeläncken von H. D. gelegen / welche vermög deß Pfarrerrn C. R. fertigung / so ihm zu St. unter unsers Gn. Fürsten und Herrn Secret-Insigel für Zehend-frey zu kauffen gegeben worden/ also daß diese 3. Vierthel Wiesen keinen Heu-Zehenden mehr zu reichen schuldig. 2. Ein Vierthel Wiesen / ohngefähr zwischen dem D. und G. Z. gelegen / und ist bißhero kein Hew-Zehend daran gereicht worden / &c. 3. Summa 20. Mannsmad / darunter ein Mannsmad an zweyen Stücken Zehend-frey / welches ohne Zweiffel bey den Gärten auch außgeworffen worden wäre / dafern sich etliche der Zehend-Freyheit zu bedienen. Demnach aber alle includirt, und juxta intentionem Reorum, obgesetzte Wort / sonsten otiosè apposita, und gar sine effectu wären / quod fieri non debet, cum

cum verba adjecta semper debeant intelligi cum effectu, l. 1. §. 2 ff. quod quisque jur. l. pen. §. 2. ff. ne quis eum qui. l. 6. qui satisd. cog. l. 4. §. 6. de R. Jur. l. 13. C. d. fidejuss. & semper aliquid operari, necesse superflua, l. 3. pr. ff. d. jurejur. l. 109. d. leg. 1. l. fin. ne quid in loc. publ. c. 10. in f. de privil. in 6. c. 10. d. appell. eod. Ist dahero deß Klägers intention in solchen Läger-Büchern gnugsam fundirt, und den Beklagten obgelegen / ihre angegebene Exemption und Zehend-Befreyung klärlich zu dociren und erweißlich zu machen.

Das Erste Requisitum actionis institutæ erweiset sich daher völlig / daß die Beklagte petirt, sie von angestellter Klage zu absolviren und ledig zu sprechen / bißhero auch in Reichung deß Zehenden sich de facto widersetzet.

Hierwider haben die Beklagte vorgeschützet / Erstlich Exceptionem præscriptionis immemorialis, und sich derenthalben beruffen auf die publicirte Zeugen-Verhör / welche alle und jede bey ihrer erstatteten Pflichten und Eyden einmüthig außgesagt / daß bey Manns-gedencken auß diesen in litem gezogenen Gütern / niemahlen kein Zehenden seye gefordert und gereicht worden; so seyen theils und darunter etliche Personen 70. jährigen Alters ex propria scientia deponirt, theils aber von ihren Vor-Eltern also sagen gehört / mit Vermelden / daß dieselbe sie ermahnt / solche Güter wohl zu beobachten / dann es ein edel Ding seye / freye

freye Gütlen zu haben / besonders wegen deß Grases / welches man nach Belieben; mähen / und wegen deß Obsts / so man auch herunter thuen könne / wann man wolle. Ingleichem haben Hn. Klägers Antecessores M.G.R. und M. L.H. auß diesen Gärten niemahln nichts gefordert ohnerachtet der erste die Renovatur deß Läger-Buchs wohl gewust / und da er berechtiget gewesen / solchen zu fordern / und einzuziehen nicht unterlassen haben wurde; cum nemo suum jactare præsumatur, wie dessen B. G.T. Wittibe und gedachten R. Tochter / wie auch D.H. Barbierer zu W. beeydigte Kundschafft geben; Welche letztere bey dem 52. Articul noch dieses anhängen: H. S. seye jenes Vattern Sel. Gevattermann gewesen / der ihme etwan von seinen Schmältzlings-Aepffeln ein Krättlen voll Verehrungs-weise / und nicht auß Schuldigkeit geschickt; hergegen seine Mutter mehr als solche Aepffel doppelt werth gewesen / geben. It. Sein Vatter wäre ein redlicher Mann gewesen / der von dem Seinen nichts zuruck gelassen / hergegen aber auch anderen Leuten / was ihnen gehört / gegönnet / und keine Gerechtigkeit abgethan / auch keine auffgetrieben / wan man den Zehenden wäre schuldig gewesen / er (sein Vatter Sel.) solchen nicht zuruck gelassen hätte.

Mit diesem stimmet überein die Sechserley Gezeugen Aussag / die die meiste Zeit im Pfarrhauß gewesen / denen wohl bewust / daß niemalen

len auß diesen Gärten kein Zehendt gefordert worden &c. wie ad artic f. 1.2 & 7. probator. deponirt, &c woraus dann unstreitig folge / daß wann schon H. Kläger einig Jus decimandi gehabt / solches vorlängsten per præscriptionem tanti temporis verloschen wäre; dan weder beyde Antecessores, deren der eine 30. der andere 20. Jahr Pfarrer gewesen / noch Er H. Kläger / in denen 20. Jahren / als Ihme die Pfarr G. anvertrauet / so mit ein ander 70. Jahr machen / einigen Zehenden auß den strittigen Gütern erfordert / biß erst bey zwey oder 3. Jahren. Nun seye bekanten Rechtens / quod omnia jura 30. aut 40. annorum lapsu præscribantur, & per præscriptionem extinguantur, c.1. C.d. præscript. 30. vel 40. ann. & quod hoc etiam procedat in rebus Ecclesiasticis, tx. in N. 131. c. 6. N. 111. c. 1. can. neque decennii. 16. quæst. 4. c. 4. 5. & 15. x. d. præscript. Schneidewin. in Comm. Instit. d. Usuc. & long. temp. præscript. rubr. de speciebus præscript. num. 17 & seq. in specie v. de decimis attestetur Carpzov. in Jur. Pr F. part. 2. const 2. def. 4. & probatam esse præscriptionem temporis immemorialis, quando testes asserant, se vidisse semper ita fieri, & nunquam vidisse contrarium actũ, nec aliud à majoribus & senioribꝰ audivisse & quod sit communis opinio & fama, quod semper sic fuerit, cum tempus immemoriale dicatur, cujus memoria non est in contrarium tx. in l. si arbiter. ff. d. prob. Schneid. d. l. n. 36.

Carpz.

Carpz.d.tr part.1.const.16.def.74 & p.2.c.1.d. 7 und seynd zumalen auß den Rechten/ vis præscriptionis imemorialis bekant/ nimirum quod habeat vim privilegii, & æquiparetur privilegio alicui à Principe expresse & ex certa scientia concesso c. super quibusdam §. præterea x. d. V. S. nec requirat titulum aliquem præcedentem, c. 1. x. de præscript. in 6 l. hoc jure. §. ductus aquæ. ff. de aq. quot. & æstiv. & spacium tanti temporis tantum possit, quantum Imperator, sec Isern. in c. 1. verb. flumina. Quæ sint Regal. in Vsib. feud. Schneid. d. loc. n. 31. & seqq. Carpzov d. part. 2. Const. 1. def. 7. n. 10. Für das 2 attestirt secund. testis, &c. Er habe von seinem Schweher/ J. R. bey 70. Jahren alt / ad Art 3. prob. gehört / daß er gesagt / lang vor dem Einfall: Sein Schwager habe einen Brieff bey handen / daß diese Gärten Zehend-frey seyen; Er/ Zeuge/ aber habe den Briff selbst nicht gesehen. So zeuget auch H. D. ad 9. art. Er habe hören sagen: Daß der Weber H. A. Sel. Brieff um solche Zehend-Befreyung habe / welche sonder Zweiffel / injuria temporum, und bey den leidigen Kriegs-Zeiten darauf gangen und verlohren worden; So ist auch dem Rotulo examinis ein Kauff-Extract inserirt, da der alte H. M. seinem Söhn J. M. ein Baum-Gärtlein bey sein Käuffers-Hause/ zwischen zuvor ermeldten Anstössern gelegen/ ꝛc. für eigen und Zehend-frey zu kauffen gegeben/ welchen Kauff Schultheiß- und Gericht zu G.

auf deß Käuffers und Verkäuffers gegebene Treu / daß deme also seye / den 21. Decembr. Ann. 1604. für kräfftig erkennet. Drittens / wenden die Beklagte vor / daß ihre Güter / darauß der Herr Kläger den Zehenden prætendire, der mehrer Theil Hoffstätten sey / darauff hiebevor Häuser / Scheuren / Schwein-Ställ und dergleichen gestanden / so aber bey dem Kriegswesen abgebrochen worden / als auf H. K. J. H. und H. S. Gärtlein dergleichen gestanden / 2c. Gleichwie nun der Herr Kläger darauß keinen Zehenden hätte forden können / wañ es noch Häuser / Scheuren und Ställ wären, Also seye er auch nicht berechtiget / auß den Hoffstätten etwas zu begehren / cum surrogatum sapiat naturam ejus, cui surrogatum est.

Dessen allen aber ohngeachtet / bin ich / melius tamen sentientium judicio semper salvo, dieser beständigen Meinung / daß durch diese Exceptiones deß Hn. Klägers Klag gantz nicht elidirt. Dañ die 1. Exception, belangend / obwolen die Dd. Pontificii und Juris Canonici fast insgemein statuiren / quod Laici non possint præscribere decimas, etiamsi per tantum temporis possedissent, quod de initio seu contrario, hominum memoria non existeret, cum non possint eas possidere, sed sint incapaces, c. causam quæ, d. præscr. ubi Panormitan. & Johan. Andr in cap. 2. d. præbend. lib. 6. in Novell. & ex qualitate res sit inpræscriptibilis, & contra decimam extinctivè, ut non debeatur, non currat præscriptio, sicut nec contra

tribu-

tributum, prout latè deducunt, Nic. Everh. Sen. Consil 183. Mart. Uran. tom. 3. consf. 1. & aliquot seqq. Christ. Besold. part. 6. consil. 281. & allegati à Camill. Borell. in Summ. decis. tom. 1. t. 19. n. 49. nisi præscribens allegettitulum ab Ecclesia ante Lateranense Concilium. Borell. d. loc. num 55. So ist doch die à Schn. & Carpzov. locc. allegg. adducirte Sententia Communiorum & veriorum sc. libertati à decimis præstandis, 40. annis præscribi; hodiernis enim seculis, mutato Religionis statu, moribusque antiquis jam inveteratis, longè aliud introductum est; jura namque decimalia non amplius, ut olim, Ecclesiis, sed loco earum Magistratui, qui Ministros Ecclesiæ aliundè alit, debentur, amissa sic, si modo quædam illis insit, spiritualitate decimarum, unde post transactionem Passaviensem, postquam Jura Episcopalia inter Protestantes cesserint secularibus, ditionum Dominis etiam à Laicis jura decimalia cũ jurisdictione Ecclesiastica, quod tamen secundùm Jus Canonicum non licebat, possidentur, & in feuda dantur: unde hodiè præscriptione Laicorum, sicut &, consuetudine probè, rectè & justè induci potest, ut non teneantur solvere decimas, vel non integraliter; quod jam olim respondit Doctor Pontificius Paulus de Castro, part. 2. cons. 17. in fin. Ubi consuetudinem non solvendi decimam de fœno admittit; tantùm hoc requirens, quod allæganti consuetudinem incumbat probatio, nec immeritè. Et Covarr Episcop. Segoviens. 1.

var. ref. 17. num. 5. lic. hanc Molinæ. opinionem immodeftam appellet; tamen num. 11. verf. Nonò principaliter, &c. Catholicorum Hifpaniarum Regum & Car. V. Imperat. publica Edicta, per quæ vetuerint in illorum Regnis decimas à Laicis exigi, quæ per confuetudinem contrariam non confueverunt folvi, approbat veram & juftiffimam appellat. Imò quod plus eft, credit additionem ad confil. 1. tom. 3. Mart. Uran. etiam contra Sacerdotes noftros, qui decimalia jura in pagis, loco falarii, à Magiftratu, & ita feculari poteftate, alterationis quadam ratione, conftituta habent, præfcriptionis & confuetudinis momenta firma, validaque effe, ut, fi fortaffis Sacerdos aliquis antea non folutam, prædecefforibus decimam caulium, olerum, obfoniorum, fœni, aut fimile quidpiam, à rufticis petere incipiat, præfcriptionis legitimæ, ut & confuetudinis exceptione oppofita & probata repellatur. Hifce ita præmiffis, dieweilen fich die Beklagte nicht allein auf eine Quadragenariam, fondern gar auf eine præfcriptionem immemorialem beziehen / quæ præfcriptio tanti temporis, cujus initium non extat in memoria hominum, longè alterius eft naturæ, quam aliæ præfcriptiones, ut pat. per text. in c. fuper quibusdam. §. præterea. de V. S. ita, quod per eam etiam præfcribentur illa, quæ refervata funt Principi in fignum fpecialis privilegii l. fi publicanus. §. in omnibus ff. de publican. Joh.
petr.

Petr. Surdus ex decis. Sen prant. decis. 1. Pauermeister. lib 1. de jurisd. cap. 23. numer. 38. & seqq. & sit fortioris potentiæ, quam reliquæ præscriptiones omnes; habeat vim Constituti, nec requirat scientiam & patientiam adversarii, nec desideret titulum, sed semper præsumatur bona fides; sit instar Concessionis Principis & privilegii Papalis. Hier. Schurpf. cent. 3. cons. 39. n. 3. & seqq. Wird selben dißseits zu der Sachen besserern Erläuterung zu examiniren seyn; Es ist aber ohne Noth / in der præscriptione temporis longissimi 30. vel 40. annorum sich lang auffzuhalten / cum in hac requiratur bona fides; nam possessor malæ fidei, ullo tempore non præscribit. Dyn. in reg. possessor. 2 d. R. J. Can. & quandò Jus Commune resistit præscribenti, aut præsumtio Juris sit contra eum, quæ facit præsumi, præscribentem esse in mala fide, tunc etiam titulus est necessarius, qui possessori tribuit causam præscribendi, cap. 1. d. præscr. in 6. Schneidew. d. loc. d. specieb. præscript. n. 23. Besold. part. 3. consil. 118. num. 105. & seqq. Masc. vol 3. d. prob. concl. 1221. Hugo Donell. Resp. Atorp. 111. welche beyde aber ermanglen / dieweilen die Beklagte oder ihre Vorfahrere gewust oder wissen sollen / durch öffters beschehene publication deß Läger-Buchs zu W. daß allen Kleinen und Hew-Zehendt auß den Gärten im Etter zu G gelegen / der Pfarr daselbst zuständig; exinde enim cœperunt scire, se rem ad se non per-

tinentem detinere, l. 25. §. 9. ff. d. her. pet. und neben dem keine legitima origo und justa causa possidendi vorhergangen; l. nullo justo. C. de R. V. l. diutina C d. præscrip. long. temp. l. servum. ibi: cum verus tit. deficit, suum non facit. C. fam. ercisc. Sondern es ist allein die Frag: Ob eine præscriptio temporis immemor. zugegen / in welcher dergleichen subsidia nicht requirirt werden / obwol auch hierinnen Camera Imper. bonam fidem exigirt, Myns. 4. observ. 6. numero 5. sondern allein dieses / ut testes depon. se semper ita audivisse, nec unquam contrarium fuisse observatum, & hoc esse famam communem; præsumitur enim bona fides præscriptione hac, Jurium incorporalium, Hieron. à Cævall. in spec opin. Comm. tom. 1. quæst. 630. Jac. Mandell. cons. 28. adeò, ut superveniens post completam præscriptionem mala fides, efficere non possit, quo nimirum in conscientia tutus sit præscribens. Cævall. d. tom. 1. quæst. 657. Diese Præscriptio immemor. aber wird zwar vorgeben / und denen operationes v. effectus dapffer heraussen gestrichen; Sie ist aber noch gantz nicht / sondern das Widerspiel erwiesen und dargethan, Dañ / so offt ein Actus renovatorius vorgangen / so offt ist solche angegebene præscriptio auch civiliter interrumpirt worden / Besold. 4. Consil. 189. num. 29. nam præscriptionis interruptio sive naturalis fit, sive civilis, operatur, quod omnes actus possessorii vel q. exerciti in re al-

terius

terius vel super jure alieno habeantur pro non exercitis, ita, ut præcedentia, tempore possessionis nostræ, nihil quicquam prosint. Mod. Pistor vol. 2. consf. 37. num. 24. Matth. Coler. ad c. illud. de præscript. num 28. Nun ist die letztere renovatio publicirt, und vor gantzer Gemeinde zu G. vorgenommen worden den 22. Nov. 1616. von welcher Zeit an dann/ der Anfang lauffender præscription muß gesetzt werden, welcher aber gleich durch den Anfang deß fürgewehrten Teutschen Kriegs wieder unterbrochen worden im Jahr 1618. tempore si quidem hostilitatis nulla currit præscriptio, sed quamdiu durat illa, tam diu dormit hæc interim, eò quod in bello sileant LL. c. ex transmissa. de præscript. ub. Matth. Coler. numer. 3. Gilhaus. in Arb. Jud. c. 5. num. 109. ram. 10. Honded. vol. 1. part. 5. consult. 83. numero 7. Carpzov. part. 2. decis. 116. welches dann auch in dem letzteren R. I. d. anno 1654. den 17. Maji, §. So viel nun die Capitalien ꝛc. außtruckenlichen sancirt, daß keine Præscription oder Verjährung/ wegen deren bey währendem Krieg unterlassenen Forderungen / angezogen/ noch gelten solle / ꝛc. Wann dann von solcher Zeit die angefangene præscriptio à tempore cessationis wiederum ihren Lauff genommen / und Herr Kläger schon vor 3. Jahren den Garten-Zehenden zu exigiren begehrt; würden in einer Summa mehrers nicht heraußkommen/ daß ohngefehr fünff Jahr mit einander / so zu

vorgewandter Exeption nicht erklecken mag; und hindert nicht/daß sein Herr Klägers Vorfordere vorhin niemahlen / auch Er Herr Kläger selbsten eine geraume Zeit nichts gefordert/ dann darauß folgt darum noch nicht / daß sie den Zehenden zu forderen nicht bemächtiget gewesen seyen ; und haben sie vielleicht solches unterlassen/weil es ein schlechtes ertragen/so sie zu exigiren der Mühe nicht werth gerechnet/ dardurch aber haben sie niemand anderster / dann ihnen selbsten / so lang sie sich Ihres erlaubten Rechtens nicht bedient/præjudicirt ; der Pfarr aber und ihren Successoribus, als welchen dieses zu der ordentlichen Besoldung von Gnäd. Herrschafft geordnet worden / und um diese unterlassene Forderung keine Wissenschafft gehabt/ keinen Schaden zu ziehen / oder wiedrige Gerechtigkeit aufbürden können, bevorab weil ihrer Bekäntnüß nach / nichts an sie gefordert worden/ haben sie sich auch der Zehendreichung nicht verweigeren / und also in Ermangelung dieses keine actus Possessorios begehen können, cum enim in res incorporales nulla cadat possessio, sed tantùm quasi possessio, quæ aliter haberi non potest, nisi ex patientia adversarii, oportet, eum interpositæ contradictioni acquiescere, ut qu. traditio intervenisse præsumatur. Coler. ad c. vigilanti. num 5 & 6 de præscript. Solchem nach der verhörten Zeugen-Auffag ad Statum Rei præsentis nicht dienlich/ und seynd viel zu schwach / ein dergleichen

chen Läger-Buch / so Authoritate Serenissimi, bey den Actis und Archivis publicis, und denen Fürstl. Beamten Handen asservirt und aufgehöben wird / zu hintertreiben; massen selbe in ihren Außsagen suum quatenus nudæ relationi judicium adjungunt, eatenus testium officium egrediuntur, & fidem non merentur, einig und allein darauf beruhen / So viel ihnen wissend; In das Hauptwesen aber haben sie nicht penetrirt: Cavendum igitur sedulò, ne semel constituta salaria rursus revocentur, stipendia extinguantur, & reditūs deminuantur: quod fit, si diripiantur bona pia majorum devotione usibus sacris legata, ne tandem Ecclesia destituatur idoneis Membris in Templis, & Scholis. Frid. Balduin de Instit. Ministror. c. 27 p. 299 Unde Megalander noster super c. 10. Matthæi scribit: Notandum hoc loco, quod Jure Div. debetur Ministris Victus & Amictus, & peccant hodiè graviter, qui Christiani esse volunt, & tamen Ministris nihil contribuunt, alii etiam subtrahunt eis, quæ reddi fundata sunt, ut rustici, Nobiles, Cives, &c. Reddent ei rationem. Qui hîc dicit: Dignus est operarius mercede sua; illi autem fraudant mercede eos, qui digni sunt; Deinde notetur, quod non tantùm cibum operarii approbat, sed & mercedem, quô & alia necessaria comparare possit; Vide insert Carpzov. in J. Pr. Consist. lib. 1. t. 7. d. 98 num. 7. Nunquam non igitur pius Magistratus hisce parœcianorum

ausibus obviabit, adigendo eos ad restituendum id, quod reditibus detraxerint.

Die Andere Exceptio ist darum unerheblich/dieweil der Tenor angegebener Brieffen von keinem Zeugen gelesen, Ja sie gar solche nicht gesehen/ und was sie außgesagt/ nur von hören sagen/und ex rumore in certo haben.

So probirt auch der Kauff-Contract wider das klare Läger-Buch zu W. und K. nichts/ dann selbiger in dieser Form confirmirt worden/ wie er von den Contrahenten, und besonders dem Verkäuffer/ zu seinem bessern Vorstand ist angegeben worden; Dergleichen Kauff-Brieff aber/ so weiter nichts/ dann was inter privatos contrahirt worden/ in sich halten/probiren auch weiter nichts dann den Contract selbsten/ und daß selbiger in rei veritate also vorgangen; deren Qualitates adjectæ müssen von Contrahenten aliunde docirt werden/ und gelten nicht in præjudicium tertii, insonderheit/ weil bey hernachgefolgten Renovaturen hiervon nichts vermeldet worden.

Die Dritte Exceptio beruhet in facto, ist von dem Herrn Kläger widersprochen/ aber darüber nicht verificirt worden; und hat Hr. Kläger wohl observirt, daß der Beklagten vorgeschützte Exceptio præscriptionis temporis immemor. welcher Gärten darauß der Zehendt könne würcklich gereicht werden/ aber wegen verjährter Befreyung nicht gereicht werden dörffte/ nothwendig præsupponiren/ ꝛc. darbey

es

es dann auch sein verbleiben. Dannenhero/ vermög klaren und undisputirlichen Buchstabens/ Beyde Läger-Bücher zu W. und K. die Beklagte zu Reichung deß Zehenden ohnfehlbar zu condemniren, und zwar mit Nachtrag deß Ruckstandts/ von der Zeit an/ als Herr Kläger selbigen zu fordern angefangen/ quoniam decimæ præteriti temporis non petitæ minimè debentur, Ant. Fab. in Cod. lib. 1. t. 2. def. 66. n. 1 dicens: Ob non petitionem videri decimas tacitè remissas. Johan. Vincent. d. Ann. Sing. 143. Cam. Borell. tom. 1. in summ. decis. tit. 19 n. 27.

Mit Compensirung der aufgewandten Gerichts-Kosten/ weil ein Pfarrherr mit seinen Pfarrkindern in lite, und die Condemnatiõ in expensas sonsten kein gut Vernemmen geben dörffte; zumalen sie probabiles litigandi causas gehabt; und wäre nachstehende Urthel zu publiciren, welche Ich auch im Fall tragenden Richterlichen Amts also zu publiciren und zu exequiren kein Bedencken tragen wolte:

Urthel.

IN Sachen Rechtens sich haltend zwischen Herrn M. M. Pfarrherrn zu G./ Klägern/ eines/ so dann C. R. Lieutenanten/ und J. H. für sich/ und als Gewalthabern übrigen Consorten/ in Actis benant/ allen verburgerten zu gedachten G. W./ Beklagten/ andern Theils/ ist auf Klag/ Antwort/ Red und Wiederred/ eingelegte Documenta, geführte Kundschafft/ und

all

all andere beschehene Gerichtlich Für- und Anbringen/ nach gethanem Rechtssatz aufgenommen bedacht und gehabtem Rath/ mit Urthel zu Recht erkennt / daß die Beklagte schuldig und verbunden/ den Geklagten Kleinen- und Hew-Zehenden / auß ihren innhabenden Gärten im Ettern zu G. der Pfarr daselbsten / hinfüro unverweigerlich zu reichen/ auch wegen deß Rückstands / von der Zeit an / als Herr Kläger solchen gefordert / einen billigmässigen Abtrag zu thun/ worzu Sie/ Beklagte/ denn hiemit condemniret; Die auffgewandte Gerichts-Kosten aber / auß sonderbarer Bewegnüß gegen einander compensiret und verglichen seyn sollen.

Quinto ex (7) *lino, & canape*, Hispan. ibid. Rebuff. d. quæst. 8. num. 8. (ee)

ES hat ein Ers. Rath jederweilen eine Christliche Vorsorge für dero Geistliche auf dem Landt getragen/ und dahin getrachtet / daß denenselben ihre Einkommen / Gefälle und Zehenden von ihren Pfarrkindern und Zuhörern ordentlich und treulich gereicht / auch die Art und Weise der Verzehendung / wo sie all zu beschwerlich / verdächtig und schädlich / doch aber corrigirlich geschienen / geändert und verbessert werde.

Diese hochrühmliche Regenten Tugend hat vor E. 2c. uns Ends-benannte Geistliche auf dem Lande/ mit Gegenwärtigem Memoriali zu erscheinen/ und um Aender- und Verbesserung deß bey uns bißher gewährten sehr beschwer-

lichen

lichen Trugs-verdächtigen und mehrmalen schädlichen Modi deß Flax-Außzehlens/ so mit der Mäß-Ruthen geschicht/ und dargegen um Einführung eines bequemern und nutzlichern Modi desselben/ nemlichen deß/ daß der Pfarrer hinfüro den Flax-Zehenden an den Bosen außzählen möge/demüthigst zu suppliciren veranlasset.

Es sind/ E. 2c. Herrn/ zwo Manier und Weisen/ nach welchen der Flachs pflegt außgezählet zu werden/ die eine geschicht/ wann der Flachs noch auf dem Acker oder in dem Land stehet/ mit der Mäß-Ruthen 10. Schuh lang/ da der Pfarrer durch die Seinige mit derselben/ in Beysenn deß Bauers oder der seinigen den Flachs-Acker/ so er unten und oben gleich/ einmahl/ so er aber ungleich/ 2. mahl/ diß- und jenseits mißt/ die zehende Ruthen/ oder wo sie nicht mehr dahin reichen/den 10. Werck-Schuh durchschnittelt/und dann seinen Zehenden selbst außlicht:

Die andere geschicht/ wann der Flachs auff dem Acker oder in dem Lande von den Bauers-Leuten außgelochen/ und in Bosen gebunden ist/ da zählt und empfängt der Pfarrherr durch die seinige den zehenden Bosen/ oder wo die ander Zahl sich so weit nicht mehr erstrecket/ die Zehende Hand voll.

Nun gelanget an Sie W. E. Herren/ 2c. unser aller samt und sonder demüthiges unterdienstliches Bitten und Ersuchen/ Sie wolten

groß-

großgünstl. verordnen / daß wir Geistliche auf dem Lande / unseren Flachs Zehenden nicht mehr nach der Ruthen / sondern an den Bosen empfangen möchten / und solches um folgender wichtiger Motiven und Ursachen willen.

Erstlich weil dieses eines Ehrsam. Raths Land und Herrschafften an unterschiedlichen Orten bräuchlich ist / daß der Pfarrer dẽ Flachs-Zehenden entweder durchauß oder bey gewissen Leuten und auf gewissen Feldern an Bosen empfangt; dann zu N. reichen die Zuhörer dem Pfarrer den Flachs-Zehenden an Bosen / zu N. empfangt der Pfarrer den Zehenden bey St. Jacob an Bosen / wiewol solches im Filial zu N. nicht geschicht: sondern er den Flachs daselbst mit Ruthen außzehlen muß; zu N. nim̃t der Pfarrer den Flachs-Zehenden von den Söldenern an Bosen ein / bey den andern aber muß er ihn nach der Ruthen nemmen; So hat der Pfarrer zu N. erst vor einem Jahr die Obrigkl. Gnad erhalten / daß er den Flachs-Zehenden nunmehr an den Bosen empfangt / dergleichen anderer Orten mehr geschicht.

Was nun die besagte und andere mehr Pfarrer in den Flachs-Zehenden für ein Privilegium haben / dessen wolle E. Hochlöbl. Amt uns auch großgst. theilhafftig machen / zumahlen / weil es / fürs andere / der Billichkeit gemäß / daß der Flachs von den Bauersleuten zu erst außgelochen / und dann dem Pfarrherz sein Zehenden an den Bosen gereicht werde; Was

der

der Baursmann verzehendet/ das muß er zuvor abnemmen: Er måhet zu erst das Graß in den Gårten und Wiesen/ dann gibt er den zehenden Schochen/ er schneidet zuvor die Halm-Frůchte ab/ dann gibt er die zehende Garbe: Er måhet/ schneidet oder rupffet zuvor Erbsen/ Wicken/ Linsen/ ꝛc. auß/ dann gibt er de zehenden Schochen; Er bricht oder schůttelt zu erst das Obst von den Båumen/ dann gibt er das zehende Måß/ ꝛc. Will demnach billich seyn/ daß er auch zu erst den Flachs außliche/ und dann dem Pfarrherr den zehenden Bosen gebe.

Und weil/ fürs Dritte/ daß Außzehlen deß Flachses mit der Ruthen diß nach sich zeucht/ daß der Pfarrer seinen Zehenden selbst außlichtē lassen muß/ wird ihm dardurch ein grosser Beschwerdt und nicht geringer Kosten aufgebůrdet/ dann ist es ein frůher Flachs/ so fållet der Liechet in die Erndte der Winter-Frůchten/ ist es aber ein spåter Flachs/ so kommet der Liechet in die Einheimsung der Sommer-Frůchten; zu der Zeit aber lauffen die Sôldner mit den ihrigen entweder ihren Bauren zu/ die ihnen ihre Acker bauen/ und bey denen sie deß Jahrs mehr zu Taglôhnen haben/ oder sie ziehen an andere Oerter in die Erndt/ etwas zu verdienen/ worin sie zwar niemands verdencket/ unterdessen aber stehet der Pfarrer allein/ und kan um den gebůhrenden Preiß und Lohn/ keine Taglôhner haben/ und muß warten/ biß andere Leute mit ihrer Feld-Arbeit fertig seyn/ indeß verreisset der

der Zehend-Flachs / und fällt der Lein in den Bollen unnützlich auß; Ist aber der Pfarrer glückselig / daß er ein altes Weib / 2. oder 3. / die ihm helffen / aufftreibt / so weiß er allein nicht / wie er ihnen gnug löhnen solle / sondern sie schaffen ihm auch / das GOtt erbarm! Dargegen aber ist es dem Baursmann / wann er mit den seinigen auch den Zehenden außlicht / ein geringes und schlechtes / weil er die Leute ohne das schon in Bereitschafft hat / und wer die 9. Theil außraufft / der raufft den zehenden vollends mit auß.

Endlichen und fürs Vierdte ist dem Pfarrer und dem Bauren die Weise / den Flachs mit der Ruthen außzuzählen / offt verdächtig und nachtheilig / an Bosen aber zu geben und zu empfangen / beeden ehr- und nützlich; Wann der Flachs mit der Ruthen außgemässen wird / so klagt jetzt der Pfarrer über den Bauren und seine Leute; Jetzt aber kurret der Bauer über den Pfarrer und die seine; Und zwar hat der Pfarrer öffters Ursach gnug zu klagen / die Erfahrung hats vorlängst klar gemacht / was für allerley Hilperts-Griff und Vortheile die Bauersleute bey der Ruthen gebrauchen: Dann wann die zehende / als dem Pfarrherr gehörige Ruthe / gemessen wird / und beyde Personen / die auf deß Pfarrers / und die auf deß Bauren Seiten / die Mäß-Ruthen an die Knie setzen / und also mit einander / das eine oben / und das andere unten dieselbe haltende / den Acker gerad durch-

durchgehen / und den Flachs durchschaiteln sollen / so rücket die Bäurin / oder ihre hierauf abgerichte vortheilsüchtige Leute die Ruthen gemeiniglich um einen Schuh 1½ auch mehr / über das Knie herein / daß der Pfarrer für 10 Schuh / die ihme gebührten / etwan 9. oder gar nur 8. findet. Hierzu kommt auch diß / wann die Bäurin mit den ihrigen den Flachs liecht / und deß Pfarrers Leute nicht zugegen sind / (welches auch nicht allwegen seyn kan /) daß sie zu weit in die zehende Ruthen greiffen / und dieselbe also zerstümplen / daß offtermalen ein weniges über die Helffte davon stehen bleibt; So geschicht auch diß / daß neidische und vortheilsüchtige Baursleute gar genau die Gegenden / da die zehende Ruthen hintrifft / mercken / und daher den Acker / den sie mit Lein besaamen wollen / an selbigen Oertern nicht so wohl bauen und tüngen / als da / wo sie wissen / daß die Ruthen sie treffen werden / worauß folget / daß der Pfarrer mehrmahlen einen schlechten / der Baur aber einen guten Flachs bekomt; Uber daß seynd die Bauren zum Theil so boßhafftig und gottloß / daß wann sie ihren Flachs gelochen / und die Bosen heimführen / sie dem Pfarrer wol etliche mahl durch die Ruthen fahren / dardurch der Flachs verderbt / die Häre entzwey gebrochen / die Bollen abgestossen und der Lein im Boden vertretten wird. Was diß und anders dergleichen mehr einem Pfarrer an seinem Flachs-Zehenden für einen Abgang und Schaden bringe / ist leicht zu erachten.

Es murren aber hinwiederum manchmaln die Bauersleute wider den Pfarrer und die seinige/ als ob man ihnen mit der Ruthen unrecht thäte/ dieselbe nicht mehr auf den Boden nieder legte/ sondern nur/ wie sie reden / damit gauckelte / und sie etwan zurück zöge / sonderlich gibts schele Augen/ wann der Acker ungleich ist/ und Spitze hat/ daß man ihn auf- und abzehlt/ und was deß Dings mehr ist; Daher etliche Baursleut / die redlich begehren zu handlen / selber dem Pfarrer den Flachs-Zehenden viel lieber an Bosen / als nach der Ruthen geben wolten / so wol daß sie nicht in Verdacht deß Betrugs kommen / als auch daß ihnen Unrecht geschehe.

Im Gegentheil/ wann der Flachs an Bosen verzehendet wird / werden dardurch bey dem Pfarrherr und seinen Zuhörern allerley böse Verdachten / ein und andere übele Nachreden/ und viel wider das 7. Gebott streitende Griffe verhütet/ mehr Liebe und Treue / Fried und Einigkeit gepflantzet / der Aergernüß vorgebogen/ und die Kirch Christi erbauet; Dann ob wol böse Leute auch mit den Bosen einen Betrug spielen / die Neune groß/ und den Zehenden klein machen / den besten und längsten Flachs in ihre / den schlechtsten und kurtzesten aber in deß Pfarrers Bose legen können/ so wäre doch solcher gar zu augenscheinlich und handgreifflich / und könte der Pfarrherr sie der verübten Untreu leicht überführen und bescheidentlich straffen.

Wann

Wann dann dem also, Als ist an E. W. unser aller und jeder nochmaliges hochfleissiges unterdienstliches Bitten und Ersuchen/ Großg. zu verordnen/ daß uns der Flachs Zehenden von unsern Pfarrkindern und Zuhörern hinfort nicht mehr nach der Meß-Ruthen/ sondern an den Bosen gereichet werde; Welches um E. W. wir mit unserm Gebet zu GOtt für Dero beständige Gesundheit/ langes Leben / glückliche Regierung / und alle gedeyliche Leibes und Seelen-Wolfahrt / wie auch um unsere anvertraute Kirchen / nach bestem Vermögen zu verdienen jederzeit geflissen seyn werden; hierauff Großg. Resolution erwartende / und E. W Göttlicher Protection befehlende/ rc.

Idem est de (8) *croco*, ut post Aufrer. q. 109. Anchar. in c. ad Apostolicæ, in I. not. de decim. & Bocer. tradit Rebuff. d. quæst. 8. num. 8. & 3. & quæst. 13. numer. 41. *Sexto* (9) *de vino*, text. est in c. non est, eodem tit. (ff)

(ff) Si duo decimas in uno districtu habent, unus decimas vini, alter frugum, &c. & vinea in agrum mutatur, ad quem horum decimæ frugum pertineant? R. ad eum, cujus est fundus, vel qui antea decimas in illo fundo habuit: hæcq; opinio æquitati magis consentanea; quanquam enim vinea in aliam novam faciem seu formam sit mutata, tamen decimæ penes suum decimatorem remanent,

quia mutatio qualitatis loci, non potest alterare obligationem solutionis decimarum *Hartm.3. Observ.10. num. 10. cum seq.* aliàs enim Domino seu Ecclesiæ Decimali fieret præjudicium, c. quamvis de Rescript.in 6. licet alii sentiant, quod is, qui præscripsit decimas fundi, si vinea fiat arabilis, non habet illius fundi decimam, quando non præscripsit illam arg. c. commissum, & c. cum in tua. d. decim. quia una & ead. res diverso jure censeri non debet. d. c. cum in tua. cui assentitur fusius *Rebuff qu. 6. inf. & quæst. 13. num. 61.*

Idem (10) *de oleo.* (gg)

(gg) Hæ decimæ saltem in quibusdam terris dantur, in aliis verò locis hæ decimæ & multarum rerum, ut olerum, pratorum, nemorum, piscinarum, & similium sublatæ sunt. *Gudelin. de Jur. Noviss. l.6. c. 13. num.6.*

Et melle, in specie tenet Rebuff. d. q. 8. num. 8. Hispan. loco cit. *Septimo* (11) *de hortis*, ut est text. d. c. non est & not, Rebuf. d. quæst. 8. num. 7. & 8. & Hispan; d. num. 1. *Sed distinguendum est, nam aut horti sunt olitorii, in quibus tantum herbæ, ut caules, & alia olera crescunt vescendi gratia; & tunc ad usum Rectoris ex illa decima ita dari posset, ut hodie ex meo horto Curatus sumat, quantum sibi opus est illo die, & sic per singulos parochianos discurret, demum ad*

primum

primum revertitur, ut post Joh. And. d. c. pervenit docet Rebuff. d. numer. 7. *aut illi horti continent fabas, vel alia legumina, tunc si in parva quantitate colliguntur, ita ut solum sufficiant ad quotidianum usum, idem dicendum; quod de caulibus, ac de aliis oleribus; sin autem in magna quantitate, ita ut aliis vendantur, tunc de iis integra decima solvetur*, prout supra in 2. illatione de leguminibus diximus. (hh)

(hh) Si ex ædibus ein Rauchhun/ loco decimar. datum fuerit, postmodum v. locus iste ædium in hortum mutatur, an etiam ex fructibus in illo decimæ simul peti possint? Neg. *Gylm. tom. 1. Symph. part. 2. tit. 6. vol. 2. num. 5. & vol. 4. num. 24. 30. & 31. Rol. a Vall. cons. 1. num 21. vol. 1. Cacher. decis. 68. num. 10. Mund. d. mun. & oner. c. 3. num. 93.* & hujus rei præjudic. Dieth. *in d. tr. c. 5.* quia quod semel decimatum est, amplius decimari non debet. Sed contrar. sentit *Rebuff. q. 6. n. 34.* ita, ut decimæ non pro rata decimarum antea præstitarum solvendæ sint, quem sequitur *Klock. cit. cons. 3.* An ergò decimæ solvi debeant de his, quæ in hortis nascuntur? cum Auth. affirm. *Capoll. de S. V. c. 75. num. fin. per text. in c. ex parte. cl. 1. de decim. VVehn. obs. pract. Verb. Noval-* Zehend. ubi d. Wiesen/ Gärten/ und Kraut-Gärten werden unter rechte Bauren-Güter gerechnet/ darvon man Zehend zu geben schuldig ist: Si scil. loci consuetudo & obser-

 vantia

vantia ita fert: cum quo concordat *Jus Bavar. t. 28. artic 14* Simile Mandatum extat etiam *Joh Georgii Episcop. Bamberg. de Anno 1628. ap. addit Besold in Thes. Pract. verb.* Zehend. ꝛc. Referuntur sec. *Coler. de process. Exec. part 3. numer. 155.* inter frumenta duriora, hart Geträidig/ triticum, siligo & cicer, inter fruges molliores vero hordeum, avena, & similes. Affinis est quæst.

An decimæ debeantur, quando non tot manipuli sive mergites (quas gerbas voc.) extant, ut numerum decim. suppleant. Wann nur 5. Garben vorhanden/ ob davon eine halbe Garbe gehöre? *N. de J. Bavar tom. 28. art. 3.* Attamen etiam hac in parte consuetudo est observ. quæ nonnunquam, dimidium manipuli admittit. V. *Addit. ad l. 2. c. 1.* Wernl.

Ob man von denjenigen Gärten/ darinnen man eine Zeit hero Früchten gebauet/ welche aber zuvor Zehend-frey gewesen/ den Zehenden zu geben schuldig seye?

Consil.

Bey Erörterung dieser Frage wird in facto præsupponirt, es werde denjenigen/ so immunitatem ab omnibus decimis in ihren mit Früchten angebauten Gärten prætendiren/ keines Wegs disputirlich gemachet/ ob sie ihr fürgewandte Zehend-Freyheit gebürlich erlangt/ oder nicht/ sondern es sey einig und allein diß der Streit/ weilen damalen/ als sie den Zehenden mit einem Stück Gelds abgelöst/ nur Graß/ Obst/ Kraut oder anders/ davon allein der

Kleine

Kleine Zehendt gegeben worden / gewachsen / jetzund aber Frucht darinnen gebaut wird / davon ordinariè der Grosse Zehend gehet: Ob anjetzo die Innhabere auch von dem grossen Zehenden befreyet seyen oder nicht?

Rat. dubit.

Für die Zehendt-Herrschafft kan / folgender massen/disputirt werden: Erstlich zwar/als sie das strittige Gut deß Zehenden erlassen / habe es allein den kleinen Zehenden getragen / und man niemalen daran gedacht / wann man ein mahl Frucht darein bauen werde / daß man alsdann auch deß Grossen Zehenden befreyet seyn solle; Seye also solche Remissio nur auf den Kleinen / und gar nicht auf den Grossen Zehenden zu verstehen gewesen. Ea enim semper verborum facienda est interpretatio, ut ad solum tempus præsens, vel potius ad ea, quæ eo tempore extitissent, non autem quæ postea evenissent, referantur. Regni Sixt. Consil. Marpurg. 10. num. 37. per l. si ita ff. d. aur. & arg. leg. post Grat. consil. 59. num. 32. lib. 1. Menoch. cons. 97. num 63. lib. 1. Eaque verborum facienda est interpretatio, prout verisimile est, partes facere voluisse. Joh. Petr. Surd. cons. 3. num. 21. lib. 1. per l. cum pater dotem. ff d. pact. dotal. post Socin cons. 9. num. 18. vol. 1. & Beccium consil. 105. num. 32.

Fürs 2. Ist männiglich bewust / daß der Groß- und der Kleine Zehenden unterschieden/ und an vielen Oerten gantz von einander sepa-

rirt seyen / ob derhalben schon die Innhabere auf ihren Gütern den kleinen Zehenden erlassen worden / laßt sich doch solches auf den grossen Zehenden nicht extendiren, separator namque separata est ratio, & à separatis nihil infertur per vulg & contractus non admittunt interpretationem ampliativam. Cöd. cons. Marp. 28. num. 18. vol. 1.

Fürs dritte versiren wir jetzt in denen Terminis, da von den Decimis novalium, und Neubruchs-Zehenden gehandelt wird: Nun hat es mit diesen viel eine anderr Gelegenheit/ als mit anderen Zehenden; Dann/wann einer gleich an einem Ort alle andere Zehenden præscribirt, so gehören ihme doch die Decimæ novalium nicht / sondern dieselbe mag der Parochus loci erheben/wie zu sehen bey dem Rebuffo tr. de decim. quæst. 14. n. 12. Henr. Canis. d. decim. cap. 11. n. 2.

Rat. decid.

Dieser Fundamenten aber / und was sonsten weiters der Zehend-Herrschafft zum besten angezogen werden möchte/ ohnerachtet halte ich ohnzweifflich dafür: Es seye die Zehend-Herrschafft nicht befügt / von dergleichen mit Früchten neu-angebaueten Gütern den Zehenden zu forderen / und solches auß nachfolgenden Ursachen: Dann

Erstlich ist in facto præsupponirt, es haben die Innhaber solcher Güter den jährlichen Zehenden bey der Zehend-Herrschafft abgelößt/ und

und seyen so wohl sie / als die Güter derenthalben solenniter quittirt, frey und ledig gezehlt worden. Da demnach die Zehend-Herrschafft von solchen Gütern einen Zehenden forderen will, so ligt derselben exceptio liberationis & solutionis im Weg/und heist es darauf: quod remittentibus jura sua non detur amplius ad ea regressus l. 1. § qui semel. ff. de success. edict. l. Herennius, in pr. ff. D. Evict. Gloss. in l. quoties ab omnibus C. d. fideicomm. Cum nemo audiendus sit contra id, quod semel approbavit, vel reprobavit l. generaliter C. d. non numer. pec. l. sicut. d. O. & A. l. generaliter §. quis non ferendus. C. si cert. pet. l. post mortem. ff. d. option. l. cum profitearis. C. d. revoc. donar. Vultej. vol. 2. consil. Marpurg. 29. num. 76 & seq. Weilen aber diß nicht strittig ist / und die Zehend-Herrschafft selbsten gerne gestehet/ was sie einmal vergeben / das könne sie nicht mehr forderen / So ist jetzt darvon zu handlen / was und wie viel die Zehend-Herrschafft von ihrem Jure decimandi nachgelassen und vergeben habe. Diesem Dubio abzuhelffen / ist / anfänglich zu wissen/ daß die Zehend-Herrschafft/ ante factam remissionem, das Jus decimandi simpliciter, & absque ulla restrictione ad decimas majores, vel minores gehabt. Desselben sind nun nicht diversa jura, sondern unum, idemque individuum jus gewesen / weilen es von einem Ursprung in eadem re herrühret / arg. eorum, quæ scribit Cravetta consil. 936. nu. 27.

Weiln es dann nun einig Jus ist/ ergò, qu. sine restrictione remittitur, totum remittitur. Quādo enim rei alicujus sine restrictione fit mentio, tum tota res, non autem pars tantum ejus intelligitur. l. si in rem. & ibi Gl. in verbo totum. ff. d. R. V. l. si defensor, §. qui interrogatus. ff. d. interrog. action. l. legato uxori. & ibi Br. l. Titia cum testam. §. 1. ubi Bl. ff. d. leg. 2. l. hoc legat. d. legat. 3. l. de pupillo. §. qui nunciat. ibique. Br. ff de O. N. N. Dec. consl. 146. num 13. fol. 154. 6. Cravett. cons. 481. n. 13. & consil. 574. num. 4. Et propter hanc juris decimādi unitatem decidiren die Rechts-Gelehrten/ si quis præscripserit decimas in aliquo prædio, in quo satum fuit frumentum, si ibi seminetur avena vel milium, tunc illum, qui in illo fundo præscripsit decimas frumenti, habiturum, etiam decimas avenæ, milii vel alterius rei. Rebuff. d. tr. quæst. 14. num. 13. & n. 19. scribit: præscribens in certa terra decimam, videtur quoad omnes illius terræ fructus præscripsisse. Consentit Nic. Everh. jun. vol. 1. cons. 46. num. 1. §. Et magis in specie & vol. 2. cons. 36. num. 3. §. quæ conclusio probatur. Gehet nun solches an in præscriptione decimarum, quæ tantum odiosa est, und es sonsten regulariter heist/ nō plus esse præscriptū, quàm possessum; so solle es viel mehr angehen in expressa remissione decimarum, da es ohne das die Meinung hat/ quod si decimarum illarum remissio facta extitit sec. Canon. Sanctiones, prædeces-

sor

sor tuus indefinitè decimas remittendo, (cum nihil exceperit & potuerit excepisse, nec debeat una, eademque substantia diverso jure censeri,) intellexisse videtur, non solum de quibusdam, sed de omnibus, wie klårlich in cap. quia circa 22. x. de privileg. & excess. zu sehen. Und warum sollen die Spieß nicht utrobique contrariorum gleich stehen? Zwar/wañ es dißfalls separatas species decimarum gebe/ und einer allen Grossen/ der andere aber den Kleinen Zehenden zu erheben håtte/da wåre ich simpliciter der Meinung/wann der/so den Kleinen Zehenden demselbigen remittirte, und hernach in einem Garten raue Frucht gebauet wůrde/so håtte der/ deme der Gosse Zehend gebůrt/ von derselbigen Frucht den Zehenden zu erfordeten Cum ibi non agatur de decimatione prædiorum, sed frugum, und hat der perceptor minutarum decimarum durch seine composition oder remission dem perceptori decimarum nicht præjudiciren kőnnen / per reg. res inter alios acta, &c. Wo aber das Jus decimandi, quoad majores & minores decimas auf eine Zehend-Herrschafft und ein absonderliches gewisses zehendbares Gut fållet/da hat es eine andere Meinung / und heist es / juxta Innocentii III. decisionem, qui indefinitè id, quod sibi competit, remittit, omne remittit; wird auch sonsten ap. JCtos die in definita propositio pro universali regulariter gehalten.

Fůrs andere ist in Rechten versehen/ auch so wol

ſo wohl den Decimatoribus, als Decimatariis wohl bekant / oder ſoll ihnen doch bekant ſeyn / daß einem jeden Decimatario frey ſtehe / in denen Zehendbaren Gärten zu bauen / was er will / und kan ihme ein ſolches die Zehend-Herrſchafft nicht verwehren. Ant. d. Butr. & Alii in cap. Commiſſum. x. d. decim. ubi expreſſe Abbar. n.2. Rebuff. d. tr. quæſt. 6. in f. Nic. Everh. jun. conſ. 46. num. 2. Liegt auch dem Decimatori oder der Zehend-Herrſchafft wenig daran / was darinnen gebauet werde. Dann ja der Decimatarius ſelbſten zu bauen geſinnet ſeyn wird / was ihme an dem meiſten eintragen ſoll; Erlangt er dann nun einen Vortheil / ſo hat der Decimator deſſen auch zu genieſſen / und iſt ſein Zehender Theil nur deſto beſſer: Und / weil deme alſo / müſte einer im Kopff mächtig verrückt ſeyn / wann er ſeyn præſidium nur certarum frugum ratione ledig machte / und lieſſe daſſelbe / quoad alias fruges noch / wie vorhin / beſchwert.

Fürs 3. laufft dieſes abſurdum mit unter / wann einer von dieſem den Zehendten von ſeinem Gut förmlich / als eben præciſè den 10. Theil der gewachſenen Früchten gegeben / und hernach denſelben mit Gelt abgelößt / iſt er zu Gelt angeſchlagen worden / nachdeme er zu gemeinen Jahren ertragen. An ſolchem Gelt hat der Decimatarius jeden Gulden mit 30. oder 40. Gülden ablöſen müſſen / der Decimator nimmt das Capital / und was es jährlich Intereſſe

esse erträgt / hat er für den auß dem liberirten Gut gefallenden Zehenden: Wann er dann jetzt von den angebauten Früchten wiederum den 10. Theil fordert / so will er wieder alle Recht und Billigkeit in einem Jahr/von einem Gut/doppelten/ und zumalen auch von denen Früchten den Zehenden haben/die selbigen Jahres gar nicht gebauet worden. Weilen nun diß/ ohne männiglichs Widersprechen / ein grosses absurdum ist/ so kan man ja die vorgangene remissiones Decimarum keines weges also verstehen/ cum absurdus intellectus semper ubiq; vitandus sit per vulgat. jur. Ist dann der Zehend nicht formlich / sondern jedes Jahrs ein gewisses Gelt darfür gegeben worden / es habe gleich der Zehend mehr oder weniger ertragen/ wie dañ solches vielfältig geschicht/und ein solch Geld dannoch der Zehendt genant würdet. Bellarm. controv. 5. lib. 1. cap. 25. de decim. dub. 1. & post illum Canis. d. dec. c. 17. num. 7. p. 108. Confer. Werndl. de decim. l. 4. c. 1. ferè per tot. So ist ein solcher mehr nicht schuldig / als daßselbige Geldt / wann er schon sein Gut wider vorigen Gebrauch/ für diß Jahr mit Frucht angebauet. Dann die Decimæ prædiales seynd onera fundorum, so absque omni discrimine fructuum darauf hafften. Petr de Ancharan. in c. cum in tua. num 9. x. d. decim. Rebuff. in eod. tr. quæst. 14. num. 18. Conf. Wehner. in observ. pract. verb. Noval-Zehend p 416. Wie demnach ein solcher fundus von Alters beschwert gewesen /

wesen / so ist er noch beschweret / und weiters nicht. Nun findet sich aber so wohl auß den Zehend-Büchern / als den jederweil verfertigten Kauff-Brieffen / daß sie nur um ein solch Geldt / 12. Kreutzer / beschwert seyen / Ergò &c. consequenter, wann einer das Capital für ein solch jährlich Zehend-Geld dem Decimatori abgelegt / hat er das gantze Gut befreyet / und darff weiter nichts darauß geben / er baue gleich an / wo mit er wolle.

Fürs 4. findet sich in Rechten nicht / wann auf einem Gut / so simpliciter decimale, und dem Kleinen und Grossen Zehenden unterworffen ist / der Zehenden abgelößt wird / daß solches nur von einem specie frugum verstanden werden soll / so selbiger Zeit darauf gebauet worden.

Fürs 5. seynd die Clausuln in den Quittungen so general und starck / daß sie solche restrictiones nimmermehr leiden mögen. Dann darinnen die Decimatarii, alle ihre Erben und Nachkommen / Innhaber deß verhafft gewesenen Unter-Pfands / deren biß dahin verfallenen Zehenden / auch deß Haupt-Guts halber / darmit der Zehendt abgelöst worden / und was solchem allem immer anhangt / gar und gäntzlich quitt / frey / ledig und loß gezehlt worden / also und dergestalt / daß die Decimatores zu den Decimatariis, deren Erben und Nachkommen / noch auch dem gewesten Unterpfandt keine fernere Action, Klage / Spruch / Forderung / Recht / noch Gerechtigkeit nicht / noch nimmer mehr haben /

haben/ suchen/ fürnemmen/ noch gewinnen sol-
en / können / mögen noch wollen / weder mit-
noch ohne Recht/ Geistlich. noch Weltlich. noch
onsten mit nichten / vor niemands/ an keinen
Stätten / Orten/ noch Enden/ gantz überall/ in
ein Weiß / noch Weg / mit diesem ferneren ge-
eden/ zusagen und versprechen / daß nicht allein
ie Post in der Zehend-Nottul deßhalben ge-
etzt / delirt und außgethan werden / sondern
uch so fern über kurtze oder lange Zeit / solches
Zehend halben/ einig Brieff und Siegel gefun-
en/ und an Tag kommen würden/ daß dieselbe
eder inn- noch ausserhalb Rechtens nicht mehr
inden / noch gelten / sondern von Unkräfften
eissen und seyn sollen/ 2c. Daß nun solche star-
ke Quittung sich nicht auf das gantze Jus De-
imandi, sondern nur auf die Decimas ruino-
es verstehe / kan ich bey mir nicht befinden.

Letztlich und fürs 6. seynd diß und das ver-
angene Jahr / allhier und in der Herrschafft /
iel Gärten mit Früchten angebauet worden/
elche aber den Kleinen Zehenden zuvor auß
en Gärten ein gewisses Geldt gegeben / diesel-
e lässet man jetzt auch darbey verbleiben / wel-
es gewißlich nicht geschehe / wann man sich zu
orderung deß Grossen Zehenden befügt be-
ndete.

Responsiones ad Contraria.

Und hindert hieran nichts / was oben auf
Seitten der Zehend- Herrschafft eingewendet
orden : Dann / was die fürgeschützte Erste

Ratio-

Rationem belangen thuet/ gehet man freylich/ dißfalls auf das Tempus Contractus, und will/ weilen die Zehend-Herrschafft damahlen nicht nur das Jus Decimarum minorum sed & majorum gehabt/ und ihr Jus simpliciter & absque restrictione remittirt, so seye es gantz gefallen. Wann die Zehend-Herrschafft damalen den Kleinen Zehendt nur allein gehabt/ und hernach erst den Grossen Zehenden bekommen hätte/ so wolte ich auch in diesem Fall für dieselbe sprechen; Weilen sie aber das Jus Decimandi absolutum damaln/ & non restrictum gehabt/ so hat sies remittirt, wie sies gehabt hat.

Auf die andere Ration wird geantwortet/ dasselbige Argument gienge an/ wann damalen der Grosse und Kleine Zehenden wären von einander separirt gewesen/ oder wann in der Quittung außtrücklich deß Kleinen Zehenden wäre Meldung geschehen; Weilen aber die Zehend-Herrschafft den Zehenden remittirt, wie sie denselben gehabt/ und das Jus decimandi quoad majores & minores decimas in eadem persona nur ein einiges/ und nicht duo diversa jura gewesen/ so finden sich da keine separata, viel weniger aber eine interpretatio ampliativa.

Was die dritte und letzte Ration anreicht/ seynd diß keine rechte Neubrüch/ darvon Rebuffus & Canisius handlen/ sondern werden impropriè Neubrüch genannt/ und gleich wie/ wer zuvor den Zehenden darauf gehabt/ denselben

ben hernach auch einnimmt / ob schon andere Früchten darinnen gebauet werden. Also wer zuvor keinen Zehenden gegeben / gibt auch hernach keinen / ob schon andere Früchten gebauet worden : Videatur omninò Everh. Jun. conf. 36. vol. 2. per tot. Und dieses könte noch weiter außgeführt werden / jedoch hat die Zehend Herrschafft hierauß / verhoffentlich / gnugsam zuersehen / daß sie in ihrer Intention übel fundirt, Es wäre dann / daß consuetudine ein widriges Herkommen / so wäre es bey solchem verbleiben zu lassen / etc. Vid. præallegatus Everhard. d. conf. 36. num. 5. in fin. cum seq.

Quod si sæpius idem ager in anno fructus proferat, (12) *toties decimæ solvendæ sunt*, prout deciditur in c. ex parte, il. 2. de decim. & not. Rebuff. d. num. 7. (ii)

(ii) Ob von zweymädigen Wiesen / so auß Aeckern gemacht worden / auch 2. mal deß Jahrs Zehendt genommen werden könne ? Affirm. quia non tantùm ex fundis, qui semel in anno, sed etiam, qui sæpius fructus ferant, omnium proventuum decima debetur ? A. hîc & conf. Hartman. 2. Miscell. 10. num. 3.

Et hic A. nr. sententiam adprobat ex Panormitano in c. ex parte, 21. Carpz Jur. Prud. Consist. l. 1. t 8. def. 131. num. 7 Verùm spectanda est consuetudo cujusque loci, siquidem von den Nachrauben in diversis provinciis nullæ decimæ debentur, id quod observatur in Palatinatu Superiori. Quæst. An lic. von einem

Acker zum andern zehlen? N. Besold. in Thes. Pract. verb Zehendt ꝛc. ex hac ratione, weil man hierdurch in fraudē die Aecker theilē möchte/ damit man keinen Zehendt geben dörffte; de Jure Com̄. tamen verior affirm. Also daß wegen der Getraidig-Zehendt von einem Acker auf den andern/ so mit gleicher Art Getraidigs besaamet/ und einem Herren zuständig ist/ gezählt werden mag: Et hæc est commun. Dd. opinio, quam etiam Jus Bavaricum sequitur. t. 28. artic. 3. quanquam hac in re etiam consuetudo cujusque loci attendenda, cum nonnullibi in omnibus frumentis, es sey Winter- oder Sommer- hart- oder weich Getraidig/ de uno agro in alium decimatio fiat, prout in Dicasterio quodam Superioris Palatinatûs, propter observantiam, ita pronunciatum. Observ. tamen quod is, qui fundat se in consuetudine, illam, cum facti sit, prob. deb. Gl. in l. 1. C. quæ sit long. consuet. & in c. de constit. in 6. & quidem plenè ac concludenter in respicientibus causæ decisionem: Bart. in l. 21. C. d. t. q. 28. Quomodo autem probanda veniat consuetudo? vid. Tusch. pract. Concl. 799. Ubi, inter alia, refert, quod si consuetudo per testes probari velit, inprimis tria Concurrere debent. 1. ut, quia viderunt actus geri, ex quibus in consuetudo inducitur. 2. qu. actus fuerint frequentati. 3. qu. per tantum tempus, per quod consuetudo inducitur. Decius communem dic. d. consil. 483. num. 25. & seqq. Da

auff

auf den Zehend-Aeckern zum andernmahl in einem Jahr/ als Kraut/ Rüben und dergleichen gebaut wurde/ muß nichts destoweniger der Zehendt auch zum andermal abgerichtet werden.

Opp. saltem si eod. anno ex eod. agro ob ejus fertilitatem non semel tantùm sed sæpius plures vel ejusdem generis, vel diversor. generum fructus colligantur, duæ v. gr species frumenti, non videntur, inspecto etiam Jure Communi, solvendæ decimæ, nisi ex primis fructibus, Ergò non ex omnibus prædiorum fructibus sunt solvendæ decimæ. Antecedens probatur. Nam jura non petunt, ut fiat Redecima, seu, ut ex ead. re solvatur duplex decima. Panormit. in c. non est. 22. h.t. Barbosa d. paroch. p.3. c 28.§.1. n.45. Atqui, si ex eod. agro intra eund. annum bis solvantur decimæ, fiet Redecima, E. nunquã ex eod. agro bis solvendæ sunt decimæ eod. an. Resp. negando primum antecedens Probationis majorem distinguo. Jura non permittunt Redecimam propriè dictam, si ex re prorsus ead. secundæ decimæ solverentur Conc. Major. impropriè dictam, ubi non tam ex ead. re, quam ex diversis omninò fructibus ejusdem agri, virtualiter qu. multiplicis, solvuntur, decimæ. Nego Major. non enim ager sec. se spectatus, sed quatenus fructus fert, est obnoxius decimis, E. cum textus Juris universaliter petant, ut ex omnibus fructibus solvantur decimæ, erunt hæ solvendæ etiam ex secundis aut pluribus fructibus ejusdem agri:

Quoad omnes quippe pugnat ead. ratio, cùm omnes ex DEI munere proveniant, & ad sustentationem Ministrorum Dei, & rei necessariarum ad cultum ejus possint esse necessarii Suarez. c. 34. num. 1. Azor. l. 7. c. 24. q. 12.

Octavo (13) *de lignis*, Car. & alii d. c. pervenit, Rebuff. d. quæst. 8. num. 26. Hisp. num. 1. *nimirum ut ex decem fasciculis decimus solvatur Rectori illius parochiæ, ubi ligna creverunt.* (kk)

(kk) Raro decimæ solvi de ligno not. Besold. part. 2. consil. 75. num. 6. Adde A. nr. c. 4. quæst. 1. & 2. usque ad 38.

Nono de pascuis, (14) *hoc est, pastura jumentorum, quæ locatur vel venditur*; c. commissum, *ubi Abb.* de decim. *Rebuff.* d. quæst. 8. num. 22. *Hispan.* d. num. 1. *Card.* clem. 1. num. 15. de decim. *ubi dicit esse prædialem decimam.* (ll)

(ll) Pratum, hortusque in aliam formam mutatur, an tunc ex ei decimæ debeantur? N. quia decimæ ratione fundi debentur, qui non simul liber & decimalis esse potest, & ideò Wehn. observat. Pr. verb. Noval Zehend. statuit, quod fundo sive sit decimalis, sive ex præscriptione à præstatione decimarum exemptus, nullum aliud onus, quàm prius habuit, imponi possit; sed vel decimalis, vel liber esse debeat, prout ante fuit: ubi simul consuetudinem Francor. improbat, quæ ex mutatis

tis pratis liberis in agros decimas exigit, &c. hic optimè faciunt Domini decimales, qui fundos decimales conſcribi & conſignari curant, (eine Zehends-Beſchreibung formiren laſſen/) hocq; in certis annis repetunt, & quidem in præſentia eorum, qui ex longo tempore decimas ſolverunt, & adhuc ſolvunt, & de fundis decimalibus certam ac indubitatam ſcientiam habent, ubi d. tr. cap. 1. monet, das 1. fleißig annotirt werde / wie dieſer oder jener zehendtbare Acker oder Wieſen eigentlich heiſſe / uñ wer von auß- oder iñländiſchen daran ſtoſſe oder angräntze. 2. Was für Marckſteine darbey zu finden. 3. Zu ſelbigen Marckſteinen einige mit gewiſſen Zeichen bemerckte und gebrante Eichene Plöcke / (als wodurch viel Strittigkeiten verhütet werden können /) ſchlage. 4. Darüber die junge und Dorffs-Gemein oder andere Benachbarte ermahne / daß ſie deſſen eingedenck ſeyn und verbleiben mögen. 5. Ob auß einem Zehendbaren Feld eine Wieſen / & contra. It. auß einer Wieſen ein Baum-Garten / oder ein Hopffen-Garten / oder auch ein Weyher gemacht worden. Et alia ejusmodi ſigna. Et quod ſi in uno pago vel Villa plures ſint decimarum Domini, ſollen ſie mit geſamter Hand ihre Zehenden beſchreiben / die Unkoſten zugleich tragen / unterſchreiben und beſieglen / und ſolche Beſchreibung ſo offt mundiren / ſo viel der Herren ſeynd / und ein jeder ein Exemplar zu ſich nemme / 2c. An autem decimæ permutari poſſint? Affirm. Ca-

nisius, quod decimæ unius Ecclesiæ cum decimis alterius Ecclesiæ permutari possint, per text. in c. fin. x. d. rer. permutat. argumento d. à contr. sensu: sicuti hoc ipsum fit etiam in Beneficiis Ecclesiasticis, quæ similiter permutationem mutuá admittunt c. ad quæstiones d. t. & c. un. eod. ita tamen, ut propter alienationem Auctoritas Episcopi interveniat.

Decimo de lacte, (15) *lana, fœtu, & aliis fructibus animalium; sic interpretatur pascua*, de quibus, in d. c. commissum, *Joh. And. ibidem*, *quod de animalibus debeatur decima*, text. est d. c. non est, de decim. & in clem. 1. ubi Card. quæst. 15. eod. *Solvitur autem hæc decima* (16) *illi Ecclesiæ, in cujus parochia animalia pascunt & morantur, quod si in duabus pascant, vel in una jaceant, & dormiant, in alia pascant, dividenda est, ut latè & optimè probat Rebuff.* d. quæst. 8, num. 11 & quæst. 6. num. 25. & 26. *quod idem tenet S. Thom.* d. quæst. 87. artic. 3. *& ibi Caj. Navar.* conf. 1. num. 9. de decimis, volum. 1. *licet aliter distinguat Card.* d. clem. 1. n. 15. & 16. *quem videre poteris. Decima* (17) *lactis debetur ei Ecclesiæ, ubi extrahitur, & caseorum illi, in qua fiunt*, ut post Boer. tenet Rebuff. d. quæst. num. 27. *lanæ vero, & fœtus illi Curato, in cujus parochia*

nascuntur. Alia de his, sicut & de animali-bus, videbis apud Rebuff. d. quæst. 6. & 8. & Navarr. d. consil. 1. post num. 6 (mm)

(mm) Betreffend den Vieh-Zehend/ ist der-selbe auch von der Jugend / als von Kälbern/ Kitzen/ Lämlen/ Hünlen/ und dergleichen zu ge-ben / ꝛc. Nam hæ decimæ animalium deben-tur ex generalitate omnium fructuum In pe-cudum etiam fructu est fœtus, lac, pilus & la-na, ut propterea agni, hœdi, vituli ac succuli statim naturali jure dominii fructuarii sint. §. in pecudum. J. de R. D dicitur aliàs der Blut-oder lebendige Zehendt / latinè decima anima-lium, it. carnaticus vel carnaticum, quod ni-hil aliud est, quàm decima carnium, quæ exi-gitur à porcellis, agnellis, pullis, an eri-bus, &c. In Jure Bavarico de hac decima eti-am expressè agitur in tit. 28 art. 16. Wo der Blut-Zehendt gebräuchig/ den soll man geben/ wann die Thier allbereit zeitig seynd/ ꝛc. Conf. Tusch. pract concl. jur tom. 2. concl. 70. & per tot. Oldad. consil. 236. Not. 3. quod deci-mæ vitulorum rarò vel omninò non sint in usu, sed eorum loco ex consuetudine aliquot num-mi vel crucigeri quotannis expendantur, vel caseus detur, vel etiam mensura butyri prout inter partes conventum est. Hinc Dieth. Im Unterricht vom Zehend-Recht/cap 5. refert, daß an einigen Orten von 1. tragenden Kuhe / oder säugendem Kalb 3. Pfen. gegeben werde: ubi simul meminit, daß die Gemeindt zu St. und

W. denen Geistlichen ein Kalb geben müsse/ es geschehe gleich in 2. oder 3 Jahren. It. an anderen Orten von 10 Batzen 4. Kreutzer/ ꝛc. de decimis hœdor. & caprar. v. iterum Rebuff. qu. 6. num. 28. & 31. & quæst. 8. num. 13. quamvis horum decima infrequens sit Decimæ succulorum in usu quidem sunt, sed diversimodè solvuntur, pro consuetudine cujusque loci, quæ servanda est, lic. decimæ diminuerentur, Parisiens. cons. 25. num. 36 nonnullibi enim, ut in Bavaria & Superior Palatinatu decimus quisque solvitur, connumerando de anno in annum. In decimandis agnis in Bavaria & Super. Palatinatu id observatur in Addit. ad Wernl. l. 2. c. 1. Annumerantur autem hæ decimæ animalium inter decimas prædiales minores & quidem indistinctè tam in decimis spiritualibus, quàm secularibus, prout est Gloss. in c ad Apostolicæ. d. decim. Præstatio harum decimarum de lana in Palat. Super. & in Bavar. aliisque locis non adeò est usitata, sed vel in totum ignoratur, vel rarissimè exigitur. Gudelin. de Jure Noviss. l. 6. c. 13. num. 6. Aliàs sec. Dd. in animalibus triplex est fructus, primus est agni, hœdi, vituli, equuli, succuli, & alius fœtus; Secundus in lacte consistit; Tertius in lana & pilis per l. in pecudum. ff. d. usur. & § in pecudum. J. de R D. Ubi autem hæ decimæ de lana frequentantur, solvi & exigi istæ solent statim lana detonsa, ex 10. Velleribus, unum pro decima Rebuff. q. 6. n. 32. De galli-

gallinis etiam & earum pullis decima solvitur, & nonnullis in locis de qualibet æde, wo der Schlot raucht / 1 Rauch-Hun von 4. oder 5. Kreutzer / & melius dicuntur Zehend-quàm Rauch-Hüner / eò quod aliàs hæ gallinæ in signum subjectionis penduntur, & gallinæ jurisdictionales appellantur. Pruckmann. Cons. 1. num. 83. lib. 1. & Bes. in Th. Pr. vers. Rauch-Hüner / Fastnacht-Hüner / Confer. in A. nr. num. 17.

Undecimo (18) *de apibus, seu fructu earum, hoc est, cera & melle solvitur decima;* c. nuncios, cod. tit. *vel de pecunia, quam ex melle, & cera habuerunt vendentes,* Doct. d. c. nuncios, Rebuff. d. quæst. 8. num. 15. *solvi autem debet, ubi apes consistunt,* ut post Anchar. & Roffred. tradit Rebuff. loc. cit. *Duodecimo* (19) *de venatione; habemus text.* in d. c. non est, *ubi not. Innoc. Abb. & alii Rebuff.* d. quæst. 8. num. 15. *ubi etiam dicunt, hanc esse decimam personalem: idem de piscatione* (20) *concludit ibidem Rebuff.* & n. 10. *sanè de piscariis, ubi videlicet pisces ali solent, text. habemus* in c. pervenit, de dec. *quod solvenda est. & quia prædialis videtur, solvenda erit illi Ecclesiæ, ubi stagnum est;* ut docet Rebuff. d. num. 10. (nn)

(nn) Raró quidem decimæ de piſcariis ſolvi ſolent, ubi autem in uſu ſunt, decimus quisque piſcis, vel pro iis certa pecuniæ ſumma, vel piſcium numerus, prout inter partes conventum fuit, penditur, & fit hoc ideò, qu. ager vel pratum, ex quo decimæ debentur, in piſcinam redigitur, præter Rebuff. in A. citat. Dieth. d. tr. c 7. von Fiſchen- und Forellen-Zehenden: Sed, ſi piſcinæ neque piſces, neque aquam continent, ut vel olera, rapæ in iis conſitæ ſunt, vel fœnum exinde percipitur, utrum etiam de his decima ſolvenda ſit? A. quia in locum decimarum piſcium ſuccedunt, & decima illius rei, ex fundo ſolvitur, quæ in eo naſcitur, eique inhæret, cum hac tamen limitatione, ſi fundus piſcinæ antea fuit liber, & decimæ piſcium de eo nunquam ſolutæ fuerint, quod in tali caſu decimæ etiam de cæteris rebus innatis prætendi non poſſint; acceſſorium enim ſequitur ſuum principale. per vulg. Zabarell. Conſil. 88 in X.

De aucupio (21) *quoque decima ſolvenda eſt, tum quia venatio quædam eſt, tum quia cum fructu eſt*, l. item ſi fundi. §. ſed ſi inſula d. uſufr. & ita concludit Rebuff. d. q. 8. num. 17. & ante eum Anchar. d. c. non eſt, col. 2. *Decimo tertio de domibus, ſeu de earum penſione*, (22) *ſolvi debet decima*, c. paſtoralis, & c. commiſſum, ubi Butr. & alii de decim, Rebuff. d. q. num. 21. Hiſpan. d. n. 1.

Idem

Idem si in agro (23) *construatur domus, nam vel ejus pensionis decimam solvere debebit dominus, vel eam saltem, quam prius de agro solvebat*, d. c. commissum, ubi Card. & alii, Rebuff. d. n. 21. (oo)

(oo) Decima ex omnibus fructibus terræ, qualitercunque etiam forma mutetur, debetur ex c. cum contingat. 29. vers. unde inquisitioni & c. quoniam. 13. de decim. nec enim mutatione formæ Ecclesiæ quicquam juris fundi Dominus eripere potest, cui ex omnibus terræ proventibus decimarum jura assignant. Klock. in suppl. consil. adopt. 1. nu. 146. Ideò, sicut olim decima dabatur de domorum pensionibus, area in agrum proscissa, similiter de fructibus præstanda, vel si de pascuis olim decimæ persolvebantur; Ita nunc de iisdem ad frugum fertilitatem translatis decimæ absque diminutione solvendæ, tx. in c. commissum. 4. d. decim. Hartman 3. observ. 10. num. 8. & 9.

Secunda Conclusio. *De omni artificio* (24) *solvitur decima*, text. est in c. decimæ, 16. quæst. 1. ibi, de negotio & artificio solve decimas. ubi gloss. & doct. Rebuff. d. quæst. 8. num. 19.

Unde infertur primo, quod de negotiatione (25) *solvitur decima*, text. d. c. non est. & c. pastoralis, de decim. *unde mercator solvere*

tene-

tenetur decimam de lucro, quod percipit in singulos annos, ut notant ibi Doct. Rebuff. d. quæst. 8. n. 18. Hisp. d. n. 1. qu. 10.

Secundo de militia, (26) *seu captis in justo bello*, text. d. c. non est, *imò de stipendiis*, (27) *quæ habent*, ut not. ibidem Abb. Rebuff. d. quæst. 8. num. 20. *Imò cum Doctores, & Advocati dicantur militare*, c. advocati, C. de advoc. div. jud. *tenentur* (28) *& ipsi de collecta scholarum, & de advocatione solvere decimas*, d. c. decimæ 16. quæst. 1. & not. gl. in c. decimæ, verbo, negotio, 16. quæst. 1. & in c. pastoralis, in verbo, quasi de lucro, Rebuff. d. tract. quæst. 12. num. 5. Hispan. d. quæst. 10. num. 2. & d. quæst. 8. numero 20. Anchar. d. c. non est. *Idem in procuratore de procuratione*, (29) *& notario de scriptura*, Hispan. ibidem, d. quæst. 10. n. 2. *idem* (30) *de lucro adventitio & profectitio*, Rebuff. d. quæst. 8. num. 2. Hispan. reg. decim. quæst. 12.

Tertio mercenarius de mercede sua (31) *solvere debet decimam*. gloss. loc. cit. per d. c. decim. Hispan. d. quæst. 10. num. 1. Rebuff. sup. quæst. 5. num. 16. *idem de institore quoad lucrum suum*, post Lugd. Host. & Butr. probat Rebuff. d. q. 5. n. 17.

Quarto,

Quartò, de futuris (32) *quoque deci-na solvitur, hoc est de commodo illorum sive npane, sive in pecunia, sive in quavis alia e consistat*, Doct. d. c. pastoralis, &c. per-venit, eod. tit. Rebuff. d. q. 8. num. 28.

Quintò, de lapicidinis, (33) *decimæ sol-vuntur*, ut docet Joh. Andr. & alii d. c. per-venit, *non quod ex decem lapidibus detur unus, sed ex pecunia, quam inde quis lucra-tur, Ecclesiæ ubi audit divina, decimam sol-vit*, ut ibi Joh. And. & Rebuff. d. quæst. 8. n. 23. adnotavit. *Idem* (34) *dicendum de ar-genti, auri, aliorumque metallorum fodi-nis*, ut tradit Joh. Andr. Butr. & alii, d. c. pervenit, Rebuff. d. quæst. 8. num. 24. Hisp. d. quæst. 10. num. 1. (pp)

(pp) Inter fructus terræ recensentur et-iam metalla, cujuscunque generis sint, ita, ut de his quoque debeantur. Ubi tamen ob-servandum, quod istæ decimæ metallorum plerumque ad Dominos solvantur, quia auri-fodinas & metallorum jura à Principibus ter-ritorii privati aliter non, nisi ex Episcopi con-cessione aut investitura cum onere decima-rum, & ut in locum destinatum, monetæ & usus publici gratiâ deferre necesse sit, possi-dent, prout & passim Jura de hoc, quòd per-ceptio hujusmodi quoad decimam metallo-rum ex Jure Regalium dependeat, quod latè execu-

executi Heig. lib. 1. Q.Q. Jur. quæst. 13. num. 23. & seqq. Sixtin. d. Regal. lib. 11. c. 16. Wesenb. cons. 45. num. 24. & pass. Dd. Aliàs sec. A.B. c. 9. Schneidew. ad § 2. J. de Usufr. Reges Bohemiæ, nec non universi & singuli Principes, Electores hodiè à præstatione decimarum, ex universis auri, argenti, & cujuscunque generis metalli fodinis immunes & liberi sunt.

Sexto, de molendinis (35) *solvitur decima, ut si decem sextaria siliginis, tritici, aut alterius grani molendini nomine quis lucretur, tenetur unum pro decima solvere.* c. pervenit eod. *idem est in molendino ad ventum*, c. extransmissa eod. tit. *& in eo quod catena tenetur superfluvio*, ut in specie voluit Rebuff. d. q. 8. num. 6. *quod si pecunia pro molendini pensione solvatur, ex illa pecunia decima solvitur illi Ecclesiæ, in qua situm est molendinum*, ut ibidem tradit Rebuff. *Et sic prædialis est juxta ea, quæ infra dicam* cap. 6.

TERTIA CONCLUSIO. *Quamvis de omni lucro* (36) *solvatur decima*, c. ex transmissa, de decim. (qq)

(qq) It. Von allen anderen dergleichen Früchten / Gewächsen und Nutzungen / deren die Rechtsgelehrten viel erzehlen. Riccius collect. 2392. Vers. Unde decimæ. Rebuff. qu. 8. n. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & seqq. Ob auch vom Taback der Zehend zu geben? D. Dieth. im Unterricht vom

Zehend-

Zehend-Recht. cap. 3. dist. inter loca, ubi decimæ indefinitè de omnibus & singulis fructibus debentur; & inter loca, ubi saltem ad certas specie decimæ sunt restrictæ: (wo nur das 4. Band/ h.e. von viererley Getråid/ als Roggen oder Korn Weitzen/ Gersten und Habern/ der Zehend gegeben wird/) Priori casu decimæ de tabaco dari ait; posteriori vero non, siquidem generalitas ista de omnibus fructibus etiã sub se comprehendit tabacum; verba enim generalia generaliter intelligenda, nec excipere à dispositione debemus, quod dispositio ipsa non excipit: & qui dicit omne, nihil excludit. Cravett. consl. 3. num 1 consl. 176. numer 4. consl. 118. n. 14 consl. 227. nu. 12. cum seq. consl. 290. num 4 Mynsl. decad 13. Reip. 3. num. 59. & seqq. Maximè, cum negativa sint, quæ nullam patiantur exceptionem, nisi quatenus ex adverso probatur. Id Mynsl. d. l numer. 37. 44. & seqq.

Secus tamen est (37) *in legato, vel hæreditate, sive ex testamento, sive ab intestato, sive in extraneum, sive in legitimum perveniat*, ut voluit gl. d. c. pastoralis. verb. quasi de lucro, Rebuff. d. quæst. 8. n. 31. *quicquid in hoc distinxerit* alia gl. d. c. decimæ, verbo, negotio, 16. quæst. 1. *Imò* (38) *& ex immobilibus absolutè non solvi decimam, voluit* gloss. d. verbo, quasi de lucro, Turrecr. in d. c. decimæ, tributa, n. 2. 16. quæst. 1. Guilielm.

Bened.

Quoad omnes quippe pugnat ead. ratio, cùm omnes ex DEI munere proveniant, & ad sustentationem Ministrorum Dei; & rei necessariarum ad cultum ejus possint esse necessarii Suarez. c. 34. num. 1. Azor. l. 7. c. 24. q. 12.

Octavo (13) *de lignis*, Car. & alii d. c. pervenit, Rebuff. d. quæst. 8. num. 26. Hisp. num. 1. *nimirum ut ex decem fasciculis decimus solvatur Rectori illius parochiæ, ubi ligna creverunt.* (kk)

(kk) Raro decimæ solvi de ligno not. Besold. part. 2. consil. 75. num. 6. Adde A. nr. c. 4. quæst. 1. & 2. usque ad 38.

Nono de pascuis, (14) *hoc est, pastura jumentorum, quæ locatur vel venditur*; c. commissum, *ubi Abb.* de decim. *Rebuff.* d. quæst. 8. num. 22. *Hispan.* d. num. 1. *Card.* clem. 1. num. 15. de decim. *ubi dicit esse prædialem decimam.* (ll)

(ll) Pratum, hortusque in aliam formam mutatur, an tunc ex ei decimæ debeantur? N. quia decimæ ratione fundi debentur, qui non simul liber & decimalis esse potest, & ideò Wehn. observat. Pr. verb. Noval Zehend. statuit, quod fundo sive sit decimalis, sive ex præscriptione à præstatione decimarum exemptus, nullum aliud onus, quàm prius habuit, imponi possit; sed vel decimalis, vel liber esse debeat, prout ante fuit: ubi simul consuetudinem Francor. improbat, quæ ex mutatis

tis pratis liberis in agros decimas exigit, &c. hic optimè faciunt Domini decimales, qui fundos decimales conſcribi & conſignari curant, (eine Zehends-Beſchreibung formiren laſſen/) hocq; in certis annis repetunt, & quidem in præſentia eorum, qui ex longo tempore decimas ſolverunt, & adhuc ſolvunt, & de fundis decimalibus certam ac indubitatam ſcientiam habent, ubi d. tr. cap. 1. monet, daß 1. fleißig annotirt werde/ wie dieſer oder jener zehendtbare Acker oder Wieſen eigentlich heiſſe/ uñ wer von auß- oder iñländiſchen daran ſtoſſe oder angränze. 2. Was für Marckſteine darbey zu finden. 3. Zu ſelbigen Marckſteinen einige mit gewiſſen Zeichen bemerckte und gebrante Eichene Plöcke/ (als wodurch viel Strittigkeiten verhütet werden können/) ſchlage. 4. Darüber die junge und Dorffs-Gemein oder andere Benachbarte ermahne/ daß ſie deſſen eingedenck ſeyn und verbleiben mögen. 5. Ob auß einem Zehendbaren Feld eine Wieſen/ & contra. It. auß einer Wieſen ein Baum-Garten / oder ein Hopffen-Garten / oder auch ein Weyher gemacht worden. Et alia ejusmodi ſigna. Et quod ſi in uno pago vel Villa plures ſint decimarum Domini, ſollen ſie mit geſamter Hand ihre Zehenden beſchreiben / die Unkoſten zugleich tragen / unterſchreiben und beſieglen/ und ſolche Beſchreibung ſo offt mundiren/ ſo viel der Herren ſeynd/ und ein jeder ein Exemplar zu ſich nemme / ꝛc. An autem decimæ permutari poſſint? Affirm. Ca-

nisius, quod decimæ unius Ecclesiæ cum decimis alterius Ecclesiæ permutari possint, per text. in c. fin. x. d. rer. permutat. argumento d. à contr. sensu: sicuti hoc ipsum fit etiam in Beneficiis Ecclesiasticis, quæ similiter permutationem mutuá admittunt c. ad quæstiones d. t. & c. un. eod. ita tamen, ut propter alienationem Auctoritas Episcopi interveniat.

Decimo de lacte, (15) *lana, fœtu, & aliis fructibus animalium; sic interpretatur pascua*, de quibus, in d. c. commissum, *Joh. And. ibidem, quod de animalibus debeatur decima*, text. est d. c. non est, de decim. & in clem. 1. ubi Card. quæst. 15. eod. *Solvitur autem hac decima* (16) *illi Ecclesiæ, in cujus parochia animalia pascunt & morantur, quod si in duabus pascant, vel in una jaceant, & dormiant, in alia pascant, dividenda est, ut late & optime probat Rebuff.* d. quæst. 8, num. 11 & quæst. 6. num. 25. & 26. *quod idem tenet S. Thom.* d. quæst. 87. artic. 3. *& ibi Caj. Navar.* conf. 1. num. 9. de decimis, volum. 1. *licet aliter distinguat Card.* d. clem. 1. n. 15. & 16. *quem videre poteris. Decima* (17) *lactis debetur ei Ecclesiæ, ubi extrahitur, & caseorum illi, in qua fiunt,* ut post Boer. tenet Rebuff. d. quæst. num. 27. *lanæ vero, & fœtus illi Curato, in cujus parochia*

nascun-

nascuntur. *Alia de his, sicut & de animali-bus, videbis apud* Rebuff. d. quæst. 6. & 8. & Navarr. d. consil. 1. post num. 6 (mm)

(mm) Betreffend den Vieh-Zehend/ ist derselbe auch von der Jugend/ als von Kälbern/ Kitzen/ Lämlen/ Hünlen/ und dergleichen zu geben/ ꝛc. Nam hæ decimæ animalium debentur ex generalitate omnium fructuum. In pecudum etiam fructu est fœtus, lac, pilus & lana, ut propterea agni, hœdi, vituli ac succuli statim naturali jure dominii fructuarii sint. §. in pecudum. J. de R. D. dicitur aliàs der Blut- oder lebendige Zehendt/ latinè decima animalium, it. carnaticus vel carnaticum, quod nihil aliud est, quàm decima carnium, quæ exigitur à porcellis, agnellis, pullis, an eribus, &c. In Jure Bavarico de hac decima etiam expresse agitur in tit. 28 art. 16. Wo der Blut-Zehendt gebräuchig/ den soll man geben/ wann die Thier allbereit zeitig seynd/ ꝛc. Conf. Tusch. pract. concl. jur. tom. 2. concl. 70. & per tot. Oldad. consil. 236. Not. 3. quod decimæ vitulorum raró vel omninò non sint in usu, sed eorum loco ex consuetudine aliquot nummi vel crucigeri quotannis expendantur, vel caseus detur, vel etiam mensura butyri prout inter partes conventum est. Hinc Dieth. Im Unterricht vom Zehend-Recht/cap. 5. refert, daß in einigen Orten von 1. tragenden Kuhe/ oder säugendem Kalb 3. Pfen. gegeben werde: ubi simul meminit, daß die Gemeindt zu St. und W. de-

W. denen Geistlichen ein Kalb geben müsse/ es geschehe gleich in 2. oder 3 Jahren. It. an anderen Orten von 10 Batzen 4. Kreutzer/ 2c. de decimis hœdor. & caprar. v. iterum Rebuff. qu. 6. num. 28. & 31. & quæst. 8. num. 13. quamvis horum decima infrequens sit Decimæ tucculorum in usu quidem sunt, sed diversimodè solvuntur, pro consuetudine cujusque loci, quæ servanda est, lic. decimæ diminuerentur, Parisiens. cons. 25. num. 36 nonnullibi enim, ut in Bavaria & Superior Palatinatu decimus quisque solvitur, connumerando de anno in annum. In decimandis agnis in Bavaria & Super. Palatinatu id observatur in Addit. ad Wernl. l. 2. c. 1. Annumerantur autem hæ decimæ animalium inter decimas prædiales minores & quidem indistinctè tam in decimis spiritualibus, quàm secularibus, prout est Gloss. in c ad Apostolicæ. d. decim. Præstatio harum decimarum de lana in Palat. Super. & in Bavar. aliisque locis non adeò est usitata, sed vel in totum ignoratur, vel rarissimè exigitur. Gudelin. de Jure Noviss. l. 6. c. 13. num. 6. Aliàs sec. Dd. in animalibus triplex est fructus, primus est agni, hœdi, vituli, equuli, succuli, & alius fœtus; Secundus in lacte consistit; Tertius in lana & pilis per l. in pecudum. ff. d. usur. & § in pecudum. J. de R D. Ubi autem hæ decimæ de lana frequentantur, solvi & exigi istæ solent statim lana detonsa, ex 10. Velleribus, unum pro decima Rebuff. q. 6. n. 32. De galli-

gallinis etiam & earum pullis decima solvitur, & nonnullis in locis de qualibet æde, wo der Schlot raucht / 1 Rauch-Hun von 4. oder 5. Kreutzer / & melius dicuntur Zehend-quàm Rauch-Hüner / eò quod aliàs hæ gallinæ in signum subjectionis penduntur, & gallinæ jurisdictionales appellantur. Pruckmann. Consf. 21. num. 83. lib. 1. & Bes in Th. Pr. vers. Rauch-Hüner / Fastnacht-Hüner / Confer. in A. nr. num. 17.

Undecimo (18) *de apibus, seu fructu earum, hoc est, cera & melle solvitur decima*; c. nuncios, cod. tit. *vel de pecunia, quam ex melle, & cera habuerunt vendentes*, Doct. d. c. nuncios, Rebuff. d. quæst. 8. num. 15. *solvi autem debet, ubi apes consistunt*, ut post Anchar. & Roffred. tradit Rebuff. loc. cit. *Duodecimo* (19) *de venatione*; *habemus text.* in d. c. non est, *ubi not. Innoc. Abb. & alii Rebuff.* d. quæst. 8. num. 15. *ubi etiam dicunt, hanc esse decimam personalem: idem de piscatione* (20) *concludit ibidem Rebuff.* & n. 10. *sanè de piscariis, ubi videlicet pisces ali solent, text. habemus* in c. pervenit, de dec. *quod solvenda est. & quia prædialis videtur, solvenda erit illi Ecclesiæ, ubi stagnum est*; ut docet Rebuff. d. num. 10. (nn)

(nn) Rarò quidem decimæ de piscariis solvi solent, ubi autem in usu sunt, decimus quisque piscis, vel pro iis certa pecuniæ summa, vel piscium numerus, prout inter partes conventum fuit, penditur, & fit hoc ideò, qu. ager vel pratum, ex quo decimæ debentur, in piscinam redigitur, præter Rebuff. in A. citat. Dieth. d. tr. c 7. von Fischen und Forellen-Zehenden: Sed, si piscinæ neque pisces, neque aquam continent, ut vel olera, rapæ in iis consitæ sunt, vel fœnum exinde percipitur, utrum etiam de his decima solvenda sit? A. quia in locum decimarum piscium succedunt, & decima illius rei, ex fundo solvitur, quæ in eo nascitur, eique inhæret, cum hac tamen limitatione, si fundus piscinæ antea fuit liber, & decimæ piscium de eo nunquam solutæ fuerint, quod in tali casu decimæ etiam de cæteris rebus innatis prætendi non possint; accessorium enim sequitur suum principale. per vulg. Zabarell. Consil. 88 in X.

De aucupio (21) *quoque decima solvenda est, tum quia venatio quædam est, tum quia cum fructu est*, l. item si fundi. §. sed si insula d. usufr. & ita concludit Rebuff. d. q. 8. num. 17. & ante eum Anchar. d. c. non est, col. 2. *Decimo tertio de domibus, seu de earum pensione*, (22) *solvi debet decima*, c. pastoralis, & c. commissum, ubi Butr. & alii de decim, Rebuff. d. q. num. 21. Hispan. d. n. 1.

Idem

Idem si in agro (23) *construatur domus, nam vel ejus pensionis decimam solvere debebit dominus, vel eam saltem, quam prius de agro solvebat*, d. c. commissum, ubi Card. & alii, Rebuff. d. n. 21. (oo)

(oo) Decima ex omnibus fructibus terræ, qualitercunque etiam forma mutetur, debetur ex c. cum contingat. 29. vers. unde inquisitioni &c. quoniam. 13. de decim. nec enim mutatione formæ Ecclesiæ quicquam juris fundi Dominus eripere potest, cui ex omnibus terræ proventibus decimarum jura assignant. Klock. in suppl. consil. adopt. 1. nu. 146. Ideò, sicut olim decima dabatur de domorum pensionibus, area in agrum proscissa, similiter de fructibus præstanda, vel si de pascuis olim decimæ persolvebantur; Ita nunc de iisdem ad frugum fertilitatem translatis decimæ absque diminutione solvendæ, tx. in c. commissum. 4. d. decim. Hartman 3. observ. 10. num. 8. & 9.

Secunda Conclusio. *De omni artificio* (24) *solvitur decima*, text. est in c. decimæ, 16. quæst. 1. ibi, de negotio & artificio solve decimas. ubi gloss. & doct. Rebuff. d. quæst. 8. num. 19.

Unde infertur primo, quod de negotiatione (25) *solvitur decima*, text. d. c. non est. & c. pastoralis, de decim. *unde mercator solvere tene-*

tenetur decimam de lucro, quod percipit in singulos annos, ut notant ibi Doct. Rebuff. d. quæst. 8. n. 18. Hisp. d. n. 1. qu. 10.

Secundo de militia, (26) *seu captis in justo bello*, text. d. c. non est, *imò de stipendiis*, (27) *quæ habent*, ut not. ibidem Abb. Rebuff. d. quæst. 8. num. 20. *Imò cum Doctores, & Advocati dicantur militare*, c. advocati, C. de advoc. div. jud. *tenentur* (28) *& ipsi de collecta scholarum, & de advocatione solvere decimas*, d. c. decimæ 16. quæst. 1. & not. gl. in c. decimæ, verbo, negotio, 16. quæst. 1. & in c. pastoralis, in verbo, quasi de lucro, Rebuff. d. tract. quæst. 12. num. 5. Hispan. d. quæst. 10. num. 2. & d. quæst. 8. numero 20. Anchar. d. c. non est. *Idem in procuratore de procuratione*, (29) *& notario de scriptura*, Hispan. ibidem, d. quæst. 10. n. 2. *idem* (30) *de lucro adventitio & profectitio*, Rebuff. d. quæst. 8. num. 2. Hispan. reg. decim. quæst. 12.

Tertio mercenarius de mercede sua (31) *solvere debet decimam* gloss. loc. cit. per d. c. decim. Hispan. d. quæst. 10. num. 1. Rebuff. sup. quæst. 5. num. 16. *idem de institore quoad lucrum suum*, post Lugd. Host. & Butr. probat Rebuff. d. q. 5. n. 17.

Quarto,

Quartò, de futuris (32) *quoque decima solvitur, hoc est de commodo illorum sive in pane, sive in pecunia, sive in quavis alia re consistat*, Doct. d. c. pastoralis, &c. pervenit, eod. tit. Rebuff. d. q. 8. num. 28.

Quintò, de lapicidinis, (33) *decima solvuntur*, ut docet Joh. Andr. & alii d. c. pervenit, *non quod ex decem lapidibus detur unus, sed ex pecunia, quam inde quis lucratur, Ecclesiæ ubi audit divina, decimam solvit*, ut ibi Joh. And. & Rebuff. d. quæst. 8. n. 23. adnotavit. *Idem* (34) *dicendum de argenti, auri, aliorumque metallorum fodinis*, ut tradit Joh. Andr. Butr. & alii, d. c. pervenit, Rebuff. d. quæst. 8. num. 24. Hisp. d. quæst. 10. num. 1. (pp)

(pp) Inter fructus terræ recensentur etiam metalla, cujuscunque generis sint, ita, ut de his quoque debeantur. Ubi tamen observandum, quod istæ decimæ metallorum plerumque ad Dominos solvantur, quia aurifodinas & metallorum jura à Principibus territorii privati aliter non, nisi ex Episcopi concessione aut investitura cum onere decimarum, & ut in locum destinatum, monetæ & usus publici gratiâ deferre necesse sit, possident, prout & passim Jura de hoc, quòd perceptio hujusmodi quoad decimam metallorum ex Jure Regalium dependeat, quod latè

execu-

Zehend-Recht. cap. 3. dist. inter loca, ubi decimæ indefinitè de omnibus & singulis fructibus debentur; & inter loca, ubi saltem ad certas specie decimæ sunt restrictæ: (wo nur das 4. Band/ h.e. von viererley Geträid/ als Roggen/ oder Korn Weitzen/Gersten und Habern/ der Zehend gegeben wird/) Priori casu decimæ de tabaco dari ait; posteriori vero non, siquidem generalitas ista de omnibus fructibus etiã sub se comprehendit tabacum; verba enim generalia generaliter intelligenda, nec excipere à dispositione debemus, quod dispositio ipsa non excipit: & qui dicit omne, nihil excludit. Cravett. consi. 3. num 1 consi. 176. numer 4. consi. 1 8. n. 14 consi. 227. nu. 12. cum seq. consi. 290. num 4 Myns. decad 13. Reip. 3. num. 59. & seqq Maximè, cum negativa sint, quæ nullam patiantur exceptionem, nisi quatenus ex adverso probatur. Id Myns. d. l numer. 37. 44. & seqq.

Secus tamen est (37) *in legato, vel hæreditate, sive ex testamento, sive ab intestato, sive in extraneum, sive in legitimum perveniat*, ut voluit gl. d. c. pastoralis. verb. quasi de lucro, Rebuff. d. quæst. 8. n. 31. *quicquid in hoc distinxerit* alia gl. d. c. decimæ, verbo, negotio, 16. quæst. 1. *Imò* (38) *& ex immobilibus absolutè non solvi decimam, voluit* gloss. d. verbo, quasi de lucro, Turrecr. in d. c. decimæ, tributa, n. 2. 16. quæst. 1. Guilielm.

Bened.

Bened. in cap. Raynutius, in verbo, & uxorem, num. 256. de testam Rebuf. d. num. 31 & 32. *An vero de dote Ecclesiæ, & prædiis Ecclesiæ, & prædiis ecclesiasticis solvatur decima, dicam* inf cap. seq. quæst. 1.

An autem si decima vel alia bona per donationẽ ad Ecclesiam translata, utrum ejusmodi decimæ & bona statim, postquam ad Ecclesiam pervenerunt, privilegium fori nanciscantur? Hoc sine consensu ejus, cujus est jurisdictio, fieri non potest, cum alteri per alterum, &c. per l. 74. ff. de R. Jur. & l. 27. §. 4. ff. d. pact. *& in puncto jurisdictionis etiam Papa cuique sua jura inviolata servare debet* c. 2. x. de religios. *Unde* Ziegler. d. dot. Eccles. c. 12. *refert: multo magis hodiè obtinet, quia Magistratus & terrar. Domini plerumque jurisdictionem patrimonialem habent, quibus proin invitis auferri istud ius non potest, nec debet, ne cogantur carere fructibus jurisdictionis suæ: imò quandoque contingere solet, ut ipsa alicujus bona in fiscum cadant, qui hoc beneficio cum injuriâ privabitur, nisi in privilegium executionis consenserit Fisci Dominus: potest tamen ex conventione jurisdictio sec. cum Ecclesia concurerre, cujus exemplum id. refert.*

Quæro Secundo. An de illicite acquisitis solvatur decima? (rr)

(rr) Illa enim, quæ injustè quis acquisivit, (cum alienum quid nec in bonis nostris esse habeatur, can. quid dicam. 11. in f. caus. 14. q. 4.) tenetur restituere, aliàs peccatum non remittitur. c. peccatum. 4. d. R. J. in 6. ubi Dd. & species quædam furti est, de alieno largiri.

Dubitatur tamen: utrum ex rebus illicitè acquisitis nunquam debeantur decimæ? Ratio dubitandi desumitur ex verbis regulæ generalis supra positæ, personales scilicet decimas deberi ex omnibus lucris per industriam hominis justè acquisitis; Ergò si injustê acquirantur, decimæ non debentur. Ex altera verò parte licet ager sit emptus pecunia furtivâ vel usurariâ, nihilominus possessor agri tenetur ad prædiales dec. solvendas ex agro illicitè acquisito, Gl. in c. ex transmissa. 23. h. t. Panormit. ibid. Quia decimæ tales solvuntur ex fructibus, qui non sunt ex furto, sed DEI munere; Illudque decimarum onus transit in quemvis possessorem sive bonæ, sive malæ fidei. Pirrhing. 8. h. t. & alii pass.

Sed, lic. quoad prædiales decimas res sit clara, tamen usitata est hæc distinctio quoad personales decimas, vel enim. 1. Lucra per industriam hominis ita sunt illicitè acquisita, ut contra justitiam commutativam sit actum v. g. per furtum, rapinam, usuram, simoniam, &c. & sic injustè lucratus teneatur ad restitutionem ejus lucri? vel 2. Lucra sunt

acquisita illicitè quidem, seu per actionem & industriam vitiosam, & oppositam v. g. virtuti temperantiæ, castitatis, &c. sed ita, ut ex parte lucri quà talis non comittatur injustitia versus illum, qui dat? In priori casu clarum est, non deberi decimas, nec ab Ecclesia recipi posse, cum tale lucrum subjaceat oneri restitutionis, & absque violatione juris alieni non possint decimæ pendi; quo sensu loqu. texx. Juris Can & AA. pass. At in secundo casu, qu. v. g. mercede quis conductus est ad alterum occidendum, vel meretrix accipt pecuniam pro turpi opere, &c per se loquendo, ex his lucris deberentur decimæ personales, ne malè agens sit melioris conditionis, quàm alius bene operans, seu, ne videatur de sua malitia commodum reportare c. intelleximus 7. de Judic. Sylvest. V. decima quæst. 6. cum Hostiens. & S. Thoma. 2 2. q. 87. art. 2. & ratio ulterior est, quia, etsi hæc lucra sint turpiter acquisita, tamen sunt verè & firmiter acquisita sine obligatione restituendi, E comprehenduntur sub regula generali decimarum personalium; per accidens tamen si sequatur scandalum, vel indecentia Ecclesiæ ex acceptione talis decimæ, tunc utiq; Ecclesia eam non recipiet. Suarez. c. 33. cum aliis citatis, cui rei non vacat immorari, cum aliàs personales dec. ferè sint abolitæ. Zoësius num. 6. h. t.

Prima Conclusio. *Communis est resolutio, quod de prædialibus* (39) *solvendæ est*

est decima, quam sequitur gl. d. c. decimæ, verb. negotio, ubi Turrecrem. num. 5. & alia gl. d. c. ex transmissa, verb. licite, hoc tit. S Thom. 2. 2. quæst. 87. artic. 2. Tynd. d. tract. num. 49. Rebuff. tract. eod. quæst 5. nu. 18. Hispan. de reg. decimarum, quæst 3. num. 2 & quæst. 10. num. 4. & 5. *tum quia decima* (40) *sequitur quemlibet possessorem, sive justum, sive injustum*, c. de terris, hoc tit. nostro, c. quanto, de usur. c. si vero, de sent. excom. *tum quia secus, melioris esset conditionis prædo, quam bonæ fidei, & legitimus possessor*, contra l. si à domino, §. ult. ff. de petit. hered. *tertia ratio esse potest, quia ipse proventus fructuum non venit exactione illicita, sed ex divina largitate, & opere, quo multiplicatur semen, ut annotavit Turrecrem.* d. n. 5. *qui etiam* num. 4. *post Raym. & S. Thom. ait*, (41) *decimam deberi, licet terra seminata sit furtivo semine*. (ss)

(ss) Sive injustum c. de terr. &c. ratione enim fundi debetur, ne scil. Ecclesiæ jure suo fraudentur. Id. ad d. t. t. x. d. Usur. n 11. Sic de fructibus prædii ex pecunia fœneratitia emti est solvenda decima.

Secunda Conclusio. (tt)

(tt) In personalibus decimis (queîs de Covarr. 1. var. resol. c. 17. num. 8. dicit) easdem non

immeritò in desuetudinem abiere, nam postquam expensæ fuerunt deducendæ, parum sæpè aut supererat lucri, aut ignorabatur.

In personalibus decimis distinguendum est; aut enim in his illicite acquisitis, dominium transfertur in accipientem, nec competit solventi repetitio, & tunc debetur (42) *decima, & sic meretrix, & histrio decimam* (43) *solvere debent, quod idem est de iis, quæ ratione officii extorquentur*, c. non sanè, 14. quæst.9. *dominium enim in eos transfertur*, sic concludunt gloss. cit. Petrus Royz. decis. 5. Lituan. n. 270. & Tyndar. d. tract. n. 50. & Rebuf. quæst. 5, num.18. *dicit tamen ibidem gl Royz. Tyndar. & Rebuff. & S. Thom.* d. q. 87. art. 2. *quod ab illis non debet Sacerdos decimam accipere*, (44) *ne eis videatur immunitatem præstare & in eorum peccatis communicare; poterit tamen, cum ii pœnitentiam egerint, ut iidem concludunt, quod monet etiam Innoc.* d. c extransmissa, *ne ab Ecclesia despici videantur. Aut dominium non transfertur, vel si transferatur solventi datur repetitio, ut in simonia*, c. veniens, de simonia, *& tunc* (45) *de talibus fieri non debet eleemosyna nec solvi decima*, ut tradunt gloss. & Doct. mox citati, quam gloss. sic distin-

distinguentem communiter approbatam esse à Doctoribus asserit Tyndar, ubi supra numero 52.

Unde infertur primo, de capis in bello injusto (46) *solvi nonposse decimam*, ut in specie concludit Rebuff. d. tract. quæst. 8. num. 2. Hispan. in d. reg. decim. quæst. 3. n. 4. Gard. c. non est, de decim *Et ratio illa est, quia capta in hujusmodi, bello obnoxia sunt restitutioni*, c. sicut il. 3. de jurejur. c. militare 23. q. 1. & tradunt communiter summistæ, in verbo, bellum. Covarr. in relect. reg. peccatum. 2. par. §. 11. per totum. de Reg. Jur. in 6.

Secundo de usuris, aliisq; per usuram acquisitis (47) *solvi nonposse decimam personalem, de ea enim nunc loquimur*, ut tradit in terminis Tyndar. d. num. 52. Hispan. d. n. 4. & Petrus Royz. decis. 5 Lituan. num. 219. post alios. *Ratio est, quia, licet in usuris dominium transferatur*, (48) *datur tamen repetitio*, ut patet ex text. in c. debitores, de Jurejur. & late tradit inter cæteros Covarr. d. 2. par. in princip. num. 3. & latius libr. 3. var. resol. c. 3. num. 6. *secus tamen in fructibus prædiorum per usuram acquisitis*, ut patet ex 1. concl. & in specie post alios Turrec. d. dec. n. 2.

 Tertio

Tertio infertur, ex rebus acquisitis à meretrice (49) *solvendam esse decimam, ubi pœnitentiam egerit*, sic concludunt Doct. omnes citati in princ. hujus conclusionis, & præterea Card. d.c. ex transmissa, in fin. de decim. *Ratio est, quia licet turpiter accipiat, transfertur tamen dominium, nec datur repetitio*, Henr. Boich. c. pervenit, de adult. S. Ant. 2. parte, tit. 2, d. c. 5. col. 2. Silvestr. in verbo, restituto, 2. col. 2. Sot. libr. 4. de just. & jur. quæst. 7. art. 1. & alii, quos refert, & sequitur hanc eandem sententiam late comprobans Covarr. d. 2. part. num. 1. & tribus seqq.

QUÆRO TERTIO, An de novalibus solvenda sit decima. & quando?

Præmitto, novale in genere sumtum (50) *esse agrum nunc primum præcisum*, ut loquitur tex. in c. 1. de verb. sign. *sed quoniam adhuc aliqui dubitare poterant, quid proprie esset novale, dicentibus quibusdam, novale terram esse præcisam, quæ anno cessat*, juxta text. in l. sylva cædua, §. pen. ff. de ver. sig. *aliis vero, quod sit sylva, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur*, per text. in l. ultima, §. antep. ff. de term. amot. *Ideò Innoc.*

noc. III. in c. quid per novale de verb. sign. *definit, novale in materia præcipuè privilegii decimalis dici agrum de novo ad culturam redactum, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuerit, subdens, quod neque de agro inculto intelligendum est, sed de eo dumtaxat, qui vel modicum, vel nullum fructum afferebat.* (uu)

(uu) Quod decimæ ex Neugereuthen oder Neubrüchen debeantur. Klock consil. adoptiv. 1. numero 137. cum seqq. non distinguitur, an ex bonis communitatis, seu universitatis vulgò Allmanden / &c. an singulorum sint, & quidem ex generalitate, quod decimæ debeantur ex omnibus terræ fructibus & proventibus, id quod etiam hodiè communis praxis & observantià docet, nisi ex privilegio, ut transactione, vel etiam consuetudine libertatem de non solvendis decimis ex novalibus agris obtinuerit; cum quo concordat Jus Bavar. tit. 28. art. 13. in f. Ob jemand auf einem solchen Ort das Jus decimarũ hat / / ein Hauß oder anders bauen dörffe? N. quia videtur in præjudicium ejus, qui jus percipiendi decimas in isto loco seu fundo habet, nisi id fiat ejus consensu & voluntate. quam ædificans semper requirere debet, & dominus decimarũ pro lubitu facere potest, quia favori pro se introducto quilibet renunciare potest per jura notiss. Conf. Dieth. cap. 12. latissim. Wann auch ein Zehendbarer Bau-Grund

von neuē zu einer Wiesen gemacht wurde/ muß nicht weniger die zehende Matt vom Heu und Grünmat gereicht werden; Es wäre dann zu beweisen/ daß solcher Acker auch vorhin ein Garten oder Wiesen gewesen / davon man keinen Zehendt gegeben hätte. Die Neubrüch/ (worfür allein diese zu halten/ wo hievor keine Furche gesehen / auch nie angebauet worden /) welche hernach umgerissen / außgestocket und gebauet worden / so sie auf einem zehendbaren Grund ligen / sind allein das erste Jahr zehend-frey/ die sie hernach/ wie ander Zehend-Feld reichen und abführen müssen. Herr von Hochberg Georgic. Curios. oder Adel. Land-Leben/ lib. 1. cap. 62. p. 62.

Unde infertur, quod, ubi ex agro aliquo, aut terra aliquid, non modicum percipiebatur, ex eo nunc noviter ad culturam redacto (51) *solvenda est decima, etiam ab habentibus privilegium novalium*, text. est in c. commissum, ubi gloss. & Doct. de decim. Rebuff. d. pract. quæst. 6. n. 34. & 35. *Ratio est, quia illud non est novale*, ut gl. d. c. commissum, in verbo, pascuis adnotavit. *Plura de definitione novalium videre potes apud Dd.* in d. c. 1. in c. quid per novale, & in l. si novale. ff. de verb. sign. *His præmissis erit* (xx)

(xx) Unde consequens est eum, qui novalia, corum-

eorumque decimas prætendit, probare teneri, id quod nunc colitur, post hominum memoriam, h. e. nunquam cultum fuisse. Specul. de prob. §. 1. Pand. Pretius in Thes. Jur. l. 13. verb. Novalis terra. Concordat Jus Bavar. t. 18. art. 13. Von Neubrüchen und Vorländern. ibi: Wo vorher weder Frucht noch Strang geschehen/ auch nie etwas angesäet worden/ und hernach umgerissen und gebauet worden/ ist ein rechter Neubruch.

Ob es aber ein Neubruch seye/ wann man auf einer Wiesen oder Weid de novo Bäum setzet? N. Besold. Thes. Pract. suo lit. N. quia solùm decimas minutas, non etiam majores concedit; & quod scissura aliqua fundi revera & in totum non interveniat, ita, ut facies fundi planè immutetur. In Addit. Wernl. c. 1. lib. 4.

Ob es aber Neubruch seye/ wañ man Wiesen/ item Egarten umbricht? Item See oder Weiher/ die man zu Zeiten ansäet? N. Id. Besold. ubi dicit, quod not. Daß es keine Neubruch/ so man Wiesen umbricht/ weil man auch zuvor den Zehenden darauß gegeben: It. Egarten/ so vor Zeiten gebauet worden: Auch See/ die man zu zeiten besäet. Cui ad stipulatur Pandulphus d. l. quod impropriè Novale dicatur ager ex pascuis factus, vel contra pascua facta ex agris cum seminis vel fructuum diversitas agri naturam non immut. Concord. Jus Bavar. d. l. Itemque aliquod Responsum

à JCto quod, ubi concludit, quia extat memoria quod culti fuerint agri, adeoque pro novalibus haberi non possint. Id quod eò magis obt. Wann in dem vorgewesenen Kriegswesen/um der Gefahr willen/ verlassene und verderbte Güter oder deren zugehörige Felder über kurtz oder lang wieder angebaut worden / dann solche für Neubrüch nicht zu halten / cum novale prædium non dicatur, nisi de novo cultum, & de quo non est memoria quod cultum fuerit unquam. Latè Rebuff. ad l. Sylva. d. V. S. Et in Add. Wernl. p. 335. cum seq d. l.

Wañ schon vor 20. 30 40. und mehr/ ja für undencklichen Jahren / offentlich ohne einigen Einhalt der Obrigkeit deß Orts / oder deren nachgesetzten Beamten / & sic bona fide, die Außreutung vorgegangen / auch der Dominus ordinarius decimarum den Zehenden darvon genossen / ob solche vor so langen Jahren / geräumet/ und den Zehenden unterworffene Felder mehr und weiter pro novalibus terris, zu halten? Quidam existim: novalem terram tantum primo anno dici: sic novæ nuptiæ dicuntur, quamdiu annus nondum est revolutus c. 1. §. qui v. 35. q. 8. Alii autem novales terras manere putant, quousque earum possessio penes primos cultores remanet; sed veteres fieri, si ad alios pevenerint. Specul. lib. 1. part. 2. d. probat. §. 1. n. 25. Alii, donec earum decimæ præscriptæ sint. Rebuf. ad d. l. Sylva cæd. §. novale. ff. de V. S.

Ob

Ob ein Land-Fürst oder anderer Magistrat, so die Neubrüche/als ihme zehendbar/wider andere / so solche in posseß haben/ anspricht / für sich und absque citatione alterius partis, alte Leute hierüber und ad effectum Juris, allein vernemmen und abhören könne? Inquisitionem generalem ad sui ipsius informationem quidem præcedere posse sec Innoc. in c. bonæ. d. Elect & in c. cum tua d. Sponsal. non verò ad effectum Juris, nam hoc posteriore casu ejusmodi inquisitio sive examinatio testium non careret vitio nullitatis, cum in nulla causa testes ad evitandam nullitatem, parte adversa planè insciâ & non citata examinari possint, ideoquè quoad formam, ut rectè procedat & valeat productio, examinatio & depositio testium, advertendum, examinatori, ut pars sit citata, & testes ad instantiam ejus examinentur. l. si quando C. de testib. c. 2. eod. in Addit. Wern. lib. 4. cap. 1. p. 337.

Ob ein Lands-Fürst/ welcher die Noval-Zehendten/ Jure Regalium, aut ex alio capite prætendirt, den jenigen / so in dem Innhaben der decimar. novalium ist/ primo intuitu, aut pendente lite depossidiren, und selbige sequestriren könne; & quidem sub Clausula: Das keinem Theil durch solche Sequestration præjudicirt seyn solle? N. cum sequestratio tam ab initio, quam pendente lite, regulariter, prohibita sit, cum habeat speciem exactionis, à qua inchoandum non est, neque à Judice vel etiam

etiam Principe cuiquam possessionis commodum auferri debeat, l. extat. ff. quod met. caus. Gail 1. observ. 145 num. 1. 2. & seqq. ne injuriarum nascatur occasio, unde jura nasci debent. Et uc clausula hæc annecteretur: Das solche Sequestratio, salvo utriusque partis jure decernirt werde / id tamen locum omninò habere non potest, quia decimator est in possessione vel q. Princeps verò solùm petitorium intendit, adeòque jura partium inæqualia sunt. Ut autem sequestratio, salvo utriusque partis jure, decerni possit, requiritur, ut partium jura, sint æqualia. Wesenb. cons. 41. n. 14. Conf. Addit. Berndl. d. l. pag 338.

Si ex prato fit ager, an rectè dicatur novale, adeoque oneri deß Noval-Zehenden subjaceat? N. Fritsch. d. Jur. prator. membr. 6. g. 4. ex Wehn. observ. Pract. lit. N. Concord. Jus Bav. prov. t. 28. art. 13.

An is, qui decimas ab Ecclesia vel Monasterio emit, teneatur probare, pretium conversum esse in majorem utilit Ecclesiæ vel Monasterii? A. quidem Dd. quos vid. in Addit. Berndl. libr. 4. cap. 3. licet Verum sit, quod Ecclesia æquipararetur minori, ideoque læsa in contractu suo enormiter, possit petere restitutionem in integrum, per c 1. d. rest. in integr. in 6. cum al. plur. tamen ista læsio consideratur tempore contractus c. cum dilecti d. Emt. & Vend. E. per pendendum, an à parte Ecclesiæ vel Monasterii contractus fuerit prudenter

&

& sobriè celebratus; & non attendentum, si aliter res succed. & sic tractu temporis forte redundet damnum ex ipso contractu.

Wañ jemand die Zehend nicht auf ein- oder anderem particular Acker allein hat / sondern hin- und wieder in agris villarum, pagorum, & universit. in einem gewissen Bezirck das universal-Zehend-Recht zuständig ist / ob darunter auch die Noval-Zehend begriffen? Ex sententia Ant. de Butrio, & alior. Seynd unter dem Universal Zehend-Recht nicht nur die Præsentes oder vett. sondern auch futuræ, adeoque Novales begriffen; quod enim plus est, & majus conceditur, minus quoque concessum intelligitur c. ex parte. n 3. d. decim. quod etiam de Jure Bavar obtinet t. 28. artic. 13. lic. differt. Wehn Pract observ. d. voc. Si in Instrumento Feudali, vel Emptionis & Vend. habentur verba: Besucht und unbesucht. Vel alia verba: Den Zehenden indefinitè gesetzt zu finden / an novales decimæ contineantur? A. quod indefinita locutio non solùm in ult. voluntatibus, sed etiam in contractibus, feudis, adeoque in materia & dispositione circa res & person. in tantùm valet, quantum universalis locutio, indefinitæ æquipollet; quod eo magis obtinet in concessione, adeoque Beneficio Principis, quæ latè interpretanda sunt. Fusius in Addit. Werndl. l. 4. cap. 1.

Novales decimæ quibus debeantur? Varii Varia tr. ait Speidel, in Specul. &c. quare hac

in

in re consuetudo inprimis inspicienda, nam ut in decim. in genere; ita & in novalibus consuetudinem valere plurimùm, tr. Everh. Jun. 1. cons. 46. num. 3. de decimis novalium intra parochiam alicujus situatorum, ad quemnam spectent? vid. Uran. tom. 3. cons. 15. d. decim.

Seq. Consilium in Mat. Decimarum, &c.

Species F.

ES hat Herr Prælat von B. den Wein-Zehenden in den Zwäng und Bännen N. von vielen Jahren gehabt / sich auch deßwegen mit den Inwohnern mehrmahls verglichen / und zwar wegen der Liefferung / und wie es sonsten mit der Einsammlung desselben soll gehalten werden: So dann im Jahr ꝛc. Worbey eine Confirmatio von Ihro Hoch-Fürstl. Gn. Hrn. Bischoffen / wegen Reichung deß rothen Wein-Zehendens / dañ die gedachte Iñwohner von N. vor demselben (wegen einer durchgehenden Gewonheit) mehr zu geben pflegten. Dieweilen aber in ermeldten Zwäng und Bann / über Zehendtbare Güter / täglich noch mehr eingeschlagen / gepflantzt und gebaut / möchte nicht unbillich gefragt werden: 1. Ob solche Novalien nicht / der Billigkeit- und von Rechts wegen / der Pfarr-Kirchen gehören und zufallen sollen? 2. Durch was Mittel man zu solchen gelangen möge? 3. Vor welchem Richter / (wann hier-

unter der Weg Rechtens fürzunemmen) selbige instanter zu urgiren?

Præparatio ad sequentia.

Es ist zwar diese Materi gemein/aber solcher gestalten nicht männiglichen bekant: So seynd auch deren nicht viel / die solche ex professo pertractirt; wahr ist es aber/daß von denen Rechts-Gelehrten hin und wieder / und in etwas zerstreuet/darvon und sonderlich von denen obigen Q. Q. abgehandelt worden. Dann erstlich / ob die Novalia demjenigen/ so den alten Zehenden hat/ gehören oder zustehen; Oder aber/wohin dieselbe sonsten zureichen/ ist gar eine alte und vielfältig controvertirte Anfrag.

Analysis primæ Quæstionis.

Damit wir nun mit rechtem Grund oder Fundament verfahren / ist allerfodristen zu wissen und zu distinguiren. 1 Was für Noval zu halten? 2. Wem solches Noval gehöre/auch von Rechten und derer Lehrer ohnfehlbar zuerkant worden? und 3. Wie bald solche durch Verjährung erlangt werden? Es heissen derowegen Noval ein solches Gut/das allererst gebauet worden/und da keine Gedächtnüß/daß es jemalen zuvor gebauet worden; auch dahero der Pfarr-Kirchen nie kein sonderbarer/ oder doch nicht grosser Nutzen entstanden und zugewachsen seye / per text. expreß. in c. quid per novale. 2. x. d. V. S. & ibid. Dd. ubi novale dicitur ager de novo ad culturam redactus, de quo

non

non constat, quod aliquando cultus fuerit, vel de quo parochialis Ecclesia de lignis vel pascuis, vel aliis, nullos, vel non magnos proventus habuit. Zabarell. in c. d. decim. num. 8. & seqq ubi in summa dicit: novale terram esse, quæ habuerit perpetuum nemus, vel quæ aliàs semper fuerit inculta: talis, inquit, si semel excolitur, dicitur novale, & tunc perpetuò erit novale, quoad privilegium percipiendi decimas. Hipp. Riminald. conf. 679. n. 117. c. ff. de privil. Bertrand. conf. 184. n. 3. col. 2. novale vult, prædia esse, quæ à 100. annis ad culturã sint redacta. Et Paris. conf. 73. n. 30. vol. 4. novalia non nisi ad futura extendi posse, asserit. Joan. Andr. in d. c. quid per novale. Inde concludunt, novale dici, tribus concurrentibus: Quod ager noviter sit cultus: 2. non extet memoria prioris culturæ: & ex eo 3. nullam vel modicam utilitatem perceperit Ecclesia parochialis. Butr. in d. c. quid per novale. not. 1. Dd. Abb. 3 Jac. Novell. in reg. adduc. 115. & Card. in Clement. 1. quæst. 5. d decim. Exempla dat. Gloss. in c. commissum. d. t. in montanis paludibus, & id genus inutilibus. Et in nemore. in l. utilis. ff. d. per. hær. tamen vid. elegans consil. Riminald. 42. per tot. ubi probat, pratum proscissum novale dici, ex quo aliàs decima non datur. Dannenhero erfolgt / daß auch die jenige Güter / so zuvor nicht allein nicht gebauet / sondern auch gar nicht gewesen / und anjetzo durch Menschen-

Händ

Händ un̄ Kunst in ein Thun und Wesen (als in diesem Casu) kommen/ ohne allen Zweiffel noval seyen. Nam, si illud novale dicitur, quòd de integro per manus & industriam hominum est constitutum, & deinde cultum, de his itaque prædiis vel terris id judicium, quod de illis in totum erit. Da hingegen für noval nicht zu halten/ das jenige/ so bereits erbauet/ und von deme zuvor Zehenden gereicht worden ist. Novale distinctum est ab his agris, qui coli consueverunt, & è quibus aliàs præscribens decimas percepit. Roman. sing. 583. Balb. de præscript. 2. part. princ. n. 14. Also/ wann ein Acker oder ein ander Gut geändert würde/ der Frucht halber: als wann es zuvor Matten gewesen/ und anjetzo zum Acker geworden: oder/ der Acker/ welcher zuvor andere Früchte getragen/ jetzo zu einem Reb-Acker/ mit Postel (ein Kraut/ darauß man Tücher ferbt/) oder in Summa/ eine andere Frucht gesäet und gepflantzet wurde/ müste nicht desto minder dem alten Zehend-Herrn gezehlet werden/ würde auch nicht für Noval zu halten seyn: Sic. in term. Covarr. var. res. tom. 2. c. 17. num. 13. Nam, si noviter proscissus fuerit ager, ex quo sylvæ ceduæ, glandium, fœni aut herbæ redditus percipiebantur, & hor. decima portio usucapienti persoluta fuerit, etiam ad eum pertinebit frumenti, nunc primum ab agro collecti decima; hic enim ager usucapienti decimas reddere consuevit, ex fructibus ab eo perceptis: unde parū refert, fructus ejus nunc

mutari: id vult. Rebuff. quæst. 14. num. 14. ita Hostiens. in c. tua. 1. in f. & Anchoran. in c. cum contingat. x. d. decim. alioquin in potestate ſerentis eſſet, aliquem privare decimis, contra regulam juris, illud quod noſtrum ff. d. R. J. Ein anders iſt es / dieſes falls / wann ſonderbare Früchten an unterſchiednen Orten gezehendet werden: Als an einem Ort verzehendet ſich der Wein / an einem andern allein die Früchten. Sic Balb. præd. loc. d. præſcript. n. 18 & ſeqq. ubi poſt Panorm. in c. bonæ. elect. 1 1. d poſt. Prælat. qui ita ſtatuunt, niſi prædia ſint diſtincta; tunc enim unus quisque in ſuo ſumit, & percipit omnes fructuum ſpecies.

Analyſ. Quæſt. ſecundæ.

Nun haben wir auch zu ſehen und zu erörtern / wem ſolche Noval von Rechts- und Billigkeit wegen gehören und zuſtehen? Dieſe Anfrag nun mag auß dem Fundament Rechtens / durch etzliche folgende Concluſiones und Schluß-Reden ziemlich heiter und klar erlediget und reſolvirt werden.

Concluſio prima.

Die Erſte ſey dieſe: Es gehören zu der Pfarr-Kirchen von gemeinen Rechten / alle Zehenden / der Perſonen und Güter / deß Groſſen und Kleinen / und demnach auch die Novalia. Iſta regula communiter ad probatur; regulare enim eſt, omnes decimas, ſive decimæ ſpecies ad Eccleſiam parochialem pertinere, ſive illa

perſo-

personalis, sive realis, sive major, sive minor fuerit. c. ex parte. 27. c. cum contingat. 29. &c. cum in tua in f. cũ seq. x. d. decim. c. si quis laicus. c. de decim. c. statuimus. 16. quæst. 1 Bertr. consil. 277. n. 3. vol. 2. part. 1. & consil. 350. n. 4. præd. vol. Rebuff. d. tr. q. 7. per tot. & q. 14. n. 2. Franc. Marc. decis. 477. tom. 2. ubi omnes inferunt, etiam novalia parochiæ deberi rectè & sine dubio. Parochia autem, ut Bertrand. præd. cons. 350. num. 2. habet, locus est, in quo degit populus alicui Ecclesiæ deputatus, certis limitibus constitutus: & dicitur parochia, q. partitio curæ, quia cura populi partita fuit inter Ecclesias parochiales: & inde fit, ut cura parochiæ se extendat in partes multorum territoriorũ & diversas jurisdictiones: quæ distinctio primò facta est à Dionysio Papa c. 1. 13. quæst. 1. & c. pastoralis. d. his quæ fiunt à Prælat. ibid. Andr. Panorm. & Dd. in rub. x. d. paroch. Rebuff. ubi supra c. 7.

Ampliat. I. Und diese Regul oder Schluß-Rede ist 1. also wahr / daß ob gleich jemand solche Zehenden in einer anderen Pfarr besessen hätte / und auß der Possession kommen solte / oder sonsten den Zehenden ihme bestreiten oder begehren wolte / müste er doch (weil ihme die Rechtliche Vermuthung zu wider /) nicht allein einen rechtmässigen Titul seiner Innhabung / sondern auch eine solche Zeit beweisen / welche aller Menschen Gedächtnüß übertrifft / und die-

ses gilt gleichwol bey so Geist- so Weltlichen Personen: Curator in sua Parochia ita habet fundatam intentionem, decimas percipiendi, de jure Communi, ut non teneatur quicquam probare, præter supra allegata, tx. fac. c. 1. d. V.S in 6. verb. Jure Communi parochialibus Ecclesiis reservato. Etiam contra Episcopum c. f. de paroch. & c. ult. ut lite pend. ubi Imol. & quos cit. Rebuff. d. q. 7. nu. 4. & seqq. Hinc juris præsumtio contra illos militat, qui decimas in aliis parochiis petunt. Indeque necessum est, ut titulum & possessionem temporis, cujus Principii non sit memoria, cum bonâ fide probent: text. expr. in c. Episcop. 1. d. præscr. in 6. Et veri similiter præsumuntur injustè eas occupasse, cum proveniant ex prædiis, intra alienam pârochiam constitutis, prout tx. in c. ad decimas. 2. d. rest. spol. in 6. Covarr. d. resol. 17. num. 7.

Ampliat. II. Daß diese obige Schluß-Red auch wahr / wann gleich ein Zehend in einer anderen Pfarr gelegen / durch die Landwehr verjahret wäre; sich aber der Pfarrherr und die Caplanen anderwerts nicht erhalten möchten / müste ihnen / ungeachtet der Verjährung / auß solchen folgenden Zehenden / die Unterhalt gereicht werden / ob ihne auch gleich Geistliche besessen? Et ita decisum fuisse in Rota Roman. Ann. 1549. testatur Achil. d. Grass. decis. 310.

Con-

Conclusio 2.

Dahero folgt die andere Schluß-Red / daß geschehen könne / daß gleichwol ein Zehend einer anderen Pfarr möge durch Verjährung / oder sonderbare Begnädigung von geistlichen oder weltlichen Personen eingethan: Aber solches seye doch nicht von den Novalien zu verstehen / sondern der Pfarr und selbiger Rectori zu zueignen: Quod decimæ alicujus parochiæ ab aliis vel præscriptione, vel privilegio acquiri possint, dubium non est; ita quidem; ut decimæ alicui Ecclesiæ de Jure Communi debitæ, alteri postmodum sint solvendæ; Istam opinionem per txt. & auctoritates probatam, communem appellat Covarr. ubi s. num. 7. Rebuff. ubi s. quæst. 13. n. 60. & seqq. Bertrand. consil. 180 n. 2. per tex in c. 1. d. præscr. in 6. vol. 5. Sed regulare est, istam acquisitionem ad novalia minimè extendi. Rebuff. præd. loc. q. 13. num. 61. & quæst. 14. n. 3. per c. cum contingat. d. decim Covarr. d. resol. 17. n. 13. præscriptio enim sine possessione non procedit, quæ in novalibus nunquam contingit, & id eò in eis præscriptio observanda non est, txt. in *l.* 1. §. si quis hoc interdicto. ff. de itin act. priv ubi Br. & Angel. Chassan. consil. 34. num. 17. Surd. cons. 261. num. 12.

Ampl. I. Und dieses ist erstlich also wahr / daß wañ gleich von Päpstl. H. selbsten solche Bewilligung oder Befreyung beschehen wäre / die Noval gleichwol nicht begriffen wäre / sondern

möchten durch den Rectorem der Kirchen eingezogen werden: Quamvis aliàs Beneficia pp. latissimè interpretentur l. fin. & ibi Dd. ff. d. Rescript. pr. tn. ubi tertii præjudicium vertitur (ut hîc parochi.) strictissimè interpretentur l. 1 §. meritò, & §. si quis à Principe. ff. ne quid in loc. publ. l. nec avus. ff. d. emancip. Et sic quamvis à Principe vel Pontifice ipso decimæ essent concessæ, sive Clericis, sive Laicis, tamen decimæ novalium eis non debentur. d. c. cum contingat. de decim. Rebuff. ub. s. quæst. 14. num. 3. & n. 9. cum aliq. seqq. Sed, Curator vel Parochus illius loci, ubi nova, alia facta sunt, qui ad hæc de Jure Commun. fundatus est, (ut diximus) habebit, quia præscriptio unius loci vel prædii, se non extendit ad alia. Gloss. in Verb. interruptione. c. auditis. d. præscript. c. cum olim. eod. tit. ratio hujus est, quia tantùm præscriptum est, quantū possessum, & non plus. l. quod meo. §. ff. d. A. P. l. 1. §. si quis hoc interdicto. ff. d. itin. actuque pr. d. c. auditis. d. præscr. Novalia autem non potuerunt possideri. E. Nam præscriptio sine possessione nulla est. l. Sine possessione. ff. d. usuc. & x. d. R. Jur. in 6. Præscriptio 2. ad futura non extenditur, & similia; ideò ad novalia non trahitur. Sic panorm. in d. c. cum contingat. in ult. notab. Et hoc eò magis, quia favor & æquitas ex parte Ecclesiæ Parochialis sunt, ubi ad similia, præscriptio extendi nequit. Bl. in l. quod constitutum. ff. d. stat.

d. stat. defunct. 3. Præscriptio non habet locum, nisi in illo actu, quo aliquis fuit usus, nam non entis nullæ sunt qualitates, E. Sed tamen vid. Rebuff. ub. s. c. 14. nu. 24. & seqq. ubi loquitur de privilegio concesso Monasterio vel Laicis, ut decimas percipiant in aliena parochia, novalia non venire rationibus juris & auctoritatibus, convincit Covarr. ubi s. n. 13. circ. fin. ubi ex fortun. sententia non distinguendum putat inter Clericos & Laicos.

Ampl. II. Daß die obige Regul auch wahr/ wann gleich diese Verwilligung oder Befreyung (in einer anderen Pfarr die Zehenden zu haben) mit solchen Worten/ die sich gar auf das künfftige ziehen/ oder sonsten general und gantz gemein seyn solten / beschehen wäre: Als aller Zehenden zu Wasser und Land: Item, alle Zehenden / nichts außgenommen: It. alle Verzehendung in einem gewissen und benahmsten Ort/ dann einen Weg/ wie den andern/ würden die Noval nicht begriffen seyn / sondern zur Pfarr gehören / de hac re est express. text. in c. tua. in f. ubi dicitur, quod occasione decimationis antiquæ, lic. in feudum decimæ sint concessæ, non sunt decimæ novalium usurpandæ, cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda: & c. ex parte x. d. decim. Hoc quidam intelligendum putant de laico solo, & non de Clerico. Paris. consil. 73. Hipp. Riminald. in d. cons. 196. & cons. 679. Achil. de Grass. decis. Rot. Rom. 309. Ego tamen cum

Covarr. idem etiam in Clerico statuendum esse puto, nam ubi eadem militat ratio, ibi quoq; idem jus esse debet. Nec movet c. ex parte. Quod Rebuff. egregiè in d. c. 14. nu. 7. & seqq. explicat, & semper enim parochus læditur, qui forsitan parum, aut nihil debet: & sic hoc odiosum est, ut aliquis habeat omnem laborem, ex fructibus vero Ecclesiæ nihil per regulam: odia &c. Rebuff. ubi supra num. 29.

Ampliat. III. Es ist auch obige Regul wahr/ wann einem schon die Noval geliehen wurde/ zuvor aber andere Noval gewesen wären/ wurden sie dem Imperranten nicht/ sondern der Kirchen gehören. Dd. omnes ub. s. pass. per eand. rat. quod odia sint restringenda: Item quod actus agentium non ultra intentionem eorundem sint interpretandi: & privilegia se non extendunt ad incognita. Covarr. præd. loc. n. ult.

Ampliat. IV. Ein gleichförmiges ist es auch/ da einer privilegirt, oder befreyt wird / eine solche Portion noval zu nemmen / wie viel er zuvor vom alten Zehenden hätte, Dann ob er gleich 3. Theil hat / mag er doch mehr nicht/ als den ½ Theil deß Novals haben / und den andern halben der Kirchen lassen. c. statuto. §. 1. d. decim. in 6. privilegium percipiendi decimas novales ad dimidiam partem expressè restrinxit. Et ita sæpius judicatum in Gallia asserit Rebuff. d. tr. n. 31. & 36. quid igitur dicemus de eo, qui privilegiatus planè non est?

Ampl.

Ampl. V. Ein gleiches ist auch von dem Noval zu halten / wann einer einen Zehenden / eines gewissen Orts / durch Gewonheit allein geniesst: Dann gleicher Weiß gehört der Noval der Kirchen / und mag sich seine Gewonheit auf die Novalia nicht erstrecken. Consuetudinis & privilegii est æquiparatio. c. conquestus. 9. q. 3. & c. qui ad sedem. d. off. ordin. Hinc novalia non percipit, in aliena parochia, qui percipit antiquas decimas per consuetudinem. Hostiens. in c. cum contingat. & Dd. Alii d. decim. Et quamvis consuetudo aliàs maximè extendi possit. l. de quibus. ff. d. LL. l. 1. C. quæ sit longa consuetud. tamen in hac præjudiciali causa non extenditur.

Quæst. III. quæst. I.

Weilen nun weder durch Verjährung / Befreyung / noch auch durch Gewonheit die Noval mit dem alten Zehenden eingenommen werden mögen / als wird nun gefragt: Wie sie ein anderer / als der Pfarrer / an sich bringen möge? Nun haben wir schon gesagt / es könne solches durch Befrey- und Bewilligung nicht geschehen / derohalben ist die Frag allhier nur von der Verjährung. Wir sagen deme nach durch eine Regul: Ein Noval mag in der Zeit præscribirt, oder durch die Landwehr acquirirt werden / in- oder mit welcher der alt Zehend hat an sich gebracht werden mögen / nehmlichen einer unverdencklichen Zeit: Supra dix. ex Covarr.

& Al. per comm. opinionem, posse Ecclesiam, contra aliam, vel ejusdem personas, præscribere decimas antiquas. Jam novalia quoque præscribi asserimus, sed tempore immemoriali. Dd. in c. cum contingat. c. cum in tuæ d. decim, & c. 1. d. privil. in 6. Betrand. consil. 184. num. 4. & 5. per alleg. vol. 2. in 1. part. Menoch. consl. 291. nu. 41. & d. præsumt. lib. 3. præsumt. 408. num. 7. & libr. 6. præsumt. 86. num. 4 & 5. Ratio est, qûia quamvis habuerit titulum, ad præscribendum antiquas, tamen in novalibus non protinus habet, sicque per illum tx. in c. 1. requiritur tempus immemoriale, h. e. tempus 100. annorum. Balb. d. præscr. 2. part. 7. q. 6. num. 24. putat tamen Rebuff. ib. s. n. 17. in f. ex opin. Felin. in c. de quarta de præscript. Si quis haberet titulum coloratum in novalibus, quod tunc posset præscribere, spacio 40. annorum. Nec pro titulo sufficit allegare, habere jus patronatus: Nam de Jure Communi decimæ, non ad patronum, sed ad Ecclesiam & parochum (uti superius probatum) pertinent: & per consequens in quibus prædiis noviter ad vineas redactis, Abbas à 100. annis non habet continenter decimam, nihil præscripsit, sed parochiæ pertinent. Bertrand. d. loc.

Schliessen derhalben bey dieser Ersten Frag: Es habe einer einen Zehenden in einer anderen Pfarr/ durch Verjährung / Verwilligung und Befreyung / oder durch Gewonheit; So habe er doch die Noval nicht/ (es wäre, dann

re dann ein Singular.) sondern seyen der Pfarr-Kirchen zuständig.

Resolutio Quæst. II. Principalis.

Nachdeme wir nun eigentlich wissen/ weme vom gemeinen Rechten nicht allein die Zehenden / aber fürnemlich die Noval gehörig; So müssen wir nun weiters betrachten / wie wir zu solchen Novalien gelangen mögen? Wir wollen aber fordristen/ wie man (auf den Zweifel) die Novalien beweisen solle / einen gemeinen Eingang machen.

Novalia probantur.

Was aber ein gut Noval sey / würdet dahero erwiesen/ so man sagen kan/ es seye über aller Menschen Gedächtnuß mehr gebauet worden: Item, so die Gezeugen aussagen / daß sie nicht gehört/noch jemand gesehen haben/der gehört/ noch gesehen hätte / daß solches Gut gebauet worden wäre; Und daß eine gemeine Sag/oder Meinung seye/daß solcher Acker vorher nicht gebauet worden. Hanc novalis probationem Innocent. in c. Veniens. 1. vers. illum locum desertum. d. V. S. in 6. ponit: nimir. memoriam non extare de cultura. Item si testes deponant, quod nunquam viderunt, nec audiverunt dici ab aliquo, quod viderit, vel audiverit, quod ager, qui dicitur novalis, fuerit cultus: & quod communis opinio ac fama est, quod fuerit incultus. Card. Zabar. in c. quid per novale. d. V. S. num. 3. & seqq. Hipp. Riminald.

minald. d. conſ. 142. Joſ. Maſc. de probat. concluſ. 1110. Quomodo autem ſit probandum, memoriam in contrarium non extare? doc. Id. Maſc. concluſ. 1041. Conf. Bertr. tr. d. conſ. 184. num. 5. & ſeqq.

Quæſtio ipſa agred.

Damit wir aber auf die Haupt-Frag kommen / nemlich durch was Mittel wir zu dieſen Novalien gelangen mögen? Darauf kan anderſt und beſſer nicht geantwortet werden / dañ eben auf den Weg uñ durch das Mittel / dadurch wir den Zehenden ſelbſt forderen: Was aber daſſelbe beſtändig für ein Mittel oder Action ſeye: Da ſtimmen die Rechts-Gelehrten mit einander nicht über ein: Aber damit wir gute Ordnung / (welche ein Liecht und Aug iſt aller Sachen) beobachten. Iſt erſtlich zu diſtinguiren, dann entweder iſt ein Streit um die Poſſeſſion oder Beſitzung / oder aber um die Eigenſchafft ſelbſten / welches wir dann das Petitorium nennen: Wann nur ein Rector der Kirchen den Zehenden begehret / (als diß Orts wir die Noval.) oder ſo er in Empfahung deſſelben ſpolirt und turbirt wird / oder ſo die Unterthanen und Pfarr-Kinder nicht zehenden wollen / nimmet er das Poſſeſſorium zur Hand / und erzehlet 2. Ding: 1. Er ſeye Pfarrer eines ſolchen Orts / daher begehre er die Noval von allen wol gebauten Gütern / als in welcher Beſitzung vel quaſi Er durch die Inveſtitur komen ſeye; Dieweil ihme aber ſolche verweigert / oder nicht gereicht /

reicht/ oder sonsten durch den oder jenen turbirt werde: Als concludirt er auf 3. Ding/ 1. daß die Thäter von ihrem Eintrag abgestanden/ ihme ferner nichts verweigeren / nicht turbiren, oder molestiren, auch deßwegen. 2. gnugsam caviren; und das 3. aller Kosten und Schaden ihme / wegen solchen Eintrags / abgerichtet und refundirt werde. Si quæritur, quomodo, & quâ actione novalia petenda sint? R. rectè, illa actione vel modo petenda esse, quibus decimam ipsam in parochia nostra petimus, cum partim idem judicium sit, quoad partem, quàm totius ad totum. Everh. in Topic. à toto ad part. 152. ad seqq. Quod autem illud juris medium sit, non æquè omnibus patet. Nos tamen distinguendum esse put. inter petitorium & possessorium. Possessorio agit Curator vel Parochus, & quidem interdicto uti possidetis, quasi turbatus in perceptione decimarum, seu novalium: tam contra subditos recusantes solvere, quàm alios Curatores religiosos: Seculares aut regulares, & generaliter contra quoscunque turbantes Parochum: ita Rebuff. d. tr c. 9. numero 3. & seqq. est enim effectus possessionis vel q. omnium rer. & jurium suæ curæ per collationem sui beneficii, & inductionem in possessionem, quamvis nullas decimas acceperit, sicq; se vidisse servari asserit Rebuff. d. l. num. 5 cir. fin. Formam libelli talem ponit Menochius d. retin. poss. remed. 3. num. 455. cum seqq. narrabit duo & conclu-

concludet tria: nempe, se parochum esse illius loci, & proinde possessionem vel q. habere omnium jurium suæ parochiæ: turbari vero. 2. vel molestari à tali, contra quem nimirum agit, &c. petere itaque se, ut reus desistat à turbatione vel molestatione; & quod 3. in futurum non turbet vel molestet: condemneturque. 4. ad interesse præteritæ molestationis v. Ferrar. in form. libell. per turbat. post quem Menoch. ub. s. commendat, & Rebuff. alleg. addentem, peti debere ablata restitui, & satisdari de non turbando in posterum in Comm. ad Reg. constit. Gall. tom. 3. tit. de mat. poss. art. 1 Gl. n. 15. Und obdeducirtes ist dergestalten richtig und wahr / wann es um die Possession vel q. zu thun; Wann wir aber im Namen bemerckter Pfarr / auch die zuvor verfallene Zehenden oder Noval heischen wollen: Oder / wann wir sagen: Der Zehend an diesem oder jenem Ort sey unser / da ist es um die Eigenschaft zu thun / als dann wir das Petitorium gebrauchen / und an diesem Ort kommen die Rechts-Gelehrte gar nicht über ein. Aber / man muß wieder distinguiren und sagen: Eintweder ist es um den Zehenden selbsten zu thun: Alsdañ möchte diese Form gelten / nemlich: Ich / als Pfarrer dieses Orts / habe den Zehenden und Noval an dem Ort / so in meiner Pfarr gelegen / zu empfangen; Begehre derowegen / daß mein Gegentheil dahin condemnirt und verwiesen werde / daß er mir solchen Zehenden oder

Noval

Noval entrichte und bezahle: Und diß Orts seyen 2. Ding zu beweisen. 1. Daß Ich Pfarrer seye. 2. Daß das Gut unter meiner Pfarr liege. Ist es aber um die Zehenden-Früchten zu thun / alsdann ist wieder ein Unterscheid zu machen / dann entweder seynd sie eingesammlet / wie in gedachtem Casu, so begehret man / daß / weilen wir eine solche Pfarr im Besitz haben / und dahero diese verfallene Zehend-Früchten uns zuständig seyen / man uns derselben Eigenthum zuerkennen wolle / um selbige Früchten mit all ihrer Nutzung zu restituiren, &c. Stehen sie aber noch / so wirdt eine solche Form zu klagen approbirt: Weilen ich dieser Pfarr Vorsteher bin / welcher wegen mir der Zehend an und zugehörig; Indeme aber ein solcher auch Güter in diesem Bezirck hat / von welchen er keinen Zehenden bezahlt / als P. zu condemniren / mir die vorige zu entrichten / und die folgende mir unverweigerlich / so lange ich der Pfarr vorstehen werde / zu bezahlen: Hierüber das Hoch-Adel. Miltr. Amt anruffend / &c. Si quæstio est de præteritis decimis, vel inter 2. Ecclesias, de proprietate Juris decimandi, tum quoque distinctio sobria est adhibenda; Nam ut Hostiens. & Panormit. in c. tua nobis. 26. d. decim. inquiunt: aut agitur inter 2. Ecclesias de proprietate juris decimandi, tum confessoriâ actione agendum est, quia agitur de jure corporali; &, ut ait Rebuff. d. c. 9. n. 11 de servitute, est enim jus decimandi quædam servi-

servitus, & est actio realis, competens Domino, pro juribus incorporalibus, v. Rebuff. præd. loc. num. 12. & seqq. Aut agitur non de jure, sed ipsis fructibus, ut de re corporali; & tum aut fructus sunt separati, & agimus rei vendicatione contra debentem solvere, & Domino competit soli; fit enim parochus dominus fructuum decimalium: aut fructus nondum sunt separati vel collecti, & tum ex Canone agimus conductione, quæ actio personalis est. Matth. d. Afflict. in Const. lib. 1. rubr. 7. num. 18. circ. fin. ubi Panormit. in d. c. tua nobis. commendat, quem omninò vid. & Rebuff. ubi s. per tot.

Consul. Opinio & Conclusio
Quæst. secundæ.

Dieses aber und alles anders/ was in possessorio oder Petitorio angezeiget werden mag/ laß ich an seinem Ort passiren und gültig seyn; In unserem casu aber/ halte dafür / könte man einen näheren Weeg gehen / dafern benantlich denen / so Besitzer wären der Noval-Güter / von Obrigkeit wegen aufferladen würde / daß sie hinfüro den Zehenden niemand anderster von solchen Gütern reichen oder geben solten/ dann allein dem Pfarrherrn/oder deme/ so man ihnen/ von Obrigkeit wegen / anzeigen wurde. Auf diese Weiß / machte man den Gegentheil zum Klägern/ so er anderst sein vermeint Recht nicht dahinden lassen will: Convenirt er uns aber in Possessorio, haben wir das Possessorium

contra-

contrarium, und können per reconventionem begehren/daß er uns auch / zuvor unrechtmässiger weiß eingenommene Noval-Früchten restituire, und die er von 30. Jahren her genossen/ wieder erstatte / uti s. in prima quæst. pro hujus loci usu satis abundanter dix. |Parochum in sua Ecclesia pro decimis percipiendis habere intentionem fundatam: it. habere præsumtionem Juris Communis pro se ex c. ad decim. d. rest. spol. in 6. Cur igitur à suis Parochianis non peteret decimas novales, cum antiquas habeat: Et si à parochianis suis consequitur, & præsumptione Juris Communis defenditur, & fundatur in intentione: Si jam convenitur à possidente antiquas, possessorio, se defendet possessorio contrario, atque ita Franc. Marc. *in decis. Delphin. quæst. 17. tom. 1. & quæst. 477. tom. 2* in simili prorsus casu, in decimis novalibus admissum Vicarium, in possessorio contrario *per c. cum contingat. 29. d. det.*

A Majore, & Conclusio ad secundam cum primâ conjunctivè.

Und dessen ist der Rector noch mehr/und ohne allen Zweiffel in den gar erstlichen oder neulichsten entstandenen Novalien von den Rechtē befugt/mit welchem ich es also auf die II. Haupt-Frag verbleiben und bewenden lasse/ & coronidis locô duo arresta *ex Paponio* huc egregiè facientia, *11. & fin. de dism. lib. 1. tit. 12.* ad pono: concludo itaque cum nr. *Zasio 2. consil. 11. n. 24. in fin. & 25.* & hanc, & superiorem quæstionem

hoc modo: Jus nullum ad novalia Dn. Abbati B. competere *per text. in c. 2. in x. d. decim. in 6.* ubi talia verba subjiciuntur: nec pro eo, quòd in aliquibus parochiis religiosi, omnes majores decimas seu partem eorum acquirunt, de manibus laicorum, possunt pro ead. vel simili portione, si de novo postmodum fiunt novalia, in eisdem petere, vel percipere novalium decimas earundem, nisi alia rationabilis, per quam hoc facere valeant, causa subsit, &c. Jam Dn. Abbas nullam justam causam, ad nostra novalia, prætendere potest: non jus parochiale: (uti dix.) non contractum laicalem, quia ille titulus (& aliusnullus) novalia comprehendit: non privilegium, quia nullum extat: non præscriptionem, quia (ut deductum) in decimis in alienâ parochiâ præscribendis, exigitur tantum tempus, cujus initii non est memoria: quod hîc probari impossibile est; à memoria enim hominum nostra novalia extiterunt, & in culturam redacta sunt. Nulla ergo causa, quàm Dn Abbas prætendere possit: nec quicquam obstat, quod decimas novales sublevant; est enim de facto, & nullo jure, cum nullus titulus, nec jus ipsum: firmiter itaque superiora concludo.

Analysis quæst. ultimæ.

Nun wollen wir auch die letzte Quæstionem oder Frag-Punct / vor welchem Richter diese Noval-Sach nemlichen zu ventiliren oder zu erörtern seye / mit möglichster Kürtze considerriren?

tiren? Es kommen aber die Rechts-verständige in demselben gemeiniglich mit einander überein / daß sie vorgeben: Wann es allein um die Zehendts-Nutzbarkeit und Besitz / aber nicht um deß Zehends-Recht zu thun seye: So falle die Decision dem Weltlichen und nicht dem Geistlichen zu- oder anheim. Decimarum controversiam in petitorio ad Judicem Ecclesiasticum pertinere, extra teli jactum, & sine dubio esse, omnes asseverant. *Rebuff. d. tr. c. 10. Covar. pract. quæst. 35. & 36. Menoch. d. adipisc. poss. rem. 6. num. 43 cons. 268. & cons. 757. Bellem. cons. 40. Gail. 1. observ. 37. & 38. n. 1. cum seqq.* est enim res spiritualis per alleg. Communem dicit. Et ideò in Camera Imperiali appellationes in petitorio non recipi. *V. Mynſ. 5. Observ. 10. Gravaus J. C. Com. Pract. concl. 38.* Quod autem in possessorio Laicus Judex competens sit, communem vult, *Id. Gail. d. n. 2. ex autorit. Gloss. & illor. quos n. 3 & 4. adducit.* Esse namque cujusque rei spiritualis possessionem temporalem, & ita etiam in Camera observari, *Menoch d. cons. 757. num. 16. & 17.* Contrarium tamen multi observ. inter quos *Covarr. præd. q. 36. num. 1.* ubi communem falsam esse dicit: egregiè *VVesenb. cons. 57.* per rat. dubit. & decidendi per tot. Iterum *Menoch de recup. poss. rem. 15. num. 211. per multa alleg.* Distinguit tamen *Id. Menoch. præd consil. 268.* tripliciter possessionis materiam perpendendam esse, adipiscendo, retin. & recuperando. Possessorium adipiscendæ attribuit Judici Ecclesia-

 stico

ſtico ; per rat. quia habeat annexam cauſam proprietatis, an nim. petens in poſſeſſionem ſit mittendus, vel non? & hanc Communem appellat *in d. loc. num. 235. & eod. tr. d. adipiſc. rem. 6. n. 44. & d. remed. recup. 15. num. 234.* has regulas à me (ex Jure commun. & Rationibus) valdè probatas ponit. Prima eſt, cum de recuperanda poſſeſſione rei beneficiariæ agitur, inter 2. Laicos; Judex Laicus Judex competens eſt; 2. Si de poſſeſſione rei beneficiariæ agitur & laicus ſpoliator convenitur, faciendum coram ſuo judice Laico: 3. Qu. inter 2. Clericos contenditur, ead. de cauſa Laicus competens non eſt: 4. Qu. ſpoliator Clericus, tum conveniendus coram ſuo judice, i.e. Eccleſiaſtico: his Alex. Monet. qui de decim. ex profeſſo, & Græværus præd. loc. conſentiunt. Et hæc ita aliàs vera ſunt, & in Jure certè ſingularia.

PRIMA CONCLUSIO. *Ubi nullum conceſſum ſit privilegium decimæ, ſolvi debent* (52) *etiam de novalibus; patet primo ex c.* non eſt, de decim. c. qui nos, &c. omnes decimæ, 16. quæſt. 1. *& aliis juribus, in quibus habetur, quod de omnibus bonis, fructibus, & proventibus ſolvi debent decima Secundo ex cap.* cum contingat de decim. *ubi aperte definitur, decimas novalium, ſicut alias, ad Eccleſiam parochialem pertinere.* (yy)

(yy) Non ſatis eſt, quod quis habeat privilegium percipiendi decimas, intra alterius

confi-

confinia, ut percipere possit novalium decimas, nisi & quoad novalia privilegium speciale fuerit assecutus, quia & hoc ipsum de percipiendis novalium decimis erit strictè interpretandum; & privilegia, cum ex his alteri fit præjudicium, restringenda sunt ad hunc sanè modum, ut attentè & maturè perpensis verbis & mente concedentis, in eo accipiantur sensu, qui minus alterius juribus lædat, *text. in reg eorũ qu. d. R. Jur. in 6. c. jam olim. & ibi Dd. d. his quod met. caus. cũ Al. Conf. Cov. var. resol. l. 1. tom. 1. c. 17 n. 109.*

Pone, jam quend. in alterius parochia ad certas portiones capientem decimas, à S. Pontifice privilegium impetrasse, quo etiam novalium percipere possit decimam: quidnam, quantumve impetrans concessione hac adipiscetur? Ad cujus quæst. (quam de Clerico duntaxat intellig. nam in in Laico nihil prorsus hoc operatur privilegium) per varios sequentes jam casus, per variè etiam Resp. 1. quod hujusmodi concessio ad novalium decimas, in quarum perceptionis q. possessione alius jam fuit, se non extendat. 2. Quod tale privilegium includat tantum decimas novalium ejus loci, ubi impetrans (non autem parochus, vel alius quidam) jam ante percepit veteres. 3. Quod vi hujusmodi concessionis Impetrator pro ea solùm parte percipiat decimas novaliũ qua colligit antiquas, ita, ut si cœperit, tertiam antiquarum, colligat etiam earum novalium quotam. 4. Si impetrans privilegium antiquas decimas in alterius parochia totaliter

percipere ſolebat, privilegium hujusmodi includit tantùm medietatem novalium, tribuitque hoc ſolum, ut dimidiam novalium decimarum partem capere, alteramque dimidiam partem parochus retinere poſſit. Quod tamen ſecus eſt: Si de Carthuſianis aut Ciſtercienſibus agatur, cum illi, vigore hujus conceſſionis, integras novalium decimas percipere & parocho de congrua proſpicere ſoleant ſuſtentatione. Fruſtra tamen prædictas haſce nr. concluſiones infringere quis conetur per regulam, quæ habet privilegia quàm latiſſimè eſſe interpretanda, cum ea locum duntaxat obtineat, quando de privilegii vi & amplitudine cum concedente agitur; Secus vero ſi alicujus tertii jus per illud lædatur, aut ſi contra jus Commune quid ſtatuatur, quibus caſibus privilegium ſtrictè erit accipiendum. *Vid. Fr. Martin. d. diſp. Can. concl. 15. cum plur. ſeqq.*

Regulariter vero debentur (53) *novalia parochia, in cujus finibus ſurgunt text.* d. c. cum contingat, & c. quoniam de decim. Confer. VVeſenb. obſerv. Pr. V. Noval-Zehend. Caniſius, 3. Inſtit. Jur. Can. 16. §. nov. vol. 154. *quod ſi novalia* (54) *apparent inter duas parochias, & neſcitur, intra quam illarum, quia ignorantur limites tunc inter illas fiet diviſio*, ut voluit Henr. Boich. c. pervenit, colum. 1. de decim. *vel Epiſcopus, cui voluerit judicio ſuo concedit, ut voluit Rebuff.*

buff. d. tract. quæst. 14. num. 5. per c. quoniam, de decim. *ubi habetur, quod tunc Episcopus secundum discretionem à Deo sibi datam, vel alii Ecclesiæ deputare, vel ad opus suum retinere debet.* (zz)

(zz) *Speidel. in specul. & c. ubi in verb.* Neubruch / &c. Territorium Domini sub prætextu einer Forst-Garben / und wegen Abgang ihres Forsts / die Neubruch-Zehend zu forderen: Quod tamen rationem non habet, cum ab initio omnes agri novales essent, sicque nullæ non decimæ ad Dominos locorum pertinerent. Et licet Magistratus das Außstocken / in locis, ubi ipsi competit die Forstliche Obrigkeit / non permittere cogantur; hoc tamen separatum quoddam jus existit, & cum decimis nil commune habet. Nec ideò impedire potest id, quod Ecclesiasticis competit Jure Div. & ex usu Ecclesiæ primitivæ, uti, post Baron. sub An. Cristi 57. n. 23. catholicè docet *Klock. d. arar. lib. 2. c. 2. num. 34. cum seq.* Contrarium tamen in quodam Dicasterio Aulico pronunciatum fuit. *Vid. Addit. ad* Werndl. *lib. 5. cap. 5.* ubi etiam ad novalia locum habeant. 4. requiri tr. quamvis *cum* Werndl. *d. l.* tutius esse videbitur, si Magistratus missis decimis novalium, certos census ex istis fundis eradicatis, Getráid-Zehendt exigant, imprimis vero differentiam constit. inter loca nemorosa, allwo Hauptwillfuhr / Wildstandt und Groß-Weidwerck / quò referuntur

runtur feræ majores, das Hoch, Roth- und Schwartz-Wildbr. *Knich. d. vestit. pasion. part. 2, cap. 2. num. 42.* & inter loca nemorosa, allwo nur das kleine Wildbr. und kaum ein Haaß zu finden ist/ oder sich auffhalten kan/ꝛc.

Si vero limites quoque modo apparent, (55) *pro modo, & portione limitum, cuilibet earum parochiarum debent assignari*, sic disponit idem cap. quoniam, & notavit Rebuff. d. quæst. 14. n. 14. (*aa*)

(*aa*) Contra Jus Canonicum quidam statuunt, quod Jure Consuetudinario decimas novalium, vigore Jurisdictionis & Superioritatis Principes & status Imperii seculares percipere possint; Vid. R. A. zu Augspurg von Anno 1555. §. Damit auch obberührt/ ꝛc. It. Dieweil aber etwelche Stände un derselben/ ꝛc. Denique, quod loca deserta & nunquam culta, ut pote vacantia Principis sint *c. 1. quæ sint Regal. 2. F. 56. l. 1. C. d. bon. vacant. t. t. C. de omni agro desert. Reusner. libr. 4. decis. 2. num. 4.* Sed Status Imperii seculares. A. C. dec. noval. de facto in suis territoriis percipere tr. *Hartman. Hartman. 2. pract. observ. tit. 53. Observ. 10. num. 1. fol. 449.*

Cur Clericis decimæ sint solvendæ de prædiis sub illorum Parochia oder Kirchenspiel sitis? Difficile enim nimis videtur, ut una Ecclesia in Episcopatu alterius recip. decimas. *Vid. c. cum sint, 18. in f. confer. c. 20. vers. decimas v.*

mestium.

messium. h.t.juncto can 1. caus.13 quæst.1. ubi tamen ad consuetud. recurrendum: *d.c.18 & c.20. d. t.& c.fin. x. de Parochiis.* Vocatur vero Kirchspil und Kirspiel das gantze Territorium, so zu einer gewissen Pfarr oder Dorff / wo eine Kirche geschlagen ist / worunter die Filial mit verstanden werden/ ut ex Gebhardo refert Besold. in Thes. pract. lit. k.

Secunda Conclusio. *Religiosi omnes* (56) *sunt exemti privilegio in jure scripto à solutione decimarũ de novalibus, quæ propriis manibus, seu sumtibus excolunt, sicut post Adrianum concessit Alex. III.* in c. ex parte, il. 1. de decim. ubi Doct. omnes, Rebuff. d. tractat. de decim. quæst. 14. n. 45. *Idẽ est* (57) *in templariis, & hospitalariis*, ut colligitur ex text. d.c. ex parte, & aperte tenet gloss. c. licet, eodem. tit. & Rebuff. d. n. 45.

Declara tamen primò, hanc conclusionem non procedere, (58) *ubi novalia ab iisdem exemtis aliis tradantur excolenda, ut ex eodem tex. colligitur, ibi*, propriis manibus, *& clarius loquitur tex.* in c. licet, eodem tit. *& not. Rebuff.* d. quæst. 14. num. 17.

Secundò declara, nisi pacto expresso (59) *ad hoc teneantur*, text. c. multiplici, eodem tit. not. gloss. d. c. ex parte, verbo, laborum. Rebuff. ibidem, num. 53. Læl. Zanch. de privileg.

vileg. Eccl, priv. 120. num. 13. post Guid. Papæ decis. 207.

Tertiò, nisi solvendo (60) *tacitè renunciaverint privilegio suo*, c. accedentibus, & c. si de terra, de privileg. & not. Rebuff. d. q. 14. num. 54.

Quartò, nisi olim (61) *Ecclesia inde haberet emolumentum, aut inde postea enormiter læderetur*, c. dilecti, & c. suggestum, & c. commissum. de dec. & c. quid per novale, de verb. sign. & facit c. Apostolicæ, de donat. notat. gloss. à verbo, laborum, & Rebuff. d. quæst. 14. nu. 46. & 55. *Sicque exponendum ex cap. ult.* de privileg. *ubi disponitur, quod privilegium super exemtione decimarum à novalibus* (62) *perpetuum est, intelligendum enim est, nisi incipiat esse iniquum, propter magnam Ecclesiæ læsionem*, prout exponit gloss. fin. d. c. quid per novale. (ββ)

(ββ) Hiehero fügen sich ex praxi quotid. Die Zehend-Freyheit der Gemeinds-Güter zu M. Ergibet sich fordrist / so wol auß denen gemeinds-Actis, als auch auß der Verhör der Richter selbigen Orts dieser Unterschied und Erläuterung / daß zwar auch auß etlichen der Gemeind zuständig- und öschlich ligenden Gütern der Zehendt unweigerlich gereichet wird / inmassen man dergleichen für frey niemahlen geach-

geachtet / weniger angegeben: So viel aber die jenige Güter-Stück betrifft/welche man bey dißseitiger Gemeind von langen Jahren hero mit Zweifels ledig hievor außgebrachter Herrschafftl. Bewilligung auß ihrer eignen Gemeind oder Weiden/ als in specie unter den so genanten Schieß-Mauren auch Holtz und Hinderlöhr umzureissen / einige Jahr zu nutzlichem Ertrag zurichten / die erhobene Fructus entweder vermittelst ordentlichen Loses unter die Gemeinds-Leut zu vertheilen/ oder aber zu andern unentbehrlichen Gemeinds-Außgaben / als Ablösung der verzinßlichen Capitalien zu employren/ so dann nach der Zeit gelegen / und deß Weidtgangs Nothwendigkeit wieder liegen zu lassen/ in steten Brauch gehabt / an diesen Orten hoffet mehrberührte Gemeind/ um hienachfolgenden Ursachen/ keinen/ weder Groß- noch kleinen Zehenden/ schuldig zu seyn; Alldieweilen selbige

1. Ratione dieser Zehend-Freyheit vorr unerdencklichen Jahren so sich ultra seculum erstrecken / in unverruckter ruhiger Possessione vel quasi begriffen seyn / dergestalten auch von männiglich dafür geachtet/und entzwischen kein widriger oder die Præscription verhinderlicher Actus gedachter Possession weder von den Zehendt-Herren noch andern exercirt oder vorgenommen worden/ dann obgleich in Anno 1640. der damalige Herr Pfarrer / als er gesehen und wahrgenommen/ was massen man nebenst dem Grossen auch etwas vom Kleinen Zehenden anzubau-

zubauen gepflogen / an seiner Competenz, und indeme in denen Oeschen damahln noch ziemlich Aecker wüst und ungebauet gelegen / ebenmässig gravirt zu seyn / und dahero sich um einigen Antheil anzumelden vermeinet / so die Gemeind ihme dannoch / vermög beyliegenden Extracts Gerichts-Protocolli, der Orten keine Zehend Gerechtigkeit einraumen / sondern was sie ihme / als ihrem Seelsorger angedeyen lassen / für einen guten Willen erkennet und verreversiret wissen wollen.

Hiernechst 2. bekant und offenbar / daß solches alles so wol vor- inn- als nach dem 30. jährigen Krieg / und also bißhero mit Wissen / Zulassen oder Nachsehen / auch ohn einigen Widerspruch der Zehend-Herren beschehen / welche / wann sie einig rechtmässiges Fundament / und nicht vielmehr das Gegenspiel auß ihren in Handen habenden Zehend-Beschreibungen / denen dann ihr Zehend-Bezirck special genug inserirt seyn wird / ersehen / sie es auf kein tempus immemoriale (wie dergleichen auß erst allegirtem Extractu, da solche allbereit vor 53. Jahrn eine alte Gerechtigkeit intituliret wird / erhellet /) ankommen lassen / sondern wenigstens in denen Zeiten und Jahren / als sie den Zehenden selbst eingezogen / diese Zehend-Freyheit angefochten hätten / darzu aber die Herren Vorfordern am Stifft jederweilen so gar wenig Lust bezeuget / als selbige

3. Vielmehr bey verschiedenen Zehendt-

Verkauffen/in löblicher Observanz und Ubung gehabt/ neben andern Bedingungen den Zehend-Käuffern vorzuhalten uñ zu verlesen/ also selbst ingenuè zu profitiren, daß die Gemeinde Güter unter den Schieß-Mauren jederweilen für Zehend-frey geachtet worden seyen/ welches allenfalls/ und wofern nicht E. Gemeind unvorgreifflich darvor hielte/ bey ihrer so uhralten Possessione vel quasi zum wenigsten deß Oneris probandi überhoben zu bleiben/ (und solches dem vermeint-prætendirenden Theil gäntzlich zu überweisen/) mit glaubhafft- und tüchtigen Zeugen jederweilen dargethan werden könte; Dahero nimmt eine Gemeind nicht wenig Wunder/ warum daß St. wider ihr selbst eigen besser wissen diese so lang ruhig gaudirte Zehend-Freyheit allererst jetzo anzufechten sich bemühen will/ da man sich doch an Seiten der Gemeind mit ümreissung neuer Stück biß dato gäntzlich enthalten/ und allein das jenige genützet/ worüber man hievor Obrigkeitl. Special-Concession erhalten/ derentwegen auch/wie ich berichtet werde/ jährlich im Nahmen hiesiger Gemeind entweder als eine Gült- oder für den Neubruch 3. Jauch. Frucht auf den Bau gelieffert wird. Es wäre aber auch zu wünschen/ daß gleich wie ein E. sich dermahln in Beobacht- und Vermehrung ihres Zehendt-Interesse so vigilant erzeiget/ und alle Jahr ein so ansehnliches/ welches ihnen dann wohl gegönnet wird/ geniessen/ selbiges auf die vor dem 30. jährigen

Krieg

Krieg gehabte incommoda oder von dem Zehenden, dem Verlaut nach U. dependirte Salaration eines Hn. Pfarrers allhier nicht weniger reflectirte, und Vermög ihrer nach erfolgtem Frieden-Schluß beschehenen beständigen Vertröstung bey Wiedererlangung völligen Zehendens dessen nicht zu vergessen, solches einsmals würcklich præstirten und den heiligen dieser so langwürigen beschwerdt und jährlichen Außgaben von 42. fl. enthebte.

Jngleichem/ so ist in Anno 1640. den 5. Jul. erschienen Herr N. Pfarrer allhier/ und sich beklagt wegen deß N. T. so auf Herrschafftliche Bewilligung auf 3. Jahr zu bauen bewilliget worden, und aber bemeldt Teich sonsten Zehentfrey ist/ dahero ihme Hn. Pfarrern ziemlicher Abgang an seinem Zehenden zugestanden. Damit aber E. Gemeind nicht von ihrer alten Gerechtigkeit getrungen werde; Als hat ein Erb. Gericht und die Vier und zwantziger wegen E. Gemeind sich mit ihme Herrn Pfarrer gütlich und auß Christlichem Mittleiden verglichen/ daß jeder/ so diß Jahr ein Flachs-Land in bemeldtem Teich hat/ sich selber mit ihme Herrn Pfarrer, nach der Gebühr und jedes Beschaffenheit nach vergleichen möge/ und durch diesen Vergleich solches zu keiner fernern Zehend-Gerechtigkeit kommen solle.

N. N. Pfarrer daselbst/ bekenne mich darzu/ was obsteht.

Folget

Folget hierauf eine Species Facti in Puncto der Zehend-freyen Gemeinds-Aecker zu N.

Die Ersame Gemeinde zu N. befreyet sich von dem Zehenden auß dero Gemeinds-Aeckern von der N. Schieß-Mauer an / biß N. Marckung sich endiget. Das Stifft widerspricht / daß die Gemeinds-Aecker von der Schieß-Mauer abwärts / biß N. Marckung sich endiget / befreyet seyen: Weßhalben das St. / laut eines Extract-Protocolli, solchen Zehenden ab den quæstionirten Aeckern begehrt hat / worauf Hr. Amtmann zu N. im Nahmen und von wegen der Gemeind allda an die Herrschafften Bericht erstattet.

Folget nun Remonstratio prima adversæ parti, daß man den Zehenden dem St. schuldig auß besagten Aeckern.

I. Erhellet es auß dem Donation-Brieff oder Stifftung cum omnibus Juribus & Consuetudinibus, &c. Considerata præbendarum exiguitate D. Præpositi thesaurarii & Capituli, &c. Cujus fructus & obventiones vestrarum præbendarum augmento cedere volumus, mit noch diesen außführlichen Worten: Cedente insuper omni Juri & actioni quæ nobis huc usque in prædicta Ecclesia competierat aut in posterum competere posset: Daß dem Stifft nicht allein / was schon decimabel, sondern was ins künfftig decimabel werden könte / welche keine andere seyn können / als novalia, N. N. übergeben habe und incorporirt,

welche

welche Donation auch und Ubergab von dem N. N. confirmirt worden.

II. Erhellet auß der Petition deß Stiffts/ und auß der von dem Herrn Ordinario drüber ergangener Dispensation, daß dem Stifft nicht allein der Grosse/ sondern auch der Kleine Zehenden allda ist incorporirt worden.

III Erhellet es auß unsern St. Saal-Büchern/ Rechtfertigung und Renovationen/ daß Erstlich der Hospital zu N. einen grossen Zehenden zu N. habe possidirt / dessen Zehendbare Aecker alle in unsern Brieffen/ Untergäng und Renovationen specificirter gefunden worden: Anders ist mercklich specificirt/ was der Pfarr N. gehörig. Drittens ist in den Saal-Büchern specificirt, welche Güter Lehen- und aigne Aecker deß Zehenden befreyet / also wann die Gemeinds-Aecker hinter der Schieß-Maur befreyet wären / oder anderst wohin zehendbar seyn solten oder könten / solten sie gleicher Gestalten unter denen Befreyten / oder unter den anderst wohin zehendbare Aeckern einkommen.

Demnach aber diese Befreyung nirgends gefunden wird / und bekanten Rechtens ist / quod exceptio firmet regulam in contrarium, also ist nicht zu zweifflen/ daß die Gemeinds-Aecker auch hinter der Schieß-Mauer dem Stifft zehendbar seyn müssen/ Gleichwie die andere in andern Orten gelegene Gemeinds-Aecker richtig für Zehendbar gehalten werden; Conform primævæ fundationi, welche indefinitè redt:

Geden-

cedentes omni Juri & actioni, quæ competierant & competere in posterum possent, per verba indefinita & universalia facta comprehenduntur omnes species decimarum seu partes sub illa contentæ, nisi aliquid sit exceptum, cujusmodi etiam novalia sunt tam præsentis temporis, quàm futuri: nam sub concessione generali & indefinita etiam futura comprehenduntur. Styrrivus tit. de novalibus. Jam suppositis his fundamentis, ob zwar pro parte der Gemeinde zu N. davor gehalten werden will / weilen diese quæstionirte Gemeinds-Aecker nur Viehweiden gewesen seyen / als Novalia seyn / die Novalia aber zu der Territorial-Herrschafft verfallen / und dahero de facto, fortè intuitu novalium, die Gemeind gewisse Gült der Herrschafft geben müssen. Als konte das St. kein Zehenden auß diesen Novalien hinter der Schieß-Mauren begehren: Welches Argument aber pro parte deß St. also solvirt wird: (abstrahendo, das in andern Geländen zu N. die Novalia oder Gemeinds-Aecker würcklich dem Stifft undisputirlich / uñ decimabl seynd / also daß St. capax schon ist ex novalibus den Zehenden zu ziehen: (daß primò, als die N. Zehenden von dem N. N. übergeben worden seynd / allzumahlen N. N. auch Dominus territorialis gewesen ist / und nicht allein den würcklichen allen Zehenden / sondern auch quæ in posterum competere possent, übergeben hat / unter welchen Worten nicht anders ver-

standen mag werden / als Novalia: Seitemaln wann man die Wort ad incudem der Rechts-Gelehrten bringen will/nicht anders außklopfft werden können/ quippe sub nomine omni jure alle species decimarum begriffen seynd / welche nicht expressis verbis außgenommen/ & renunciatio verbis generalibus omni Juri, & quæ inposterum competere possent, etiam ad non cogitata se extendunt, dañ sonsten die universalia keine Würckung/wañ die Species tacitè vorbehalten werden könten / es ist aber wider alle Rechten / daß die verba in Instrumentis sollen unwürcksam seyn/ otios & sine virtute operādi; nachfolglich dann hat der Donator sich auch der Novalien begeben und begeben können/ weilen er Dominus territorialis, und zweiffels-frey diese Zehenden alle laicales waren, also ob zwar nach der Hand die Herrschafft kauffweiß an sich gebracht haben / hat doch ihnen nicht mehrer uñ weiter können verkaufft werden / als was die Herren N. N. zu Zeiten deß Verkauffs in Besitz gehabt haben; nemo enim plus juris in alium transfert, quàm sibi competere noscitur. Atqui der Zehenden und Novalia waren schon dem Stifft dazumalen incorporirt, also kan die N. als Territorial-Herrschafft den Noval-Zehenden auß Quæstionirten Aeckern (dato, non concesso tamen, daß der Noval-Zehendt der Territorial-Herrschafft heimfallen könte / welches in Jure Canonico kein Standt haltet/oder Grund hat / und bey uns Catholischen nicht gültig) nicht ansprechen / gleich wie auch W.
von

von kurtzen Jahren hero zu N. den Noval Zehenden dem Stifft cedirt, ohnangesehen er auch Territorial-Herrschafft auß obangeführten Ursachen / und müsse ja solcher Noval-Zehenden zu N. von den N. W. bey Verkauffung N. in den Anschlag kommen seyn / welches die Herrschafft nicht erweisen wird können.

Irret auch nicht / ob schon die Gemeinde ein Gült auß diesen quæstionirten Gemeinds-Aeckern gibt; Item irret nicht / ob schon solchen Nutz die Gemeind versteuren / und noch quâ Gemeind besteuret werde / dann diese Onera alle gar wohl und gemeiniglich neben dem Zehenden stehen / und haben solche gantz kein connexion, mit dem Zehenden / wie weltkündig ist.

Remonstratio secunda adversæ parti:

Daß die Gemeind auß diesen Novalien die Exemption nicht præscribirt.

Man glaubt pro parte Capituli zu N. gern / daß vulgata fama seye zu N. / daß die quæstionirte Aecker allda von der Schieß-Maur an Zehend-frey jederweilen gehalten worden / alleinig ist zu wissen / daß der Zehend zu N. in unfürdencklichen Jahren nicht mehr als etwan 3. oder 4. mal selbsten eingeheimset worden / ferndt außgenommen / wo sich das Gravamen deß Stiffts offenbaret hat, Sonsten allezeit ist der Zehend zu N. willkührlich verkaufft worden / und zwar primo alle Zehenden / was die Marckung zu N. vermag / worunter in genere allezeit auch dieser Noval-Zehenden auß den quæstionirten

Aeckern verstanden worden seyn muß: secundo hat man den Zehendẽ also verkaufft/ daß nichts außgeschlossen seye/ weder was expressè & specificè in unsern Saal-Büchern und Fundation eximirt seyn. Worauß dann abermahl erhellet/ daß weilen die Gemeinds-Aecker an der Schieß-Maur hinab nicht eximirt, im Saal-Buch/ vielweniger in denen Fundationen, solcher auch den Käuffern deß Zehends alle jährlich zu kauffen geben worden seye: Daß aber die Käuffere von vielen Jahren hero von den quæstionirten Gemeinds-Aeckern den Zehenden mit gesammlet haben / stehet erst zu examiniren, ob sie die Käuffere wider deß Stiffts Wissen/ Willen uñ Intention, welche nicht Jure proprio, sondern nur Jure alieno den Zehenden gesammlet / der Gemeinde haben hierdurch etwas zu legen/ dem Stifft etwas vergeben / oder die Gemeind eximiren haben können / wie solches Herr Amtmann conjecturiret; Pro parte deß Stiffts glaubt man / daß dieses sein abhelffliche Maaß habe/ daß nicht mehr könne præscribirt werden/ als man besessen habe/ die Bürger aber zu N. / deren bald diese todt/ bald andere todt/ niemahlen keine beständig / den Zehenden dem Stifft aberkaufft haben/ niemalen weder intentionem, oder insistentiam cum corpore & animo exemptionem decimarum ex quæstionatis agris acquiriren wollen / welches doch ad præscriptionem alicujus rei erfordert wird; Also die vermeint unfürdenckliche Befreyung darumen nicht

nicht frangiret kan werden / weilen jährlich in genere saltem die Gemeinds-Aecker nach dem tenore der Fundation, und auch nach dem Tenore deß Stiffts Documenten den Burgern verkaufft worden / auß welchem folget / daß so lang die Befreyung will angezogen werden / also lang dieselbe tacitè widersprochen / und in genere der Zehenden darvon verkaufft seye worden / allermassen allerjährlich die Zehend-Articul abgelesen / und im letzten Articul angezogen wird / daß man nichts Spännigs / sondern was gemäß der Fundation und Saal-Bücher ohne Widerredt dem Stifft zustehet / verkauffe: Ex quo modo ab immemoriali tempore sic vendi consueto, satis elucet, exemptionem prætensam debitè contradictam esse, & hac continuâ uunquam interruptâ contradictione facilè colligi dispatientiam Capituli, quæ inficit omnes prætensas exemptiones, ut pro possessoriis & legitimis reputari non possint: requiritur enim in assertæ legitimæ possessionis seu exemptionis probatione, ejus libera & absoluta patientia; contra quem Exemptio seu possessio prætenditur, quo circa iste modus vendendi continuè ab Ecclesia collegiata practicatus Jus decimandi in quæstionato loco salvum & illæsum conservavit, also man pro parte deß Stiffts nicht wohl sehen kan / daß die Bürger in N. fruchtbarlich und rechtlich ihre vermeinte exemptionis præscription per non usum allegiren köndten; Hoc supposito dann

weiter die erste Frage ist/ wann die præscription inficirt, quo fundamento & titulo die Gemeinde zu N. die exemption erweisen/ und ist diß kein gemessene Antwort darauf / allweilen sie die Gemeinde die Exemption præscribirt, sondern es wird erfordert bey solcher Beschaffenheit der inficirten Præscription noch ein titulus, qui est justa causa translativa possessionis & habilis ad se eximendum à decimis reddendis, cujusmodi est emtio, cessio, permutatio, donatio, transactio, & in hoc casu, maximè requiritur titulus, quia concernit Ecclesiam, qui itaque non præsumi, sed probari debet, quippe præsumptio Juris stat contra præscribentem, semper allegatio tituli & exemptionis privilegium seu probatio est necessaria text. in C. 1. de præsumpt in 6.

Wann dann von der Ersamen Gemeinde zu N. kein Titulus kan allegirt werden/ noch einiges Document deßhalben aufzulegen hat/ folget fast scheinbarlich / daß die Zehend-Sammler vor diesem entweder auß Fahrlässigkeit oder ignoranz, oder auß Einbildung / seye wenig daran gelegen / und in portione wenig / besonders zu wohlfeilen Zeiten/ bey welchen solche Acker nicht viel auch gebauet worden / connivirt werden haben / auß welchem aber dannoch noch nicht folget / daß der Gemeinde ein Exemptions-Recht wider so starcke Argumenta der Fundation und Saal-Bücher zugewachsen seye, massen possessio est nomen Juris Civilis & de

vera

verâ & actuali possessione, non de nudo actu conniventiæ seu dissimulationis, intelligi debet, dannenhero ad effectum exemptionis à Decimis solche dissimulation, &c nicht kan rechtlich considerirt werden / glaubwürdig ist / daß ab initio hinderruck deß Stiffts / vel familiaritatis, vel acquirendi favoris & Civilitatis, aut parvæ importantiæ causa, vel ex negligentia die Käuffer oder die Samler connivirt oder dissimulirt haben / quod autem gratis fit & per conniventiam illorum, welche kein Jus geben oder nemmen köndten / sondern nur Sachwalter seyn / non debet ad necessitatem deduci, & ex similibus actibus dissimulationis, &c. nulla acquiritur possessio seu exemptio, und bey dem rechtlichen incude nicht wird können außgelegt werden / daß das S. solcher gestalten seinem Zehend-Recht von den quæstionirten Gemeinds-Aeckern renuntiiret habe / quippe ea, quæ ex urbanitate, civilitate, reverentia, gratitudine, dissimulatione, &c; fiunt, non præjudicant juri nec publico, nec privato, nec in petitorio, nec possessorio, cujus ratio est, ne permittentium voluntas extendatur ultra eorum intentionem, welcher nicht animo præscribendi gewesen; ratio verò, quod, ut supra dixi, justus titulus requiratur, est, quia oportet possessionem exemptionis sine vitio esse acquisitam, nam de Jure Communi, exemptio laicorum non præsumitur, sed requiritur titulus, ex quo videatur legitimum possessionis initium, si

 enim

enim præscribens omni tempore debet esse in bona fide, quando debet ostendere justum titulum, ut inde arguatur bona fides, nam initium rei potissimum est inspiciendum l. 1. ff. d. orig. Jur. Itaque deficiente justo titulo, deficit justa possessio seu exemptio, deficiente justa possessione non currit præscriptio: Es ist zwar nicht ohne / und pro parte deß Stiffts / glaubt man gern / daß die jetztmalige Gemeinde zu N. in bona fide seye / dieser exemption halber / wie es von ihren Vorfahren darnach ergangen. Weilen aber die Gemeind den requirirten Titulum nicht auffzuweisen und zu probiren hat / siehet man pro parte deß Stiffts dannenhero nicht / quo pacto Judici præsumere liceat, & ex conjecturis judicare possit, welches wir einmahl dem Strohm der Vernunfft nach / nicht capiren konten / quippe judici divinare non licet: Auß welchem allein schließlich unschwer erhellet / etwas hartes pro parte der Gemeinde zu N. außgelegt zu seyn / daß der Zehend-Kauffer oder Zehend-Gänger / welche fast alle Jahr andere seynd / contra intentionem principalis decimatoris & contra ejus scientiam & voluntatem, & quidem adhuc generalem contradictionem annuam, (dann wann schon solche Connivenz, Vergünstigungen und Exorbitanz das Capitulum wuste / fleissig solche abstellete / expressis etiam verbis, wiewolen es in genere beschicht / daß man verkauffe und sammlen lasse / was wir berechtiget seyen / vi documento-

mentorum nostrorum,) durch ihren der Käuffere oder Zehend-Gänger dissimulation sollen können der Gemeinde ein Recht oder exemption tractu temporis zulegen / und den Zehendt schwächen / da doch das Jus Decimandi nicht den Käuffern / noch den Zehend-Samlern zugehört / noch weniger die Gemeinde einen schein eines tituls, contractus, transactionis, donationis, &c. aufweisen kan; Versiehet sich demnach das Stifft / es werde die Gemeinde die Stifftische Documenta in ihrer Gültigkeit verbleiben / und was nicht specificè außgenommen / alles und alles dem Stifft Zehendbar lassen in der gantzen Marckung / alle Species, nemlich den Zehenden / darunter auch die Novalien, welche würcklich seyn / oder noch gemacht werden möchten / auch zumahlen was bißhero ausser N. Marckung zehendbar gewesen.

Remonstratio tertia adversæ Parti, daß man diese so gestaltete Befreyung schrifftlich finde beym St.

Daß die Bürger zu N. aussagen / daß sie auß Stiffts-Büchern haben lesen hören / daß die Gemeinds-Aecker von der Schieß-Maur ab und ab Zehend-frey seyen / auf diese Affter-Reden und Bauren Concept ist die gemessene probatio, quâ facilitate sie diese figmenta asseriren, eâdem facilitate contradiciret man solche pro parte deß Stiffts: Sie die Gemeinde solte magistra experientiâ das Stifft für gewissenhaff-

senhaffter ansehen/daß wann etwas dergleichen gefunden würde in den Stiffts-Büchern/ man solches gantz gern cediren, und die Gemeinde mehrers stabiliren wurde; Das seynd aber nur der Bauren gute Wünsch / und desideria, welche niemahlen zu ständen kommen. Wann aber diese ungegründete/ weitschichtige / verdächtige Argumenta einen Verfang haben sollen / warum sagt nicht die Gemeinde auch die Ursach/daß das Stifft nicht einmal mehr / wie vor diesem biß 750. und 800. Scheffel auß dem N. Zehenden lösen kan/sondern dieser Zeit kümmerlich auf 300. oder 400. Scheffel löset / dessen keine andere Ursach / als die frivolæ exemptiones, &c. Dergleichen effata der Bauren seynd demnach nicht mehrer zu achten / als Affterreden / nullâ authoritate, nullâ lege, nullâ ratione probata & pura figmenta, und müssen ja die N. Zehend-Käuffer von 30. Jahren hero mit Eyd bekräfftigen / daß dessen niemalen gedacht worden im St.

Remonstratio Quarta adversæ parti,
Daß das Stifft diese angemaßte Befreyung der quæstionirten Gemeinds-Aecker gewust habe.

Daß das Stifft gewust habe diese Befreyung deß Zehends von der Schieß Mauren abwarts/ also die exemptio cum scientia & patientia geschehen seye / ist mehrmaln ein figmentum, und wird contradicirt, also / daß coram Judi-

Judice competente sub fide Sacerdotali, und da es vonnöthen juratâ alle Herren deß Stiffts um diese vermeinte Befreyung nicht gewust haben/ contestiren; nach welchem wir alle Jahr unsern Zehend-Verkauff haben/ oder den Sammlern zu sammlen also befohlen haben.

Remonstratio Quinta adversæ parti,

Daß der Pfarr-Verweser einsmals an die Gemeinde auß den quæstionirten Aeckern den Flachs-Zehenden begehrt/ seye aber denegirt worden/ und er sich/ was ihme vergunt/ verreversirt habe/ daß es auß keiner Schuldigkeit gescheche.

Irret auch das Capitul gantz nicht/ daß der kleine Zehenden auß den quæstionirten Aeckern als Flachs/ rc. seye abgesprochen worden/ krafft eines Revers: Allermassen zu geschweigen/ daß ein argumentū à separatis & separatorum nulla communitas seyn kan/ allzumahln à minoribus decimis ad majores nicht ohne Abstandt zu argumentiren (das St. für den Pfarr-Verweser stehet/ welcher von dem Stifft gesetzt/ und laut Fundations-Brieff deß Stiffts Vicarius, und das Stifft Rector Ecclesiæ und Ober-Pfarrer zu N. ist/ laut Stiffts-Brieff von N. N. Und gleich wie das Stifft seine Argumenta führet für den Grossen Zehenden/ auß den quæstionirten Aeckern; Also führet es auch die Argumenta für den Kleinen/ durch welchen

das

das Stifft pro parte den Vicarium besoldet/ also was statuirt wird für den Grossen/ gleicher gestalten statuirt heissen muß für den Kleinen/ mit dem Zusatz/ daß der Vicarius, ob er schon seinen Nachkömmlingen nichts vergeben können/ durch sein gegebenen Revers gleichwoln die vermeinte exemption durch sein prætension inquietirt, und das Jus per dispatientiam conserviren hat wollen/ ist demnach allein dem St. daran gelegen/ weilen solches den Vicarium setzet/ selbiger auch die Decimas nicht besitzen/sondern das Stifft darauf gewidmet ist/so wol den Kleinen Zehenden/ als grossen zu behaupten/ inmassen dem Vicario aliundè sein Provision in Kleinen Zehend-Uberlassung und Reichung gewisser Früchten vom Grossen/ 2c. beschicht/ gleich wie in den Stifftl. andern Pfarren dergleichen beschicht.

Was ferners H. Amtmañ in seinem Bericht herkommen lasset occasionaliter, daß man so genau sehe auf das Interesse deß Stiffts/ und aber von der Erhöhung der Salaration der Pfarrer also schweige/ wolten wir wünschen/ er lesete fein die Acta gantz auß/ und sehete/ was die N. N. hinterlassen/ in welche Tieffe wir und er sich einzusencken nicht Ursach haben/ das Stifft kan seine Canonicat noch nicht alle bestreiten/ sondern muß von dem Brandt hero vacirend lassen/ warum solte das Stifft Gnaden-Gelder außgeben? Wir haben unsere uhralte Statuta Collegialia, und was wir zu thun schuldig/ seynd

wir

wir noch von solchem Gewissen/ daß wir selbsten unerinnert Herrn Amtmans thun/ zudeme/ wann wird dann das Stifft wieder 800. oder 750. Scheffel zu N. Zehend gaudiren? welches alles aber/ als ein unvollkommene eingeführte Information, wir gern versitzen wollen lassen/ und allein bitten/ unsere H. Hnn. wollen grß. günstig erkennen/ auß den eingeführten Remonstrationen, daß wir krafft unserer Documenten, den Zehenden unter den genanten Schieß-Mauren/ an Holtz und Hinterlöhr/ wie in sonst gantzer Marckung/ einseyen können/ allermassen sonsten unsere Saal-Bücher/ Donations-Instrumenta, und Renovationes infringiret, welches wir nicht zugeben/ sondern wie im jüngsten Peremptorio beschlossen/ an höhere Ort berichten müssen/ oder so es beliebig/ einen gütlichen Vorschlag mit Herrn Amtmann zu pflegen/ pro parte deß Stiffts in Güte von einander zu kommen bereit seyn.

Hierüber gehet auch mit eine in facto warhaffte und wohl gegründete Gegenantwort und Ableinung/ &c.

Nun hätte man an Seiten N. Gemeinde nimmermehr geglaubet/ daß vorgemeldtes E. E. Stifft es ererst anjetzo auf so unnöthig- und illegale postulata solte ankommen lassen/ sondern wäre vielmehr in guter Hoffnung gestanden/ es würde selbiges/ angesehen/ man je auß denen Saal- und Stiffts-Büchern oder Donations-Urkunden nicht weniger/ als der biß-

herig

herig unverrückten kundbaren Observanz eines weitbessern sich zu bescheiden / nach denen löblichen vestigiis der Herren Vorfordern am St. ans in der jederweilen ruhig- genossenen Zehend Freyheit erheischenden falls viel ehender zu stabiliren/ als eine so manifeste Sach in vergebliche Dispute zu ziehen und anzufechten/ sich geneygtist erfinden lassen.

Demnach aber auß dero auf das Interesse scheinbarlich gegründeten Prætension, und hierauff gestellten Remonstrationen allenthalben das pure Widerspiel zu ersehen. Als habe zu deren Ab- und Hintertreibung / vorab aber unterthän. schuldigster Folge deß hierunter den 24. jüngst- verflossenen Monats Julii erhaltenen großgünl. Befehls / ich hierauf berührte Remonstrationes behörig durchgangẽ / solchem nach eine grundmässige Wider- Antwort und Ableinung verfassen/ und mittelst derselben hoffentlich demonstriren wollen / daß die gegenwärtige Remonstrationes auf mehren theils weitgesuchten scheinbaren Rationibus und unwürcksamen Suppositis beruhen. Dann so viel anfänglichen

Primam Remonstrationem adversæ parti,

Daß man den Zehenden dem Stifft auß besagten Aeckern schuldig/ anbetrifft.

So solle über das jenige / was in meinem ersten unterthänig. Bericht angeführt worden / hiemit gehorsamlich unverhalten lassen / geben

geben es auch beygelegte Copiæ verschiedener Raths-Decreten, so er erst zur Hand gebracht worden/ specialiter zu erkennen/ daß die quæstionirte Gemeinds-Stuck/ als welche vormahls wüste/ungeschlachte und unfruchtbare Plätz gewesen/ mit vorher erlangter großgünst. Bewilligung/ umgebrochen/ und ad culturam gebracht worden/ anderster nichts/ als Neubrüch eigentlich zu nennen seyen: Gleich wie nun aber E. Hochlöbl. G. sich darbey jederweilen die fernere Prolongation, mithin die völlige Disposition expressè reservirt und vorbehalten; Also hat dahero E. Gemeind allhier immerfort/ wie noch geglaubet/ daß dergleichen Novalia, und darauß gehende Zehenden/ als eine pure weltliche Gerechtigkeit/ niemand anderm/ als erst hochgedachter Gnädig. Herrschafft/ Krafft dero diß Orts zustehenden Lands-Herrl. Obrigkeit competiren und gebühren/ und die jenige ex adverso angezogene formalia Donationis, aut imposterum competere posset,(†) samt deme/ was ferners hienach zu Præjudiz der hohen Jurisdiction incongruè inferiret werden wolte/ weder vim noch effectum haben/ daß selbige auf die Novalien mit Bestandt interpretirt und extendirt werden können. Weilen aber diese Materi Gnädigst. Herrschafft/ als territorii Dominum, selbsten touchirt, als solle auch solche zu höherer Untersuch- und Erörterung billichst außgestellet seyn lassen.

† Ad verba, welche keine andere seyn können/ als Novalia. &c.

Wen-

Wende mich hingegen zu dem jenigen Vorgeben / daß die Befreyung der Gemeinds-Aecker quæst. nirgends gefunden werde / (*) Dißfalls weist sich ein guter Theil der hiesigen Innwohner noch unabfällig zu erinnern / kan auch (†) auf allen Fall Gnäd. Herrschafft mit unterschiedlich-glaubwürdig- und unverwerfflichen Zeugen juratò dargethan werden / daß wie der N. N. Zehenden und sonsten alle andere Zehend-freye Güter / Lehen / etc. mercklichen specificirt; also und nicht weniger Nachricht von den Zehend-freyen Gemeinds-Aeckern unter der Schieß-Maur / etc. bey W. zu finden seye / wie dann bey ersagtem E. Stifft nicht nur in denen nechst-verflossenen 30. Jahren / sondern schon lang zuvor die beharrliche Observanz gewesen / bey den Zehend-Verkauffen denen Beständern alljährlich neben andern andern auch diesen Articul disertis verbis vorzulesen / daß quæstionirte Gemeind-Güter unter der Schieß-Maur hienab / etc. Zehend-frey seyen / uñ jederzeit darfür gehalten worden; auf welche Articul und Bedingungen so dann der Zehend-Verkauff lediglich gestellet wurde / und beruhet dieses Argumentum auf einen so fest- und unumstößlichen Grund / daß nicht allein eine gute Anzahl der hiesigen Innwohner / welche ehe dessen um den Zehenden dergestalten gehandelt / und ebenberührt.

* Ad illa verba, Demnach aber diese Befreyung nirgends befunden wird. etc.

† Conf. tot. remonstr. 3. Daß die so gestaltete Befreyung schrifftlich. etc.

rührte Formalia haben vorlesen hören/vorhanden/ sondern auch einige darunter begriffen seynd/ denen von dem jetzigen Herrn Decano ein gleichmässiges gehört zu haben/ noch gantz wohl erinnerlich beygehet/ imò addunt, man habe neben diesem einen Articul deß Inhalts fürgelesen/ man solte sich in Erhandlung deß Zehendens der gestalt in acht nemmen/daß auch Weib und Kinder ein Stücklein Brodts dabey haben/dahero bey solcher warhafften Bewandtsame zu erwarten stehet/ was mehrernantes E. Stifft wider/so verschiedene/ einhellig- und glaubhaffte Attestationes, und welche nicht nur de auditu alieno, sondern durchauß de proprio herkommen/ erhebliches einzubringen haben werde; worbey nicht sufficient seyn wird/ solches mit einer blossen negativa oder dissimulation zu beantworten/ oder selbige gar mit anzüglichen Reden/ als verächtlicher Betittlung/ Affterreden und Bauren Concept/ und so keine Authorität und Gültigkeit haben/ sondern nur erdichtet/ oder selbst außgesonnen seyen/ suchen abzufertigen: Viel weniger aber wird ins Werck zu stellen seyn/ daß nach dem Tenor deß beygefügten W. Schreibens einige N. selbsten wider diese Exemption werden auffstehen/ und Assistenz leisten; Am allerwenigsten aber dörffte auch das jenige/ was in Remonstratione tertia in fin. vorgegeben worden/ daß die Zehend-Käuffer vor 30. Jahren mit Eyd bekräfftigen müssen/daß dessen niemalen gedacht worden in

Capitulo, E. E. St. fürträglich seyn/ dañ/ zu geschweigen/ daß die ältere Zehend-Käuffer allbereit das Contrarium asseriren, und ein gleichförmiges vorlesen / die Herren Decani, bevor jeinmal die 30. Jahr verflossen / in steter Ubung gehabt/ auf all erheischenden Fall endlich bestättigen wollen/ dieses eben das jenige Gravamen ist/ welches mehrmalen die jetzige Zehend-Käuffer unter- und gegen einander erweißlich geandet/und von dieser- auch unterbleibung anderer alt-löblicher Gebräuch in Zehend-Sachen / so man bey jetzigem Hn. Decano die letztere Jahre hero observirt, anderster nichts geschlossen/als was nunmehr der Event hell genug ans Liecht gestellet/ umb wann die alte Zehender abgestorben / diese Zehend-Befreyung um so füglicher Disputable machen zu können.

Sonsten wird hiemit bester Form contradicirt, daß man ex parte N. alle / so wohl zehendbar / als zehend-freye Gemeinds-Aecker für Vieh-Weyden (†) und Novalien angegeben / wie E.E. St. seine vermeinte Capacität darauf fundiren will / indem ja auß der in meinem unterthänigẽ Bericht-schreiben gemachten Distinction, das pure Gegenspiel/ und daß solche in dem Oeschliegende Stück andern zehendbaren Gütern beyzurechnen / und auf selbige gantz keine Extension statt finden könne / mercklichen erhel-

† Ad verba, weilen diese Aecker nur Viehweyden seyn. Item, abstrahendo, daß in andern Geländen zu W. die Novalia oder Gemeinds-Aecker.

erhellet / genug / daß solche auch mit rechtmäßigem Titul an hiesige Commun gelanget / und biß dato quietè genossen worden. Zu nicht besserm Behuff und gleicher Consequenz dienet auch / was das E. St. (*) wegen eines von H. eingeraumten Neubruch-Zehendens beyzurucken beliebet / massen nach eingezogener möglichster Kundschafft sich ergeben / daß selbige Stück anderster nichts / als viel Jahr wüst und ungebaute Aecker / und welche hievor eine absonderliche Gerechtigkeit auf sich gehabt / gewesen / und dahero mit disseitigen quæst. Aeckern gantz keine comparaison zu machen seye.

Obwolen nun also auß bißher Erzehltem auch ohne weitere allegirung der Præscription allhiesiger Gemeind Gerechtsame klar genug am Tage / allweilen jedoch E. E. Stifft sehr emsig bemühet ist / mit allerhand scheinbaren: aber hoffend wenig erspießlichen Rationibus in

Remonstratione secunda, daß die Gemeind auß diesen Novalien die exemption nicht præscribirt. &c.

Disseitige legitimam possessionem vitios und inhabil zu machen / gefaßter Hoffnung / sein intent desto ehender zu erreichen: So habe ich dannenhero solche ein wenig percurriren / und wie die Gemeind dagegen in facto fundirt / nachfolgender massen unterthänigl. vorstellen wollen:

* Ad verb. Gleich wie auch W. von kurtzen Jahren.

1. Ist bekandt und offenbar / kan es auch der Gegentheil selbst nicht in Abred seyn / was gestalten die Gemeind quæstionirte Aecker unter der Schieß-Maur / so wol inn- und nach- als auch schon lang vor dem 30.jährigen Krieg / und mit hin per totum hoc seculum, geruhiglich inhabe / selbige bißweilen gebauet / und dann wieder ligen lassen / und doch niemahlen einigen Zehenden darauß gereichet / also / daß man die Exemption allbereit vor 53. Jahren Beederseits für eine uhralte Gerechtigkeit gehalten. Wie weit nun gedachter Gemeind auf den gesetzt / doch ungestandenen Fall / da dem Stifft die Decimæ novales zustünden / bey berührter langjährigen Possessione vel quasi, als welche sich auf ein tempus immemoriale (sintemalen die ältiste Männer kein widrigen Actum wissen / sondern ein gleichmässiges à parentibus & majoribus suis gehört zu haben / beständig asseriren,) gleichwoln erstrecket / zumahlen auch solche jederzeit ununterbrochen / und mit vielen Actibus behenckt gewesen / fundirt seye / und ob sothane unfürdenckliche Zeit der beygebrachten Urkunden geschweigend / nicht schon vim tituli legitimè acquisiti mit sich führe / auch so dann die gegenwärtig angeführte übrige (†) Requisita in tali præscriptione im̃emoriali nunmehro so strictè zu attendiren seyen / solches lasse E. E. zu hochvernünfftiger rechtlichen Dijudication

† Ad verba, welches doch ad præscriptionem alicujus rei erfordert wird / cum seqq.

cation, ich an meinem wenigsten Ort unterthänig anheim gestellet seyn.

11. Wird gleicher gestalten für bekandt angenommen/ und ist ohne dem der Orten kundbar/ daß E. E. St. seither dem 30.jährigen Krieg den Zehende selbsten 5. mal/ und villeicht auch schon vorhero mehrmahlen eingezogen / da dann die Herren Capitulares nicht allein zum öfftern herauf gekommen / und das Feld hin und wieder fleissig beritten/ sondern auch ihren eignen verpflichteten Schaffner / neben besonders verglübteten Einsammlern oder Zehent-Knechten/ zu täglicher Aufsicht in dem Feld gehabt/ welche selbsten den Zehenden außgezehlt / und unumgängliche Wissenschafften von den (*) Zehendfreyen Gütern gehabt haben müssen. Ratio est, weilen sie die zehendbare Gemeinds-Aecker gar fleissig außgezehlt / die zehendfreye aber/ davon einige Stück unter dem Gesicht und in der nähe ligen / jederzeit passiren lassen.

Wann nun hierbey nicht zu præsumiren, daß der W. verordnete Bediente und Administrator, die im selbst Einzug benöthigte Nachricht von denen hin und wieder zwischen den zehendbar-ligenden zehend-freyen Stücken nur von der Bauren blossen Anzeig. und nicht vielmehr von und auß denen St. Saal-Büchern/ Rechtfertigung und Renovationen gründlich eingeholet und erlernet: und falls er mehrere/

* Ad verba, eius libera & absoluta patientia. Conf. 105. remonstrat. 4. de scientia Rev. Capituli.

als darinnen begriffen / vorab so unterschiedliche Gemeinds-Stück zu Nachtheil der Herren Principaln befunden / solches nicht alsobald gehöriger Orten hinterbracht haben werde; Hingegen man an Seiten der Gemeind diese Actus allerwegen nicht heiml. sonder öffentlich und vor männiglichs Augen / auch nicht anderm Wissen / als daß sie hierzu von Alters hero berechtiget seyen / inmassen von niemand einiger Eintrag oder wenigstens zu Redsetzung nie beschehen / liberement exercirer, auch zu Abschneid- und Einheimbsung der Früchten gemeiniglich fast der gröste Theil hiesiger Commun Inwohner gebrauchet / und also selbige in facto merè notorio versirt: Also ist ja auß diesem allen die Scientia deß Zehend-Herren oder dessen nachgeordneter Inspectorn fast handgreifflichen zu inferiren, dann man im Gegenfall sich selbst zu imputiren hätte / daß das jenige / woran deß St. Interesse mercklichen gelegen wäre / nicht besser observirt, und darnach inquirirt worden / weil man es so leicht hätte in Erfahrung bringen mögen / und dahero billich pro scientibus zu achten seyn / bevorab da nach dē Stylo anderer Zehend-Herren die Hnn. N N. gleichmässig-jährlicher Observanz haben / vor jedeßmaligem Verkauff oder selbst Einzug / wie durch den gantzen Oesch / also præsumptivè auch in der Revier und bey quæstion. Aeckern / welche zum Theil also situirt, daß mans in Bereitung der Zehenden kaum vorbey gehen kan / selbsten mit allem Fleiß zubereiten /

reiten / und in Augenschein zu nemmen / und sonsten bey Selbst-Einziehung deß Zehendens öffters mit und neben dem Schaffner sich in dem Feld einzufinden / und die Ober-Auffsicht zu tragen, wie will man nunmehro mit Bestand die Unwissenheit allegiren / oder sich damit excusiren / wo solche nicht einmahl zu præsumiren / sondern vielmehr pro nimis crassa & supina, imò affectata anzusehen wäre. Dannenhero auf solche probable scienz, ejus libera & absoluta patientia unfehlbar folgen muß / und daß solche nicht nur in blossen Conjecturen bestehe / so ist neben obangeführten Umständen disseits in unabfälligem Angedencken / was massen vor nicht gar langer Zeit ein sicherer Herr Pfarrer / so noch in vivis, und aber von hier anderwerts-hin Vocation bekommen / als selbiger damalen die Gemeind in dem zehend-freyen Th. Flachs anbauen sehen / den 2c. Herrn Decanum zu N. N. hierüber: und ob er den Kleinen Zehenden in quæstirt. Aeckern mit Recht zu prætentiren habe / consulirt, welcher aber in regard dieser exactis & notoria observantia bewusten Zehend-Befreyung / ihme weder Beyrath / noch Assistenz ertheilen wolte.

Daß aber III. Weder einige Fahrlässigkeit (†) oder Ignoranz oder Einbildung / seye wenig daran gelegen / welche man pro parte adversa sich imaginiren will / statt finden könne / erhel-

† Ad Illa verba, daß die Zehend-Sammler vor diesem entweder auß Fahrläßigkeit / 2c.

erhellet nicht nur ex supra adductis, da man nemlichen ihnen quæstion. Aecker vorgelesen / und sie also dergleichen auß Schuldigkeit fahren zu lassen / informirt gewesen; sondern es werdens auch alle im Leben seyende Zehend-Käuffer einhellig bekennen und außsagen / daß sie den Zehenden je und allewegen mit der Intention und nicht anderm Wissen/als daß die Gemeinds-Aecker unter der Schieß-Maur und Ulmer-Thal / ꝛc. Zehend-frey eingehandelt / und solcher gestalten und anderster nicht darauf gekaufft hätten.

Ebenmässig cessirt auch die præsumtio familiaritatis, (†) amicitiæ, urbanitatis, &c. theils weilen die Gemeind bißhero ungescheuet facto ex verbis das contrarium erwiesen / einfolglichen declarirt, daß sie die Zehend- exemption jure suo & proprio gaudire; theils aber dahero / weilen sie ihre possessionem vel quasi schon lang erstreckt/ daß sie auch das völlige Onus probandi in adversarium transmittiren könnnen. Welche nnd andere mehr dabey waltende Umständt von solcher Krafft und Würckung / daß nicht nur allein vorstehende Præsumptiones gantz undienlich und vergeblich allegirt worden / sondern fürnehmlichen auch in praxi mit einer offenbaren contrarietät begleitet sind. Dann findet sich wol ein einiger Zehend-Kauffer / der in Einbringung deß Zehenden/ folglichen Beobachtung seines eignen Interesse,

† Item vel familiaritatis, vel acquirendi favoris & civilitatis.

teresse so negligent oder gütig seyn: oder nur auß gutem freyen Willen und blosser familiarität in so weit conniviren, und doch nichts desto minder dem Zehend-Herren nochmalen den Bestandt vollkommenlich halten würde/ daß er den Zehenden von so unterschiedlichen uñ zumal theils wohlträglichen Stücken/ welche in 4. 5. oder 6. Jucharten tragen möchten/ ultrò fahren lassen solte/ und wird schwerlich einiges Exempel solcher nachtheiligen Civilität/ vorab unter den Bauren/ beygebracht werden können.

Hiernechst nimmet allhiesige Gemeind nicht wenig wunder/ daß man in remonstratione III. von ihro die Ursach deß bey weitem nimmer so hoch als vor Zeiten belauffenden Zehendens erforschen und wissen/ und doch solchen Abgang denen frivolis exemptionibus simpliciter beymessen will. Fordrist glaubt besagte (†) Gemeind/ daß wann dermaln alle hin- und wieder in nicht gar mercklicher Anzahl befindliche wüste Acker oder Egardten in Bau gebracht würden/ der Zehend jedannoch auf 750. oder 800. Schöffel diß Orts sich nicht erstreckete; Uber diß so können die conjecturirte exemptiones auch keine hinlängliche Ursache seyn/ weilen was das Stifft in I. Remonstratione auß denen Saal- und Donations-Büchern und Documenten selbsten bemercket/ die exemption auch vor dem 30 jährigen Krieg/ wie jetzo gehabt und

† Ad verba remonstrationis III. Warum sagt nicht die Gemeind auch/ u.

und genossen / ausser denenselben aber keine Zehend-freye als die Gemeinds-Aecker weiter vorhanden seyn/wie können aber diese wenige: und wann man auch selbigen gleich alle wüste Stück und Egarten annumeriren würde/den so nahmhafften in 3. biß 400. Scheffel belauffenden und den jetzigen Ertrag adæquirenden Abgang adimpliren und ersetzen/welches ja auf eine impossibilität hinauß lauffet: Es scheinet aber der Warheit viel gemässer zu seyn/was ratione dieses considerablen Abgangs mir gar alte Leute diß Orts glaubhafft referiret haben / daß sich vor diesem gemeiniglich die ärmste Leute / und denen etwan das Jahr hindurch das Brodt ehender als die liebe Sonne manquirte, um den Zehenden angemeldet / und einander bißweilen vermittelst deren darüber mehrfältig entstandener factionen der gestalt hinein getrieben / daß sie nachgehends in unerschwingliche Schulden und Restanten gerathen müssen / welcher gestalten aber solche durch den darauf erfolgten langwürigen Krieg abgetilget worden / dessen geben die in der Amts-Registratur noch vorhandene Register einen deutlichen Fingerzeig. Und wofern je endlichen dieser verspührte Abgang unter andern auch einige Beweg-Ursach ihres nun die letztere Jahr vorgenommenen Selbst-Einzugs / da ja bey dem Zehenden all möglichste Vigilanz vorgekehret worden / gewesen; So wird man hoffentlich / ohne weiters Erforschen / von der Gemeind den eigentlichen Ertrag nunmehro im Werck selbsten erlernet habē. Was

Was ferner in Remonstratione quinta, daß der Pfarr-Verweser einsmahl / 2c. Wider den extradirten Revers eingestreuet worden / solchem wird kürtzlichen mit dieser Antwort begegnet: daß gleich wie darauß klärlich erhelle / was massen man allbereit vor 53. Jahren diese Zehend-Freyheit für eine alte Gerechtigkeit gehalten; also insonderheit dieser heilsame Nutzen der Gemeind hierunter zuflieste / daß sie damalen solche Gerechtigkeit mit dieser freywilligen Vergünstigung noch mehrers stabilirt, im geringsten aber nicht durch eine vermeynte Dispatienz inquietirt, massen dieses der Natur / Würckung und Eigenschafft der Reversalien gantz ungemäß wäre / und falls man pro parte Dn. Pastoris, als genanten Vicarii, sothane exemption nicht gewust / man bey damahliger schweren Zeit / da fast das wenigste an Kleinen Zehenden / worinnen doch hiesiger Pfarr vornehmste Salaration bestehet / öschlich gebauet worden / dergleichen so liberement nicht nachgegeben / viel weniger einen Revers und Verpflichtung / die gutmüthige Zulassung hinkünfftig zu keiner Dienstbar- oder Zehend-Gerechtigkeit anzuziehen und außzudeuten / subscribirter extradirt hätte. Ist dannenhero præsumirlicher / daß / was Herr Pfarrer damaln / als Vicarius, in Kleinen Zehend-Sachen gethan / solches cum scientia & consensu deß Grossen Zehend-Herren vorgenommen / und zumalen auch diese Ratio von ihme observirt worden seye / daß gleich-

gleich wie die Zehend-Exemption vom Grossen/ also nicht minder auch vom Kleinen Zehenden statuirt werden müsse.

Unnd nachdeme endlichen durch E. E. St. unlautere Prætension die vorhandene ältere Acta (†) durchzugehen Anlaß gegeben worden/ und ich hierauf auch an diese vor Jahren starck tractirte Materi gelanget/ habe zwar nomine deß allhiesigen Heiligen Ratione dessen bißhero gereichten interims-subsidii incidenter melden: dißmalen aber/ als einer à parten Sach in so fern abstrahiren wollen/ alldieweilen ohne dem wissend/ daß so lang man es bey dem Ehrwürdigen Stifft nur ein Gratuitum oder Gnaden-Geld/ unerachtet es usque ad annum 1634 gantz willig gereicht worden/ zu nennen pflege/ der Heilig bey seiner gewöhnlichen Außgab der 42. Güldē/doch mit vorbehalt seines Rechtens/ verharren werde.

Wann nun also E. E. Stiffts verfaste Remonstrationes und darinn enthaltene unerhebliche Rationes hoffentlich zur Gnüge beantwortet und resolvirt: besonders aber dessen bißherige scientia & patientia deutlich genug vorgestellet worden/ massen im übrigen tacendo nichts eingeraumet wird. ꝛc.

Es kommen hierbey auch veschiedene Decr. die bewilligte Neubruch betreffend.

D. Der Gemeind zu N. ist auf ihr abermal unterthän. anruffen ingleichem bewilliget/ daß sie

† Ad conclus. verb. Was ferner ꝛc. von Salaration deß Pfarrers/ ꝛc.

sie ihren gemeinen Platz im Teich genant / samt dem H. un E. bey den Kraut-Gärten / so bißher ein Graßbod gewesen / und sich in allem auf ungefehr 6. Jaucharten erstrecken möchte / umbrechen / und auf 3. Jahr lang / die nächste gegen Ablegung der Gebühr / bauen / besaamen / innhaben / nutzen und niessen mögen.

D.

Der Gemeind zu N. ist anzuzeigen / wann sie die 18. Mittlen Früchte für den auf die nächst verflossene 3. Jahr bewilligten Neubruch deß E. und H. allernechst bey dem Flecken gelegen / völlig entrichten werden / daß man ihnen alsdañ wegen unterthänig gebetener fernerer Prolongation berührten Neubruchs gebührenden Bescheid wiederfahren lassen wolle / und da sie sich darzu verstehen / soll selbiges wieder auf 3. Jahr lang / großgünst. verwilligt seyn.

Auf deß Hn. Amtmañs zu N. einkommen Schreiben und der Gemeind beschehen unterthäniges Anhalten / hat E. E. Raht in Gnad. bewilliget / daß bemeldte Gemeind das Teich wiederum 3. Jahr lang / gegen Bezahlung jährlich 6. Mittlen Frucht anbauen und nutzen mögen: So viel aber die Theil hinter der Schieß-Mauren im K. genant / anbetrifft / welche eine Gemeind wiederum außzutheilen begehrt / da solle forderst berührter Amtmann berichtlich überschreiben / wie groß dieser Platz seye / und ob es an dem Weidgang / Trieb und Trat keine Hindernüß bringe? Item, Warum die Gemeind

meind solchen Platz so viel Jahr lang/ohne gehabte Erlaubnüß / angebauet und genutzt haben? ob sie jetzo zu dessen Anbauung einig seyen oder nicht? alsdann befundenen Dingen nach hievon weiters zu reden.

Auf deß Amtmanns zu M. einkommendes Bericht-Schreiben hat E. E. Rath verwilliget / daß die Gemeind daselbsten den S. und K. genant/ weilen es an dem Weidgang / Trieb und Trat nicht hinderlich ist/ die nächstfolgende 3. Jahr anbauen und nutzen mögen; Sie sollen aber von jeder Jauchart/ deren 5. in 6. seyn sollen / zu diesemmal 4. fl. / und nachgehend jährlich auß jeder solcher Juchart/ was sie trägt/ ein Mittlen zu Gült geben und reichen.

Dem Amtmann zu N. ist auf sein Schreiben in Antwort zu vermelden/ für diß Jahr solle eine Gemeind allda / der Gült und der 4. fl. wegen Neubruchs von einer Jauchart von den eingeraumten Gemeinds-Theilen im K. M. und hinter den S. ingleichem befreyet seyn/aber über 1. Jahr auß jeder Juchart 1. Mittl. zu Gült / neben den 4. Gülden gereicht werden.

Quinto declara, secus esse (63) *de conductis*, text. d. c. dilecti, not. gloss. d. verbo, laborum, Rebuff. d. quæst. 14. n. 52. (γγ)

Quanquam Monachi de propriis prædiis sint immunes & exempti, tamen si prædia ab aliis conducta habent, eorum decimas non

minus

minus, quàm alii præstare tenentur. *c. dilecti. 8. x. d. dec.* siquidem privilegium, quoad præudicium tertii, cui aliàs decimæ legitimè competunt, strictè accipiendum est, sicut & cætera beneficia à Principe obtenta *l. 2. §. quis à Principe. ff. ne quid in loco publ. & c. quamvis. 8. d. rescript. in 6. Canis. d. tr. c. 6. num. 10. & 12.* & privilegia non extenduntur ultra rem vel personam in privilegio nominatam *c. cum in persona de privil. in 6. Alex. cons. 101. num 13. vol. 1. Id. Canis. cap. 4. num. 3.*

Sexto, secus de possessionibus (64) *noviter acquisitis*, Scilicet, post Lateranens. Conc. generale, c. nuper, de decim. quod fuit celebratum, anno Domini 1215. ut ibi ait gloss. 1. & latè probat Rebuff. in concord. Rubr. de approbat. convent. per Later. Concil. fact. in princ. & nos aliquid dicemus cap. seq. quæst. 3. concl. 2.

Tertia Conclusio. *Privilegium concessum Ecclesiasticis decimas alienæ parochiæ percipiendi, comprehendit* (65) *etiam novalia, text. est* in c. ex parte, il. 3. de decim. *quem ita intelligit gl.* ibi, & in c. cum contingat, eod. *ubi Doct. magis communiter: licet Panorm.* d. c. ex parte, *magis placeat ille intellectus, quod illud privilegium concessum fuerit Ecclesiastica personæ, non quidem de perci-*

percipiendis, sed de non solvendis decimis; cui accedere videtur Rebuff. d. q. 14. num. 28. *qui tamen intellectus parum congruit literæ, ut patet consideranti, nisi velimus accedere intellectui, quem alio quodam exploso affert Rebuff.* d. quæst. 14. num. 7. & 8. *ubi ex integra decretali desumpta ex antiqua Honorii compilatione, ostendit, illud non fuisse privilegium, sed concessionem decimarum & novalium factam Rectori parochiæ, cui de jure competunt, ex eo quod Episcopus Novariens. dicta novalia cuidam Canonico concesserat,* ut ibi per eum. *Illud ergo constitutum sit privilegium, concessum Ecclesiasticis personis percipiendi decimas, novalia etiam comprehendere, cum & hac sit communis opinio.* ut testatur Covarr. libro 1. var. resol. c. 17. num. 13. *& text. sit apertus,* in d. c. ex parte; *secus vero dicendum est* (66) *de hujusmodi privilegio laicis concesso, etiamsi in feudum sint data decimæ,* ut est text. in c. tua, il. 1. §. ult. ubi gloss. & Doct. de decim. *quomodo etiam intelligendus est similis text.* in c. 2. §. 1. de decim. in 6. *Quamvis collect.* d. c. cum contingat, *Anchar.* d. c. ex parte, il. 3. *& Fortunus Garsius,* in l. Gallus, §. quid si tantum, colum. 6. ff. de lib. & post. *quos referunt & sequuntur*

tur Covar. d. c. 17. num. 13. *& Rebuff.* d. q. 14. num. 29. *mordicus tueantur etiam privilegium Ecclesiasticis concessum de percipiendis alienis decimis, non extendi ad novalia, dicentes, textum illum*, in c. ex parte, il. *procedere speciali quadam ratione, quod ibi fiat mentio de privilegio concesso iis, quibus de jure communi, & ordinario decimæ competunt, licet ab eis jus eas percipiendi præscriptione, jureve speciali sublatum sit.*

Quarta Conclusio. *Privilegium non solvendi decimas* (67) *ad novalia non extenditur*, Butr. c. tua, il. 1. col. ult. de decim. Sot. conf. 297. viso privilegio, col. 1. & per totum. vol. 2. Rebuff. d. quæst. 14. n. 30. *secus autem erit*, (68) *ubi privilegium illud solum fuit de non solvendis decimis, de laboribus propriis, nam tunc extenditur ad novalia, quia intelligitur tam de præsentibus, quam futuris laboribus*, c. ad audientiam, de dec. *neque per hoc magnum præjudicium paratur Ecclesiis parochialibus*, juxta text. in c. quid per novale, de verb. sig. *Atque ita in specie hanc sententiam tuetur Rebuff.* d. quæst. 14. num. 28.

Quinta Conclusio. *Privilegium non solvendi decimas novalium, intelli-*

 gendum

gendum est (69) *de iis novalibus, in quibus alter non habet tempore datæ immunitatis quasi possessionem juris percipiendi decimas*, ut est text. in c. dudum, quod est antepen. de privil. & in c. statuto, in princ. de decim. in 6 *& hoc ne fiat, illi præjudicium præter concedentis intentionem*, ut ex text. colligitur; d. c. dudum, & ibi adnot. gloss. fin. *Idem vero dicendum est, ubi novalia essent tempore impetrati privilegii proscissa, seu, ut alii loquuntur, facta, & ex eis alteri debitæ decimæ fuissent; tunc enim cessat illud privilegium*, ut ex communi resolvit Abb. d. c. dudum, quem sequuntur Rebuff. d. quæst. 14. n. 33. & Covarr. d. c. 17. num. fin.

SEXTA CONCLUSIO. *Privilegium aliquib. concedens decimas novalium, pro ea parte, qua veteres possidebant* (70) *non extenditur ad alias decimas, nec ad alia loca, sed ad eam tantum partem, in qua veteres possidebant*, c. statuto in princ. de decim. in 6. *quare is, qui novalium decimas petit in vim illius privilegii, probare debet, se tempore indulti veteres decimas habuisse, vel partem, pro qua petit, tenetur probare, se possedisse, alias succumbit*, ut not. ibi gloss. & Rebuff. d. quæst. 14. num. 34. *Si tamen probaret* (71) *se*

se possedisse per tempus immemoriale mediam, vel aliam partem veterum, & adhuc se possidere, tunc praesumeretur, quod tempore indulti illã partem possedisset, per ea, quæ latè tradit Balb. tract. de præscript. lib. 2. 3. par. princ. q. 6. & Rebuff. d. q. 14. n. 35. *Hoc verè privilegium decimarum novalium limitatum ad mensuram antiquarum*, (72) *non extenditur ultra dimidiam partem decimarum, etiamsi amplius in veteribus haberetur; quia non est verisimile, quod si tunc de plena & integra perceptione veterum fuisset expressum, Apostolica sedes pariter novalium decimas in tam grave parochialium Ecclesiarum dispendium indulsisset*, prout loquitur, & decidit Alex. quartus, d. c. statuto, §. statuimus, de decim. 6. ubi gloss. & Doct. *quod tamen* (73) *non habet locum in Monachis Cistertiensibus, & Carthusiensibus*, prout excipit Pontifex, in d. §. fine, *si enim percipiant integram vel plusquam dimidiam decimarum antiquarum vigore talis indulti, tantundem quoque habebunt in novalibus, ut ibi* Joh. Andr. & Gemin. adnotavit. *Debent tamen* (74) *locorum ordinarii, ubi per hujusmodi decimarum concessiones parochiales Ecclesiæ adeò gravantur, quod earum Rectores de ipsarum redditibus con-*

congruè sustentari & commodè iura Episcopalia exhibere non possunt, providere, quod eisdem rectoribus tantum de illarum proventibus relinquatur, quod exinde competentem sustentationem habere, & Episcopalia jura solvere valeant, aliaque onera debita supportare, prout loquitur & exponit text. d. c. statuto, §. ubi autem. (δδ)

(δδ) Sunt vulgò 4. casus der Zehends-Freyheit / Jure Canon. permissi; contingit enim immunitas hæc à præstandis decimis, 1. aut privilegio S. Pontificis *cap. 3. §. 20. 25. & pen. d. decim.* 2. aut consuetudine sive præscriptione, *c. in aliq. 32. inf eod. c. 1. de præscript. in 6.* 3. aut transactione, *c. fin. d. rer. permut. c. 2. c. 8. c. de cætero. de transact.* 4. aut remissione ejus, cui debentur decimæ. *c. dec. c. fin. 16 qu 1. Confer. de his 4. modis Canis. 2. Instit. Canon. 2. in fin. fol. 156.*

SEPTIMA CONCLUSIO. *Religiosi etiam exemti in aliquibus parochiis decimas antiquas, aut earum partem habentes ex donatione laicorum*, (75) *non possunt pro eadem, vel simili portione novales supervenientes sine alia rationabili causa percipere aut petere*, ut deciditur d. c. statutum, §. fin. & ibi not. Gemin. & alii: facit etiam c. cum contingat, de decim. *Et hoc, ne grave fiat præjudicium parochiali Ecclesiæ*, d. §. statuimus.

OCTA-

Octava Conclusio. *Remittens decimas sibi debitas,* (76) *novales quoque remisisse videtur*, text. est in c. quia circa, de privil. & ibi Joh. Andr. Abb. antiq. & alii. *Ratio illa est, quia in beneficiis plenissima sit interpretatio*, ut ibi dicitur, & c. dilecti, & c. pastoralis, de donat. c. olim, de verb. sig. & in l. ult. ff. de constit. princ. *Hoc autem* (77) *intelligendum est, dummodo remissio legitimè fiat, &, ut ait ibi Pontifex, secundùm canonicas sanctiones, hoc est, ut non sit in enorme detrimentum Ecclesiæ*, ut ibi ait gloss. per text. in c. Apostolicæ, de donat. *& quod fiat* (78) *ex causa necessitatis, utilitatis, vel pietatis*, ut ibidem not. Innoc. Host. & Joh. And.

Nona Conclusio. *Si monasterium, vel extraneus Curatus præscripserit decimam in uno loco, & fiant ibi novalia, decimas* (79) *novalium non habebit, sed Rector illius loci & parochiæ, ubi novalia facta sunt, ad quem de jure communi decimæ spectant*, ut est insignis text. in c. cum contingat, de decim. & ibi not. gloss. & Doct. Rebuff. d. quæst. 14. n. 9. Covar. d. c. 17. num. 13. ubi hanc decisionem latè probant; *potissima illa ratio est, quia sine possessione* (80) *non est præscriptio*, c. sine possessione. de reg. jur. in 6. c. auditis

 de

de præſcript. l. 1. §. ſi quis hoc interdicto, ff. de itin. act. priv. & l. ſine poſſeſſione, ff. de uſucap. *& præſcriptio* (81) *odioſa eſt, atque adeo ſtrictè interpretanda*, c. odia de reg. juris, in 6. gloſſ. communiter approbata, ut ibi teſtatur Abb. d. c. cum contingat; *Quare non obſtat c.* ex parte, il. 3. de decim. *per quod ſupra in tertia concluſione probavimus, privilegium Eccleſiaſticis conceſſum de percipiendis decimis ad novalia extendi; illud etenim procedit in privilegio, & beneficio, quod benigne eſt* (82) *interpretandum*, ut ſupra ex cap. paſtoralis, de donat. aliisq; juribus admonuimus, & hac in ſpecie notavit Covar. d. n. 13. *Idem eſt in conſuetudine; nam ſi quis ex conſuetudine antiquas percipiat decimas,* (83) *novalia quæ tamen in eo territorio fiunt, non habebit*, ut poſt Hoſt. & alios, d. c. cū contingat, latè reſolvit Rebuf. d. q. 14. n. 16. (ss)

(ss) Cur conſuetudo in materia decimar. ſemper attendenda? *in c. dilecti, 8. cap. ad Apoſtolica, 20, c. cum in aliquibus, 32. § ult. x. d. decim. Rebuff. d. tract. quæſt. 13. num. 46. Vaſq. lib. 2. Illuſtr. Controv. part. 1. cap. 89. num. 2.* Et ideò, quia decimæ de ſtraminibus paſcuis, molendinis, & aliis ſpeciebus, ferè nullibi locorum in uſu ſunt, fatendum omninò eſt, ſolutionem decimarum de hiſce ſpeciebus, (als von Strohe / Weid-

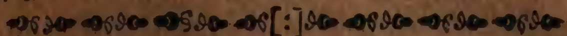
Weid-Nutzungen der Mühlen und Fischerey / item von Bestandt-Zinsen) non esse faciendam, sed potius præcisè consuetudini in hærendum; non enim facilè mutandum, quod consuetudine semel est introductum; quia tantum valet consuetudo, quàm Lex Scripta. §. *sine scripto. J. de l. N. G. &c. Rheink. l. 2. cl. 2. c. 9. num. 27* Quin & fortior ac potentior est statuto, facitq; illud silere. *Crav. de antiq. temp. 1. part. in pr. n. 41. Menoch. l. 1. de A. I. Q. cas. 71. num. 49.*

Declarabis tamen, hanc conclusionem non procedere; Primò, ubi præscriptæ fuerint decimæ, (84) *in una parte fundi, & postea fiat novalis alia pars fundi, is enim qui in parte præscribit decimas, in hac quoque novali parte habebit, cum præscriptio partis indivisibilis ad totum extendatur,* optimus text. c. cum in tua, de decim. & ita in hac specie tenet Brun. in tract. de augment. conclus. 17. in princ. Rebuff. d. quæst. 14. num. 20. & consuluit Abb. concil. 71. volum. 2. per totum, ubi eum videas, vide tamen Decian. resp. 22. 35. & 38. cum aliis. *Et hoc procedit, dummodo appareat unum esse prædium, vel per limites & clausuram, vel quia uno pretio emtum alias secus,* ut optimè idem Rebuff. tradit. d. quæst. numero 21. & Abb. d. conf. ad fin.

Secundo declara, non procedere, (85) *quando novalia ipsa quis possedisset per tempus immemoriale; eodem enim tempore* (86) *præscribi possunt decimæ novales, quo veteres*. Doct. d. c. cum contingat, & in c. 1. de præscript. in 6. sic consuluit Bertrand. cons. 148. col. 1. vol. 2. juxta primam editionem antiquam, tradit Rebuff. d. quæst. 14. n. 17. *Imò* (87) *si de hujusmodi novalibus haberet titulum aliquem coloratum, tunc quadraginta anni sufficerent ad præscribendum, sicut & in aliis decimis*, ut post Fel. & alios, in c. de quarta, de præscript. resolvit Rebuff. d. quæst. 14. num. 17. *Sed quomodo præscribere poterit sine possessione*, (88) *quæ in novalibus videtur admitti non posse*, juxta supra dicta & tradita per eundem Rebuff. d. quæst. 14. num. 10. *Responderi potest primo, intelligendum esse id, vel de novalibus impropriè sumtis, de quibus in sequenti declaratione, vel de novalibus, ex quibus aliquid, licet modicum perciperetur, juxta* c. quid per novale, de verb. sign. *Secundo potuisse aliquem, ejusque prædecessores sæpius supra hominum memoriam percepisse decimas ex multis novalibus, seu eorum partibus, quando fiebant; unde præscriptio hæc juvare poterit ad percipiendum*

piendum in aliis partibus ejusdem prædii, vel loci.

Tertio declara, (89) *secus esse in novalibus improprie, hoc est, in quibus, vel de novo arbores plantantur, vel alia seruntur, ab iis, de quibus decimæ solvebantur; nam tunc præscribenti, de iis quoque decimæ solvendæ erunt,* ut post Parif. conf. 73. libr. 4. Ruin. conf. 163. volum. 5. Anchar. d. c. cum contingat, in fine, & alios latè tradunt Rebuf. d. quæst. 14. num. 18. 19. & 22. Covar. d. cap. 17. num. 13. textus apertus, d. c. cum in tua, de decim. *Atque hæc de hoc capite dicta sufficiant.*

SUMMÆ RERUM.

1. Fructus decimales portari debent in horrea Clericorum, ubi sine magno labore, & sumtu id fieri possit; neque asportari possunt fruges, donec Clerici certiores fiant de collectione. *numer. 2.* Huc ref. das Hoch-Fürstl. Würtenberg. Außschreibē vom Zehend-Rechten/de A. 1691.

3. Consuetudo induci potest, ut fructus decimales in propria horrea condantur, antequam Clerici certiores fiant.

4. Inhiberi potest per judicem debitori

decimarum, ne fruges exportet ab agro, antequam decimam ſolvat.

5. Fructus decimales portari debent in horrea publice ad id deputata, ſi quæ ſint.

6. Conſuetudo obtinere poteſt, ne decimas quis teneatur inferre in horrea Clericorum. Diſcr. in Bav. & Palatinatu ſup. cum quadriga Q. Q. aliisque notatu digniſſim. &c.

7. Conſuetudo, quod decimæ in agro relinquantur monito Sacerdote antequam fieret ſeparatio, valet.

8. Solutio decimarum prædialium fieri debet ſtatim ac fructus ſunt collecti.

9. Frugum decima ſolvi poteſt una cum palea.

10. Solutio decimæ prædialis ubi non fiat ſtatim, vel ſaltem juxta conſuetudinem, monitus ſit Curatus, ſi res pereat, tenebitur debitor.

11. Perſonales decimæ regulariter debentur ſolum in fine anni; tutius tamen eſt ſtatim eas ſolvere. *num.12.* recuſari autem non poſſunt, ſi intra annum ſolvantur. *num.13.*

14. Agnorum, & vitulorum decimæ ſolvi debent,

debent, cum ii nutriti fuerint, nec indigent lacte materno.

15. Consuetudo, ut decimæ etiam prædiales non solvantur statim, sed certo tempore, valet.

16. Consuetudo decennalis circa modum, & tempus solutionis decimarum attendenda est, Parocho defuncto, &c. Quomodo divisio decim. & redituum facienda? An jus decimæ causam hab. cont. vel discontinuam?

17. Præteritæ decimæ, & non petitæ debentur Clericis, ab iisque exigi possunt. Etiamsi is, qui eas debet, prædium vendat, *num. 18.* imò exigi poterunt à novo possessore, idque in optione Rectoris erit. *n. 19.*

20. Decimæ sequuntur fructuum detentorem. Wer die außständige Zehenden abzustatten schuldig?

21. Decimæ debentur Sacerdotibus quamvis non petantur, & sine ulla monitione.

22. Debitor debet portare debitum ad domum creditoris.

23. Creditor non tenetur interpellare debitorem nisi ex urbanitate.

24. Usu-

24. Usuræ an peti possint ob retentionem decimarum?

25. Decimæ capi non possunt propria auctoritate, sed peti saltem ex urbanitate debent extrajudicialiter. An oblatio decim. sponte detur, antequam petatur? A. An Catholici decim. ex terris Evangelic. petere posse & vicissim? A.

26. Mediocre dari debet in solutione decimarum.

27. Agnorum, seu vitulorum decimas solvi debet, prout sub virga pastorali transit.

28. Expensæ deducendæ non sunt in solutione decimarum prædialium. Idem in decimis mixtis, *num. 29.* & de ratione *num. 31. & 34.*

30. Semina non deducuntur ex decimis prædialibus.

31. Fructus intelliguntur deductis expensis.

32. Personales decimæ regulariter debentur deductis prius expensis, non modo utilibus, & necessariis, sed etiam voluntariis. *num. 33.*

34. Expensæ cur deducantur de decimis personalibus, non item de realibus.

35. Ex-

35. Expensæ factæ in re immobili deducuntur, ubi de lucro venditionis solvenda sit decima: secus si res remaneat penes me, & de ejus commodo solvenda sit, *num. 36.*

37. Census, & tributum solvi non debet ante decimam; vel si solvatur, computari debet in solutione decimæ.

38. Causa potentior attenditur, cum duæ concurrunt.

39. Colonus, & dominus solvere debent decimam.

40. Solutio decimæ quomodo inter colonum, & dominum dividenda sit.

41. Portio, quæ datur Domino non ratione locationis, sed census, advocationis, vel similium decimarum ad præjudicium domini. Idem de ea, quæ à colono alicui gratis datur, *num. 42.*

43. Consuetudo attendenda est, cui Ecclesiæ solvat colonus prædialine, an parochiali.

44. Pactum inter dominum, & conductorem, quis eorum decimam solvat, servandum est. Quod tamen non præjudicabit Ecclesiæ, *num. 45.*

46. De-

46. Decima tanquam onus reale sequitur tam prædii, quam fructuum detentorem.
47. Decima solvenda est nihil soluto iis, qui decimas solvere debent, non attenta quavis consuetudine.
48. Decimæ secundæ sunt cum integritate, & sine diminutione.

CAP. VII.

De Circumstantiis loci, temporis, & modi solvendi decimas, seu qualiter solvantur decimæ?

QVÆRO PRIMO *de loco*, An debeant decimæ portari in horrea Clericorum?

PRIMA CONCLUSIO. *Ubi sine magno labore, & sumtu id fieri possit, debent decimæ* (1) *portari in horrea Clericorum: ita in specie tradit Covarr.* d. lib. 1. var resol. cap. 17. num. 8. vers. 8. ex his colligi poterit, *sic intelligens gloss.* in c. cum homines, *quam ibi Abb. & Doct. sequuntur* de decim. *& Ias.* l. 2. quæst. 27. C. de jur. emphyt. *absolutè dicentes, ad id solventes decimas teneri,* quod

quod etiam tenuit Joh. And. in Add. ad Spec. eodem tit. sup. 2. libell. Vinc. Franc. decis. Neap. 124. n. 1. Franc. Viv. decis. 4. n. 33. & est text. juncta gloss. in c. revertimini, 16. q. 2. & tenent Doct. in c. ex parte, il. 2. de dec. teste Abb. c. pervenit, nu. 3. eodem tit. & sequitur Hispan. reg. decim. quæst. 14. num. 6. (ζζ)

(ζζ) Hierfügt sich auch beyzusetzen das Hoch-Fürstl. Würtenberg. Außschreiben vom Zehend-Recht:

In Abwesenheit deß Herrn Administratoris Lbd. von wegen und im Nahmen Deroselben /

Von GOttes Gnaden

Magdalena Sibylla /

Hertzogin zu Würtenberg / etc.

Geborne Land-Gräfin zu Hessen / etc.

Wittib / und Ober-Mit-Vormunderin / etc.

Lieber Getreuer!

DEmnach wegen Einziehung der Groß- und Kleinen Zehend-Früchten / zwischen unsern Kirchen-Dienern und Beamten / sich eine Zeit hero zerschiedene Strittigkeiten und Irrungen ereignet / indem / wann die Unterthanen / entweder

weder die gewöhnliche Zelgen und Oesch-Felder/ mit solcherley Früchten/ welche in den Kleinen Zehenden fallen; oder im Gegentheil/ die ausser denen Oeschen befindliche Länder/ so daß jezuweilen ein und ander Stück in dem Brachfeld/ mit den jenigen/ welche in den Grossen Zehenden gehören/angeblümet/ befindenden Dingen nach/beyde Theil/ um den Einzug ihrer seits zu erhalten/sich entweder auf die Beschaffenheit deß angeblümten Orts/ oder die Qualität der Früchten/beruffen/auch mannichmal denen Unterthanen und Zehend-Leuten den Zehenden doppelt abzufordern sich angemasset haben/ wordurch unsere Cantzeley mit allerhand Klagden behelliget worden: Als haben wir uns zu Entscheidung und künfftiger Abwendung dergleichen Strittigkeiten dahin gnädigst resolviret.

1. Daß wo die Läger-Bücher den Grossen und Kleinen Zehenden/ oder auch den uns vorbehaltenen/ und unseren Vormundschafftlich-Kirchen-Dienern/ zu ihrer bestimten Competenz, zu geniessen assignirten Zehenden/ durch determinirung und Benennung gewisser Districten/ entweder ohne/ oder mit Restriction, auf gewisse Species und Gattungen der Früchten/ unterscheiden/ ermeldten Kirchen-Dienern/ auf den ersten Fall/ da ihr Zehend-Recht/ zwar auf einen gewissen District, aber keine gewisse Art und Gattung Früchten restringiret, von allem/ was in solchem District wächst/ auch denen

denen neuen Früchten/ welche vormahls darinn nicht gebauet worden/ der Zehendt gereichet; Auf den andern Fall aber/ da ihr Zehend-Recht neben dem District, zugleich auf gewisse Species und Gattungen der Früchten restringiret/ blos von den jenigen/ so ihnen zugeschrieben/ der Zehende von ihnen gesamlet/ hingegen von denen übrigen Früchten/ welche ausser solchem District, wie auch in demselben/ ausser denen specificirten Gattungen erwachsen/ der Zehend dem jenigen weltlichen oder geistlichen Beamten/ so zu Einziehung unserer Zehenden bestellet ist/ überlassen werden solle. Wofern aber

2. Die Läger-Bücher/ in Unterscheidung solcher Zehenden/ von keinen Districten, sondern nur von Gattungen der Früchten/ in diesen oder gleichmässigen Formalien Meldung thun/ daß der Kellerey/ oder dem Kloster/ der Grosse Zehend an Dinckel/ Rocken/ Habern/ Einkorn/ 2c. und allem/ was der Halm trägt/ so weit deß Flecken Marckung/ Zwäng und Bänn gehen; So dann dem Pfarrer/ der Kleine Zehenden an Erbsen/ Linsen/ Flachs/ Hanff/ Kraut/ Rüben/ Obst/ 2c. und was dazu gehörig/ gleichfalls so weit deß Flecken Zwäng und Bänn gehen/ zustehe: So könnten wir zwar geschehen lassen/ daß ein jeder Decimator den Zehenden/ von selbiger Gattung Früchten/ welche das Läger-Buch ihme zueignet/ ohne weiteren Unterscheid/ einziehe; Dieweilen aber in unserem Vormundschafftlichen Her-

tzogthum / von alten Zeiten her / und da solche Läger-Bücher auffgerichtet / es üblich und gebräuchlich gewesen / daß man die Grosse Zehend-Früchten in die Zelgen und Oesch-Felder / mit Beobachtung deß Sommerigen und Winterigen / die Kleine Zehend-Früchten aber / ausser denselben / in die andere Länder gepflantzet / gestalten auch / bey Bestimmung der geistlichen Competenzen / die behörige reflexion hierauff gemacht / und öffters / wann nach der Hand / per mutationem culturæ, oder sonsten / einige Minderung erfolgt / ihnen ein anderwärtiges Æquivalent dargegen gegeben worden. Als hast du in deinem anvertrautem Amt die Unterthanen dahin nachtrücklichen anzuweisen / daß sie / in Anblümung ihrer Felder / so viel möglich / bey diesem alten Gebrauch und Ordnung verbleiben / damit so wolen uns die grosse Zehenden / ohne mercklichen Abgang / als auch denen Geistlichen und Kirchen-Dienern ihre Kleine Zehenden und angewiesene Competenzen allerdings ungeschmälert gelassen werden mögen.

Solte nun 3. die Unterthanen je vermeinen / daß sie nach Beschaffenheit der Zeiten / je zu weilen durch vermischtes Bauen der Früchten / in denen Oesch-Feldern und Ländern ihren Nutzen mehrers befördern köndten / so wollen wir / wofern sie solch ihr Vorgeben von ihren vorgesetzten Amtleuten genugsam darthun / und selbige erkennnen werden / daß sie ihres warhafftigen Nutzeus / und nicht anderer ohnerlaubter

Ursa-

Ursachen halber / oder wol gar auß ohnziemlichen affect gegen einen oder den andern Zehend-Herrn / es also verlangen / in Gnaden gleichwolen dispensiren / daß sie sothane Freyheit ihrer Güter zu besämen / biß auf weitere verordnung / behalten mögen / damit aber durch allzuviele Veränderung solches Bauens / beyderseits Zehenden / nicht endlichen gantz confundirt, oder einem oder dem andern Decimatori ein all zu grosses præjudiz zugezogen werde / verordnen wir hiemit / daß / salvo tenore der Läger-Bücher / künfftig hin in dergleichen Fällen / wann sich von denen in Kleinen Zehenden gehörigen Früchten / in die Oesch-Felder eingesäet befinden / von einer jeden Haußhaltung / so dergleichen bauet / ratione deß Kleinen Zehendens / dem Pfarrer ein halber Morgen / von welchem er den Zehenden einzuziehen / überlassen seyn / das übrige aber dem zu Einziehung unserer Zehenden verordneten Beamten / als ein Surrogatum deß Grossen Zehends verbleiben; So dañ im Gegentheil / wann grosse Zehends-Früchten in die Länder gesäet worden / von jeder Haußhaltung / ein Viertheil dem Beamten ratione deß Grossen Zehendens / zukommen / das weitere aber / dem Pfarrer / als ein Surrogatum deß Kleinen Zehendens / gleichmässig angewiesen seyn.

Jedoch 4. solches alles mit dieser Erläuterung / daß / wann an einem Ort / in solchen Fällen / ein anderes und gewisses / durch beständige

Gewonheit und gültige Observanz (dann die eingeschlichene Mißbräuch hier nicht zu attendiren seynd/) hergebracht: oder von ein- oder anderem Theil rechtmässig ersessen und præscribirt: oder auch zwischen denen Kirchen-Dienern und Communen / deß Kleinen Zehenden halber/ entweder auf gewisse Jahr/ oder so lang sie in loco bleiben/ vergliechen worden/ es dabey billich sein beständiges Verbleiben haben solle.

Jedoch solle 5. von keinem Possessore der angeblümten Felder und Länder / der Zehend jemahls doppelt/ sondern nur einfach / von denen jedesmal darinn erwachsenen Früchten / gefordert und abgestattet werden.

Sol ten dann 6. einige Fälle vorkommen / welche ihrer besonderen Umständ halber / nach dieser unserer Verordnung von denen Beamten nicht füglich entschieden werden könten / so haben sie solche umständlich und außführlich zu unserer Fürstl. Cantzeley zu berichten/ und weiteren Bescheids zu erwarten / inzwischen aber über diesem Unserem General-Außschreiben alles Fleisses zu halten. An deme beschicht unser ernstlicher Befehl und zuverlässige Meinung. Datum Stuttgart den 17. Julii, Anno 1691.

Ex Speciali Resolutione, &c.

Secunda Conclusio. *Non possunt* (2) *Laici decimas solventes fruges asportare, donec Clerici, quibus solvenda sunt decimæ, certiores fiant de collectione*; ita in terminis voluit Specul. tit. de decim. in fin., quem sequuntur Abb. & Doct. communiter, c. ex parte, il. 2. de decim. Capel. Tholos. decis. 109. & alii quos refert, & sequitur Covar. ubi supra, *licet in hoc* (3) *possit induci contraria consuetudo, ut possint fruges in propria horrea condi*, ut late tradit Cravet. Consil. 21. quem sequitur ibidem Covar. *Imo potest* (4) *Curatus, & alius exactor decimarum obtinere inhibitionem domino fundi, ne fructus exportet ante decimæ solutionem*, ut post Guid. Pap. dec. 283. Jo. And. Collect. Anchar. Card. & alios, c. ex parte, il. 2. resolvit Rebuff. d. tract. quæst. 5. num. 23. (*nn*)

(*nn*) Es hat der Zehend-Herr seinen Zehend-Leuten zu gebieten / daß sie ihre Getråidte und dergleichen ehe nicht einfexen und zu Hauß führen / es seye dañ / daß der Zehend-Herr / oder jemand in seinem Nahmen darbey und zugegen seye / auf daß hiedurch allem Betrug / Vortheil und allerhand Arglistigkeit begegnet / vorgebeuget werde. Wernl. *l. 2. c. 4. cum allegatis Tiraqu.* hanc rationem addit, quia decimator habet partem in fructibus, & consequenter, cum *per*

l. 44. ff. de R. V. fructûs sit pars fundi, etiam in fundo, & ideo eum prohibere posse Domino, ne fructûs, eo inscio, colligat atque ita judicatum in Curia Delph. *teste G. Pap. decis. 283.* Observandum tamen quod *in d. l. 44.* de fructibus pendentibus loquatur, ratio, propterea potius sumenda ex favore decimarum, consuetudine & lege, tum quod cujusq; intersit, cuilibet etiam liberum, rei suæ adesse, etiamsi procuratorem constituerit. *l. Paulus. ff. de procurator.*

TERTIA CONCLUSIO. *Si horrea sint ad hoc publicè deputata, (5) debent decimæ in illa horrea, vel, ubi de hoc adsit consuetudo, debent in horrea Clericorum portarî decimæ, alias secus; ita Covar.* loc. cit. *sic intelligens Archid.* c. 1. de decim. in 6. *Fel.* c. si autem, col. 4. de rescript. *& alios quos refert, ibi, dicentes, absolutê non esse decimas portandas in horrea Clericorum, nisi illis petentibus.* Id vult sanctio ordin. Ecclesiæ Saxonicæ art. gen. 21.

QUARTA CONCLUSIO. *Valet consuetudo (6) non portandi decimas in horrea;* ita Rebuff. in d. tract. q. 13. n. 49. post Host. in summa tit. de decim. §. fi. q. 16. Collect. cap. in aliquibus, eod. Cravett. cons. 21. Paris. cons. 6. incip. considerata, col. 2, vol. 4. & colligitur ex his, quos recensuimus 1. & 3. conclus. (00) (00) In

(88) In Bavaria & Palatinatu superiori hoc discrimen intercedit, quod si decimæ solvuntur in agro, fructibus statim collectis, tunc decimæ ex eis separantur, & in eodem agro relinquuntur Ecclesiæ sive parocho, cui debentur, &c. Si vero parochus & Ecclesiarum Administratores paciscuntur cum subditis, ut certam summam modiorum, loco decimarum, ipsi solvant, (für das Zehend-Außwerffen / einen gewissen Sack Zehend bedingen /) tunc parochiani tenentur decimas ad ædes parochi adferre, & eas Ecclesiæ Ministris admetiri, vel modo æquato, vel cumulato, prout moribus & consuetudine loci receptum est, per tradita *Carpzovii d. tr. def. 127. nu. 3. 4. 5. & per Rescripta sub num. 9. & 10.* quæ omninò spectanda & servanda est, *prout A. ipse hoc c. 7. monet.* Si subditi decimas saltem ad ædes parochiales solvere consuevére, an cogi possint ad extranea & alia dissita loca portare?

R. de Jure eos teneri, nisi hoc sponte remiserint vel aliter transactum aut conventum fuerit, quemadmodùm nec rustici ad operas & servitia (Scharwerck und Frohndienst /) non aliter Dominis suis tenentur, quàm ex antiquo præstiterunt, cum consuetudo hac in re iterum observare debeat *c. servitium. 18. quæst. 8. c. contra morem. dist. 100. vol. 6. Balth. 8. de oper. rust. th. 6. 10. & 22.* adeo ut Parochianis extra consuetudinem de alibi transportandis decimis nihil injungi possit *l. 1. C. in quib. caus. Eccl. cens.*

l. 23. §. 1. C. de agr. & cens. lib. 11. Gail. 1. observ. 17. n. 3. nec augenda servitia, sed potius restringenda. *Husan. d. propr. hom. c. 6. num. 67.*

Si decimæ in granis solvuntur, & non expressum est, an modio æquato vel cumulato (mit gehäufftem oder abgestrichenem Scheffel/) offerri debeant, quid juris? Etiam hic consuetudo cujusque loci attendenda, ut mensura antiquitus hoc casu recepta est, etiam in posterum adhibeatur. Quod si vero de consuetutine non constaret, tunc in modio æquato, bey abgestrichenem Scheffel/ acquiescendum, quia talis modius æquatus communiter frequentatur, & pro vero ac justo vulgò habetur, ut ab intellectu hoc communi recedendum non sit. *D. Linck. d. Jurib. Templ. c. ult. num. 74. Carpz. d. tr. l. 1. def. 127.*

Quinta Conclusio. *Valet consuetudo,* (7) *ut decimæ, hoc est, pars decimalis frugum relinquatur in agro, dummodo Curatus monitus fuerit, antequam alia fructuum fieret separatio;* ita Curt. in c. fin. in 3. requis. de consuet. post. Host. in c. certificari, de sepult. Cap. Tholos. decis. 432. Roffr. in Tractat. de libel. Jur. Can. rubr. qual. decim. sit. dan. Rebuff. d. q. 13. num. 50. & alii apud Cened. in collect. Jur. Canon. collect. ult. 1. part.

Kein Geträidt solle/ohn bewust deß Zehend-Herrens heimgeführet / und der Zehend/ nach Gutdüncken / im Feld gelassen werden; Sondern man soll die ordentliche Außzehendung begehren/ und nach deren Verrichtung/das seinige heimbringen/ den Zehenden aber verwarlich halten/ damit kein Vieh hinein getrieben / und Schaden verursacht werde. Herr von Hochberg. d. tr. & d. loc.

Wann auch jemand den Zehenden / wider deß Zehend-Herrens Willen / auß dem Felde einführt/und ihme den zu geben verweigert/solle der Zehend-Herr doppelten Zehenden zu erheben befugt seyn/ dafern er in langer richtiger Possess desselben gewesen. Wo er aber strittig wäre/und die würckliche Possess in Zweiffel gezogen würde/ soll man darüber gerichtlicher Erkäntnüß/ (die doch summarissimè außgeführet und verabschiedet werden solle /) zu erwarten schuldig seyn / und demselben nachgeleben. Id. & Ibid.

Ob auch ein Zehend-Herr auf eines anderen Grund-Herrens Grund und Boden / zu Erhaltung seiner Gerechtigkeit / und zu Einbringung seiner vorenthaltenen und entzogenen Zehenden / einige oder mehrere Handlungen vornehme / soll derselbe doch wider keinen Grund-Herrn / Lands-Gericht oder Obrigkeit nichts gefrevelt oder verbrochen / sondern dessen allen Fug und Recht haben; Doch solle ihm (auß der Zehend-Gebür) einige andere Juris-

 diction

diction, (über den Zehenden/) am wenigsten nicht zuståndig seyn. Id. Ibid.

Dem Zehend-Herrn stehet frey seine Zehend selbst heimzuführen / oder jemand andern um Geld oder Körner zu verlassen / dahero die Inhabere der Zehendbaren Gründe schuldig/ wañ das Geträidt abgeschnitten / solches dem Zehend-Herren 3. Täg vorher anzuzeigen / damit er hernach außzehenden / und långst inner 5. Tagen das Zehend fechsen/ und das Feld räumen möge. Da auch mehrere Zehend-Herren wären / soll es jedem insonderheit angedeutet werden / doch da derselben einer oder der ander über 1. Meilwegs von den Zehendbaren Gründen entlegen / und kein Amtmann oder Abgeordneter/deme Ansag oder Außzehendung geschehen möchte / vorhanden wäre / solle der Zehend-Unterthan / die Ansag weiter zu thun/ nicht schuldig seyn/ sondern den Zehenden treulich absonderen / ligen lassen / und biß zur Abführung (die doch kurtzer Zeit folgen solle) verwahren/ auch kein Viehe inzwischen darein treiben. Id. pag. 63.

Im schweren Geträidt solle der Zehend-Mann den Mandel zu 15. und den Schieber zu 60. gleichmässigen Garben auffrichten; Nachdeme solle der Herr deß Zehends selbigen nach Gefallen/doch der Billigkeit gemäß/ außstecken/ und ohne Verhinderung deß Zehend-Mannes heimführen lassen. Das Sommer-Geträidt aber/ wo es nicht in Garben gebunden wird /

stehet

stehet dem Zehend-Herrn frey/ die zehende Matt oder den zehenden Hauffen/ (die so viel als möglich/ gleich sollen gemacht seyn/) für sich außzustecken und zu erheben. Id. Ibid.

So soll all- und jederzeit / ohn einigen Abzug deß Bau-Unkostens / von den erbaueten Früchten gereicht werden / wie auch solche Zehend-Reichung / vor allen anderen Gefällen und Schuldigkeiten / von dem zehendbaren Gut / in der Bezahlung V. R. W. den Vorgang haben.

Wer mehrere Erläuterung verlangt / kan die von unterschiedlichen Lands-Fürsten vielfältig publicirte Zehend-Ordnungen / (darauß dieses alles genommen /) lesen / und zu Raht halten. Doch sind die Gebräuch an einem Ort anders / als an dem anderen / dahero vornehmlich auf die alten Herkommen zu sehen / und in diesen und dergleichen Sachen nicht leichtlich einige Neuerung einzuführen. Idem ibid.

Quæro Secundo. Quo tempore solvendæ sunt decimæ?

Prima Conclusio. *Decimæ prædiales* (8) *solvi debent statim ac fructus collecti sunt; text. est, ubi gloss. Abb. & alii Doct.* in c. cum homines, de decim. & *not. Rebuff.* d. quæst. 12. num. 1. & 2. *Lal. Zanch.* de privil. Ecclesiæ, privil. 120. numer. 11. *Guid. Papæ* cons. 70. ex processu, quæst. 1. *ubi etiam intel-*

intelligit statim, id est, quanto citius solvi possunt, ut etiam voluit gloss. pen. d. c. cum homines, in pr. illius gloss. *& sufficit, quod* (9) *fructus sint collecti, licet granum sit cum palea, ut videtur Rebuf.* d. quæst. 12. num. 2. *sed clarius Abb.* in c. pervenit, numer. 3. de decim. *licet contrarium sentiat Marches.* de commiss. & rescript. part. 2. c. 4. numer. 31. *per text. qui non urgent. Et, si tunc non fuit soluta decima, vel saltem juxta consuetudinem monitus Curatus, ut decimam reciperet, & frumentum, vel vinum periit,* (10) *tenebitur is, qui solvere, vel monere debebat,* ut not. Rebuff. d. num. 2. arg. l. cum res in fin. ff. de leg. 1. & tradunt gloss. & doct. d. c. cum homines. (11)

(11) E. Prædiales decimæ (ehe es abgetroschen) fructibus à solo separatis, sunt præstandæ: hinc consuetudine plerorumque locorum Germaniæ, inprimis Bavariæ, & Superioris Palatinatûs observatur, ut per Ministros, quos Ecclesiæ sive Parochi suis sumtibus constituunt, (vulgò Zehender) ex talibus fructibus in manipulas collectis, decimæ separentur vel in Ministrorum absentia, in agris à Dominis fundi relinquantur, donec deferuntur in horreum Ecclesiæ sive parochi. Secus tamen est, si decimæ solvuntur in modio, ubi post

festum

festum Michaëlis tempus solvendi plerumque determinatum est. *V. Addit.* Wernl. *ad l.2. c.3.*

Secunda Conclusio. *Decimæ personales* (10) *regulariter debentur solum in fine anni, ut not. gloss.* in c. revertimini, in verb. annus, 16. quæst. 1. *Abb.* in c. pervenit, num. 3. de decim. *post Jo. And.* in addit. ad Specul. in tit. de decim. super 2. libell. *idem voluerunt alii, quos refert Franc. Viv.* in decis. Neap. decis. 4. num. 35. *Quamvis idem Vivi,* num. seq. *post Card.* in c. pastoralis, quæst. 16. eodem tit. *& Rebuff.* d. q. 12. nu. 4. *velint, tutius esse,* (12) *statim solvere, ex eo, quia interim potest Rector indigere, & parochianus mori. Illud sanè certum est,* (13) *quod si intra annum solvantur, non possunt à parocho recusari,* sicut post Butr. in c. ad Apostolicæ, in fine, de dec. resolvit Rebuf. d. num. 4.

Tertia Conclusio. *De agnis, & vitulis* (14) *debentur decimæ, cum illi nutriti fuerint, nec indigent lacte materno;* sic not. Hispan. d. tract. regul. decim. quæst. 14. num. 5. Rebuff. d. tract. quæst. 6. num. 3. Jo. An. Boich. Anchar. & alii in c. cum homines, neque consuluit Oldr. cons. 236. incip. circa propositam, & tradit Vivi. d. decis. 4. n. 7.

Quar-

QUARTA CONCLUSIO. *Valet consuetudo*, (15) *ut decimæ prædiales non solvantur statim, sed certo tempore*. *Collect.* in d.c.cum homines, *post Roffr.* in tract. de libell. jur. can. in 4. par. rubr. qualiter decim. sit danda, & tradunt *Doct.* in c. ad Apostolicæ, & c. in aliquibus, in fin, de decim. & *not. Rebuff.* d. quæst. 12. num. 3. & quæst. 13. num. 52. *ubi dicit, consuetudinem esse apud Venetos de solvendis decimis personalibus in articulo mortis, & quod tam quoad locum, quam tempus solvendi decimam* (16) *attendenda sit consuetudo etiam decennalis, late docet* Vivi. decis. Neap. num. 42. & 43. post. Abb. in c. cum sint, numero 6. de decim. & alios. (*xx*)

(xx) Jedoch/ wann eines solchen Brauchs halben/ etwan Betrug / Vortheil und Eigennützigkeiten verübt würden / hätte ein solcher unvernünfftiger Brauch nicht Bestand / noch Krafft / *ex Card. Tusch.* Wernl. *d. l. 2. c. 4.* Alia circa præstationem & solutionem decimarum observanda ex illa ordinatione, quæ Augustæ Vindelic. quotannis publicari solet, quam cit. *Additio* Wernl. *d. c. 4. p. 107. cum seq.*

Parocho loci defuncto, vel eo ipso ab officio vel parochia discedente, quomodo divisio decimarum, censuum ac redituum facienda? Nam,

Nam, cum Viduis parochorum vel ipsius hæredibus aut Parocho ab officio discedenti saltem pro rata temporis, quamdiu nimirum muneri suo præfuit, salarium cedat, ideoque divisio decimarum, aliorumque redituum, ita est facienda, ut omnes per totum annum fructus colligantur, & postmodum, deductis impensis, pro rata temporis dividantur: & est hujus rei ratio, quod defunctus singulis statim mensibus & septimanis, quin & diebus, jus quæsitum habuerit, in ejusmodi decimis & redditibus. *l.4. l.11. l.22. ff. de ann. leg. & fideic.* quod etiam cautum est *in ordine Palat. Neoburg. Gr. Artic. 50.* Nisi modicum saltem tempus à die obitûs restet, ubi terminus meriti salarii pro completo habetur, *vid. per tot. Carpz. d. tr. t. 11. def. 174.* Vel viduis ex singulari beneficio in quibusdam locis certum tempus gratiâ assignatum fuit, uti fit in Saxonia Leg. *Sigmund. Finckelth. de jure Patron.*

An jus decimarum habeat causam continuam? Videtur quidem habere discontinuam & non perpetuam, cum non semper præstentur vel exigantûr decimæ, sed tantum semel vel bis in anno; ideoque dic. quod requiratur ad præscribendas decimas tempus immemoriale in *Add.* Wernl. *l.3. c.7.* Verùm, quia jus percipiendi decimas in perpetuo fructu, cum prædia q. quotidiè excludant novos fructus, unum post alium, & in uno loco unus, in alio alius q. quotidiè moritur, relinquendo

aliquid

aliquid pro anima ipsi Ecclesia, ideoque magis est, ut istud jus dicatur, causam continuam habere, quàm discontinuam, & sic 40. annis præscribi: nam, si aliud stat: in Ecclesia, jam hæc erit deterioris conditionis, quàm privatus, contra quem super jure discontinuam causam habente, non præscribitur, nisi per tempus immemoriale. *Felin. in d. c. de quarta. n. 26. Confer. Coler. de præscr. ad d. c. n. 9. & 16.* Id quod etiam *de Jure Bavar.* obtinet in servitutibus discontinuis *tit. 26. art. 4.*

Sonsten erstreckt sich gemeiniglich der Zehend so weit die Marckung gehet / darum man offtermaln den Zehend und die Marckung für eines nimmt / dieweil aber mehrfach der Zehend in der Marckung vertheilet ist / und unterschiedlichen Herrschafften zugehört / so wird er auch besonders versteint / und zu unterscheidung desselben durch den Untergang Zehend-Stein gesetzt: die Alten haben solche auf dem Kopff mit einem Kreutz / und an der Seiten mit einem Kelch / anzudeuten / daß sie zum Geistlichen Amt gewidmet / signirt, wie man noch an theils Orten in Gewonheit hat. Andere pflegen der Zehend-Leut Zeichen daran zu hauen / wie es nemlich an einem jeden Ort herkommens ist. *Oetting. d. tract. 1. c. 17. num. 37. cum seq.*

QUÆRO TERTIO. An decimæ non petitæ, seu etiam præteritæ exigi possint?

PRIMA CONCLUSIO. *Debentur*

Cleri-

Clericis decimæ (17) *etiam decursæ, & præteritæ*, ita Covarr. d. c. 17. num. 8. v. 8. Ex his colligi poterit, & num. 12. per totum, Bellene de charit. subsid. notab. 1. num. 1. & decisum fuit in Parlam. Delphin. teste Franc. Marc. decis. 550. num. 5. 1. part. idem voluit Jo. And. & Abb. in c. cum homines, de dec. Feder. de sen. cons. 81. Tiraq. de retract. lign. §. 29. gloss. 2. num. 7. Hispan. de reg. decim. §. ult. num. 1. *& supponunt ii omnes*, *quos* sup. cap. præcedent. 9. concl. *recensuimus, tenentes, remissionem posse fieri super præteritis decimis*; optimus text. d. c. cum homines. de decim. idque latè & optime tuetur Germon. de sacror. immunit. lib. 3. c. 19. nu. 62. 63. 64. *Neque ideo liberatur* (18) *quis à præteritarum decimarum solutione*, *quod prædium vendat*, *ut in* specie Tiraqu. loc. citat. post Jo. Andr. & Abb. & aliosa dnotavit. *Imò peti poterunt*, (19) *à novo possessore*, ut post Jo. And. & Abb. in c. cum homines concludit Franc. Marc. ubi supra *ex eo, quia decima sit onus reale*, *& transit cum prædio*, c. de terris, c. cum sint. c. nuper & dilect, c. tua nobis, de decim. *ubi etiam ait*, *esse in optione Ecclesiæ*, *quem velit convenire novum*, *vel antiquum prædii possessorem*, *quod etiam tenet*

Rebuff. d. tract. quæst. 9. num. 9. Gig. tract. de pension. quæst. 29. nu. 12. & quæst. 43. n. 4. Joh. And. Abb. & Feder. locis tit. Idem post Host. Card. & alios, d. c. pastoralis, tradit Capic. decis. Neap. 20. numero 26. *quin etiam* (20) *sequuntur decimæ fructuum detentorem*, gloss. & alii in c. cum non sit, de decim. Vivi. d. decis. 4. num. 3. & 4. optimus textus in c. pastoralis, eodem, & inter Theologos not. S. Thom. 2 2. quæst. 87. art. 1. ad 4. (λλ)

(λλ) Wer die außständige Zehend abzustatten schuldig? Wernl. *d. l. c. 6.* opiniones recenset. 3. Unter welchen die erste solche dem gegenwärtigen Besitzer solcher Güter; Die andere deß Zehend-Herrns Wahl und Willkuhr; Die dritte dem jenigen solche zuschreibt, der die Zehenden aufschwellen und anstehen hat lassen: cui opinioni adstipul. *A nr. v text. in c. ex parte Canonicor. & in c. cum in tua. c. tua nobis. c. nuncios. x. d. decim. & c. pastoralis.* ubi, quod fructus alienari non possint, nisi cum onere decimarum *Add. c. cum non sit in homine x. d. t.* onusq; reale quemvis possessorem sequatur *l. neque ff de impens. &c.* Quomodo autem & à quibus prima & secunda opinio stabiliatur & confutetur? *v. Addit. ad Wernl. d. l.*

SECUNDA CONCLUSIO. *Quæ ex præcedenti infertur. Decimæ debentur* (21) *Sacerdotibus, licet non petantur, & sine*

ulla

ulla monitione; ita in specie Covarruv. loco citato gloss. pen. Abb. & alii in d. c. cum homines idem Abb, in c, pervenit, num. 3, eod. tit. Franc. Vivi. decis. Neap. num. 67. Rebuf. d. tract. quæst. 12. nu. 7, 8, & 13, alia opt. gloss. in c, 1, eodem tit. in 6, idem quoque late & optime probat Germon. d. c. 19, nu. 62, & 63, *facit etiam maxime text.* in d. c. cum homines, *ubi disponitur, quod decimæ statim collectis fructibus solvantur. Et quamvis Rot. Rom.* decis. 1, num. 1. de decim. in antiq. & *S. Thom.* 2. 2, q. 87. art. 1, ad 5, *& ibi expressius Cajet. videantur velle, decimas non deberi, nisi petantur; quod clarius tenet Fel.* c. si autem, num. 5. de reserv. *Paris.* cons. 15, n. 26, volum. 1. *per ea, quæ not. Archid. & alii* in c. 1. de decim. in 6. *tamen neque ibi Rot. se firmat, sed potius contrarium tenere videtur; quia, inquit, decimæ debentur, ne quis prætendere potest ignorantiam, quando debeantur, & sic sine petitione offerri debent, quia debitor* (22) *debet portare debitum ad domum creditoris*, ut not. inquit Innoc. in c. significante de pignor. *& creditor* (23) *non debet interpellare debitorem, nisi ex urbanitate*, ut not. Add. ad Rot. ibidem per gl. sing. in §. sic itaque in verb. denuntiare, Inst. de act. *qui*

etiam Add. ad Rot. dicunt eam decisionem Rot. esse duram, nec forte tutam in conscientia; neque etiam illa est Archidiaconi sententia, ut ex eodem patet, & pulcherrime, atque apertissime ostendunt Covarr. & Germon. l.c. *Cajet. vero eo loci fatetur & ipse, quod saltem, ubi indigeant ministri, tenentur laici decimas etiam non petentibus solvere; præterquam, quod loquitur, ubi laici excusentur consuetudine, vel alia causa, nec possint sine scandalo decimæ exigi; quomodo intelligendus est etiam S. Thom.* d. art. 1. art. 5. *quamvis aliter eum exponat Covar.* d. c. 17. num. 12. *ubi etiam eum locum conciliat cum alio loco* D. *Thom.* ut latius per eum; *neque Archid. & alii quos refert Paris. id inquirent, ad quod illos citat, ut etiam Covarr.* d. num. 8 vers. cit. *adnotavit. Adde quod etiam ii omnes exponi possunt de petitione extrajudiciali, atque ex urbanitate,* de qua inf. concl. ult. prout intelligit Rebuf. d. quæst. 12. n. 14.

Tertia Conclusio. *Probabile mihi est* (24) *ob retentionem usurarum posse etiam peti usuras;* ita Firm. verb. decimæ. v. 33. & verb. usuræ, verb. 156. Card. clem. 1. §. fi. quæst. 16. num. 9. de usur. Petr. Molign. in suo moder. tractat. de retentione, num. 363.

quod

quod intelligo verum à die saltem, quo petita fuerunt, cum tunc vera mora intercedat.

Quarta Conclusio. *Decimæ* (25) *non possunt propria auctoritate capi, sed peti saltem ex urbanitate debent extraiudicialiter, quicquid voluerit* Spec. tit. de decim. vers. ult. quæritur; ita in specie Rebuff. de tract. q. d. n. 20. Vivi, decis. Neap. 4. n. 34. & not. etiam Alber. in l. extat. col. 1. ff. quod met. caus. & in l. nullus, C. de jud. (μμ)

(μμ) *A. secundam Conclus. neg. Cardin. in c. pervenit. x. d. decim. & c. omnes decimæ caus. 16. quæst.* ubi requiritur admonitio, etiam sec. & tertia Sed *Joh. Knafel. d. decim. thes. 11. num. 4.* id ipsum explicat, quod non sit de necessitate sed de humanitate, ne statim is, qui decimas retinet, absque prævia admonitione, feriatur executione. Veriorem tamen & communem sententiam *cum A. nr. panormit. in d. c. cum Rebuffo*, rationem reddit *Carpz. in J. P. Consist. tom. 12. defin. 135. n. 7.*

Quia decima est quædam oblatio: quis vero nescit, oblationem sponte dari, antequam petatur? So bald es aber verfallen/ohnangesehen es nicht begehrt/ zu liefferen; ratio est, quod debitor ea, quæ promisit, in memoria sua servare, non ab aliis sibi manifestari poscere debuerit. *l. magnam. C d. cont. stip. l. trajectitiæ. §. de illo. ff. de O. & A. c. potuit. x. d. loc. & cond. c. licet. Canon. d. Elect. in 6.* Da aber Zehend-Mann seinen Zehenden geben wolte / der Zehend-Herr

aber solchen nicht annemmen / mag der Zehend-Mann den Zehenden depositiren. Wernl. *d.c.4. ex Fillisçio*, quia tunc emergens damnum decimarum sive fructuum decimæ loco depositorum redundat in Dominum accipiendi existit; & mora cuique sua, non alteri nocere debet; modo fiat ista depositio judicialiter, citatâ parte ex Decreto Judicis, ac insuper integraliter ac conformiter conventioni, utpote quæ planè liberat debitorem, & ad inducendam actionem pignoratitiam sufficere, extra dubium est: & depositio legitimè facta vim solutionis ac traditionis habet, ideoque non solum cursum usurarium sistit, sed & periculum transfert in eum, qui moram fecit, cum semper periculum ad moratorem spectet *per multa allegata in Addit. ad* Wernl. *d. c. 4. p. 111.*

An Catholici decimas ex terris Evangelicorum sive Protestantium petere possint, & vicissim? Aff. per transactionem Passaviensem, & Constitutionem de Pace Relig. & quidem ex justa Talionis lege, absque ulla prohibitione unius vel alterius partis petere Val. verbis: Dargegen wollen die Stände/ &c. Et in *Pacificatione Osnabrug. part. 5. §. 15.* Illi vero reditûs, censûs, decimæ, &c. Id quod non solùm Juri Divin. Matth. 7. vers. 11. Luc 6. v. 31. sed & Juri Canon. convenit *c. justum. 2. vers. nec in se posse. dist. 9. c. cum omnes. vers. cum igitur. x. d. constit. cum al. Berlich. part. 3. conclus. 51. n. 3.*

Quali-

Qualiter vero petantur decimæ, & qua ratione, aliquid tractat Rebuff. d. quæst. 9. *fere per totum, & nos aliquid infra dicemus.* in cap. ult. *ubi agemus de modo procedendi in exactione decimarum.*

Quæro Quarto, De modo solvendi decimas?

Prima Conclusio. *Fideliter* (26) *dari debent decimæ, hoc est, ut ne optimum, nec pejus detur pro decima; ita habetur in* c. quicunque, il. 1. 16. q. 1. & sumptum est ex Levit. 27. *indignum enim est dare DEO, quod dedignatur homo,* c. ult. in fin. 46 dist. idem not. Rebuff. d. tract. quæst. 6. num. 29. & quæst. 9 num. 1. Hispan. d. tract. reg. decim. quæst. 14. numer. 17. per text. in c. hoc jus porrectum, 10. quæst. 5. & c. omnes decimæ, 16. quæst. 7. *quare illa regula servari poterit, ut de vitulis, vel agnis,* (27) *prout sub virga pastorali transeunt, decimus solvatur, prout habetur in d. c. omnes decimæ, & adnotarunt Hispan. & Rebuff. loc. cit. neque poterit unus cum alio commutari, aliâs uterque debetur,* ut disponitur in d. c. omnes, & not. Rebuff. d. q. 11. num. 2.

Secunda Conclusio. *Decimæ prædiales* (28) *solvendæ sunt, non deductis*

 expen-

expensis, text. in c. tua nobis, c. pastoralis, c. non est in potestate, & in c. cum homines, ubi Abb. & ceteri, de decim, not. Archid. in c. revertimini, in fi. 16. quæst. 1. S. Anton. in summa 2. part. tit. 4. c. 3. de decim. Rebuff. d. quæst. 11. num. 3. & alii, quos referunt, & sequuntur Tiraq. de retr. lign. §. 15. gloss. 1. num. 10. Cap. decis. Neap. 20. num. 2. Vivi. decis. 4. n. 1. Franc. Marc. decis. Delphin. 198. num. 1. 2. par. *Idem* (29) *quoque erit in decimis mixtis, ut de piscatione, & venatione tradit* Vivi. d. decis. 4. num. 1. post Capit. d. decis. 20. num. 5. *Imo neque* (30) *semina deducantur ex prædialibus decimis*, Franc. Marc. d. num. 1. Host. relatus per Armil. in sum. in verb. decima, §. 2. Vivi. d. decis. 4. num. 14. & est text. in c. tua nobis, ubi Abb. num. 1. & alii, de decim. *Ratio autem, quare expensa ex his decimis non deducantur, cum alias fructus* (31) *intelligantur deductis expensis*, l. fructus, ff. sol. matr. cum similib. *præcipua illa est, quia agitur de quota, non de totis fructibus restituendis*, ut voluit Abb. d. c. pastoralis, & post Host. in summa, tradit Vivi. d. decis. 4. num. 13. *alias rationes videbis* per Abb. d. c. pastoralis, & Doct. d. l. fructus. Morellus ap. Popon. tit. d. dismes. n. fin. elegan-

gantes pro affirm. affert rat. Consentit Jus Bavar. tit. 28. art. 6.

Tertia Conclusio. *Decimæ personales* (32) *regulariter debentur expensis prius deductis, ut quæ factæ sunt in mercibus emendis, quærendis, vehendis*; text. in c. pastoralis, ubi gloss. Abb. & ceteri, de dec. not. Rebuff. d. tract. q. 11. num. 4. Vivi. d. decis. 4. num. 21. & 22. gloss. in c. cum homines, vers. decimatis, Tiraq. in d. § 15. gloss. 1. & num. 14. *neque solum expensæ utiliter erogatæ, ut in mediatoribus, verum etiam* (33) *voluntarie, dummodo in fraudem factæ non sint, deducuntur*, ut post Innoc. Host. Joh. And. & Card. & Gloss. d. c. pastoralis, tradunt Rebuff. d. num. 4. Viv. decis. 4. num. 23. *Rationes vero,* (34) *cur de personalibus deducantur expensæ, non vero de prædialibus, duæ præcipuæ sunt; altera, quod in negotiatione, & similibus, de quibus personalis decima solvitur, præcipue operatur manus hominum, in prædialibus præcipuè manus Dei*; quam sequitur Vinc. & gl. d. c. pastoralis, Tiraq. d. gloss. 1. num. 14. Viv. d. decis. num. 28. *altera, quia bis eadem res decimaretur*, quam sequitur gloss. & Host. d. c. pastoralis, Rebuff. d. q. 11. num. 6. *alias rationes afferunt* Rebuff.

d. quæst. 11. num. 5. & 6. Host. & alii, d. c. pastoralis.

Hanc etiam conclusionem ampliabis (35) *ut si res immobiles acquisitæ vendantur, ut domus, ager, vinea, clibanus, de pecunia deducentur, impensa reparationum, ut si centum aureis, qui jam decimati sunt, domum emam, & postea ducentis vendam, deducam centum aureos jam decimatos, & expensas, si quas feci in reparationibus. & de residuo tanquam de lucro decimam solvam*, ut disponit text. d. c. pastoralis, vers. ad quod respondemus, ubi gloss. & ceteri, Rebuff. d. quæst. 11. num. 7. *Si tamen* (36) *res remaneat penes me, puta clibanus, molendinum & similia, de quorum commodo, & lucro decimas solvo, non deducam expensas factas in eorum constructione, aut refectione*, ut habetur in eodem textu in fin. ubi gloss. & alii, & not. inter ceteros, Rebuff. d. num. 7.

QUARTA CONCLUSIO. *Debentur decimæ* (37) *antequam solvatur census, vel tributum, vel si prius illa solvantur, decimari & ipsa debent*; text. est, ubi gloss. Abb. & ceteri Doct. in c. cum non sit, de decim. not. Vivi. d. decis. 4. num. 2. & 6. inter Theologos, S. Thom. 2. 2. quæst. 87. art. 2. ad 4. Sot.

lib.

lib.9. de just. & jur. quæst.4. art.2. ad 4. *Ratio est, ut etiam ex text. colligitur, quoniam cum duæ casæ concurrunt, (38) potentior attenditur; præponenda ergo erit decima, quæ Deo reservatur in signum universalis dominii, tributo, quod solvitur privato in signum specialis dominii*; ita in specie Abb.d. c. cum non sit, Vivi, d. decis. 4. num.7. Conf. Carpzov. part.2. Constit. for.28. def.54. rubr. n.1. & 4.

Quinta Conclusio. *Supposito, (39) quod tam per dominum, quam per colonum solvenda sit decima*, ut per c. à nobis, & c. tua nobis, & ibi Doct. de decim. ostendimus in præcedenti cap. quæst. 1. conclus. 1. *quicquid dicere voluerit* Vinc. Franc. decis. Neap. 107. num.3. & seqq. *qui tamen potius loquitur in decima Papali. Si quæramus*, an per utrumque æque solvenda sit, & quomodo (40) inter eos dividenda, *sit hæc solutio? primo distinguendum est, quoad dominium. Aut enim dominus locando prædium contraxit quandam societatem, ita, ut recipiat aliquotam partem, puta tertiam, vel medietatem fructuum, & tunc uterque tenetur pro parte sua*; & sic procedit text. in d. c. tua nobis, ubi id not. gloss. in vers. sic & dominus,

nus, & ibi Abb. num. 14. & alii Doct. *quod tamen intelligendum est, nisi ager fuerit primo decimatus; tunc enim nihil amplius exigere potest Ecclesia à Domino*, ut optime not. ibi gloss. *sed residuum fructuum dividendum erit inter dominum, & colonum ad ratam, juxta formam conventionis. Aut dominus conducit colonum nummis, vel ei promittit certas mensuras pro operis, sive nascantur fructus, sive non (quo casu ipse dominus conductor est, & dicitur prædium suis sumtibus, seu manibus, quamvis per alium laborare*, juxta not. in c. ex parte, il. 3. & duob. seqq. de decim.) *& tunc dominus tenetur prius integram decimam solvere Ecclesiæ; quia omnes fructus ad eum pertinent*, Abb. d. num. 14. per text. in c. non est, & c. cum non sit, de dec. *Aut dominus locavit prædium pro certis mensuris, vel certa pecunia, ita, ut fructus spectent ad colonum, & conductorem, & tunc* inquit Abb. ubi supr. post Innoc. d. c. cum non sit, *non tenetur dominus ex hac pensione aliquid solvere; onus enim decimæ est onus fructuum*, c. pastoralis eodem tit. *Unde transferendo omnes fructus in conductorem, videtur transtulisse cum onere suo. Imo etiam quodammodo decimam eo casu solvit dominus*

de

de Pensione, cum pro minori pensione prædium locaverit ratione oneris annexi, ut ibi Abb. adnotavit, & hoc idem voluit etiam gloss. si rectè perpendatur, licet Abb. eam contrariũ sentire dicat. *Aut (41) certa portio datur Domino, non ratione locationis, sed vel census, & tributi, vel advocationis, seu alterius servitii, & tunc tenetur dominus solvere decimam Ecclesiæ parochiali ratione personæ suæ*, Abb. d. num. 14. per c. ex transmissa, de decim. *Aut demum gratis datur alicui à colono aliqua portio, & tunc (42) debet etiam ab eo, qui recipit, solvi decima personalis tanquam de lucro quicquid voluerit Innoc.* ita gloss. & Abb. ubi supra arg. d. c. ex transmissa. qui etiam dicit id communiter teneri. *Hæc de domino. De colono quoque quomodo, & cui Ecclesiæ solvere debeat decimam? distinguendum est. Nam aut colonus partiarius, & solvere debet proportione sua decimã Ecclesiæ prædiali*, Abb. d. c. tua nobis, n. 15. & in c. cum sint homines, num. 5. & 6. per illos text. *aut colit nummis, seu pro certis mensuris sibi à domino dandis, juxta secundum casum superioris distinctionis, & tunc solvere Ecclesiæ parachiali personalem decimam, tanquam de lucro suæ personæ*, ut aperte indicat

car Abb. d. n. 15. & Joh. And. d. c. cum sint; *aut demum colonus conducit totum prædium, sive nummis, sive pro certis mensuris domino solvendis, & tunc debet colonus solvere integram decimam ex omnibus fructibus Ecclesiæ prædiali,* Abb. d. num. 15. & ibid. gloss. idem Abb. d. c. cum sint, num. 6. post gloss. ibi Innoc. & Host. d. c. tua nobis, rationibus, de quibus per Abb. d. num. 6. *Et hoc intelligendum, seclusa omni consuetudine*, prout not. Abb. d. num. 6. *nam consuetudo* (43) *attendi debet, cui Ecclesiæ solvat colonus decimam, prædialine, an parochiali, hoc est, illi, in qua audit divina, & recipit sacramenta, ut aperte disponitur*, in d. c. cum sint, *ubi Abb. post alios*, d. num. 5. *ostendens etiam ex hoc rationem difficultatis, quam insinuat ibi text. nec tamen gloss. ejusque sequaces agnoverant.*

Declara etiam conclusionem non procedere, (44) *ubi aliud pactum sit inter Dominum, & conductorem; illud enim servandum est*, c. 1. de pactis, cum similib. *quod tamen* (45) *non prajudicabit Ecclesiæ, quin possit convenire fructuum detentorem*, ut in specie not. gloss. d. c. tua nobis, vers. sic & Dominus, in fin. c. plerique, de pact. inter

debi-

debitorem ff. de pactis. *Decima enim* (46) *tanquam onus reale sequitur possessorem tam prædii quam fructuum*, ut præter supra citatos, in q. præced. conclus. 1. in fin. docet gloss. d. vers. sic & dominus, & in c. in aliquibus eodem tit. per c. si quis laicus, 16. quæst. 1. c. cum non sit, de decim. c. ex literis, de pignoribus, & l. hactenus, ff. de usufruct.

Sexta Conclusio. *Debetur decima* (47) *nihil soluto ipsis, qui debent solvere decimas, licet etiam aliqua consuetudo esset in contrarium, ita* Abb. in c. 1. n. 2. de consuet. *quod confirmatur* (48) ex c. commissum, c. pervenit, c. ex parte, il. 2. c. ex transmissa non est, c. tua nobis, de decim. & similibus juribus, *in quibus disponitur, decimas vel integritate, vel cum sine diminutione esse persolvendas.*

SUMMÆ RERUM.

1. Si quæstio est super denegata solutione decim. ad quem judicem spectet cognitio?
2. Causa decimarum in petitorio agitari debet coram judice Ecclesiastico.

3. Cau-

3. Causa spiritualis in petitorio agi debet coram judice ecclesiastico. Idem si possessorium mixtam habeat proprietatis rationem. *num.3.* Idem quoque si curia mixta sit ex Clericis, & Laicis? *num.4.* Vor was vor einer Obrigkeit die Zehend-Strittigkeit außzutragen?

4. Causa decimarum, ubi quæstio sit meri facti, agitari potest etiam coram judice Laico, potest tamen etiam coram ecclesiastico? *n. 6.* Si quando super fructibus dec. ad quem judicem spectet cognitio?

5. Causa spiritualis & ecclesiastica, ubi sola quæstio facti sit, agitari potest coram judice Laico.

6. Possessorium decimandi secundum communiorem agitari potest coram judice laico. Idem in qualibet causâ spirituali, & ecclesiastica, secundum eandem communiorem. *num.7.* Contrarium in utroque. *num. 8.*

9. Causa spiritualis regulariter spectat ad forum ecclesiasticum.

10. Causa possessoria rei spiritualis, & ecclesiasticæ dicitur absolutè spiritualis, & ecclesiastica.

11. Cau-

11. Causa possessoria decimarum agitari potest coram judice Laico, ubi quæstio est facti incidens: poterit tamen etiam coram Ecclesiastico, ubi etiam solum agitur, an decimæ sint solutæ, vel an his teneatur, vel alias solvere. *n. 13.*

12. Judex Laicus cognoscit de jure decimandi competente Laico ex feudo, vel privilegio. *Qu. d. decis. inter 2. Laicos litigatur ad quem cognitio spectet?*

13. Laicus conductor decimarum potest conveniri coram judice Laico, & debet, nisi adsit contraria fori præscriptio.

14. Laicus debet conveniri à Clerico coram judice Laico, nisi adsit contraria consuetudo, maximè ubi non constat, rem esse Ecclesiasticam.

15. Causa possessoria juris decimandi, & quævis alia spiritualis non potest tractari coram judice Laico, quando vel res inter Clericos solos agitur, vel reus est Clericus.

16. Clericus non potest conveniri coram judice Laico.

17. Causa decimarum, ubi de jure ipso agitur, non potest in Laicum compromitti. Imò etiã fortasse in neminem compromitti poterit. *n. 18.* Poterit tamen

forte in laicum simul & Clericum. *n.* *19. 20.* An in causa decim, compromitti possit? A. In causa decim, quot deb. esse arbitri? Conductor decim, coram quo conveniendus?

21. Spiriualia in laicum compromitti non possunt. Possunt tamen in Laicum simul & Clericum, *num. 23.*

22. Compromitti potest Laicum de fructibus decimarum. Idem in quavis re spirituali, *n. 23.*

24. Compromissum est quædam transactio.

25. Rector agens ad decimas possessorio adipiscendæ, recuperandæ, vel retinendæ quomodo concludet, & tribus, *num. seqq.* Quibus remediis & decim. persequantur?

32. Rector poterit agere interdicto, *uti possidetis*, quamvis etiam semel non perceperit omnes decimas, sex aliquas tantum. Idem non modo contra recusantes resolvere, sed etiam contra alios Curatos, & religiosos, atq; alios quoscunq; turbantes in d. possessione, *n. 33.*

34. Petitorio agens ad decimas præteritas poterit agere rei vindicatione, secus ubi decima non est segregata, *num. 35.*

36. Do-

36. Dominium decimarum non transfertur in Ecclesiam ante separationem, tunc autem agendum est actione personali, seu conductione ex canone. *num. 37.* aut lege consuetudinaria, ubi debeantur ex consuetudine. *num. 38.*

39. Actio confessoria, negatoria, aut ex dolo quando locum habeat in materia decimarum remissive. Quibus actionibus potioribus decim, à non solvente persequantur?

40. Confessoria actione agitur inter duas Ecclesias de proprietate juris decimandi. Quod si agatur contra colentem prædium, locus erit condictioni ex lege. *n. 41.* Quæ actio sit intentata, si actor in libello petat declarari. Das Rei den unrechtmässig verweigerten Zehenden zu bezahlen?

42. Causa decimarum est sumaria, ubi quæstio sit inter Ecclesiã, cui de jure comune debentur, & laicum qui solvere debet. Inter causas summarias quales sit.

43. Solemnitates juris non necessario adhibentur, ubi quæstio sit inter Ecclesiam, cui de jure comuni debentur decimæ, & laicum qui solvere debet.

44. Causa decimarum summaria est, si quæstio sit inter duas Ecclesias de jure decimandi. Idem si una earum nitatur consuetudine. *num.45.*
46. Consuetudo est quædam lex communis.
47. Causa decimarum summaria non est, ubi de decimis agatur, quæ solum ex pacto pollicitatione, aut voto debitæ sint.
48. Causa decimarum summaria non est, ubi quæstio est inter laicos de jure decimandi. Idem generaliter, quando decimæ debentur jure speciali. *num. 49.* Secus si agatur de successione feudi antiqui decimarum. *num.50.*
51. Succedens in jus alterius debet uti jure illius.
52. Causa decimarum summaria est, cum agitur contra advocatos & alios impedientes, ne decimæ solvantur. Contrarium alii. *num.53.*
54. Causa decimarum summaria est, cum Rector agit contra eum, qui se tuetur à solutione privilegio in jure scripto, Aut etiam privilegio speciali, vel consuetudine aut præscriptione. *num.55.*
56. Causa summaria quid importet, & de modo in ea procedendi remissive.

57. Recto-

57. Rectore agente contra subditum ad decimas incipi potest à præcepto. Ad dec. solutionem tripliciter procedendum?

58. Brachium seculare invocari potest contra pertinaces in solutione decimarum.

59. Appellatio non admittitur cum per Rectorem à subdito decimæ exiguntur; Secus si alleget privilegium Papæ, vel compositionem legitimam. *numer. 60.* Ratio affertur. *num. 61.*

62. Debitor decimarum non potest prætextu crediti decimas denegare; neque propter sterilitatem. *num. 63.* An propter decim. debitas, hinterstellige Zehenden / executio ap. rusticos fieri posse in res ad agricult. pertinentes? An executio rei indic. in causis dec. & al. tempore messis fieri possit? D.

64. Pœnæ & incommoda, quibus afficiuntur non solventes decimas, remissive.

65. Quæ pœna furib. dec. adhuc extantium remissivè.

66. Quomodo puniendus, qui messem incendit?

67. Excommunicari potest non solvens decimas cum teneatur; non tamen ipso jure excommunicatus. *num. 68.*

69. Excommunicati ſunt laici compellentes Prælatos ipſis ſubmittere jura Eccleſiæ.

70. Sacrilegus eſt excommunicatus, *& nu. ſeqq.*

71. Sacrilegium an committant retinentes decimas.

72. Excommunicatio in eos, qui decimas non ſolvunt, ferri debet monitione præmiſſa. Idem in quavis ſententia excommunicationis. *num. 73.* & debet eſſe canonica, & competens, hoc eſt, trina cum aliquo dierum intervallo. *num. 73.*

74. Monitoriæ excommunicationis contra non ſolventes non debent neceſſario continere clauſulam illam, niſi cauſam rationabilem volueris allegare; debet tamen judex ſe informare, vel literas conditionales formabit. *nu. 75.*

76. Sepultura eccleſiaſtica privatur, qui ſolvere tenetur decimas, & non ſolvit.

77. Sepultra eccleſiaſtica privatur, qui notorie decedit in peccato mortali.

78. Procedi poteſt ex officio contra non ſolventes decimas prævia informatione.

79. Viſitator poteſt cogere ſubditos ad ſolven-

vendas decimas ſuo Rectori; niſi aliquam rationabilem cauſam allegarent. *num 80.*

81. Viſitatori imcumbit correctio exceſſuum, & ſollicitudo erga clerum & populum.

82. Reddituum Eccleſiæ exiguitati quomodo ſuccurratur per unionem beneficiorum, & aſſignationem oblationum, aut decimarum.

83. Ædificari poteſt Eccleſia intra fines alterius, & in ea Epiſcopus inſtituere ſacerdotem percepturum obventiones alicujus caſtri, ubi parochiani jam conſtructam ſine magna difficultate adire non poſſunt.

CAP. VIII.

De Modo procedendi circa exactionem Decimarum: vel, quâ formâ ſolvendæ Decimæ?

QVÆRO PRIMO. Quis ſit judex competens in cauſa decimarum? (*vv*)

(*vv*) Si quæſtio eſt ſuper denegata ſolutione decimarum, ad quem Judicem ſpectet cognitio, an ad Eccleſiaſticum, an ad Laicum?

R. pertinere ad hunc Judicem, quia non de jure, ſed de facto quæritur, an poſſideat rem Eccleſiaſticam, an Clerici ſint in poſſeſſione percipiendi decimas *c. petimus 11. quæſt. 1. cap fin. x. d. judic. Ant. de Butrio ibid. num. 20.* Et generale eſt, ut dum in negotio, quamvis ſpirituali, ſuper facto lis eſt, Laicus competens ſit. *A. nr. ſub num. 5. & ſeq. Panorm. in c. literas num. 7. cum ſeq. ubi diſt.* inter cauſas Eccleſiaſticas merè ſpirituales & temporales: *Guid. deciſ. 1. per tot.* dicens: Judicem Laicum eſſe competentem, etiam in ſpiritualibus, quando ſuper mero poſſeſſorio agitur, quia poſſeſſorium non eſt quid ſpirituale, ſed temporale. *Boer. deciſ. 60. n. 23.* inquit: poſſeſſorium, cauſæ ſpiritualis non eſſe ſpirituale, cum non tangat veritatis medullam, eamque communem eſſe opinionem atteſtatur, hancque etiam Camera ſequitur, quia in cauſis decimarum, quando ſuper poſſeſſorio controverſia movetur, Citationes decernuntur & appellationes recipiuntur. Ubi tamen obſerv. quod Laicus in poſſeſſorio cujusque rei regulariter Clericum coram Judice Eccleſiaſtico convenire debeat pernotata *Gailii 1. Obſerv. 37. per tot.*

PRIMA CONCLUSIO. *Decimarum controverſia in petitorio, ubi quæſtio juris eſt, non facti ſpectat* (2) *ad judicem eccleſiaſticum*: text. in clem. diſpendioſam, de judic. c. literas, de jur. calum. c. fin. de rerum permut.

mut. cum aliis adductis per Andr. Gail. pract. observ. lib. 1. observ. 38. num. 1. Papiens. in for. libell. declin. causid. in verb. nec fuisse, & Anastas. Germon. de sacror. immun. lib. 3. c. 19. num. 84. & multis seqq. ubi id optimè probat idem not. Feder. de sen. consil. 245. incip. Domino Andreæ, Felin. c. causam n. 15. de præscript. Marchesan. tract. de commiss. & rescript. c. 4. num. 30. 2. part. Thom. Zerol. in sua Praxi Episc. verb. decimæ, vers. ad 6. Rebuff. d. tract. de dec. quæst. 10. num. 2, & 38. post alios, & probatur ex iis, quæ infra mox afferemus, ad ampliandam hanc conclusionem. *Ratio illa est, quia jus decimandi spirituale est*, ut late cap. 5. quæst. 3. in princ. ostendimus, *De causa autem spirituali* (3) *solus ecclesiasticus cognoscit, ubi quæstio sit juris*, c. tuam, de ordine cog. & c. cum sit generale cũ ibi not. de for. comp. *Id. quoq. erit dicendum, quando causa possessoria* (4) *mixtam habet proprietatis rationem, prout in qualibet spirituali tenet* Abb. d. c. literas, ubi Butr. Barbat. & alii, in rub. de judic. n. 51. *quin etiam idem erit*, (5) *licet curia mixta sit ex Clericis, & Laicis, nisi illi consiliarii dati sint à Summo Pontifice, ut latè & optimè ostendit Germon.* d. c. 19. numero 68. & trib.

 seqq.

seqq. *numero vero 93. & 94. id ipsum extendit, ubi etiam Laicus se tueri velit legitima temporis præscriptione ab hujusmodi solutione decimarum.* (oo)

(oo) Vor was für einer Obrigkeit die Zehend-Strittigkeiten außzutragen? D. cum Dd. an Q. decimarum concernat spiritualitatem, hoc est, qu. fit mentio de jure ex grat. qu. Prælatus vel Parochus dic. mihi jus competit decimandi, vel mihi competunt decimæ, vel si pet. certam quantitatem fructuum pro decima & Laicus opponat: Tibi non competit decima vel jus decimandi. An vero meram commoditatem fructuum vel tantum factum, ubi nimirum fructuum mentio fit; puta, si Prælatus petit unam summam frumenti propter decimam, Laicus dicit, se solvisse, vel nondum diem solutionis, advenisse; vel dicit, tot fructus non præstare debere, &c. Priore casu, Judex Ecclesiasticus tantum est Judex competens, quia spiritualitas est causa prohibitiva cognitionis Judicis secularis, cum illius sit incapax, *ut in c. causa 9. de præscript.* & propterea in decimarum causa, Judici Laico, uti spirituali, si petitorio agatur, cognitio nulla competit; appellationes etiam in petitorio in Camera non recipiuntur. *Gail. 1. observ. 38. num. 1.* Sed ad Judicem Ecclesiasticum, uti competentem, remittitur. *Vid. Klock. consil. adopt. 1. num. 98. in causa* Riepingen *contra Gallot. app. 5. An. 1581.*

SECUN-

Secunda Conclusio. *Si quæstio sit (6) meri facti, an talis percipiat, vel solvat decimas, vel quia agatur contra tertium detentorem fructuum decimandorum, judex etiam Laicus competens erit*; ita Covarr. pract. quæst. c. 35. num. 2. Zerol. d. vers. ad 6. Rebuff. d. quæst. 10. num. 3. Ludov. Gomes in c. si annum, num. 15. & 16. de judic. in 6. Felin. & Feder. de Sen. loc. cit. Butr. c. fin. num. 20. de jud. Abb. d. c. literas, num. 7. & seqq. Gail. in f. num. 2. per text. c. petimus, 11. quæst. 1. Marchef. d. tractat. de commiss. & rescript. c. 4. num. 30. part. 2. post alios, *& in qualibet materia (7) spirituali & Ecclesiastica tradit* Ant. Gravat. in addit. ad Vestr. in sua Praxi lib. 5. c. 1. Soar. in Thes. recept. sent. verb. spiritualium, & Turzan. opin. 90. ex communiori. *Poterit tamen etiam in hoc cognoscere (8) Ecclesiasticus*, ut late & optimè probat Marchef. d. num. 30. Covar. d. n. 2. in princ. & Germon. d. c. 15. numer. 95. & 96. (ee)

(ee) Si quæstio super fructibus decimarum, ad quem Judicem, Ecclesiasticum ne seu secularem spectet cognitio? R. cum ista causa non sit spiritualis, sed prophana, ideoque talis cognitio ad Judicem secularem spectat, cum fructus decimarum inter spiritualia non compsten-

putentur, nec causa eorum spiritualis, ut decimarum. *Nic. Everb. cons 30. num. 3. tom. 4.* prout & hoc latè demonstrat *VVesenb. part. 2. Resp. Iur. Consil. 56. per tot.* cum quo concordat Jus Bavar.

Si verò quæstio est super denegata solutione decimarum, ad quem cognitio spectet? Si const, ex libello actoris vel alias, quæstionem esse super denegata solutione decimarum, tunc ejus cognitio Laico competit prout vid. potest *Gail. 1. obs. 38. num. 4.* quia facti quæstio est, &c. Et generale, ut, dum in negotio, quamvis spirituali, super facto lis est Laicus competens sit. Concordat *hîc A. nr. sub num. 5. cum seq.*

TERTIA CONCLUSIO. *Si agatur de possessorio decimandi* (9) *communis fere omnium resolutio est, quod potest judex Laicus cognoscere; ita ex communi resolvit And. Gail.* d. observ. 38. num. 2. *auctoritate gloss.* d. c. literas, in vers. rebus, *quæ tamen gloss. nihil de decimis, & est communiter reprobata, teste Covarr.* d. c. 35. num. 1. *& in qualibet* (10) *causa spirituali, quando super mero possessorio agitur, tenet* Guid. Pap. decis. 85. in princ. Boer. decis. 60. num. 23. Gram. decis. 78. per totam Afflict. decis. 2. & 24. cum aliis, quos referunt & sequuntur Gail. ubi sup. num. 3. & 4. Gravat. loco cit. Soarez in Thesaur. recept. sent. lit. P. numer. 186.

Me-

Menoch, de recup. poss. remed. 15. num. 211. communem etiam asserit Covarr. d. c. 35. n. 1. & in epit. despons. & matr. 4. par. c. 8. §. 12. num. 3. *à qua tamen etiam communiore sententia, si simpliciter intelligatur* (11) *libenter recedo cum* Lig. in clem. dispendiosam, de jud. Guid. Papa, cons. 149. Rol. à Vall. cons. 23. num. 17. l. 2. Osasc. dec. 116. num. 1. Butr. d. c. fi. n. 20. de jud. Bero. in rubr. de jud. num. 51. & Covar. d. num. 1. vers verum si diligenter, post Joh. Dajamam in procem. pragmat. sanctionis, §. postremo & alios, quos ipsi citant; *& in specie in materia decimarum latè tradit* Rebuff. d. quæst. 10. n. 1. ad hoc allegans gloss. in summa 10. quæst. 1. & text. in c. dudum, de decim. *Et ratio illa optima est, quod causa* (12) *Ecclesiastica & spiritualis ad forum, judiciumque Ecclesiasticum spectat non autem Laicos*, c. 2. de jud. c. tuam, de ord. cog. cum similib. *causa autem possessoria* (13) *rei Ecclesiastica, etiam simpliciter & absolutè dicitur Ecclesiastica*, ut probatur ex clem. unica, de causa poss. & propr. & clem. unica cum ibi notat. de seques. poss. & fruct. *Nisi velimus dicere, eos Doctores omnes qui contra sentiunt, vel aliquos saltem intelligendos esse,* (14) *ubi est solum quæstio facti posses-*

possessionem, hoc est, cum incidenter in judicio quaritur, an talis exigat decimas, non autem cum principaliter agitur, ad hoc ut Clericus manu teneatur in possessione percipiendi decimas. Imo Marches. d. num. 30. *& Covarr.* d. n. 2. in princ. *post Feder. de sen.* de conf. 245. *fatentur* (15) *posse etiam Laicum in quæstione facti conveniri coram judice Ecclesiastico, ubi agitur solum, an decimæ sint solutæ, vel an istæ teneatur, vel alius, non autem cum de jure decimarum, aut de exemtione, aut privilegio circa solutionem; quod etiam tenere videtur Felin.* d. c. causam, n. 15. de præscript. *& licet non bene, videbit fortasse quis quomodo possit constare cum eo, quod paulo ante hac eadem conclusione ex eodem Covarr. ostendimus; constat tamen, & utrumque sustineri potest. Veriores autem postremæ opinionis restrictiones, & prioris intellectus hi erant, quos duabus sequentibus conclusionibus complectemur.*

QUARTA CONCLUSIO. *Quoties jus decimas percipiendi ad Laicos spectat ex feudo, vel privilegio, judex competens* (16) *tam conveniendo, quam excipiendo erit laicus; ita in his terminis tradit Rebuff.* d. qu. 10. num. 39. *Germon.* d. c. 19. n. 90. *Covarr.* d. c.

d.c.35. num.2. verf. tertio quoties decimæ, *ubi alios refert atteſtantes, hanc conſuetudinem Galliæ eſſe. Ratio eſſe poteſt, quia tunc perſona Laica eſt, neque jus tunc ſpirituale eſt, ſed temporale, cum tunc ſolum habeat fructuum commoditatem*, juxta notat. per Doct. in c. ad hæc, & c. quamvis, de decim. Rebuff. d. q. 10. num. 34. & per nos tradita ſup. c. 5. quæſt. 3. concl. 1. (σσ)

(σσ) Quando de decimis inter duos Laicos litigatur, ad quem cognitio ſpectet? Hîc excipiendus caſus, ſi proceſſus vel litigium verſatur inter merè Laicos, ubi litigari & appellationes ad Cameram pervolui doc. *Mynſing. 15. obſerv. 10.* quamvis de Jure Canonico ſecus ſit. *Id. tr. Meichſn. deciſ. noviſ. Camer. Imper. deciſ. 22. num. 5. Add. Hartm. 2. miſcell. tom. 11. num. 4.* ubi præjudicia citantur. Et hoc etiam de Jure Bavar. obtinet.

Quinta Conclusio. *Laicus conductor decimarum, ubi non adſit contraria fori præſcriptio, ſeu conſuetudo, prout eſt in hac civitate & diœceſi Mediolanenſi*, (17) *poteſt, & debet etiam conveniri coram judice Laico*, ita in ſpecie Covarr. d. num. 2. verſ. 5. non video. Idem voluit Rebuff. d. quæſt. 10. n. 4. & 38. Gemin. in c. ultimo, in fin. de for. compet. in 6. gloſſ. in c. veſtra, de loc. *Ratio*

tio est, quia seclusa tali consuetudine (18) *regulariter Laicus debet à Clerico conveniri coram judice Laico*, c. si Clericus Laicum, de for. compet. *maximè, ubi non constat rem esse Ecclesiasticam*, ut ibi tradunt Doct. *at tunc non agitur de jure decimarum, neque de decimis solvendis ab his, qui tenentur eas solvere, sed de solvendo pretio, vel mensuris, quibus conductæ fuerunt decimæ alicujus parochiæ. Contrarium tamen hac in re sentit Germon*. d. c. 19. num. 97. *volens posse etiam judicem Ecclesiasticum cognoscere*; quamvis enim, *inquit*, quæstio facti sit, hoc tamen factum ex jure oritur decimarum, cujus cognitionem ad judices Ecclesiasticos spectare in manifesto est, qui propterea non redduntur incapaces cognitionis illius facti, quod ex jure ad ipsos spectante provenit.

SEXTA CONCLUSIO. *Licet amplecti velis primam opinionem ex iis, quas in tertia conclusione protulimus, ea tamen nullo modo procedere potest, ubi res solum inter Clericos agatur, aut reus solum est Clericus; debet enim tunc* (19) *causa etiam possessoria coram judice Ecclesiastico tractari; ita in quavis re spirituali docet* Navar. in repet. c. cum contingat, remed. 1. de rescript. & Covarr.

varr. d. c. 35. num. 1. in fine. *Ratio est, quia utroque jure Clericus* (20) *conveniendus est solum coram judice Ecclesiastico*, c. qualiter, de jud. c. 2. & c. si diligenti, de for. compet. c placuit, 11. quæst. 1. Auth. statuimus, C. de Episcop. & Cler. ubi Doct. cum simil. quod etiam late prosequitur idem Covarr. in d. pract. quæst. c. 31. n. 8.

Septima Conclusio. (11)

Q. 1. (11) An in causa decimarum compromitti possit? A. per *c. cū Apostolica. 7. x. d. his, quæ fiunt à Prælatis & ibi Panorm. Canis. d. tr. c. 10. num. 3.*

Q. 2. In causa decimarum quot debeant esse arbitri? *R. c. d. 2.* Arbitros quidem requirit, de Jure tamen permissum, ut etiam unus, vel plures constitui possint *c. 1. x. d. arbitr. & c. per tuas 9. x. eod.* vel lis sit inter duos laicos, id quod hodierna praxis docet.

Q. 3. Conductor decimarum coram quo conveniendus? R. coram Judice Laico vel seculari, ex sententia *Covarr. pract. Q. Q. c. 35. num. 2.* quia hoc in casu non de jure decimarum agitur, cujus ne quidem possessio in conductorem transiit *l. 2. C. de præscr. 30. vel 40. ann. l. 32. §. 1. de acq. vel Am. poss. l. 9 ff de R. V.* Sed tantum actione locati, propter commoditatem fructuum à conductore perceptorum; *c. 2. x. d. locat. cond.* quod etiam observ. in venditis fructibus decimarum si emtor Laicus est: *Canis. d. l. num. 17.*

Causa decimalis ubi de jure ipso agitur, non potest (21) in laicum compromitti; ita post Card. conf. 94. tenet Camill. Borel. tract. moder. de compromiss. §. 2. gloss. 1. num. 324. *Imo, in nullum absolute fieri posse (22) hujusmodi compromissum tradit Lanfr. Orian.* in suo tract. de arbitr. §. compromissum, *quem etiam in hoc sequi videtur Borel.* loco cit. *Ratio vera illa est, quia spiritualia (23) compromitti non possunt*, c. contingit, ubi Abb. & ceteri, de arbitr. & c. decernimus, de judic. *poterit (24) tamen forte compromitti in Laicum simul & Clericum, accedente superioris auctoritate, ut in aliis spiritualibus fuse ostendit idem Borel.* d. gloss. 1. n. 79. & tribus seqq. *Illud sane certum est de fructibus ipsis decimarum, cum quid spirituale non sint, posse (25) etiam in Laicum compromitti*, ut post Lanfr. loco cit. not. Borel. d. gloss. 1. n. num. 327. *& de quavis re spirituali (26)* tradit Host. in summa tit. de arbitr. §. de qua re. Specul. eodem tit. §. rest. num. 2. *Et ratio esse potest, quia de iis transigi potest*, ut supr. late ostendimus, c. 5. quæst. 6. *compromissum autem est, (27) quadam transactio*, Auth. si vero contigerit, C. de judic. late Borel. d. tract. §. 1. gloss. 3. n. 268. & §. 2. gloss. 1. n. 64. 223. & 353.

QUÆ-

Quæro Secundo. Qualiter, & qua actione petantur decimæ? (vv)

(vv) Quibus remediis decimæ persequantur? R. vel actione exstipulatu & condictione ex canone, si permissæ sunt, *arg. c. 26. in f. de decim.* ad instar illius *ex l. un. ff. d. conduct. ex leg.* Vel actione feudali nominata, quando per abusivam & impropriam investituram, citra possessionis traditionem decimæ sunt constitutæ, argumento eorum, quæ habet *Ludvvell. in Syn. Feud. c. 2. pag. 32.* Vel utili adipiscendæ possessionis remedio, *arg. §. 3. Instit. de interdict.* Quod si acquisitæ fuerint, percipiens autem turbetur, competit in petitorio utilis Confessoria §. 2. *Instit. de action.* Sed in possessorio Interdictum uti possid. §. 4. *Inst. d. Interdict.* Vel recuperandæ *c. redintegranda. 3. cauf. 3. q. 1.* modò de justo perceptionis titulo doceri queat. *c. 2. d. restit. spoliator. in 6.* Interdum quoque actio loc. & empt. locum habet, ubi decimæ venditæ sunt locatæ.

Prima Conclusio. *Si agitur* (28) *possessoria adipiscenda, concludet Curatus, se habere talis loci curam, & ob id petit adipisci decimarum possessionem,* ut docet Rebuff. d. tract. quæst. 1. num. 1. *& sic etiam concludi potest* (29) *in aliis spiritualibus,* ut tradunt Doct. in c. accedens, de accus. Abb. in c. constitutis, in fi. de appell. & cap. pastoralis, colum. 3. de caus. possess. & propr. *Si*

vero agatur (30) *possessorio recuperandæ, quia sit decimis spoliatus concludet ad restitutionem*, juxta text. in c. ad decimas; de restit. spol. in 6. *& solet concludere ad remedium*, c. re integranda, 3. qu. 1. ut ait Rebuff. d. quæst. 9. num 2. *si demum turbetur* (31) *quis in possessione percipiendi decimas, agit interdicto* uti possideris *seu* retinendæ, *juxta tradita per Fabr. & alios Doct.* in §. retinendæ, Inst. de interdictis, *& in hac specie decimarum id docet Rebuf.* d. q. 9. n. 3. ubi etiã n. 3. *dicit, quod hoc interdicto* (32) *agere poterit, licet ratione sui beneficii, omnes decimas adhuc non perceperit, sed aliquas tantum, ex quo per collationem beneficii, & apprehensionem possessionis est effectus possessor omnium rerum, & jurium sua cura, & ecclesia; quin etiã hoc interdicto agere poterit* (33) *tam contra subditos recusantes solvere decimas, quam contra alios Curatos religiosos seculares, aut regulares, & generaliter contra quoscunque alios enim turbantes in dicta possessione*, ut tradunt Host. & alii, in c. dudum, per illum textum, & gl. de decim.

Secunda Conclusio. *Si agatur in petitorio* (34) *ad decimas præteritas agi poterit rei vindicatione*, ut est optimus text. in c. mo-

c. moderamine, ibi, sibi vindicent, & in c. revertimini ibi, quia fraudastis me parte mea, 16. q. 1. & in c. causa, de verb. sig. *ubi in bonis Ecclesiæ numerantur, & expresse tenet gloss.* d. c. moderamine, & c. revertimini, *& alia gloss.* in c. tua nobis, verb. tributa, ubi Abb. n. 5. 7. 11. & 12. & ceteri de decim. *quæ gloss. aperte dicit, hoc procedere, ubi etiam decima non sit segregata; cujus contrarium* (35) *late & solidis sane rationibus tuetur Anastas. Germon.* de sacr. immunit. lib. 1. c. 14. n. 16. & duobus seqq. *Rebuff.* d. tract. q. 3. n. 16. & 17. & q. 9. n. 6. & 4. seqq. *ubi etiam probat,* (36) *decimarum dominium non transferri in Ecclesiam, nisi post segregationem, licet contrarium in hoc contendat gloss. & Doct.* d c. tua nobis, *aget ergo tunc cum decima non est segregata ecclesia actione* (37) *personali, & condictione ex lege canonica; quod si solum illi debeantur ex consuetudine, aget* (38) *condictione ex lege consuetudinaria*, ut docet Rebuff. d. q. 9 n. 15. *licet practici non soleant* (ut idem ait) *variare libellum sive ex consuetudine debeantur sive non.*

Quando autem (39) *actione confessoria, aut negatoria, vel ex dolo agi possit in materia decimarum, quoniam non multum habent*

necessitatis, remitto te ad not. per Roffred. in tract. libell. jur. canon. in 4. part. in rubr. qua actione dec. pet. & Rebuff. d. q. 9. n. 11. 12. 13. & 18. *Ego hanc unam subdam conclusionem.* (φφ)

(φφ) Quibus actionibus potioribus decimæ à non solvente exigantur?

Et certè, si pastor petat à laico, qui negat ipsum pastorem habere jus percipiendi decimas ex illius prædio, tum aget actione confessoria, quâ cogetur adversarius consiteri fundum suum debere decimas. Quod si vero parochus fructûs petat separatim, tum vel rei vindicationem, vel conditionem ex Lege Divina instituet. Et, quia plurimum quoque turbari in perceptione decimarum parochus contingit hinc interdictum uti possideris, non raro etiam locum obtinebit.

Si præterea, privilegiatus per 40. annos dcimas solverit, præstatione tanti temporis, eum juri suo proprio renunciasse, & ad solutionem illam teneri vol. Quod idem obtinet, si à sententia contra privilegiatum lata non sit appellatum, & sic in rem judicatam transierit, cum non appellando etiam privilegio suo detrahere voluisse præsumatur. *Fr. Martin. d. disp. conclus. 47. cum 3. seqq.*

TERTIA CONCLUSIO. *Si agatur* (40) *inter duas ecclesias de proprietate juris decimandi, tunc agitur confessoria, quia de re*

re incorporali agitur; si vero contra colentem prædium, tunc agitur (41) *condictione ex lege*, Host. & Abb. d. c. tua nobis, post gloss. late Rebuff. d. num. 14. (xx)

(xx) Quænam actio sit intentata, si actor in libello petat declarari, daß Rei den unrechtmässig- verweigerten Zehenden/ rc. zu entrichten und zu bezahlen schuldig seye? R. actionem confessoriam intentandam esse, ex eo scil. concludendi medio: Weil ihme der Zehendt von allem Geträidt gebüre und zustehe; Confessoria enim agit, qui usufructum & jus decimandi, velut suum, vel aliam servitutem assemandi, velut suum, vel aliam servitutem asserit *l. 16 ff. d. servitut. VVesenb. in π. ff. si usufr. pet. n. n. 3. Klock. d. consil. 1, num. 111. Add.* Berndl. *lib. 4. cap. 6.*

Et hæc sint satis de hac quæstione.

Quæro Tertio. An, & quando causa decimarum sit summaria? (ψψ)

(ψψ) Causam decimarum esse summariam, adeoque in ea, ex æquitate procedendum sec. *Marant, part. 4. dist. 9. num. 174. Henr. Göden, in process. rubr. 10. numero 1. text* in Clement. dispendiosam. d. judic. cum sit causa Ecclesiast. quæ refertur inter causas summarias, quales sunt. 1. Causæ Ecclesiasticæ, ubi agitur de Electione præbenda, Canonicatu vel alio beneficio Ecclesiastico ratione tit. &c. 2. Causæ Matrimoniales. 3. Causæ usu-

 rarum.

rarum. 4. Causæ alimentorum. 5. Possessorii modici præjudicii. 6. Missionis in bonorum possessionem ex primo decreto & causæ missionis in possessionem bonorum ex ex edicto D. Adriani. 7. causæ L. diffamari. 8. Causæ nullitatum contra *processus & sententias*. 9. Causæ, *quæ in Curia mercatorum agitantur*. 10. Fractæ pacis publicæ. 11. Interventionum. 12. Causæ, quibus agitur ad exhibendum. 13. Causæ executivæ vel instrumentorum paratam executionem habentium, &c. *Confer. Addit.* Werndl. *lib. 4. cap. 6.*

PRIMA CONCLUSIO. *Si quæstio* (42) *sit inter Clericos, quibus de jure debentur decimæ, & eos qui solvere debent, causa est summaria:* text. est in clem. dispendiosam ubi gloss. in verbo, decimis ubi ceteri Doct. de decim. *Imo & procedi poterit* (43) *sine aliqua juris solemnitate*, ut post Zenzel. tradit Card. de clem. num. 28. Imol. num. 7.

SECUNDA CONCLUSIO. *Si quæstio sit* (44) *inter duas Ecclesias de jure percipiendi decimas, tunc quoque causa summaria est*; ita gloss. per illum textum, in d. vers. decimis quam ibi alii sequuntur, idem quoque tenet Rot. Rom. decis. 14. num. 2. de jud. in not. Asin. in praxi 1. p. §. 3. cap. 31. num. 12. Marant. in spec. aur. par. 3. distinct. 9. n. 174.

Zerol.

Zerol. in prax. Episcop. verb. decimae, vers. ad 6. *Atque idem est* (45) *si una earum agat solum ex consuetudine*, ut post Jo. And. & Paul. in d. clem. tenet Rot. d. decis. 14. n. 1. & 2. *Ratio esse potest, quia consuetudo,* (46) *lex quadam est, & jus commune*, c. consuetudo, distinctio. 1. cum ibi not. per Doctores, & in rubr. de consuet. *& sic dici non potest, quod decimae competant ex iure speciali.*

Tertia Conclusio. *Si sit quaestio de decimis debitis ex pacto, pollicitatione, vel voto, tunc* (47) *causa tunc non est summaria, gloss.* d. verbo decimis, *& ibi Jo. de Immol.* n. 4. *& Card.* num. 19. *dum ait, causam decimarum esse spiritualem, licet debeantur ex jure speciali, sed propter auctoritatem* (inquit) *glossae, quae à nemine reprobatur, communiter statur ei.*

Quarta Conclusio. *Si quaestio sit* (48) *inter Laicos etiam de decimis Ecclesiasticis, tunc causa non est summaria, nec habet locum clem.* dispendiosam; *ita in terminis Rot. Rom.* d. decis. 14. num. 2. *& colligitur aperte ex gloss. & Doct.* d. clem. dispendiosam, *tenentibus, locum* (49) *eam non habere, ubi decimae debentur ex jure speciali, non autem communi. Declara tamen hoc non*

 proce-

procedere quando (50) *agitur de successione feudi antiqui decimarum*, ut post Rot. decis. quadam So. tradit, & defendit late Card. de clem, num.21. *ex eo maxime, quia causa feudi decimarum est de decimis antiquitus debitis de jure communi, licet tale jus sit translatum in vasallum, qui* (51) *debet uti eodem privilegio*, l. qui in jus, ff. de regul. juris, & c. qui in jus, eodem tit. in 6. & hoc etiam tenet Bened. Capra repet. d. clem. num. 17.

QUINTA CONCLUSIO. *Contra* (52) *advocatos, & alios detinentes & impedientes, ne decimæ solvantur, similiter procedi potest summarie, ita Marant.* d. n. 174. *Card.* d. clem. n. 23. *post Laud. licet Imol.* num.8. *pro contraria sententia illum citet, cui* (53) *ipse adhæret, ex eo, quod tunc non agatur immediate ad decimas, sed ad interesse ratione decimarum, quod etiam sequitur Capra*, ubi supr. num. 20.

SEXTA CONCLUSIO. *Si quæstio sit* (54) *cum aliquo priore rurali, qui excolebat aliquas possesiones sui prioratus sitas in alterius parochia, & retinet earum decimas, quia inquit esse de dote Ecclesiæ*, juxta cap. novum genus, de decim. *secundum unum intellectum, quem tamen nos alibi reprobavi-*

mus,

mus, *vel quia sunt novalia propriis manibus culta*, juxta c. ex parte, il. 1. de decim. *& Rector petat eas decimas, tunc causa est summaria*, ut post Guil. Laud. d. clem. dispendiosam, not. Imol. num. 8. Card. num. 24. Capra num. 20. *quoniam contra hujusmodi religiosos est jus commune*, c. 2. §. ceterum, de decim. in 6. *Secus vero inquit Card. post Laud. loco cit. si talis Prior intervertendo possessionem dicat ad se jus percipiendi pertinere ex privilegio, vel præscriptione, in quo tamen* (55) *contrarium, & verius tenet Imol. & Capra* loc. cit.

De decima Papali, aliisque casibus specialibus videre poteris apud Doct. cit. aliquid nos inf. cap. 9. quæst. ult. in fin. *Quid vero importet* (56) *causa summaria, & de modo in ea procedendi recurres ad clem.* sæpe, cum ibi not. *maxime per Natt.* de verb. signif.

Quæro Quarto. An causa decimarum sit executiva, hoc est, An possit incipi à præcepto, deturque appellatio, necne.

Prima Conclusio. *In materia decimarum, si Rector* (57) *agat contra subditum ad decimas non solutas, incipi potest à præcepto cum monitione sub excommunicationis pæ-*

nis pœna, ut intra tot dies solvisse debeat tantam summam decimarum Rectori; ita gloss. d. clem. dispendiosam, in vers. præmoniti, *& post Laud. tenet Card.* ibidem num. 27. *Imol.* num. 10. *Anchar.* numer. 4. *Capr.* num. 22. *ubi etiam tradunt formam. Idem etiam de decimis in futurum solvendis, tradunt iidem Doct.* locis citatis; *& hoc est, quod voluit Rebuff.* d. tract. de decim. qu. fin. num. 23. *dum ait in materia decimarum incipi posse à præcepto*, per c. pervenit, de decim. *quod idem tenet Collect.* in c. pastoralis, in fin. eodem. *Quomodo vero excommunicatio possit ferri, vel fulminari pro decimis, fusius explicabo* quæst. seqq. (*ωω*)

(*ωω*) *Mindan. de Mandat. libr. 2. cap. 67. n 34. & seqq. dicit*, ad solutionem decimarum tripliciter esse procedendum: 1. Spontaneâ solutione decimæ enim & inprimis Ecclesiasticæ ad sustentationem Ordinis Levitici, nunc Ecclesiæ, Scholarum, sacrique Ministerii deputatæ ultrò & liberaliter sunt exsolvendæ: *V. Exod.* 20 *2. Paralip. 31. & cap. revertimini 65. cum can. seq quæst 1.* 2. Reali exactione, cum antequam fructus ex agris asportentur, decimæ auferuntur, *text. in c. cum homines, 7. inf.* 3. Mandatis Executorialibus, *v. cap. pervenit. d decim. & c. dilecti. in f. eod. c. omnes decimæ. in fin.* Sed quia modi inveniuntur decimas dare nolentes, stat: ut

ut sec. præceptum Domini admoneantur semel secundo, tertio. Quasi non emendaverint, anathematis vinculo feriantur usque ad satisfactionem & emendationem congruam 16. quæst.7.

Secunda Conclusio. *Contra pertinaces in solutione decimarum* (58) *invocari potest brachium seculare*; ita gl. d. clem. in verb. coërceri. per c. postulasti, de homic. quam ibi sequitur inter ceteros Imol. n. 12. Rebuff. d. quæst. ult. num. 18.

Tertia Conclusio. *Subditi cogendi sunt ad solvendas decimas* (59) *appellatione remota*; *text.* in c. ex multiplici, & c. tua nobis, ubi Abb. num. 8. & ceteri, de decim. & not. gloss. d. clem. dispendiosam, in verb. dispendiosam, in verb. coerceri, & Rebuff. d. quæst. ult. num. 21. Trivis. decis. Venet. 29. num. 16. ubi inter cæteros Imol. n. 12. Marant. in specul. aur. par. 6. tit. de appell. num. 304. post Specul. tit. de appel. §. in quibus, vers 4. *Marchesan.* in tractat. commiss. seu rescript. c. 4. num. 15. & 25. par. 2. *ubi etiam dicit, commissionem appellationis in causa decimarum detur cum clausula, sine retardatione. Sed quoniam gloss.* d. c. tua nobis, in verb. tributa, *Tiraq.* in tract. de priv.

piæ

piæ cauſ. 153. privileg. *& alii dixerunt, appellationem admitti in cauſa decimarum: Ideo diſtinguendum eſt cum Abb.* d c. tua nobis, num. 9. *& aliis Doctoribus, quod aut laicus ſolum allegat præſcriptionem, vel conſuetudinem, & non admittitur appellatio, & ſic procedunt jura allegata; aut (60) allegat privilegium Papæ, vel compoſitionem legitimam, & admittitur, ſicque procedere poteſt dictum gloſſ. & ſequacium. Ratio (61) diverſitatis non illa eſt, quam affert Abb. loco cit. quia contra jus divinum non admittitur præſcriptio, aut conſuetudo, ſecus autem fit in privilegio & compoſitione; Nam ut admittamus compoſitionem ab aliquo fieri poſſe, etiam de iis quæ ſibi debentur de jure divino, certe neq; privilegium valet contra jus divinum*, ut ſupra c. 5. concl. 2. demonſtuavimus, *neque decimæ omnino de jure divino ſunt, ut ſæpius in hoc tractatu oſtendimus: ſed illa ratio eſſe poteſt, quia favorabilius eſt privilegium, & compoſitio, & facilius probari poſſunt, quam præſcriptio, vel conſuetudo.*

QUARTA CONCLUSIO. *Debitor decimarum non poteſt (62) prætextu ejus, quod ſibi debetur, decimas denegare, cum in futuris decimis non admittatur compenſatio*, ut

poſt

post gl. in c. decimæ, 16. quæst. 1. & alios late tradit Rebuff. d. tract. quæst. ult. num. 19. *Imo neque (63) propter sterilitatem*, ut fuse ostendit idem n. 22. & Vivi. in Communi opin. 153. vers. consuetudo non solvendi. (aaa)

(aaa) An propter decimas debitas Jure restantes, hinterstellige Zehenden/ executio apud rusticos fieri possit in res ad agriculturam pertinentes, prout sunt equi, vel boves aratorii, pecora, stercorationis ob causam comparata, ligones, aratra, surculi, falces putatoriæ, & similia instrumenta, quibus agricolæ pro agris colendis indigent, vid. l. 7. cum seq. ff. quæ res pign. obl. post Coler. d. process. exec. part. 2. cap. 3. num. 187. cum seq. Et hoc non tantum communi Dd. calculo locum habet de pign. judiciali, quod capitur pro executione judicati, sed etiam in pignore & hypotheca conventionali, sive ea sit generalis, sive specialis, ita, ut pro executione res agricol si alia bona, haberi poss. pignori capi non debeant. Salyc. in l. 7. num. 1. & 161. Angel. 2. in f. ff. d. aq. & aqu. pl. arc. cum al. Sed illud hodiè de consuetudine malè observatur, notat Alberic. de Rosate in d. l. 7. pr. cum magis habentur respectus ad privatum creditorum commodum, quam ad publicum, & contrarium quod tota die practicatur per Bl. ibid. n. 4 Ubi tandem observ. quod hoc tantum procedat, si debentes

tes agricolæ non habent alia bona, in quibus executio fieri potest, &c. Cum quo concordat die Chur-Bäyerische Gerichts-Ordn. Tit. 13.

Quamvis Rebuffus dissent. d. literis obligator, artic. 2. gl. 1. num. 105. Quid sec. eum, ob publicam utilitatem, melius est, debitum perdi, in persona privati, quam Rempubl. destitui agricultura, quæ nos omnes alit. Luc. d. Penn. in l. 1. & ibi Joh. d. platea num. 2. & 3. C. de agric. & censit lib. 11. de Auth.

An executio rei judicatæ in causis decimar. & al. rerum, tempore messis, fieri possit? Dist. Dd. Nonnulli inter dies Feriatos, securos, & inter eos, qui in utilitatem hominum invecti sunt, ut Feriæ Messis & Vindemiarum, asserentes, quod in his exemtio fieri possit, velut nonnullis in locis fieri consuevit, quod vulgò voce den Acker mit einem Wisch bestecken. Verùm hic executionis modus prob. 1. quia messis per imbres & tempestates facilè perire potest. 2. quod debitor per messem impediatur pecuniam conquirere. v. Um. d. process. disp. ult. thes. 17. Longè est expeditior modus, si finitâm esse horreum occludatur, quam voc. Einem die Scheur schliessen; ita enim periculum damni evitatur. Fritsch. d. Messe c. 9. §. 4. n. 15.

QVÆRO QVINTO. Quibus pœnis, & afficiantur non solventes decimas?

Omissis aliis pœnis, & incommodis, quibus afficiuntur (64) *non solventes decimas*, de quibus

quibus per Host. in summa, tit. de decim. Doct. in c. fin. de decim. in 6. clem. 1. c. 1. & c. revertimini, 16. quæst. 1. & toto tit. ex eodem. Rebuff. d. tract. qu. ult. & Andr. Hisp. d. tract. reg. decimarum. q. 2. & 9. Anast. Germon. in jam sæpius alleg. tract. de sacro. immunit. c. 19. num. 100. & 101. & Petrus Greg. Tholos. in Prælud. optimi Jurisconsf. probique magist. libr. 2. cap. 25. *Ego contentus ero duabus pœnis canonicis excommunicatione nimirum, & privatione Ecclesiasticæ sepultura, de quibus aliquot constituam conclusiones.* (bbb)

(bbb) Non tantum qui decimas solvere cum integritate detrectat, Legi Divinæ obsistit, sed etiam, qui alios ad id mandato, consulendo vel consentiendo promovet, adeò, ut eâdem, quâ principaliter delinquens pœnâ teneatur: hinc cit. h. l. Rebuffus quæst. 15. inter alia refert quod decimas non solvens, sequentibus pœnis afficiatur: 1. quod confligantur à Deo. 2. Semper futuri sint pauperes. 3. Maledicti sint DEO. 4. Fame perituri sint. 5. Perdent abundantiam fructuum. 6. Sterilitatem sentient. 7. Mortem æternam consequentur. 8. Infirmitatem & ægritudinem incurrent. 9. Revocabuntur ad decimam. 10. Dabunt impio militi, quod non volunt dare Sacerdoti. 11. Res alienas invad. 12. Homi-

cida sit. 13. Sacrileg. 14. Sepultura Ecclesiastica carere deb. 15. Peccent mortaliter, & ob id excommunic. 16. Prædones, fures, & latrones sint. 17. Multis puniantur pœnis. 18. In miseriis consenescent, cum mult. allegatis ibid.

Q. 1. Quæ pœna furibus decimarum & fructuum in agris adhuc extantium infligatur? Decid. Artic. 167. Nemesis Carol. *Add. notas nr.* & Carpzov. *Praxin. Criminal. quæst 83. part. 1.*

Q. 2. Quomodo puniendus, qui messem incendit, der die stehende Früchten abbrennet/ oder die Mandlen auf dem Felde ansteckt? Evolv. Id. Carpz. *d. tr. part. & quæst. num. 33. 36. 38. 39.* Von Bestraffung deß jenigen/ so Mischling abmähet/ und den Zehenden darvon nicht reichet. Besiehe Werndl. *c. 1. lib. 2.*

Q. 3. Was de Jure Bavar. Herkommens. Etiam Id. *l. 2. c. 2. cum Addit. in fin.*

Prima Conclusio. *Non solvens decimas, cum teneatur, excommunicari* (65) *potest ac debet; text.* in c. decimæ, 16. qu. 7. c. statuimus, 16. quæst. 1. c. pervenit. c. ad hæc, c. ex parte, il. 2. c. in aliquibus, & c. cum non sit, de decim. clem. dispendiosam, de jud. & novissime in Concil. Trident. sess. 25. c. 12. de reform. *in quibus omnibus juribus*

cum

tum pœna excommunicationis solum comminata sit, neque alibi reperiatur ipso jure proposita, dicendum (66) *necessario est, non solventes decimas non esse ipso jure excommunicatos, quicquid dicere voluerit* Rebuff. d. quæst. ult. num. 15. & Hispan. d. quæst. 2. per c. 2. de rebus Eccles. non alien. in *6. ubi tamen nihil habetur de decim. sed solum excommunicantur Laici, qui* (67) *compulerint Prælatos ad submittendum bona immobilia, & jura Ecclesiæ laicis ipsis. De Excommunicationibus vero plura apud Baron. ad An. Chr. 57. num. 11. & seqq. Hackelm. disput. can. 11. it. Villagut. de Bonis Eccles. & d. Interdict. libr. VII. Decr. fol. 232. Fr. de Platea in tr. d. Restitut. Neque concludit illa ratio, quam iidem afferunt, quod sacrilegus* (68) *est excommunicatus*, c. canonica, 11. quæst. 3. & c. omnes Ecclesiæ, 17. quæst. 3. *detinens autem decimas* (69) *sacrilegii crimen committit*, c. in canonibus, 16. quæst. 1. & c. 1. 16. quæst. 1. *quare erit is ipso jure excommunicatus. Nam neque sacrilegi omnes sunt ipso jure excommunicati, sed solum violatores Ecclesiarum*; quomodo loquuntur dicta jura, & not. gloss. d. c. canonica, *neque decimas denegantes sunt proprie sacrilegi; tum quia illa jura loquun-*

tur de dispensantibus decimas præter Episcopi conscientiam, & de laicis possidentibus decimas, hoc est, jus decimandi, tum quia improprie sacrilegium committere dicuntur, ex eo, quia non aliquid ecclesiæ proprium detinent, sed solum illi debitum, ut loquitur text. in c. parochianos, de decim. *Neque fiunt Ecclesiæ quoad dominium, nisi post separationem*, ut ex eodemmet Rebuff. ostendimus hoc eod. cap. quæst. 2. conclus. 2.

Secunda Conclusio. *Excommunicatio hac fieri debet (70) monitione præmissa*; ita disponit text. in d. c. omnes decimæ, 16. quæst. 7. & c. pervenit, de decim. not. gloss. fin. in c. tua nobis, eodem, gloss. in clem. dispendiosam, in verb. præmoniti, & verb. coërceri, ubi cæteri de judic. Marches. d. c. 4. num. 2. post. Abb. in c. pervenit, num. 3. & ibi Anchar. de decim. *Et regula est* in c. sacri. ubi Doct. de sent. excom. *quod (71) sententia excommunicationis ferri non debet, nisi præmissa canonica monitione, & competenti, (72) quæ trina est*, c. contingit, il. 2. eodem, cum concord. ibi positis, *cum aliquo dierum intervallo, nisi aliter necessitas postulet*, ut disponitur in c. constitutionem, eod. tit. in 6.

Ter-

Tertia Conclusio. *Quamvis in his literis comminatoriis excommunicationis non teneatur judex (73) apponere clausulam illam, nisi causam rationabilem volueris allegare*, ut post Laud. tradit Card. de clem. num. 28. *debet tamen (74) vel recipere aliquam informationem, quod possessiones sint in parochia*, ut post Laud. docet idem Card. d. clem. num. 27. *vel formabit literas conditionales, ut quia in iis narretur, decimas non esse solutas & subjicietur, quod si verum est, monet, ut solvat tam præteritas, quam futuras, cum tempus erit, alias excommunicabit, & adjiciat clausulam, quod si senserit se gravatum, veniat ad docendum, & c.* ut tradit Card. d. num. 28. *Alia de his literis videre poteris apud Doct.* d. clem. dispendiosam.

Quarta Conclusio. *Is, qui solvere tenetur decimas, neque eas solvit, aut restituit ecclesiæ, (75) debet ecclesiastica sepultura privari; text.* in c. prohibemus, de decim. ubi gloss. Abb. & alii, *qui tamen textus potius loquitur in laicis sibi usurpantibus jus decimandi, sed de non solventibus* aperte tenet Rebuff. d. tract. de decim. q. ult. n. 16. Andr. Hispan. d. tract. reg. decim. quæst. 2. num. 8. *Et ratio esse potest, quia eas deti-*

nant cum animarum periculo, ut dicitur in d. c. prohibemus, & c, 1. 16. quæst, 7. & notorie delinqunt, ut notant Doct, in d, clem, dispendiosam, *qui autem in notorio peccato, & publico decedit*, (76) *privandus est ecclesiastica sepultura*, opt, text, in c, pro obeuntibus. ubi gloss, 13. quæst. 2. alia gl, in c, non æstimemus, verb, omnibus, ead, cap, & qu, & in c, ex parte, il, 2, ubi Joh. And, & in c, ex parte, il, 1, de sepult, Hisp, d, tract, vers, decima est jure naturali, num, 18.

QUÆRO ULTIMO, An superior, & judex procedere possit ex officio in casu decimarum?

PRIMA CONCLUSIO, *Judex potest ex officio procedere* (77) *contra non solventem decimas, tanquam contra notoriè delinquentem*; ita Anchar. d. clem. dispendiosam, num, 4. Imol, num, 7. Card, numer, 28. Capr, num, 23. *sumet tamen prius informationem, quod talis sit subditus, & quod illa prædia sita sint in parochia illius Rectoris*; Ita Imol & Capr, locis citatis.

SECUNDA CONCLUSIO. *Visitator si Episcopus sit, sive Episcopus in visitatione*, (78) *poterit cogere subditos ad solvendum parocho decimas*; colligitur hoc tum ex præceden-

cedenti conclusione, tum ex traditis per Fusc. in tract. de visit. 2 parte, c. 2. num. 26. Læl. Zecch. in tract. de Episcopo, c. 6. n. 37. Soc. eodem tract. de visit. sub n. 28. & Franc. Pavin. in consimil. tract. de visit. quæst. 5. n. 96. & seqq. & quæst. 8. num. 17. & 18. in parte, *quod idem erit in visitatore ab Episcopo deputato ex justa causa.* juxta notata per Zecch. d. c. 6. num. 2. Pavin. d. tract. quæst. 2. n. 44. & seqq. 1. parte, *id quod in specie adnotavit Paulus Salodius, vir magnæ eruditionis, & integritatis, prius defunctus, quam ejus collega fuerim in hac Metropolitana Mediolanensi Ecclesia; is inquam,* in sua pulcherrima praxi visitationis, part. 2. c. 7. *ubi etiam tradit, quomodo ea in re gerere se debeat visitator. Ratio est, quia visitatori incumbit* (79) *correctio excessuū & omnimoda sollicitudo Cleri, & populi diligenter visitandi*, ut latè tradit idem Pavin. d. 1. par. qu. 1. num. 9. 12. 13. & seqq. *puto tamen id procedere,* (80) *ubi notorie constaret, subditos ad decimas teneri, neque ullam rationabilem causam allegarent, tunc enim cum res altiorem requireret indaginem, diligentius esset cognoscenda, vel etiam ad Episcopum, aut ad summum Pontificem deferenda*, ut colligitur

ex Salod, loc. cit. & monet Fuscius d.c.2. nu. 26.& c.21. num.40. ex mente S. Thomæ & aliorum.

Tertia Conclusio. *Potest, & debet Episcopus,* (81) *ubi redditus Ecclesiæ parochialis adeo exigui sunt, ut debitis nequeant oneribus satisfacere, si per beneficiorum secularium unionem id fieri non possit, eos sufficienter augere poterit ex primitiarum, oblationum, aut decimarum assignatione, parochianorum collectis, aut alia, quæ illi commodior videbitur ratione,* ut disponitur in Concil. Trident. sess. 24. c. 13. de reform. *quod etiam locum habebit, non obstante quacunque exceptione exemtionis, aut privilegii, etiam juris decimandi*, ut est optimus text. in c. 2. §. ubi autem, cum ibi not. de decim. in 6.

Pari ratione, cum Ecclesia (82) *longe distat à parochianis, ita ut ipsa non possint sine magna difficultate adire, potest novam Ecclesiam commodiorem intra ejus fines Episcopus ædificare, & in ea Sacerdotem sublato appellationis obstaculo ad præsentationem Rectoris Ecclesiæ majoris instituere ad sustentationem suam illius villæ obventiones Ecclesiasticas percepturum, ut est text.* ad literam, in c. ad audientiam, il. 1. de Eccles. ædif. *ubi per obventi-*

ventiones Ecclesiasticas possunt commode intelligi decimæ. prout colligitur ex gloss. & Doct. ibi & *Abb.* in c. novum genus, quod est 2. num.7. de decim. *dum ad materiam decimalem quærens, & tradens, quibus solvendæ sint decimæ, allegat text.* d. c. ad audientiam; *& quamvis text. ibi loquatur, ubi antiquæ Ecclesiæ Rector commode sustentari potest sine redditibus, & proventibus oppidi, in quo constituenda est Ecclesia, & gloss.* ibi in verbo, convenienter *dicat quod alias id non permitteretur; tamen idem dicendum puto in eo quoque casu, cum jure novo Concil. Tridentin. provisum sit exiguitati redditnum Ecclesiæ, modo, quo supra diximus, nimirum assignando ubi opus sit, decimas pro sustentatione Rectoris, & ut possit debitis oneribus satisfacere: quod etiam sentire videtur Card.* consil.26. num.2. & satis colligitur ex d. c.1. §. ubi autem, de decim. in 6. *quo loci jubetur ordinariis locorum, ut ordinent, quod etiam privilegiati super decimis recipiendis gratis assignent Ecclesiis parochialibus eam portionem de earum proventibus, ut inde & competentem sustentationem habere, & debita onera valeant supportare. Atq; hæc de decimis, quas* spirituales *vocant, dicta sint satis.*

SUMMÆ RERUM.

1. Effatum S. Auguſtini.
2. Cauſa finalis decimarum quotuplex?
3. Effectus decim. præcipuus.
4. Quale ſit jus exigendi decimas?
5. Num reale quoad fructus nondum decimatos?
6. Involvatne Dominium utile vel directum?
7. Utile ſolùm defenditur.
8. Pro Dominio directo quæ ſtent fundamenta?
9. Diſſolvuntur iſthæc fundamenta ſingula, *& num. 10. cum ſeq.*
12. Cui bono ulterius decimæ ſint inſtitutæ?

CAP. IX.

De Effectu & Utilitate Decimarum.

(1) QUà de evolvendus memorabilis Sermo *S. Auguſtini*, Patris Auguſtiſſimi, qui extat tom. *X. Operum edit. Baſil. pag. 769. ſerm.*

serm. 219. de tempore. Ejus locô Recentioris cujusdam, at ingenio & doctrinâ Maximi Viri sententiâ, cum Sagitt cap. ult. d. dissert. penè obsignare placet. Utinam inter Christianos hæc etiamnum vigerent, quorum liberalitas Judaicâ certè inferiorum non esse debebat, si non multo perfectior, pleniorque; sed dolendum est, cum jugo ceremoniarum inutilium excussô, morum etiam, Virtutumque laudatissimarum jugum qu, excussum esse, non aliter, quam si Christianum esse, tantundem sit, atque nihil cum Judaicis LL. tam quæ ad mores spectant, quam quæ ad ceremonias & judicia, commune habere velle. Magnopere sanè hoc facit ad opprobrium Religionis Christianæ & Judæorum offendiculum, quod non sine specie veri exaggerant in contumeliam SERVATORIS nostri, quem charitatis, liberalitatis, beneficentiæ, cæterarumque virtutum non præconem tantum, sed ἀρχηγὸν καὶ πλειωτὴν esse gloriamur.

(2) Post alias igitur causas decimarum restat penultima quoad executionem, sed prima intentione, Causa Finalis; de qua ex dictis sat constat, per decimas præcipuè intendi, ut Ministri Ecclesiæ commode sustententur, & per eos à cura victus solutos expeditiùs rebus Divinis vacetur? dum interea solventes decimas Deo in recognitionem supremi ejus. Dominii eas in Ministris Ejus offerunt: Finis ergo principalis & Primarius decimarum instituendarum

endarum hic est, ut Ministri Ecclesiæ commodè sustentari queant; & qui finis ultimus est, ne cultus Divinus intercidat, ut refert allegatus *Ziglerus d. tract. cap. 7. num. 7. cum seqq.* Plures alias causas coacervant *Rebuff. quæst. 2. Azor. c. 23. quæst. 10.*

(3) Effectus autem duplicis generis enarrat *Venator in Analys. Jur. Pontif. h. t.* quorum alios ait enasci ex decimis præstitis, uti sunt securitas corporis, animæ, abundantia fructuum, acquisitio cœlestium præmiorum *c. decimæ. 66. caus. 16. quæstion. 1.* de quibus nulla occurrit hîc difficultas: alios vero effectus considerare licet, quando decimæ nondum sunt præstitæ; & quidem rursus duplici modo, vel in ordine ad parochum seu decimatorem; vel in ordine ad eos, qui tenentur solvere decimas. Quoad priorem partem clarum est. 1. ex omnibus hucusque dictis, dependenter à Lege Ecclesiastica jubente decimas Ecclesiis aut Parochis solvi, eas certò deberi parochis, ita, ut hi Jure Communi verùm aliquod jus habeant exigendi decimas; Sic enim ait *Alex. III. in c. 14. h. t.* Cum decimæ non ab homine, sed ab ipso Domino sint institutæ, q. debitum exigi possunt: sive dein præceptum hoc fuerit à Deo immediatè latum, uti olim in Vetere Testamento, sive per Ecclesiam, ut in Lege Gratiæ. Dein certum est. 2. *Prædictum* debitum non solum esse Religionis, sed insuper Justitiæ, tum quetenus decimæ serviunt

ad

ad necessariam sustentationem Ministrorum Ecclesiæ; tum quatenus Ecclesia fecit hanc determinationem quoad decimam partem, & sic decimarum obligationem constituit intra objectum justitiæ; sicut quando taxatur à legitima potestate certum, v. gr. frumenti pretium, illud ex justitia servandum est. *Pirrhing. num. 153.*

(4) Quia tamen intra latitudinem justitiæ potest res aliqua duplici modo esse debita alteri, nempe vel tanquam aliena respectu debitoris, & tanquam propria creditoris, uti v.g. debetur res furto sublata; vel tanquam propria debitoris, at cum oblatione reddendi olim, veluti debetur pecunia mutuo accepta, &c. hinc quoad decimas sat gravis quæstio plures aliàs particulares post se trahens nascitur. Quonam modo ex dictis duobus decimæ debeantur?

Quamvis enim quoad oblationem conscientiæ, & rationem peccati, duo illi modi non multùm differant, tamen in ordine ad multos effectus morales ac civiles, quoad jus in foro externo prosequendum, valdè inter sese disceptant, ita, ut Canonistæ quoque in diversas abeant sententias: Consul. d. manip. Dn. Com. Königl. quæst. 8 p. 128. cum seqq.

(5) Nam I. Ecclesia vel Parochus in fructus decimatos seu nondum separatos à reliquo cumulo, habet aliquod jus reale. Prob. quia Jus Reale seu in re habet is, qui immediatè

tendit

tendit ad rem aliquam sibi subjiciendam, in ordine ad actionem, quam vi juris sui potest circa eam exercere, ad Jus personale dicitur, vi cujus immediatè tenditur ad personam aliquo modo subjiciendam, in ordine ad actionem, vel omissionem actionis, ad quam persona illa vi Juris talis est devincta. *D. Glettle in Inst. lib. 2. tom. 2. n. 4.* Atqui Parocho vel Ecclesiæ circa fructus nondum decimatos competit jus prius, vi cujus non ad solam personam, sed ad rem ipsam tenditur immediatè; Ergò hoc jus est reale & non merè personale. Pr. Minor. si fructus nondum decimati veniant ad manus tertii, cui Dominus fundi & fructuum eos tradidit, seu bonâ, seu malâ fide, potest Ecclesia immediatè fructus petere sec. partem decimam ab illo tertio possessore *c. 28. h. t. & rursus c. 33.* Ergò manifestum est, adesse Jus, quô quis immediatè tendit in ipsos fructus, seu rem: aliàs enim, si daretur solùm Jus personale, in tali casu solùm Dominus fundi non autem alter qui bona v. gr. fide fructus illos à Domino accepit, maneret obligatus & conveniri posset; cujus oppositum patet ex Juribus allegatis.

(6) Præfatum Jus. II. dicitur esse saltem quasi dominium, seu utile simile illi, quod habet usufructuarius; non tamen est Dominium directum, rigorosum aut perfectum: prima pars patet ex præced. conclusione nam Dominus fundi non potest alienare fructus in præjudicium usu fructuarii, & hic recuperare

potest

potest fructus, ubicunque eos repererit. Vi Dominii aut juris utilis; atqui hocipsum potest facere Ecclesia aut parochus respectu fructuum non decimatorum, juxta txx. paulo ante allegatos, Ergò simile jus competit parocho, sicut usufructuario. Secunda pars etiam pr. Fructus omnes, antequam à reliquo cumulo separaretur pars decima, sunt in dominio & bonis illius, cujus sunt prædia & fructus, qui sequuntur Dominium rei frugiferæ *arg. l. 2. §. 2. ff. de pollicit.* Ergò Ecclesiæ ante factam separationem non competit dominium directum, ne quidem pro indiviso, ut partim ex ead. lege eruitur, partim ex eo, quia nullum adest solidum fundamentum, aut titulus talis dominii communis.

(7) Quod sic amplius confirmatur. Nam Ecclesia non habet commune Dominium in ipsis prædiis, seu terris, quæ ferunt fructus, nec in semine, arboribus, pecoribus, &c. unde fructus proveniunt; unde nec in ipsos fructus habebit Ecclesia verum ac directum dominium, q. ex vi nativitatis eorum (*ut loquitur Suarez. cap. 36. num. 4.*) nec ex vi solius Legis Ecclesiasticæ, quæ non tollit Dominium alteri competens, nec facit illud commune, cum vim hanc prorsus singularem nullibi videamus expressam. Ita *cum Glossa - Feder. Senens. & aliis declarant Rebuff. quæst. 3. num. 16. & 17. & quæst. 9. num. 8. Castro-Palao p. 2. num. 4. Layman. c. 2. n. 5. Pirrhing. h. t. n. 154. Anr. c. 8. num. 35.*

(8) Et

(8) Et ab hac sententia ita declarata fortè re ipsa non dissi. ii, qui cum *Panormit. in c. tua nobis, 16. h. t.* ajebant, ante separationem fructuum jam competere Ecclesiæ dominium, directum in decimas, ita, ut eorum fructuum possessor, tanquam debitor rei prorsus alienæ, teneatur ad decimas reddendas.

Quæ sententia his maximè fundamentis nititur. 1. Vindicatio in Jure non datur, nisi Dominio in rem propriam ab alio detentam *l. 23. ff. de R. V.* Atqui in Jure Canon. pro fructibus non decimatis vindicatio conceditur Parocho *c. moderamine. 33. 16. quæst. 1.* E. Parochus habet verum Dominium in tales fructus seu decimas. 2. Idipsum ex pluribus Sac. Canonum txx. videtur erui, dum decimæ vocantur Bona DEI, vel Ecclesiæ *per c. decimæ, lib. 16. q. 1. Ubi gloss. infert:* Ergò ante separationem decimæ sunt Ecclesiæ, cum debeantur ut res, quæ non sunt sub Dominio debitoris, qui alias non invaderet res alienas, &c. 3. Est privilegium Ecclesiæ, ut sine traditione consequatur dominium rei sibi legatæ, vel donatæ, ut teste, *Lind. Engl. num. 51. h. t. notant. Interpp. in l. 23. C. d. SS. Eccl.* E multò magis ex voluntate DEI & præcepto Ecclesiæ, transfertur Dominium decimarum in Clericos ante traditionem vel separationem, cum voluntas Ecclesiæ videatur esse efficacior, quam privati donatoris.

(9) Sed, hac sententia, quamvis appareat

magis

magis pia & favorabilis Ecclesiæ aut Clericis; non satis est fundata in Jure Sec. *A nr. c 8. n.34.* cum aliis citatis. Nisi intelligatur de solo Dominio utili per quod ambæ sententiæ qu. in concordiam revocantur, *attest. Suarez. c.36.n.8.* qui dein fusè & præclarè totam hanc difficult. componit: itaque ad 1. Resp. Neg. Min. Si vox vindicatio sumatur strictè in sensu juridico pro actione procedente à vero directo dominio: Vindicare vero hîc idem significat, ac usurpare, quo sensu ead. vox in jure Can. reperitur in *c. quia nonnulli. 3. d. Cleric. non resid. Zoësius h. t. n. 61.* Dein, in sensu ap. JCtos quoque recepto vindicatio quandoque sumitur minus strictè prout significat non actionem directam *juxta Gl. in ll. 34. ʃ. de R. D. & Gl in. l. 5 §. 3. ff. d. R. V. Pirrhing. numer. 157. h t.* quam utilem vindicatione facilè concedent omnes.

(10) Ad 2. Resp. oportere, ut jura juribus concordentur; unde citati txx. ita sunt intelligendi in paulo latiori sensu, ut non contradicant aliis veritatibus & txx. sat claris, quos adducunt *Suarez. cap. 36. n. 6. & 7. Zoës. n. 61. h. t.* præsertim *ex c. 14. h. t.* Unde, sicut quandoque S. Patres vocant fures & raptores eos, qui non dant pauperibus eleemosynam, cum deberent; quamvis nemo propterea dix. eos talium bonorum Dominium dimittere, vel pauperes ipso facto dominium acquirere ante traditionem; sic in latiore significatione decimæ dicuntur res alienæ, quatenus sunt

 aliquo

aliquo modo alteri debitæ; quod adhuc magis procedit, admisso saltem jure aliquo reali, pariente utilem rei vindicationem, prætertim, cum etiam is, qui actionem habet ad rem, videatur rem habere, *l.15.ff.d.R.J.*

(11) Neque stringit, quod tertio loco erat oppositum; ad summum enim ea sententia, quod dominium transeat ad Eccles. ante rei tradit. intelligenda est, quando res certa & determinata, vel, quando de donatione proprietatis constat, quod non sit in nostro casu, in quo tunc solùm posset hæc sententia permitti, quando fructus decimales jam sunt à reliquis fructibus separati & designati; tunc enim permittit *Pirrhing.num.155.h.t.* Dominium directum & utile spectare ad Ecclesiam, etiamsi actualis traditio sive realis apprehensio nondum sit facta; quod etiam generaliter quoad donata vel legata Ecclesiis statuit *Layman.l.3.tr.1.c.5.num.8.ex cit.l.23.& l.fin.C.d.SS.Eccles.*

(12) De cætero, decimæ quoque sunt institutæ in figuram supra dictæ recognitionis debitæ sive dominii universalis, quod deb. Deus, quia DOMINI est terra, & plenitudo ejus orbis terrar. & universi, qui habitant in ea *Ps.33.* *Tynd.de decim.num.17.* & quod certa stipendia ac salaria Ministris Ecclesiæ exsolvenda, idque Apost. 6. argumentis probat. 1.Cor.9. sc. 1. ex Jure Gent. 2. ex Similibus. 3. ex loco parium. 4. ex Lege Mosaica. 5. ex ordine div. 6. ex Novo

Novo Testamento sec. illud CHRISTI: dignus est operarius alim. suo, *vid. Gerhard. in loc. de Ministr. Eccles. cap. 7. sect. pr. §. 324. Balduin. d. Instit. Ministr. c. 27. pag. 296.* adeò ut etiam emeritis parochis, in casu, si in propriis non habet, unde se alant, certa provisio ex reditibus vel substantia Parochiæ, sit faciendum, vel, si non suffic. Parochiani annuatim quid contribuant, ita tamen ne successor stipendio suo defraudetur, & ad minimum dimidia illius pars ei salva remaneat, prout fusius deducit *Carpz. in J. P. Consist. tit. 10. defin. 153. n. 6. 7. & seqq.* Conf. Addit. *ad* Werndl. *l. 2. c. 6.* ubi quoque: sic tribui Levi, quam pro servitio suo elegit DEUS, de redditibus prospexit, & 48. Civitates cum suburbiis eid. assign. Num. c 35. Levitis, Sacerdotibus & Pontifici decimas fructuum, pecorum & jumentorum concessit. Num. c. 28. v. 31. Sacerdotibus & Pontifici primitias & primigenia assign. Lev. 13. Num. 18. Deuter. 26. quin etiam oblata DEO sive ex voto, sive ex libera devotione in Sacerdotum usum cedebant. Lev. 32. vers. 23. Num. 15. Unde collig. Tribum Levi præ aliis fuisse opulentissimam, & præsertim Pontificem ditissimum, cui vix comparari possit Pontifex & Sacerdotes Novi Testamenti sec. allegata D. Andler. in Jur. Prud. Publ. &c. libr. 1. tit. 5. part. 1.

SUMMÆ RERUM.

1. Materiæ decimis affines enumerantur.
2. Quas inter Primitiæ, quarum natura describitur.
3. An primitiæ Jure Divin. vel Ecclesiastico debeantur?
4. Negatur quoad eas Jus Naturale.
5. Rationes & Causæ propter quas inNov. Testamento Ecclesia quotam decimæ instit.
6. Oblationum natura, & diversitas exponitur.
7. Rationes suadentes obligationem faciendi oblationes referuntur.
8. Sed negatur, ea de re præceptum extare.
9. Ex aliis tamen 4. Titt. potest nasci ea obligatio.
10. Quomodo decimæ à primitiis differant?
11. Et quomodo ab Oblationibus?
12. De Primitiis & Thrum. M. ap. Ebræ.
13. Vom Opffer-Geldt / in Ecclesia primitiva.

14. Ob-

14. Obligatio solvendi Decimas potest minui, & aboleri.

15. Primus modus ex Privilegio Pontificio.

16. An privilegium simpliciter datum extendatur ad Novalia?

17. Probabilior sententia negat hanc extensionem.

18. Insinuatur quædam limitatio certor. A. A.

19. Solvitur primum fundamentum contrariæ sententiæ.

20. Dissolvuntur cætera tertia fundamenta.

21. Magis roborantur datæ responsiones.

22. Wann die persönliche Zehends-Freyheiten zu Unkräfften kommen? remissivè.

23. Quomodo Immunitatis privilegium amittatur per actus contrarios, &c.

24. Alii autem modi tollendi decimas scil. præscriptio, & consuetudo, referuntur.

25. Præscriptionis tempus & efficacia ostenditur.

26. Qui Lex decimarum consuetudine tolli possit?

CAP. X.

De Affinibus decimarum harumque contrariis, per quæ tollantur, vel obligatio solvendi decimas.

(1) PRimitias & oblationes seu materias decimar. affines seu cognatas passim appellant AA. cum Venat in Annal. Jur. Pontif. h.t. Ubi præterea addit tanquam affinia decimar.

marum Censûs, Exactiones, Procurationes, de quibus agit specialis Tit. 39. libr. 3. decret. Eod. modo huc trahi possunt alii Clericorum proventûs, præsertim portio Canonica, quam cum decimis habere similem naturam testatur Lancellotus Instit. Jur. Pontif. l 2. d. decim. sive intelligatur portio Parochialis, sive Episcopalis, de quibus agi solet in speciali Titulo de Sepulturis: Præterea, jam sup. ordine inverso, insinuatum est, hoc spectare tum decimam papalem, ut voc. A, nr. & amplissimè ad eam pertinentia diducit, tum decimarum. Quartam Episcopis de Jure debitam, c. conquerente. 16. d Offic. Judic. ord de qua. Id. Lancellotus d. decim in f. Reperi etiam possent hîc, quæ sparsim de decimis Laicalibus sunt dicta, inprimis, quæ ex Indulto Pontificum in Laicos v. gr. Reges & Principes sunt translatæ, de quibus Emin. Gonzalez. ad c. 19. de decim.

(2) Ut autem saltem aliqua ex his Affinibus decimarum nonnihil libemus, per Primitias intelliguntur non bonitate, sed tempore primi fructûs, v. gr. agrorum, vinearum, hortorum, &c. in animalibus v. primitiæ dicuntur primogenita: Et hæc quamvis quoad aliqua conveniant cum decimis, discrepant tamen potissimum in eo, quòd primitiæ sint primi fructus tali anno collecti; decimæ autem sint certa seu decima pars fructuum: deinde saltem in Veteri Lege primitiæ offerebantur quæ

immediatè DEO in recognitionem beneficiorum & gratiarum act. etsi dein qu. mediatè cesserint etiam in alimenta Sacerdotum: at decimæ directè & immediatè dantur Ecclesiæ Ministris tanquam stipendium, &c. Quænam autem fuerit olim varietas Primitiarum, ex S. Literis, & P.P. referunt Suarez. c. 8. num. 11. Emin. Gonzalez, ad c.1. d. decim. n.4.

(3) In Lege antiqua Primitiæ erant à Deo præceptæ; imò, 2. in novâ quoque Lege olim dabatur Lex Ecclesiastica de iis afferendis, 3. at Jure Natur. non debentur per se loquendo. I. Membrum patet ex Sac. Scriptura *Exod. 23. Num. 18. Deut. 16. Malach. 3.* & exponit *Pirrhing. num. 171. ex cap. 1.* II. Membrum rursus clarum est ex *pluribus txx. Decretor. c. præter. 6. dist. 32. & c. revertimini. 65. caus. 16. quæst. 1. & c. 1. caus. ead quæst. 1.* ita tamen ut determinatio quantitatis fuerit relicta arbitrio fidelium. *Suarez. cap. 8. num. 15.*

(4) Et not. Lege naturali nos obligari solùm ad gratitudinem in genere, sive dein exerceatur hoc determinato modo primitiarum, sive alio; cum possint homines æquè per preces v. gr aut alia pietatis opera suam erga DEum gratitudinem demonstrare. *Lud. Engel. num. 62. h t.* cum communi, juxta quam etiam constat in omni ferè regione hodiè contraria (frustra renitente *Rebuffo quæst. 1. num. 21.*) consuetudine sublatum esse hoc Jus merè Ecclesiasticum, *Castro-Palao pag. 16. num. 2. cum Azor. l. 7. c. 38.*

c.38. quæst. 3. Leſſio l. 2. c.39. num 31. Pirrhing. numer. 172. ut proindè parùm ad praxin juvare poſſint ea, quæ de his fuſiùs diducunt *AA. cum Barboſa de paroch. c 27.*

(5) *Ex prædict. Lesſio* Werndl. *d. tr. in cap. 9.* collegit. 11. rationes & cauſas, propter quas in Nov. Teſtamento Eccleſia quotam decimæ, ſive decimam, & non minorem partem inſtituit: Sed ſecundam rationem *Ziegl d. tr. cap. 13. §. 16.* ita perſtringit: quod nimir. decima pars data fuerit ad incitationem decimarum in Vet. Teſtamento, uti Abraham decimam Melchiſedech dedit, non quidem, ut Chriſtiani à Lege Moſaica liberati onere illius denuò ſe ſubjicere, & noviter in Judaiſmum prolabi voluerint: ſed, quia facilius erat, Laicis decimam partem facultatum Miniſterio Eccleſiaſtico attribuere, quam omnem ſuam ſubſtantiam in communem uſum vertere, propter communionem Chriſtianorum primæ Eccleſiæ *ex cap. 6. Actor 32.* quæ adhuc viguit. Tertulliani tempore, ſec. Ziegl. cit. loc. §. 6. Cum v. charitas illa decreſcere inciperet, Laici ab illa vita communi recedere coacti ſunt adeò, ut mallent, aliquam partem, quam totum eorum ſubſtantiæ ſive facultatum amittere, ubi præterea not. quòd, lic. à Chriſtianis decimæ ad imitationem Veter. Teſtamenti, introductæ ſint, tamen illæ ab his longè diſtant, quia in Veteri Teſtamento non niſi de frugibus & arborum pomis, & de animalibus, quæ ſub

virga pastoris transibant, decimæ exsolverentur, non vero de aliis rebus: *Levit. cap. ult. Addit. Dominic. Soto de J. & J. l. 9. quæst. 4. art. 2.*

(6) Oblationes si latius & in genere sumantur, significant omne, quod ad divinum cultum offertur, & sic comprehendant, etiam decimas, primitias, sacrificium, preces, dona sacta quæcunque, &c. paulò strictius significant rem quamcunque, quæ intuitu Religionis immediatè DEO, sed absque immolatione vera in sacrificio usitata, offertur in Altari, v. gr. Ecclesiæ, vel extra eam, ut dein ad Ecclesiæ, usum aut Ministrorum sustentationem cedat; quo sensu excluduntur quidem decimæ, primitiæ & sacrificium, sed comprehenduntur omnia dona & munera, quæ vel per actus inter vivos, vel mortis causa, per legatum aut ultimam voluntatem relinquuntur Ecclesiæ, sive quoad res mobiles, sive quoad immobiles, *Barbos d Paroch. c. 24. num. 1.* qui *num. 3.* insinuat strictissimam significationem oblationum, quæ dicuntur usuales, & fiunt à fidelibus v. gr. sacrificii tempore ad Aram seu Manum Sacerdotis, de quibus *Rebuff quæst. 1. n. 27. Azor. l. 7. cap. 27. qu. 8.* qui etiam declarat, *quæst. 9.* discrimen inter decimas, primitias & oblationes specificè acceptas.

(7) Illud hîc indagandum, utrum oblationes propriè acceptæ sint ex necessitate seu obligatione à Fidelibus præstandæ?

Obligationem suadent. 1. *txx. Juris Canonici*

nonici c. statuimus. 55. caus. 16. quæst. 1. ubi dicitur: si quis oblationes Ecclesiæ vel decimas, quas populus dare debet, &c. *& in c. præter hoc. 6. dist. 32.* Alexander III. præcipit, ut decimæ, primitiæ & oblationes vivorum & mortuorum Ecclesiis DEI fideliter reddantur à Laicis. 2. Saltem olim in Ecclesia videtur fuisse generalis usus & consuetudo faciendi oblationes certis anni festivitatibus inter Missarum solennia, qui usus principium aliquod habuit *ex jure Divino cap 23. Exod.* & deinde in Nova Lege acceptus & roboratus est per usum S. Patrum, *c. omnis Christianus 69. dist. 1. de consecrat.* quem ex. nimis clarum pronunciat *Lud. Engl. num. 65. h. t.*

(8) Sed credo, facilè ad concordiam revocari posse memoratam sententiam cum altera communi, negante obligationem absolutam & per se faciendi oblationes, quam cum al. citatis tenet *Barbosa d. paroch. c. 24. num. 9.* ubi ait, securè tenendum esse, oblationes non deberi ex præcepto: non Divino, quia Lex Vetus quoad præcepta Ceremonialia vel Judicialia nunc non ligat: nec Ecclesiastico, cum in *S.* Canonibus tale non reperiatur, *Pirrhing. n. 174. h. t. cum aliis allegatis, & ipso Thoma 2. 2. q. 86. a. 1.*

(9) Ubi tamen Id. 4. modos seu titulos enarrat, ex quibus potest nasci independenter à præcepto absoluto Ecclesiastico, obligatio pendendi obligationes; si nimir. 1. ratione promissionis, aut conventionis factæ, vel per modū census aut pensionis quis ligaretur

hoc

hoc onere. 2. Ratione pii voti, &c. 3. Si Ecclesia, aut ejus Ministri ad suam sustentationem indigerent talibus oblationibus. 4. Si adsit consuetudo obligans, aut præscriptio, quæ omnia fusius exponunt *Castro Palao p. 17. Barbosa l. c. num. 10. Gonzalez. ad c. 13. d. V. S. cum Aloys. Riccio in Praxi p. 4. resol. 295. Suarez. c. 5.*

(10) Differunt decimæ à primitiis, quia hæ sunt prima pars fructuum Deo offerendorum; illæ non tantum de fructibus, sed & aliis etiam rebus mobilibus debentur. 2. Hæ semel tantum illæ singulis penduntur annis. 3. Hæ incertam, illæ quotam habent definitam.

(11) Quod etiam ab oblationibus diff. id quoque vel inde patet, quia decimæ mediatè, determinatè & coactè: Oblationes vero immediatè indefinitè & voluntariè (nisi Parochiæ reditus valdè tenues existant, quoniam & tunc sunt præcepti) DEO offeruntur. *Fr. Mart. d. disp. Can. Concl 9 & 10.*

(12) Primitiæ & Thruma magna apud Ebræos decimarum solutionem antecedere solebant; neque enim Moses unum genus decimarum proposuit, inquit *Scaliger. in diatrib. de decim.* Et quidem primò omnium in publicam testificationem, quod annuam fertilitatem pro singulari DEI Beneficio agnoscerent, vel, ut *R. Levi Ben Gerson in 2. Sam. 23. v. 16.* scribit, ut benedictionem messis instantis impetrarent, de fructibus maturescentibus offerendum Ebræis fuisse OMER, h. e. manipulũ spicarum, quæ decimam

cimam Ephæ partem vel menſuram Omer redderent, uti R. Abarben. explicat, qui rectè addit: totius cœtûs nomine fuiſſe offerendum. Probant hanc oblationem nonnulli Chriſtiani, quos inter *Sixtinus ab Amama in Comment. d. dec. ex Lev. 2. v. 14.* Si obtuleris munus primitiar. frugum tuarum DOMINO. Et debitum erant primitiæ primarum frugum, ſed non ipſæ primæ frugis. Qui enim oblationem fructuum facturus erat de primis frugibus, id de ſpontaneis faciebat, quas alio etiam, quàm paſchatis die offerre licebat Ebræis, minimè de manipulo illo azymorum die offerendo. Longè rectius vero probatur *ex Lev. 23. v. 10.* ubi præcipitur, ut cum vol. metere ſeu ad metendum parata ſeges fuerit, à ſpicarum DEO offerendarum, deſectione fiat initium, easque coram Deo elevet, i.e, ſec R. Abarbenel, huc & illuc agitet in 6. mundi partes ad oſtendendum terram Domino eſſe plenitudinem ejus. Oblato hunc in modum altero paſchatis die manipulo 50. diebus pòſt, Feſto nimir. Pentecoſtes h. e. elaboratis fructibus, vannato frumento, oleo & muſto primitias offerebant, ut ſancitum d. c. 23. verſ. 15. Num. 28. verſ. 26. Deuter. 16. verſ. 9. Atque hæc oblatio Ebræis voc. Thruma vel oblatio magna Judæis, Germanis eine Abſcheidung. Quod ipſam oblationem attinet, *R. Maimonides l. cit.* eam divinitus mandatam fuiſſe ſic probat: Thrumæ hujus fit mentio in Lege, quum Benedictus ille ait: *Deut. 18. v. 6.*

initium

initium frumenti tui, musti tui & olei tui dabis mihi. Cum vero in genere duntaxat jubeantur dare primitias, non determinata illarum quantitate Ebræorum quoque sapientes illam populo præscripserunt. De primitiis singulis annis solvendis Lex solis radiis est perscripta *Deuter. 18. vers. 4.* Primitias frumenti, olei, & musti tui, & primitias tonsuræ tuæ ei dabis. His verbis in specie & determinatè DEUS præscribit, de quibusnam rebus primitias dari velit? *prolixius in c. 1. d. Diss. Th. Sagitt. sparsim.*

(13) Das Opffer-Geld in Ecclesia primitiva erat in usu, *teste Besoldo in Th. pr. sub voc.* Opffer/2c. & receptum fuit, ut ante communionem S. Cantiones à Clero recitarentur, quod officium cantandi, offertorium appell. inter quod populus oblationes Sacerdoti Lyturgiam agenti coram Altari offerebat. Habuisse autem Ministros Ecclesiæ inservientes ex oblationibus istis sua alimenta non probabile tantum est, sed etiam haud obscurè innuere videtur Apost. *1. Cor. 9. vers. 13. 14.* Idem ferè repetitum in Concilio Antiocheno can. ult. Et hæc praxis circa oblationes fidelium observata fuit etiam, postquam integra prædia in perpetuum Ecclesiæ patrimonium addicta, & ab Ecclesiasticis personis retenta fuerunt. *Ziegler. d. dot. Eccles. cap. 3. §. 5.* In Saxonia nummi missales, Opffer-Pfennig/ pars sunt salarii in pagis Ecclesiæ Ministris præstandi, ut videre est

Ord.

Ord. Eccles. artic. generalis 23. vom Opffer: quod procul dubio ab antiquis oblationibus originem trax. *referente Carp. in Jurisprud. Cons. l. 1. t. 7. defin. 105. num. 1.*

(14) *Demonstrat*, porrò, *usus & experientia, non adeo ferream esse Legem de solvendis decimis, quin emolliri, temperari, aut certo saltem modo aboleri possit*, vel ab ea certæ personæ, aut integra communitas eximi. Quæ res in nr. principiis non habet difficultatem cùm habet in quæst. 3. & controv. 1. Dn. Com. Königl. de diss. satis demonstratum sit, obligationem solvendi decimas dependere hodiè solùm à præcepto Ecclesiastico, non autem Divino, aut Naturali, nisi loqueremur de ea portione, quæ ad necessariam sustentationem Ministrorum Ecclesiæ poneretur requiri, quæ utique semper debet excipi in omnibus seqq. casibus, in quibus dicitur cessare obligatio solvendi decimas juxta ea, quæ habet *Layman, c. 6 circ. fin.*

(15) Primus e. & facillimus modus obtinendi Immunitatem ab hac obligatione est Privilegium Legitimum; quod nulli Principes Laici possunt conferre *cap. 25. h. t.* nec Episcopi, cum non possint in Jure Communi Canonico dispensare nisi in casibus ipsis specialiter concessis, *Pirrhing. num 52. h. t. cum Barbosa d. paroch. c. 28. num. 49.* sed Summus Pontifex *c. 3. & 9. h. t. Suarez. c. 14. num. 9. & 10. cum num. 13. & 14.*

(16) An autem talia privilegia sint ita
amplè

amplè interpretanda, ut, si Cajus v. gr. sit absolutè immunis per privilegium Pontificium à solvendis decimis ex propriis prædiis, sit censendus etiam immunis à Decimis Novalium, quæ post concessum privilegium coli sunt cœpta? Exceptionem privilegii ad Novalia suadent hæ rat. 1. Immunitas à decimis antiquis solvendis est quid majus, & immunitas à solvendis decimis Novalium minus quid; E. cui concessa est prior immunitas, etiam concessa est posterior. *v. c. ex parte, 27. h. t.* 2. Exemptiones & privilegia circa decimas non præstandas proveniunt à mera Liberalitate & Beneficio Supremi Principis Ecclesiastici; Ergò sunt latè interpretanda, & consequenter, etiam extendenda ad Novalia. *Leg. c. quamvis, 4. de præbend. in. 6. c 6. de donat. c. 22. d. privil. cap. 16. de V. S.* 3. Sub privilegio generaliter ac indefinitè concesso de non solvendis decimis continenter omnes q. species decimarum. E. etiam comprehenduntur decimæ Novalium, *evolv. cit. c. 22. d. privil.* 4. Negatio absoluta, seu particula negativa universalis, vi cujus in privilegio dicitur, nullas dec. esse solvendas, negat universaliter omnes dec. E. *Ita sent. Pyrrhing. num. 103. h. t. Fagnanus in c. cum contingat. 29. num. 9. h. t. Zoes. num. 54. eod. Suarez. c. 19. num 4.*

(17) Pro sententia restringente Privilegium, ut ad Novalia non extendatur, pugnat illud præcipuum fundamentum. Immunitas hæc à præstandis decimis per privilegium con-

cessa

cessa est Juri Comuni contraria, parochis valde præjudiciosa & valdè odiosa, E. non debet extendi ad N. ut minùs lædâtur Parochi *arg c.2.h.t.in 6.& c. quamvis.8.de Rescr. in 6.* Si quid privilegium percipiendi decim. alic. simpliciter concessum non comprehendit Novalia de novo consurgentia, E. cum in utroq; casu videatur esse parratio, ut privilegium odiosum, sive Laicis, sive Clericis concessum in præjudicium Parochiæ, restringatur *argum. c.6. d. consuet.* Sic quoque doc. *A. nr. c. 6. num. 67. supr.* Werndle *l.4. c.4. conclus. 7. cum plurib. al.*

(18) Sed hi AA. addunt eam limitat. nisi sat clara privilegii verba, aut aperta mens concedentis privilegium, ex verbis aut circumstantiis collecta majorem extensionem etiam ad Novalia suad. *argum. cap.12. h.t.* præsertim, quia in eo casu censetur non magnum præjudicium Parochiæ oriri. *Iterum A. nr. l.c. num. 62. & Rebuff. quæst. 14. num 28.* quorum tamen AA. distinctionem oppugnat *Suarez. c.19 num. 5. & 6.* Sed hic casus videtur esse rarus, ad quem fortè suam limitat. nolent extendi præcitati AA. cum Al.

(19) Cum quibus censeo pro secunda sententia stare magnam probabilitatem; sic enim valdè commodè elidi possunt allata fundamenta. Nam axioma in 1. Fundamenti majore positum, solùm procedit in mat. favorabili & non præjudicante Juri Communi. Sed *in cit. cap. 27.* Sermo est de Decim. Novalium

colligendis à Parocho, seu Monasterio, cui incorporata erat Parochia, intra cujus limites Novalia erant orta. *Dn. Com.* Königl. *d. dissert. quæst. 5. num. 24.* Saltem illud est certum, patronos 1. Sententiæ malè pro se uti hoc tx. quia is loquitur de privilegio colligendi decimas ubi plerique illi AA. neg. extensionem ad Novalia, tanquam in odiosis, & præjudicialibus.

(20) Nec firmum erat, 2. Fundamentum, quia eatenus solùm est privilegium Pr. latè interpretandum, quatenus agitur contra ipsum concedentem, non autem quatenus vertitur tertii præjudicium ex *c. 8. de Rescr. & l. 2. §. 16 ff. ne quid in loc. publ. Canis. c. 11. n. 7. cum Gonzal. Panorm. Covarr. &c.* tertium & quartum fundamentum eadem resp. enervatur, si dixi generales locutiones aut universales negationes semper esse intelligendas juxta mat. subjectam & mentem loquentis, & concedentis privilegium, qui nisi clarè exprimat, non censetur tantoperè velle præjudicare tertio. Confer. *Reg. 81. in 6. & arg. c. 2. h. t. in 6.*

(21) Neque vis inest particulæ neganti, de qua in quarto fundamento d. imò argumentum illud solvi debet ab omnibus, qui negant privilegium concedens perceptionem decimarum extendi ad Novalia; quamvis enim illud privilegium sit affirmativum, tamen in se implicitè continet negationem universalem. *Prolixius Dn. Com.* Königl. *d. dist. quæst. 9. thes. 8. juncto Consilio Facultatis Juridico-Oenipontanæ, &c.*

(22) Haud

(22) Haud incommodè heîc qu. Wie und wann die persönliche Zehends-Freyheiten zu Kräfften kommen? Resp. Auf viererley Weiß. *VVerndl. lib. 3. cap. 4. cum Addit.*

(23) Quomodo immunitatis privilegium amittatur per actus contrarios, ita, ut immunis à decimis, collectis, aliisve oneribus, si nihilominus solverit eo ipso videatur suo renunciasse privilegio? *Vid. c. si de terra & c. accedentibus. 12. x. de privil.* Si tamen immunes à decimis semel vel pluries solvat, non præjudicat sibi ad futuras solutiones, sed tantùm in eo, quod est solutum: proin denuò solvere jussus, potest se privilegio exemtionis sive immunitatis tueri, nisi per totos 30. annos decimarum solutio, à se & prædecessoribus suis facta ostendatur. *Klock. d. Contribut. c. 16. sect. 1. num. 199.* quia tantum tempus privilegium exemtionis omninò aufert, extinguit, ubi rationem adducit, simulque limitationes refert. Sed, An, si duo conjunctim habent privilegium immunitatis de non solvendis decimis, & unus per contrarium actum contravenit privilegio, alteri præjudicare possit? N. quia hæc contraventio quoad personam ipsius facientis actus contrarios privilegio, saltem intelligenda est, cui quidem ad sui præjudicium renunciasse præsumitur; secus vero quoad alios, quibus præjudicare non potest, quia jus nostrum non tollitur, nisi facto nostro, factumque unius non debet alteri nocere, &c *Felin. in c. cum, access. num. 23. vers. hanc reg. Menoch. de*

 pra-

præsumpt. lib. 4. n. 5. Decian. consil. 43. n. 35. vol. 3.

(24) Alter modus acquirendi immunitatem à decimis solvendis jam occurrit, nimirum præscriptio, cum qua licet multi confundant tertium modum consuetudinis; tamen opus est, inter hos 2. modos distinguere, quia hæc supponit actus communitatis, & hanc, quà talem immediatè afficit; præscriptio vero est personæ privatæ, ita ut bene quidē dici queat, certum decimarum jus esse v. gr. consuetudine derogatum; malè tamen diceretur, privatam personam abrogasse consuetudine jus decimarum, vel privatam tantum personam liberatam esse à lege decimarum per solam vim consuetudinis, distincto inter privatum unius vel alterius personæ, & diuturnum usum communitatis. *V. Gonzal. ad c. 20. h. t. n. 2. & Suarez. c. 12. num. 6. & 7.*

(25) Quoad præscriptionem autem in hac materia certa est regula, ut privata persona acquirat præscriptione immunitatem plenam à solvendis decimis requiri & sufficere tempus 40. annorum cum titulo, sine hoc vero tempus immemoriale *ex c. de quarta 4. de præscript. & c. Episcopum. 1. d. præscr. in 6. docent AA. communiter, contra Rebuff. quæst. 13. num. 55. quem refut. Canis. d. tr. c. 17. num. 16.* quia jus exigendi decimas est spirituale, non autem jus exemptionis. *A. nr. 6. 5. num. 105. cum seq. Pirrhing. num. 113. h. t.*

(26) Ut in certo loco decimæ nullæ penitus solvantur, consuetudine induci potest, modò sc. Ministri Ecclesiæ aliundè, quam ex deci-

decimis, v. gr. ex Legatis piis, amplis reditibus fundationis Ecclesiæ, &c. congruam sustentationem habeant. *Barbosa d. Paroch. c. 28. num. 64. cum plur. citatis, quos inter Covarr.* qui tamen non satis convenienter loquitur. *Vid. Suarez. c. 12. n. 8 qui etiam cap. 8. n. 16.* insinuat consuetudinem in hac materia velut regulam habendam esse tam quoad gradum obligationis, quam quoad quantitatem solvendam, & quoad personas, quæ obligantur, & quoad loca & personas, quibus solutio est facienda, ut sumitur *ex Innoc. & Al. in c. 1. d. decim.*

(27) *Suarez. c. 13. n. 7. Pirrhing. d. dec. num. 131. in f. Castro-Palao p. 4. num. 6. Haunold. de Leg. c. 3. num. 134. cum plerisque Auth. al. & Gonzal. ad c. 20. h. t. num. 2.* Werndl. *l. 3. c. 9. Zöes. n. 33. h. t.* Dicunt in materia saltem decimarum oppositam sententiam de 40 annis esse tutiorem, communiorem ac probabiliorem: aliàs per se loquitur nullum tempus est definitum, & ideò arbitrio Judicis negotium relinquendum; quia verò ordinariè loquendo communissima Autorum existimatio saltem in hac mater. prudentem Judicem non posse legalem consensum sufficienter præsumere, nisi elapso spatio 40. annor. *Confer. Barbos. d. tr. c. 38. §. 3. num. 68. Anr. c. 4. num. 102. cum seq. ad c. 20. h. t. circ. fin. Qui in c. 1. d. consuetud. num. 14.*

(28) Hucusque dicta de consuetudine tollente legem & obligat, solvendi decimas integras solùm procedere ait, quasi remanet aliunde Parocho congrua susten-

tatio, aliàs enim, si Parochus ad sustentationem prædictam egeret integris decimis, Parochiani nulla consuetudine quantumvis immemoriali, excusari possent, &c. *Vid. præter Al.* Wernol *l. 3. cap. 9. conclus. ult. Add. Suarez. c. 12. num. 6.* in locis, ubi pauca vel nulla sunt prædia, sed ferè omnes artibus aut negotiationibus vacant, faciliùs induci posse, ut solæ personales solvantur, v. gr. Venetiis, imò n. 8. inquit, consuetudinem apud Græcos viguisse, & nunc esse in Italia, (saltem quoad certos partes) ut nullæ decimæ solvantur, cum aliundè Clericis provisum sit de congrua sustentatione, quod semper requiri, sæpius jam est dictum *cum A. nr. c. 4. num. 90. Gonzal. add. c. 20. h. t. Zoes. num. 33. eod.*

(29) Nihil officit, 1. quod nemo possit præscriptione liberari ab obligatione solvendi tributum Regi aut Princ. *l. 6. C. d. præscr. 30. &c.* E. neque à solutione divini Tributi, ut est decimac. tua nobis. 20. h. t. Sed decimarum onus solùm impropriè vocatur tributum. Dein veritas anteced. patet ex Jure Civ. at quoad decimas oppositum constit. ex Jure Canonico.

Nec obstat, quod Laicus non solvendo decimas, videatur eas à seipso accipere & sic quasi usurpare jus exigendi decimas, cujus tamen juris Laici sunt incapaces? R. nullo modo hîc usurpare jus spirituale; nam onus solvi decimas, est utique temporale; & longè magis immunitas ab illo onere; etsi jus percipiendi decimas seu exigendi ab altero sit spiri-

tuale

tuale, quod Laicus non usurpat, quasi ob præscriptionem vel consuetudinem non solvit decimas quia tunc solùm percipit fructus integros ex propriis v. gr. agris non autem eos, qui verè essent debiti Ecclesiæ, &c. *Pirrhing. n. 130. h. t.* qui dein ostendit hac in re nullam committi injustitiam, quasi consuetudo est legitima. *Et num. 133.* exponit quosd. al. modos v. gr. Transactionibus aut Compositionibus &c. quibus saltem ad tempus certum cessat obligatio solvendi decimas. *De quib. A. nr. c. 4. à n. 119. usque ad 136. Canis. c. 17. h. t. inf. Barbos. d. tr. v. 28. §. 4. num. 24.*

(30) Not. Wann eine zehendbare Frucht verderbt / oder durch Ungewitter und anderes Unglück zu Grund gegangen / der Thäter darfür den Werth zu erstatten: Ita *Dd. in c. commissum. x. d. decim. & propter c. ex literis. fin. x. d. dol* Werndl. *ad c. 1.* Hoc casu. Und da der Zehend-Mann den Zehenden nicht zu rechter Zeit folgen lasset / hat er dem Zehend-Herrn den Schaden abzutragen; *Hostiens. de decim. quæst. 15.* Wann er aber nicht an dem Unglück schuldig / hat er den Fall auch nicht zu entgelten / *per deducta* Werndl. *d l.* Aliud, Da die Zehendbare Früchten entfrembdet / oder auf den Aeckern die Korn-Aeher hinweg getragen. *Id. d. l. De Jure Bavar. art. 4. tit. 18 dist.* an damnum à Decimatore passum factum sit vel dolo, vel saltem incuria & negligentia debitoris; priore casu, debitor omne damnum resarcire tenetur, & pœnam Judicis simul incurrit; po-

ſteriore caſu ſaltem tenetur de damno, & nullam pœnam ſentit. Solte und wolte der Zehend-Herr den Zehenden nicht annemmen: In Bavaria tempus præfigit, quamdiu debitor de evictione damni decimatori debeatur, Sc. 4. Septiman. niſi periculum in ſe ſuſceperit, & expreſsè ad majus tempus ſe obligaverit *artic. 28.* quia quilibet favori ſuo pro ſe introducto renunciare poteſt, &c. Inferuntur decimis alia etiam damna, quæ tamen debitor non habet præſtanda, ut, ſi damnum infertur meſſi, & per conſequ. decimis per venationem, & ſubditi avocantur ad ſervitia Venatica zu den Jagd-Dienſten: quare, moribus Germaniæ, introductum, ut ferarum venatio ante diem Bartholomæi non ſit libera. *Vid. D. Fritſch. d. Meſſe*, vom Ernd-Rechten / *cap. 10.* 2. Paſculatione extantibus in agro adhuc fructibus, daß das Vieh nicht auf die Aecker zu treiben / biß der Zehend eingebracht / ſonſten die Hirten bey 3. Pfund Heller / oder ſonſten ernſtlich geſtrafft worden / und Bäyr. Land-Recht. *tit. 28. art. 5.* Item Würtenbergiſch. Land-Ordnung. *cap. 5.* In terris Bavariæ, & Superioris Palatinatus, quando per anſeres, oves, aut ſues damnum illatum pecora pignorantur, damnum illatum æſtimatur, & Dominus pecoris ad reſtitutionem damni tenetur, ſalvo tamen regreſſu in paſtorem. *Confer. nr. tr. de pignorat.* 3. Rapacitate hominum tenuiorum, hinc conſtituuntur Feld- oder Flur-Schützen / ut in Ducatu Würtenb. Alſat. & aliis locis. *Vid. Ordin. Saxo-Gothanam*

par. 1.

part.2.c.3.tom.27. Conf. Speidel. in Specul. notab. verb. Fold.

(31) Deren sondernbaren Betrug und Eigennützigkeiten / deren 6. Werndl. *d.l.* erzehlt/ vel fraudibus variis ordinationibus occurri solet, & quidem in decimarum præstatione, quæ in mergitibus & manipulis in Garben fit, caveri solet, ne fructûs absque prævia decimatione deferantur in horrea, sed, ut decimatio in præsentia ejus, cui decimæ debentur, fiat. *Rebuff.quæst.5.num.21.per c. omnes decimæ,16 qu.7.* Hocque ipsum est, quod solvendæ sint decimæ, præsente procuratore collectoris, ne ulla fraus fiat præstationi decimarum. *Panorm.in c. 21. de decim. Carpzov.Jur.Pr.Consist.l.1.t.8.d.130. num.7.& 10. Conf.* Bäyer. Land-Recht. *tom.28. artic.1. &* Würtenbrg. Land-Ordn. *cap.4.ibi:* Daß niemand keine Garben / ꝛc. *Adde General-Visitations-Artic.43.* deß Fürstl. Neuburgischen. Committitur etiam fraus ab iis, qui conducti sunt ad colligendas decimas vel connivendo, vel subtrahendo sive convertendo decimas in proprios usus, adeò, ut hîc non immeritò quæratur: an ejusmodi ministri furtum committant, & pœna furti affici queant? Et affirm. modò dolus revera appareat. *Evol. Carpzov. in Pract. Crim.part.2.quæst.85.num.9.* Limit.tamen si quis voluntate Domini surripiat. *v.§.placuit. J.de oblig.ex delict.&c. & l.48.§.qui ex voluntate. ff.d.furt.*

(32) Ne mergites sive manipuli oder Zehend-Garben/ fiant inæquales, cavetur in der

Fürstl. Würtenbergisch. Zehend-Ordnung *cap. 4.* ibi: Unsere Amtleut sollen / ꝛc It. in Ordinat. *Neoburg.* in den General-Artic. 45. sequentia habentur: Die Garben sollen von zehendbaren Aeckeren durch den Zehenter oder in Beyseyn einiger ehrlichen Manns außgezehlt und eingeführt werden / und dem Zehend-Herren bevorstehen / mit dem Außzählen anzuheben / wo er will. Ex quibus patet ejusmodi fraudibus quovis licito modo obviam ire licere, prout etiam in Palatinatu Superiori *Leg. Addit. ad d. l. 2. c. 1.* Werndl.

Præterea, cavendum est Parochianis, ne inæquali modio utantur, sive frumentum commutent, aut aliis modis Parochis quicquam iniqua manu detrahant; ne autem ejusmodi fraudes committi soleant in Bonis Rebuspubl. jurati mensores frugum constituuntur, (geschworne Korn-Messer) quorum officium est, ut non solùm modio signo civitatis vel Reipubl. notato utantur, sed etiam cognoscant de frugibus, an omnis fraus absit, und / ob das geliefferte Geträidte Kauffmanns-Gut sey? In Saxonia ad repellendas has fraudes Parochianorum in Ordinatione Ecclesiastica *art. gener. 21.* sancitum, ut in præsentia Schulteti & Scabinorum Parochianis ministris Ecclesiæ admetiantur, daß ein jeder tauglich Getraidig / und so gut es ihme gewachsen / und am rechten Maß erlegen / ꝛc.

(31) Ob man aber im Zehendreichen das Böseste / Kleineste oder Geringeste außsuchen / und

und es dem Zehend-Herren lieffern solle? Neg. Sondern die Geistl: Rechten gebieten / den Zehenden fideliter oder treulich zu geben / *in c. quicunque. 16. quæst. 1.* i.e. nec pejus, nec minus aliquando offeratur de grano, aut de vino, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, &c. *Confer. c. omnes decimæ. 16. quæst. 2.* c. in aliquibus. c. non est in potestate, *c. tua nobis. x. de decim.* quod decimæ cum integritate solvendæ sint, h. e. Vollkommlich/unverfälscht/ und nicht gemindert. *Confer. Numer. 18. & Eccles. cap. 33.* Das allerbeste und außerwehlteste zum Zehenden / keine ungerechte oder arge Garben/ &c. Werndl. *l. 2. c. 3.* ubi quoque ex Tuscho & Fagundez cum Al. in decimis non solvenda majora, neque deteriora sed bona fide agendum, prout res sese offerunt. Nam decimum animal natum, sive bonum, sive malum, si potest discerni, venit solvendum, sin minus, mediocre solvitur, ut nec melius, nec deterius solvatur *Confer. Oldrad. consil 236. num. 2.* Hinc porcelli & agnelli dicuntur: Wann sie abgesogen haben/ die Gänß aber/ wann sie gefüdert seynd / nisi aliud inter partes conventum fuerit, cum quo *Jus Bavar.* concordat *tit. 28. artic. 16.* alioqui commodum non afferret, & ita præstari debet, ut ad usum etiam & deinceps vivere sine matre possit: ne datio ex illorum imbecillitate pereat. *l. 10. inf. ff. d. solut. l. eum qui de annot. legat. Joh. Andr. in Add. ad Speculator. in verb. speciem. Et Rebuff. quæst. 6. num. 31.* dicit: Hodiè esse consuetum, statim post Paschatis Festum,

hoc

hos fœtus decimare, & solet dari in plerisque locis hujus fœtus decim. in pecunia. Nimirum si Parochianus hab. hœdos. 20. duo æstimabuntur, & illorum pecunia Parocho dabitur, atque ita servatur in multis locis, nisi consuetudo contraria existat. Sic, si decimæ in modio solvuntur, tale Parochiani afferre frumentum tenentur Ministris Ecclesiæ, quale in cujusque agro quotannis nascitur: quia non tantùm ratio decimarum non admittit, ut in alio frumento præstentur. *Carpz. in J. Pr. Constit. t. 8. defin. 126. num. 6*

(34) An decimæ tempore belli, (da die Aecker nicht gebaut/ noch besaamt werden können / oder die Früchten / wegen vorgegangener Durchzüg / nicht mögen eingeerndet werden /) nihilo secius debeantur? *Vid. Gloss. in extravag. comm. tit. ne sed vac. &c. vol. 3. disp. Bas. 6. de dec. th. 7. §. 6. qui propter bellum, &c. cum §. seq. ubi,* quod ad decimas solvendas subditi non teneantur, neque ad eas adstringi possint, cum & ipsi nihil percipiant & tempore extremæ necessitatis omnia bona sint comunia *l. 2. §. cum in ead. inf. ff ad L. Rhod. d. jact. c. si quis propter. d. furt.* & inanis est actio, quam debitoris inopia excludit *c. olim. 16. d. rest. spol. l. 15. ff. d. dol. Panorm. in c. ut super. n. 7. de reb. Eccl. alien.* Imò res Ecclesiæ & Clericorum sunt pauperum, *c. quoniam. ult. 16. quæst. 1. ubi Gloss. &c. quod autem 23. quæst. 7.* debetque Ecclesia alicui dimittere, unde vivat, nec omnia tam avarè sunt extorquenda, sed habenda est ratio, ne quis egeat, Gloss. in l.

qui-

quicunque recognoverit. *ib. quæst. 7. Rebuff. quæst. 5. num. 15.* quemadmodum quarta pars omnium bonorum & redituum Ecclesiasticorum pauperibus egenis distribuenda est, *c. de reditibus. 28. cum c. mos est 30. & seqq. 12. quæst. 2.* quatenus nimir. facultates suppetunt, & qu. aliquid supra est ultra necessaria. *In Addit.* Werndl. *l. 2. c. 7.*

(35) Utrum spoliatus in causa decimar. sit restituendus? Regulariter quidem nemo facto Judicis, multò minus alicujus tertii, causa cognita, possessione vel quasi destituatur, vel ea uti prohibeatur, *per allegata. Gailii observ. 145. num. 12, & seqq.* Sed adamantina est Dd. conclusio, quod allegans possessionem, eamque probans omninò debeat manu teneri, & si ea spoliatus est, restitui: *c. ad decimas, de restit. spoliat. c. 1. d. præscr. c. cum persona. d. privil. in 6.* & ne prædo quidem de sua possessione dejiciendus sit, cui adstip. Chur-Bäyer. Land- und Polyzey-Ordnung *l. 5. t. 6. art. 1.* Excipitur tamen casus, si Clerico, qui in aliena Parochia decimas possidet, à Parocho loci possessio interverteretur, & decimas in horreum suum congereret: *leg. c. 1. d. restit. spol. in 6. hocque* etiam obtinet in Laico: *V. Canis. c. 16. num. 6.* licet in praxi hodie vix locum hab. ut quis se de sua possessione notoria dejiciatur.

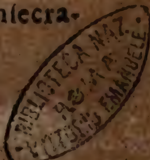
(36) Sonsten sollen diejenige / so bißhero den Hauß-Zehend von vierfüßigen- und Feder-Viehe gegeben / denselben (wie es vor Alters Herkommen /) noch forthin dem jenigen / deme

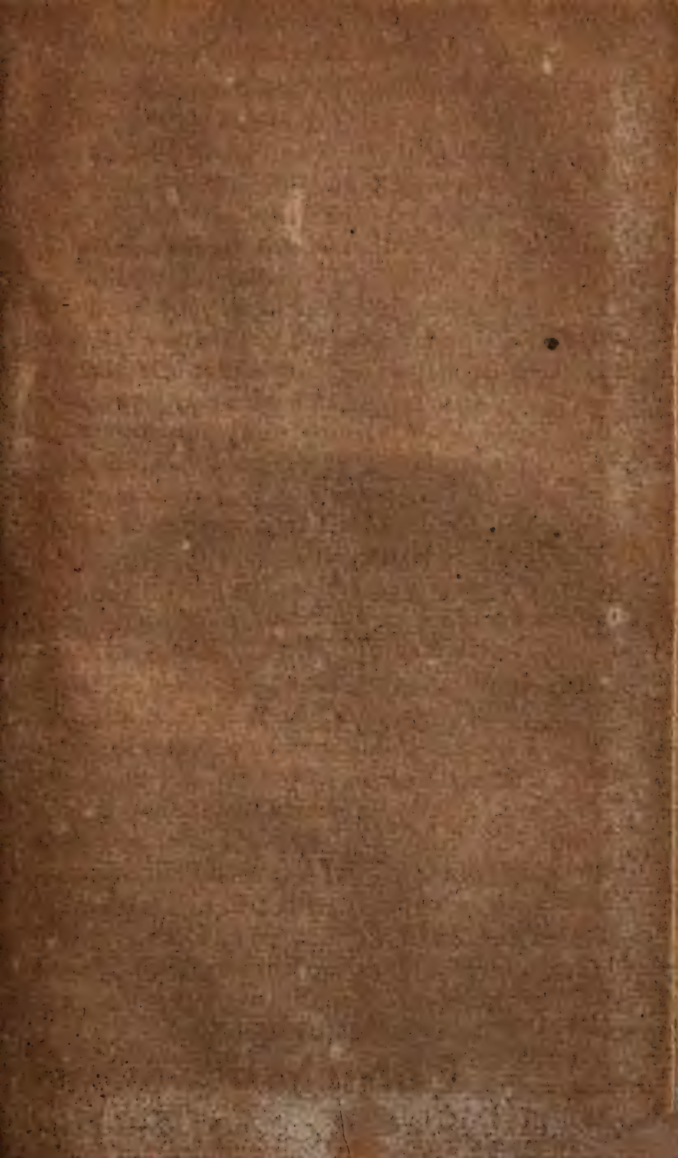
er

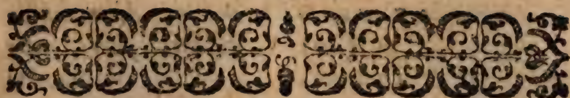
er billich gebühret / treulich und ohne Widersatz reichen: Wurdē sie aber in der Ansatz-Liefferung falsch und sträfflichen erfunden werden / solten sie auf jedes solches Verbrechen den Zehendt doppelt reichen / darzu sie auch die Grund-Obrigkeitl. Herrschafft auf deß Zehend-Herrens anlangen / gebührlich halten / und nicht Unterschleiff geben sollen: Oder es solle der Herr selbsten beklagt / und nach Erkantnuß deß Gerichts gestrafft werden. Herr von Hochberg / *Georgica Curios.* Adel. Land-Leb. *lib. 1. c. 62. pag. 62.*

(37) De aliis quoque & similibus affinibusque Decimis, ut d. agit Em. Gonzalez *ad cap. 7. d. decim. num. 4. in fine*, ubi eas vocat Decimas pro subsidio Terræ Sanctæ, aut Belli causa; & testatur, ejusmodi decimas Belli gratia contra Saracenos initi sæpius à Romano Pontifice ex fructibus Ecclesiasticis esse concessas Regibus Hispaniarum, ut referunt Spondanus in Cont. Baronic. Anno 1275. & P. Gregorius libr. 2. Syntag. cap. 20. Quod nostris quoque temporibus, subjicit Dn. Com. à Königl. in Manip. decim quæst. thes. ult. à Sede Pontificia liberaliter præstitum, in Favorem AUGUSTISSIMÆ DOMUS AUSTRIACÆ, felicissimè contra Turcas triumphantis, & Victorias plus quàm Decumanas referentis, ad quarū plausum totam hanc de decimis Materiam Votis submississimis claudimus, consecramus atque

FINIMUS.

INDEX LOCUPLETISSIMUS RERUM, QUÆ IN HOC TRACTATU *DE* DECIMIS CONTINENTUR.

Prior nota singula Capita; Posterior vero Capitum numeros indicat.

A.

Con-

E. Ec-

Fru-

I.

Nunc.

per-

Pen-

Por-

Præ-

So-

FINIS INDICIS rerum singularium ad Tractatum de Decimis.

Se-

FINIS INDICIS rerum singularium ad Tractatum de Decimis.

